

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXI, Nr. 1—2 - IANUARIE — FEBRUARIE 1972

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXI Nr. 1 — 2
IANUARIE - FEBRUARIE
1 9 7 2

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar patriarhal

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. PETRE F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

ASISTENT, *Anul nou la Palatul Patriarhal* 6

ANIVERSĂRI

ASISTENT, *Aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian* 8

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Arhim. BENEDICT GHIUȘ, *La Sfântul Ioan Botezătorul* 10
Diac. M. PANĂ, *La Duminica după Botez* 14
Pr. Prof. ANATOLIE ZAREA, *La Duminica a XXXII-a după Rusalii (a lui Zaheu)* 16
Pr. DAVID POPESCU, *La Duminica Vameșului și Fariseului* 19
G. B. *La Sfinții Trei Ierarhi* 21
Diac. P. I. DAVID, *La Întimpinarea (Stretenia) Mîntuitorului* 25
Pr. IOAN V. COVERCĂ, *La Duminica Izgonirii lui Adam din rai (a lăsatului sec de brinză)* 27
Pr. C. N. GALERIU, *Meditație de Anul nou* 30

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Pr. NICOLAE GROSU, *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie—februarie) — Fondul Solidarității Internaționale* 33
REDACTIA, *În apărarea păcii* 36
Prof. O. BUCEVȘCHI, Pr. I. SĂBĂDUȘ, Pr. A. LEFTER, A. MANOLACHE, *Știri ecumenice* 42

ARTICOLE ȘI STUDII

Conf. Pr. I. BRIA, *«Slujirea Cuvîntului»* 50
Pr. Prof. N. BORDAȘIU, *Aspecte ale trăirii creștine în viața și opera Sf. Grigorie Teologul* 59
Prof. CLEMENT PAVEL, *Studii despre literatura Bizanțului* 63
Drd. CONSTANTIN MOSOR, *Călătoria Patriarhului Macarie al Antiohiei în Țările Române și importanța ei pentru Istoria Bisericii Române* 73

CHIPURI DE CLERICI

ST. GH. ȘTEFĂNESCU ALBOTA, <i>Unul din «ultimii cronicari munteni», prin Bucureștii secolului al XVIII-lea</i>	91
Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU, <i>Pr. Prof. Dr. Constantin Proviaș, Directorul Seminarului teologic din Buzău (1884—1922)</i>	96
Pr. I. POPESCU-DOBREȘTI, <i>Un preot vrednic</i>	102

DOCUMENTARE

A. A. BOLȘACOV-GHIMPU, <i>O știre bizantină din Dobrogea despre un voievodat creștin de la nordul Dunării, la sfârșitul secolului al X-lea</i>	104
CONSTANTIN EM. BUCESCU, <i>Dimitrie Iarcu și trecutul cărții vechi românești</i>	117
Pr. NIȚIȘOR CAZACU și MATEI CAZACU, <i>Hirotoniile săvârșite în Eparhia Ungrovlahiei între anii 1834—1852. Partea a II-a, B (1844—1845) (continuare)</i>	126
Pr. ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU, <i>Ghid bibliografic, pe teme și probleme din publicațiile revistei mitropolitane «Glasul Bisericii» (continuare)</i>	151

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Pr. DAVID POPESCU, <i>Adunarea generală a membrilor Casei de Ajutor Reciproc a Clerului și Salariaților bisericești din Arhiepiscopia Bucureștilor</i>	175
ASISTENT, <i>Sărbătorirea «Zilei hramului» la Seminarul teologic din București</i>	177
GH. BOGDAPROSTE, <i>Prăznuirea «Sfinților Trei Ierarhi» la Institutul teologic din București</i>	180
ASISTENT, <i>O aniversare</i>	184
ASISTENT, <i>Biserica din satul Pisc, județul Ilfov</i>	186
ASISTENT, <i>Resfințirea bisericii din parohia Chiojdeanca, județul Prahova</i>	187
ASISTENT, <i>Biserica din Ciulnița-Prundeni, comuna Leordeni, județul Argeș</i>	189
ASISTENT, † <i>Mitropolitul Tit Simezea (1886—1971)</i>	191
ASISTENT, † <i>Preotul Alexandru Marinescu — Zimbreașca</i>	195
ASISTENT, † <i>Preotul Anastase Brădișteanu</i>	195
ASISTENT, † <i>Preotul Atanasie Popescu</i>	197
ASISTENT, † <i>Preotul Pavel Ghidiu</i>	198
ASISTENT, † <i>Preotul Vasile R. Popescu</i>	199
ASISTENT, † <i>Preotul Ioan Bucur</i>	202
ASISTENT, † <i>Preotul Dumitru I. Popescu — Troianul</i>	205

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. ION ZAMFIR, <i>Știri din Eparhie</i>	205
--	-----

RECENZII

Henri Rondet, s. y. <i>Histoire du dogme (Istoria dogmei)</i> Copyright, 1970, Desclée, 316 p., de Drd. C. BUZDUGAN	209
S. Columbeanu, Radu Valentin, <i>Cruciadele</i> , Editura Enciclopedică Română, București 1971, 215 p., de GH. BOGDAPROSTE	212
Centenarul Societății Academice Literare «România Jună» din Viena, 1871—1971. Editura Coloniei Române din Austria, Viena, 1971, de N. S.	215
<i>Almanahul Parohiei Ortodoxe Române din Viena, XI, pe anul 1972</i> , editat de Parohia Ortodoxă Română din Viena, de N. S.	218
Note bibliografice	223

ANUL NOU LA PALATUL PATRIARHAL

După o frumoasă datină, intrată în tradiția Centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în pragul noului an — vineri 31 decembrie 1971, P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan, împreună cu PP. CC. Preoți Consilieri de la Arhiepiscopia Bucureștilor și cu reprezentanți ai Administrației Patriarhale, au prezentat Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian felicitări cu prilejul întîmpinării Noului an 1972.

În cuvinte omagiale, P.S. Sa Dr. Antim Tîrgovișteanul a trecut în revistă evenimentele bisericești ce au avut loc în anul 1971 și activitatea plină de realizări a Prea Fericirii Sale din acest an și a încredințat pe Înaltul nostru Chiriarh de întregul devotament, de prețuirea și dragostea filială pe care l-o păstrăm toți colaboratorii și salariații bisericești.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, mulțumind pentru urările primite, a binecuvîntat pe colaboratorii Săi apropiați, exprimînd și convingerea că întreg personalul tehnico-administrativ al Instituțiilor bisericești va continua să lucreze cu același elan și devotament ca și pînă acum.

În ziua Anului Nou 1972, preoți din clerul Capitalei, salariați ai Administrației Patriarhale, ai Casei de Pensii și Arhiepiscopiei Bucureștilor, corpul profesoral de la școlile teologice — Institutul teologic și Seminarul teologic din București — au prezentat — ca în fiecare an — Înaltului Păstor, de Noul An, mărturisirea recunoștinței lor, urări de sănătate și îndelungată și patriarhicească arhipăstorie și să primească povățuirile, îndemnurile și binecuvîntările Sale părintești.

La orele 18, Prea Fericirea Sa a pășit în Sala sinodală și de festivități a Palatului Patriarhal, fiind însoțit de PP. SS. Dr. Antim Tîrgovișteanul și Antonie Ploieșteanul, Vicari Patriarhali, P. C. Pr. Ioan Găgiu, Directorul Administrației Patriarhale, P. C. Pr. Traian Ghica, Directorul Casei de Pensii și Ajutoare, P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar Mitropolitan, P. C. Pr. N. Cazacu, secretarul Cabinetului Patriarhal, PP. CC. Preoți Consilieri Patriarhali și mitropolitani și PP. CC. Protoierei ai Capitalei.

Prea Fericirea Sa a fost întîmpinat de cei prezenți cu Imnul Patriarhal.

Corală preoților din Capitală, sub conducerea P. C. Pr. Iulian Cîrstoiu, într-o atmosferă sărbătorească, a executat un concert de colinde

compus din următoarele piese : *Bună Dimineața la Moș Ajun* de Podoleanu ; *Colindul lui Dumnezeu și Colindul lui Moș Crăciun*, de V. Popescu-Băleni ; *Coroniță dalbă*, de Pr. I. Popescu-Runcu ; *Sus creștini*, de Timotei Popovici ; *Sorcova de la bătrâni și Plugușorul*, melodii populare din județul Dâmbovița, culese și armonizate pentru cor bărbătesc, de Pr. Iulian Cîrstoiu.

Prezentate într-o execuție desăvîrșită, aceste colinde au înfrumusețat recepția cu mireasma datinilor noastre creștine cu prilejul Crăciunului și Anului Nou.

Preotul Nicolae Diaconescu, de la parohia Delea Nouă-Calist din București a luat cuvîntul în numele clerului din Capitală, al Instituțiilor Centrale bisericesti și al credincioșilor și a prezentat Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian urări de sănătate și viață îndelungată, buchet de omagii și recunoștință pentru înțeleapta și părinteasca oblaudire și conducere a Bisericii și mulțumește pentru bogatele înfăptuiri dăruite altarului și poporului binecredincios.

Reamintește că anul 1971 a fost anul în care Prea Fericirea Sa a împlinit frumoasa vîrstă de 70 de ani și a constituit un an de rodnice realizări. Dacă această vîrstă însemnează un popas spre vîrsta patriarhilor biblici, pentru Prea Fericirea Sa, — a cărei tinerețe sufletească, vigoare și putere de muncă le cunoaștem cu toții —, ea constituie o comoară de experiență și de sfaturi care au făcut să prospere și să crească prestigiul Bisericii Ortodoxe Române pretutindeni.

Prezintă o retrospectivă în care amintește cele mai importante și mai minunate realizări ale Prea Fericirii Sale prin înnoirea și consolidarea tuturor activităților bisericii, de la întocmirea Statutului Bisericii, a legislației bisericesti și a învățămîntului teologic pînă la conferințele de orientare ale preoțimii, de la restaurarea aproape a tuturor celor mai importante mînăstiri și biserici-monumente istorice sau de artă din eparhie, pînă la grija pentru sănătatea, sprijinul, pensiile, casele de odihnă și tratament și azilele de bătrîni și soțiile de preoți rămase fără sprijin. Toate acestea au fost realizări izvorîte din dragostea Prea Fericirii Sale pentru Biserică, pentru preoțimea ortodoxă și credincioșii ei, încununate cu nimbul minunat al providenței divine.

Rezonanțele pe teren bisericesc, ecumenic și social ale activității Prea Fericirii Sale au trecut dincolo de granițele țării noastre. Fiind unul din promotorii cei mai de seamă ai acțiunilor ecumeniste în cadrul întregii creștinătăți, Prea Fericirea Sa a luat legături și a mers personal în fruntea multor delegații ale Bisericii noastre în multe țări din Europa, Africa și Asia, să stea de vorbă cu reprezentanți ai bisericilor surori, romano-catolice, vetero-catolice, anglicane, protestante și necalcedoniene și să ducă cuvîntul dragostei, unității, înțelegerii și păcii.

Prin vizitele reciproce de ierarhi, schimb de profesori și studenți și participări ale delegațiilor bisericii noastre la congresele și conferințele internaționale pe diferite ramuri, Biserica Ortodoxă Română, la îndemnul și sfatul Prea Fericirii Sale, s-a bucurat de o mare și esențială prețuire.

Această ilustrare de aspecte ale activității Prea Fericirii Sale în ziua Anului Nou a constituit o mărturie, un omagiu și o recunoștință a tuturor față de Înaltul nostru Chiriarh.

În încheiere, preotul Nicolae Diaconescu a spus : «Azi, la început de An nou ne legăm solemn să urmăm cu devoțiune pilda și îndemnul Prea Fericirii Voastre, urîndu-Vă ani mulți de rodnică arhipăstorie, cu deplină sănătate și cu aceleași satisfacții și realizări, spre slava Sfintei noastre biserici și a întregii Ortodoxii».

*

Răspunzînd la cuvintele sale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a adresat celor prezenți un cuvînt de mulțumire și de îndemn duhovnicesc. Printre altele, Prea Fericirea Sa a spus : «După cum se obișnuiește, facem și la acest început de an un bilanț al rezultatelor de pînă acum. Este bine ca odată cu acest lucru să ne facem și un examen de conștiință, gîndindu-ne la anul ce s-a scurs, căutînd ca cele bune pe care le-am săvîrșit să ne fie îndemn spre noi împliniri, iar pe cele greșite să nu le mai săvîrșim».

Subliniind realizările pe anul 1971 ale Bisericii noastre, atît pe plan intern cît și pe plan extern, arată că Biserica Ortodoxă Română a desfășurat o activitate vie și a contribuit la rezolvarea multor probleme ale credincioșilor bisericii noastre și ale creștinătății în general.

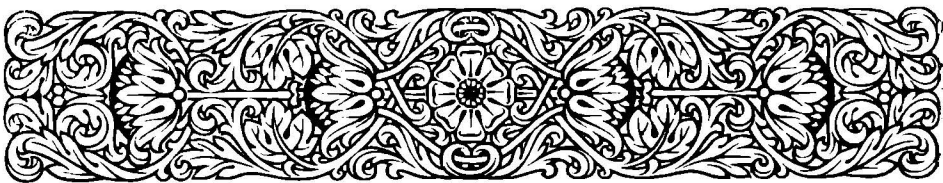
Prea Fericirea Sa a încheiat : «Pășim în Noul an cu toată încrederea. Aflăm despre noi, zi de zi, păreri și mai îmbucurătoare ale celor ce urmăresc desfășurarea vieții bisericești de la noi și de pretutindeni. Nu spun acestea ca să ne mindrim, ci pentru ca să dobîndim mai multă încredere pentru activitatea noastră de viitor. Să avem convingerea că și noul an ne va aduce bucurii și satisfacții trainice ca și celălalt care a trecut». A felicitat apoi Corala preoților din Capitală pentru concertul prezentat, povătuind pe membrii ei, ca și în viitor să fie la același nivel artistic pentru ca întîlnirile de felul acesta să fie cît mai înălțătoare și duhovnicești.

Binecuvîntînd pe toți cei prezenți, Prea Fericirea Sa a rugat pe Bunul Dumnezeu să reverse asupra tuturor darurile Sale cele bogate, spre binele și mulțumirea fiecăruia, pentru propășirea bisericii și Patriei noastre.

*

Solemnitatea s-a terminat cu intonarea Imnului Patriarhal, după care Prea Fericirea Sa s-a întretinut cu însoțitorii Săi și cu cei prezenți într-o atmosferă caldă și plină de bucurie.

ASISTENT

ANIVERSĂRI

ANIVERSAREA ZILEI DE NAȘTERE A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

La 22 februarie a.c. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a împlinit vârsta de 71 de ani.

Nu o obligație rece, protocolară, ci dragostea caldă de fii duhovnicești, — care cunosc cât datorează părintelui lor sufletească, pentru înțelepciunea cu care conduce Biserica noastră strămoșească, — fac pe slujitorii acestei Biserici să ia parte cu toată înținima la astfel de sărbători ale Întîiului Sfințit al Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

De aceea, și în acest an, la 22 februarie, cînd Prea Fericirea Sa a mai urcat o treaptă, — un an — pe scara vieții Prea Fericirii Sale, de aniversarea zilei de naștere s-a oficiat un Te-Deum de mulțumire la ora 12 în Paraclisul Palatului Patriarhal de către Prea Sfințitul Episcop Vasile al Oradiei, de față fiind numai colaboratorii apropiați ai Înaltului sărbătorit, de la Administrația Patriarhală, Arhiepiscopia Bucureștilor, Casa de Pensii și Școlile de învățămînt teologic, în frunte cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali Antim Tîrgovișteanul, Antonie Ploieșteanul și Prea Sfințitul Arhiepiscop Gherasim Constanțoanul, Vicarul Episcopiei Dunării de Jos.

După Te-Deum, în cabinetul de lucru al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, în numele Sfințului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, al celor prezenți ca și în numele tuturor slujitorilor bisericești din țară și al credincioșilor noștri, Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului, prezent la această sărbătorire, a omagiat pe Prea Fericirea Sa și i-a prezentat urări de sănătate, spunînd printre altele : «În Paraclisul Patriarhal s-a oficiat astăzi Te-Deum-ul de mulțumire îndălțat Bunului Dumnezeu pentru cei 71 de ani de viață pe care Vi i-a hărăzit pînă acum. A intrat în tradiție ca în ziua de 22 februarie a fiecărui an, aniversarea împlinirii a încă unui an de viață al Prea Fericirii Voastre, să devină o adevărată

sărbătoare a Bisericii Ortodoxe Române. Sfântul Sinod, în numele căruia am fericitul prilej să vorbesc, împreună cu întreg clerul și credincioșii Bisericii noastre, Vă exprimă omagiul, supunerea și devotamentul lor pentru tot ceea ce ați inițiat și ați realizat în slujba Bisericii și a Patriei noastre».

Prea Sfinția Sa a evidențiat după aceea câteva din înfăptuirile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pe tărîmul «Apostolatului social» și al alăturării Bisericii Ortodoxe Române la înflorirea vieții noi în Patria noastră. După aceea, a înfățișat câteva din roadele strădaniilor Prea Fericitului Sale în rezolvarea problemelor de organizare bisericească, în cititorirea învățămîntului teologic al Bisericii noastre, în inițierea ecumenismului local și în sprijinirea ecumenismului pe plan extern. În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului a spus : «Nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne rugăm Marelui Păstor ceresc să Vă dăruiască mulți ani, cu deplină sănătate și puteri de muncă, pentru ca să cîrmuiți și mai departe Sfînta noastră Biserică, cu multe și depline roade duhovnicești. Îl rugăm să Vă prelungească viața, pînă la cea a patriarhilor biblici, spre binele Bisericii noastre, al clerului și al credincioșilor și spre fericirea obștească a Patriei. La mulți și fericiți ani !»

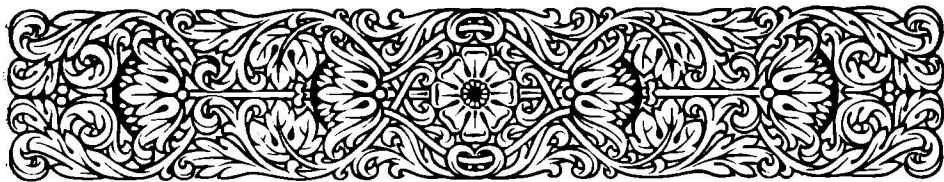
La sfîrșitul acestui cuvînt omagial, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a mulțumit călduros tuturor celor prezenți pentru participarea la această festivitate a aniversării zilei Sale de naștere, spunînd printre altele : «La anii actualului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române s-a mai adăugat unul, din cea de a opta decadă a Sa de viață. Pășesc acum în cel de al doilea an al acestei decade. Pentru cei mai tineri poate că sînt greu de înțeles simțămîntele pe care le încercă, în această împrejurare, cel sărbătorit. Dar pentru cei apropiați vîrstei mele devine tot mai limpede înțelegerea adevărului cuprins în cuvintele Psalmistului : «Anii omului sînt 70, iar de va fi în putere, 80». Cum Ne socotim în putere, gîndindu-Ne și la urările călduroase pe care Ni le-ați făcut, precum și la rugăciunile stăruitoare din Paraclis, nădăjduim că Bunul Dumnezeu Ne va dăruii și de aici înainte ani și sănătate deplină».

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a făcut apoi tuturor celor prezenți urări de bine și de sănătate, dorindu-le succes în muncă și bogate înfăptuiri în sectoarele de muncă în care se găsesc, încheind cu tradiționala urare : «Să auzim numai de bine unii de alții, pînă la anul și la mulți ani !»

Toți cei de față felicită călduros pe Prea Fericitul Părinte Patriarh și intonează Imnul Patriarhal, semnînd apoi în Cartea de Aur a Cabinetului Patriarhal.

Sărbătorirea se termină într-o atmosferă de aleasă trăire duhovnicească, cei prezenți înălțînd și în gînd o fierbinte rugăciune către Cel Atotputernic, ca să dăruiască Bunului și Înțeleptului Arhipăstor al Bisericii noastre, zile îndelungate pentru a conduce, cu aceleași puteri de muncă, mulți ani, Biserica noastră românească.

ASISTENT

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA SFÎNTUL IOAN BOTEZĂTORUL

(7 ianuarie)

Viața Sfântului Ioan Botezătorul pe care-l serbăm astăzi, este îndreptată toată cu fața spre Hristos. Hristos este centrul, este Mirele, este Soarele vieții și strădaniei lui.

El era trimis de sus să spună credincioșilor nu numai că Mesia cel binecuvîntat este aproape, dar că Mesia și venise chiar, că era de față: «e în mijlocul vostru», — cum zicea el, și că lui, Ioan, i s-a încredințat de la Dumnezeu semnul după care să recunoască și să descopere credincioșilor, cine anume dintre contemporanii lui este acest minunat Mesia după care însetează toți credincioșii.

Așa era slujirea lui de Înaintemergător. Era cu adevărat slujire aleasă ce s-a încredințat vreodată cuiva născut din femeie. Și acestei slujiri Sfântul Ioan și-a închinat cu dărnicie toate covârșitoarele puteri ale uriașei sale personalități.

Din mărturiile Sfintei Scripturi, înțelegem că Sfântul Ioan îndreaptă atenția credincioșilor către Mîntuitorul, mai întii prin cuvîntul său de profet, adică de om trimis de Dumnezeu.

— Căci Sfântul Ioan este întii de toate un profet în adevăr. Sta garanție mărturia Domnului însuși: «Ce ați ieșit să vedeți în pustie? — întreabă Mîntuitorul odată pe ascultătorii Săi, referindu-se la Sfântul Ioan Botezătorul. O trestie bătută de vînt? Dacă nu, ce ați ieșit să vedeți? ... Un prooroc? Da, vă spun, dar el e și mai mult decît un prooroc ... Adevărat vă spun că între cei născuți din femei nu s-a sculat nici unul mai mare decît Ioan Botezătorul» (Matei XI, 7—11).

— De fapt, Ioan a ajuns profet, fiind chemat direct de cuvîntul Domnului, după vechea rînduială a tuturor profeților din Israel: «În anul al 15-lea al domniei lui Tiberiu Cezar — scrie evanghelistul Luca — pe cînd Ponțiu Pilat era dregător în Iudeea... în zilele arhierilor Ana și Caiafa, Cuvîntul lui Dumnezeu a vorbit lui Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie» (Luca III, 1—2).

— Ori, iată cum își descoperea Sfântul Prooroc Ioan slujirea lui de Înaintemergător față de Mesia Hristos : «Eu vă botez cu apă — zicea el — dar în mijlocul vostru stă Unul pe care voi nu-L știți. El este Acela care vine după mine și este mai tare decât mine și eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor Lui. El vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc» (Ioan I, 26—28 ; Matei III, 11).

«Și tocmai pentru aceasta am venit eu botezînd cu apă, ca El să fie cunoscut în Israel» (Ioan I, 31).

Urmarea este că, în vederea acestui eveniment de neînchipuit al venirii Celui atît de mult așteptat, Sfîntul Ioan invită toată lumea la deșteptare, la schimbarea vieții, la pregătire : «Eu sînt glasul Celui ce strigă în pustie : pregătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui» (Ioan I, 23). «Pocăiți-vă, că împărăția cerurilor este aproape» (Matei III, 2).

Este limpede așadar : tot cuvîntul profetic al Sfîntului Ioan nu are alt scop decît să pregătească venirea și lucrarea lui Mesia-Hristos cel așteptat să vină.

În centrul acestui apostolat sta, precum știm, mărturisirea păcatelor și botezul pocăinței în apele Iordanului, de unde și numele lui Ioan Botezătorul.

«Eu — zicea el — vă botez cu apă spre iertarea păcatelor» (Matei III, 11).

«Și veneau la el locuitorii din Ierusalim, din toată Iudeea și din împrejurimile Iordanului și mărturisindu-și păcatele, erau botezați de el în Iordan» (Matei III, 5—6).

Socoteau unii că împlinirea acestui ritual era de ajuns. Nu. Adevărata pregătire a venirii lui Mesia cere «fapte vrednice de pocăință», o adevărată schimbare a vieții.

«Pui de năpîrci — le zicea Ioan acestora — cine v-a învățat să fugiți de mînia ce stă să vină ? Faceți fapte vrednice de pocăința voastră» (Matei III, 7—8).

«Iată, securea stă la rădăcina pomului și orice pom care nu face roadă bună va fi tăiat și aruncat în foc» (Matei III, 10).

Și lucrarea lui Ioan naște un adevărat proces de conștiință în tot poporul : «Și *noroadele* îl întrebau și ziceau : atunci, ce trebuie să facem ? El răspundea și le zicea : Cine are două haine, să împartă cu cine nu are nici una și cine are de mîncare, să facă la fel.

Au venit și niște *vameși* să fie botezați și i-au zis : Învățătorule, noi ce să facem ? El le-a spus : Să nu cereți nimic mai mult peste ce v-a fost poruncit să luați».

Însuși exemplul vieții lui de ascet, cum nu s-a mai văzut, dădea un îndemn în plus acestei așteptări. Aspra lui asceză arăta că era vorba de o chestiune de cea mai mare seriozitate, o seriozitate care justifica toate renunțările. Ne impresionează și astăzi icoanele în care Sfîntul Ioan, omul acesta al pustiei, este zugrăvit ca un «înger în trup» purtător de aripi. «Ioan purta, în adevăr — scrie Matei — o haină de păr de

cămilă și la mijloc era încins cu un brîu de curea. Și el se hrănea cu lăcuste și cu miere sălbatică» (Matei III, 4).

«Cu adevărat, Ioan Botezătorul a venit nici mîncînd piine, nici bînd vin» (Luca VII, 33).

Este ușor de înțeles acum marele prestigiu de care se bucura Ioan în ochii credincioșilor. Dar Sfîntul Ioan știe să rămînă el însuși, simplu și clar în culmea succeseilor :

«Toți — spune Sfîntul Luca — se gîdeau, în inimile lor, cu privire la Ioan, nu cumva el este Hristosul. Dar Ioan a răspuns și a zis tuturor : Nu sînt eu Hristosul. Dar cine ești tu ? Sînt solul trimis ca să gătesc calea înaintea Lui» (Luca III, 15 ; Ioan I, 20 ; Luca VII, 27).

Și pe planul faptelor, așadar, Sfîntul Ioan rămîne cu claritate ceea ce este : simplu deschizător de drum al venirii lui Mesia : credinciosul și statornicul Său Înaintemergător.

Să spunem acum un cuvînt și despre momentul de culme din viața Sfîntului Ioan : momentul cînd el și-a văzut visul cu ochii. Este momentul cînd, atent la semnul de recunoaștere pe care Dumnezeu i-l încredințase, Ioan descoperă, în sfîrșit, printre contemporanii lui, pe Hristos-Mesia pe care-L căuta, în persoana Domnului Iisus. Cine va putea descrie vreodată uraganul bucuriei fără margini din inima lui, în clipa aceea ? Este amiaza fericită a vieții lui. De fapt, acesta-i momentul pe care-l sărbătorim, în ziua de astăzi, la 7 ianuarie.

Cu o cuceritoare simplitate, clipa aceasta Sfîntul Ioan însuși a descris-o așa :

«Eu nu-L cunoșteam, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă mi-a zis : Acela peste care vei vedea Duhul pogorîndu-se și oprindu-se, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt.

Și am văzut Duhul pogorîndu-se din cer, ca un porumbel, și oprindu-se asupra Lui.

Și am văzut lucrul acesta și am mărturisit că El este Fiul lui Dumnezeu» (Ioan I, 31—34).

Din clipa aceasta supremă, slujirea de Mergătorînainte a Sfîntului Ioan nu mai este ca pînă acum o pregătire, ci o fierbînte și vibrantă mărturisire. Și, lucru neașteptat, pentru a-L mărturisi pe Hristosul descoperit, Marea Speranță a lui, iată, Sfîntul Ioan, omul acesta ros de viața aspră a pustiului, găsește, ca un adevărat poet inspirat de Dumnezeu, a doua zi după botezul Domnului, cele mai afectuoase imagini ce I s-au adresat Mintuitorului vreodată : Hristos este Mielul, Hristos este Mirele.

«A doua zi — scrie Evanghelistul — în adevăr, a văzut Ioan pe Iisus venind către el și a zis : Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii» (Ioan I, 29).

Iară altă dată, adaugă : «Voi înșivă îmi sînteți martori — zice Ioan — că am spus : Nu sînt eu Hristosul, ci sînt trimis înaintea Lui. Cine are mireasă este Mire. Dar prietenul mirelui, care stă și-l ascultă, se bucură cînd aude glasul Mirelui. Aceasta-i bucuria mea și iată, ea s-a împlinit» (Ioan III, 28—29).

Devenit acum prietenul Mirelui, mărturisirea lui Ioan se transformă în devotament, devotament față de Mîntuitorul Hristos pînă la sacrificiu. Dovadă? Pe doi din ucenicii lui cei mai buni, iată, Ioan îi îndeamnă să se ducă și să-L urmeze pe Iisus :

«Două zile mai tîrziu, Ioan se găsea iarăși cu doi din ucenicii săi — zice Evanghelistul — ; și, privind la Iisus care trecea, a zis : Iată Mielul lui Dumnezeu. Cei doi ucenici l-au auzit rostind aceste vorbe și înțelegînd îndemnul lui Ioan, au plecat după Iisus.

Iisus s-a întors și, cînd i-a văzut că merg după El, le-a zis : Ce căutați ? Ei i-au răspuns : Învățătorule, unde locuiești ? Veniți și vedeți — le-a zis El. S-au dus și au văzut unde locuia și în ziua aceea au rămas la El.

Unul din cei doi care auzise cuvintele lui Ioan și mersese după Iisus era Andrei, fratele lui Simon-Petru» (Ioan I, 35—40). Celălalt era Evanghelistul Ioan însuși.

Dar în fața lui Iisus, Ioan se sacrifică pînă la capăt. Slujirea lui Ioan se terminase. Este ultima mărturisire a lui Ioan :

«Și au venit ucenicii lui Ioan — scrie Evanghelistul — și i-au zis : Învățătorule, Acela ce era cu tine dincolo de Iordan (adică Iisus), despre care tu ai mărturisit, iată că botează și toți se duc după El.

Și Ioan le-a zis : «...Cel ce vine din cer este mai presus de toți. Trebuie ca El să crească, iar eu să mă micșorez» (Ioan III, 26—31).

Și astfel, cu bucuria chemării lui împlinită pînă la capăt, Sfîntul Ioan primește, transfigurat, să intre în umbră, ca un sublim apus de soare, așteptînd baia de sînge a martiriului care avea să-l răpună.

Pregătire, Descoperire, Mărturisire.

Sfînte Ioane, ajută-ne să așteptăm și să descoperim și noi pe Hristos ca pe cea mai mare Speranță a vieții noastre ca să-L putem mărturisi și sluji ca pe cea mai mare bucurie a vieții, pentru pacea, creșterea și mîntuirea tuturor credincioșilor din lume...

Știți că Prea Fericitul Părintele nostru Patriarh Justinian își sărbătorește astăzi ziua numelui ca unul ce prin botez poartă numele Ioan.

Fie-ne îngăduit ca recunoscători și cu inima plină de adîncă prețuire să rugăm pe Dumnezeu, astăzi cu deosebire, să dăruiască Întîiului Păstor al Bisericii noastre strămoșești, mulți ani cu sănătate deplină și înnoite puteri trupești și sufletești.

Odată mai mult la această sărbătoare de ziua numelui, vrem cu hotărîre să asigurăm cu toții pe Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh de toată dragostea noastră plină de venerație, de tot devotamentul și de toată ascultarea noastră fiască.

Întru mulți ani, așadar, Prea Fericite Părinte Patriarh, cu deplină sănătate și putere, ca să ne conduceți și mai departe pe calea Luminii încă mulți și mulți ani.

Arhim. BENEDICT GHIUȘ

LA DUMINICA DUPĂ BOTEZ

«Și lăsînd Nazaretul, a venit și a locuit în Capernaum» (Matei IV, 13).

Venise vremea mîntuirii. Omul-Dumnezeu Iisus Hristos era pe pămînt. Betleemul îl primise ca prunc în ieslea cea săracă; glasul profetului îi netezea calea, zicînd: «Vine după mine Cel ce este mai puternic decît mine; Lui nu sînt vrednic să-l dezleg cureaua încălțămîntei...» (Matei III, 11); apele Iordanului îl proclamă ca Mîntuitor, arătîndu-L îmbrăcat în gloria dumnezeiască, iar Tatăl, bucurîndu-se de sus de covârșitoarea smerenie a Fiului, a deschis îndată porțile Cerului și ca un tunet a slobozit glas plin de părintească dragoste, miruindu-L cu adevărul nezdruncinat: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit» (Matei III, 17).

Astăzi, Sfînta Evanghelie ne duce pe urmele sfinte ale Domnului Hristos și ni-L arată în clipa în care părăsind Nazaretul vine în Capernaum să locuiască.

Iată așadar, două cetăți pămîntești, în care și-a petrecut Iisus viața pămîntească. În cea dintîi, cunoscut ca fiu al lui Iosif și al Mariei — dulgherul — a bătut cuie în lemn, a stat alături de țărani, păstori și pescari, de toți cei umiliți și trudiți de muncă; în cea de a doua, își începe lucrarea Sa publică de Mîntuitor, apărînd ca o lumină mare, pentru poporul care stătea în «întuneric, în latura și în umbra morții», încredințînd prin aceasta că El este cu adevărat lumina lumii și un veșnic Răsărit, prin Sfînta Sa Biserică în lumea noastră și «Cel ce merge după El nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții» (Ioan VIII, 12). În adevăr, Mîntuitorul Iisus venise să locuiască lîngă Marea Galileii, țara scumpă a copilăriei și tinereții Sale. Orașul Capernaum, capitala Galileii, era acum centrul Său de activitate. Aici Iisus își rostește primul cuvînt în public, aducînd în lume o învățătură nouă, Evanghelia, vestea cea bună. Acum cele prezise de Isaia, cam cu vreo 700 de ani înainte de nașterea lui Hristos, se împlinesc: «Iată, te-am pus pe Tine luminătorul neamurilor, ca să fie mîntuirea mea pînă la marginile pămîntului» (Isaia XLIV, 6).

Stabilit în Capernaumul Galileii, Mîntuitorul săvîrșește multe fapte minunate, cucerînd sufletele nu prin uimire, prin stupeoare și înmărmurire, ci printr-o blîndă învățătură, scoțîndu-le din întunericul durerii și al nedreptății, urcîndu-le pe muntele luminos al fericirii, arătînd prin aceasta că Scriptura s-a împlinit.

Și într-adevăr, ca un soare al luminii și îndurării lui Dumnezeu, acoperit de norul ființei Lui de om, dar dornic să lumineze în întuneric, Iisus Hristos împarte credincioșilor lumina dumnezeiască, încît cei de lîngă Marea Galileii, din Zabulon și Neftalim, care zăceau în întuneric și în umbra morții, au văzut lumina cea mare — iar Biserica zice: «Contemplați-L, plecați fruntea și înțelegeți că lumina cea mare a răsărit în lume».

Dar, iubiți credincioși, ce este această lumină de care se vorbește în Sfînta Evanghelie ?

Fără îndoială, ea este harul lui Hristos, revărsat de Duhul Sfânt peste noi, prin învierea și înălțarea lui Iisus Hristos, și prin El viața noastră renaște într-o lumină nouă, ne naștem din nou prin Iisus Hristos, din apă și din duh; harul nefiind altceva decât comuniunea cu Hristos în Duhul Sfânt. El este o energie necreată, ce izvorăște din ființa divină, dar nu se separă de ea, fiind o lucrare a celor trei persoane divine, o dovadă a prezenței lor. El desăvârșește viața noastră spirituală, vine mai intim în noi, luminându-ne prin el și lucrând prin el. Harul se mai numește și Duh Sfânt, fiind însăși prezența Duhului Sfânt în noi și îl primim stînd în legătură cu Hristos cel înviat, în comuniune cu El, pentru moartea și învierea Lui. Pentru aceasta, creștinii sînt suflete credincioase, înnoite mereu prin puterea harului și a credinței în Dumnezeu: «Cine crede în Mine, nu crede în Mine, ci în Cel ce m-a trimis pe Mine. Și cine mă vede pe Mine, vede pe Cel ce m-a trimis pe Mine. Eu am venit ca să fiu lumină în lume, pentru ca oricine crede în Mine, să nu rămînă în întuneric. Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec; căci n-am venit să judec lumea, ci să izbăvesc lumea» (Ioan XII, 44—47).

Puterea care ne apropie de Hristos și calea care ne duce la cunoașterea Lui este puterea și calea credinței: «Să nu se turbure inima voastră, le spune Mîntuitorul ucenicilor Săi, aveți credință în Dumnezeu și aveți credință în Mine» (Ioan XIV, 1).

Pe această credință în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, se întemeiază sfînta noastră Biserică. Ea a formulat și mărturisește permanent acest adevăr sublim, astfel în simbolul de credință «Cred și întru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, unul născut, carele din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii; Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut».

Îată, în linii foarte mari, ce a însemnat Capernaumul pentru Iisus, în viața Sa. Ceea ce a fost raiul pentru Adam, Capernaumul este Biserica pentru Iisus cel veșnic, în care El e prezent permanent, în mod nevăzut, în chipul Sfintei Euharistii.

Acesta a fost Mîntuitorul: o lumină cerească între credincioșii plini de păcate, pe care a venit să-i mîntuiască prin cuvînt, prin mînuni și prin jertfa Sa sîngeroasă și de bunăvoie de pe Golgota.

Și acum, cînd lumina cea dumnezeiască e cu noi, cei ce credem, să plecăm genunchii în fața Celui ce are mulțimi de îndurări; Carele a chemat pe vameși și păcătoși și pe cei necredincioși, iar văduvei care plîngea foarte, milostivindu-se, I-a înviat fiul — să se milostivească și spre noi, care ne rugăm cu credință.

Diac. M. PANA

LA DUMINICA XXXII-A DUPĂ RUSALII (a lui Zaheu)

«Și a coborît Zaheu degrabă și L-a primit pe Iisus cu bucurie» (Luca XIX, 6).

De la început se cuvine să pornim cu câteva lucruri bine știute. Și anume că Sf. Evanghelie este descoperire dumnezeiască, după cum este și cartea mîntuirii celor întru credință. Fiind carte a istoriei mîntuirii, Sf. Evanghelie istorisește fapte care s-au petrecut cu adevărat, în timpuri și locuri anumite. Un asemenea fapt îl auzim astăzi la citirea Evangheliei, în care Sf. Evanghelist Luca istorisește o întîlnire a Mîntuitorului cu unul din fiii poporului israelit, numit Zaheu.

Ce ne descoperă Evanghelia întîlnirii Domnului cu Zaheu? Ca în orice parte a ei, Evanghelia de azi este plină de descoperiri. De aceea ne vom opri doar asupra uneia singure: *bucuria* și ca să putem pătrunde în marea lor bogăție, să ne reamintim pe scurt cum au decurs faptele. Venind din Galileea, Iisus a intrat în Ierihon și trecea prin cetate. Acolo era un om, numit Zaheu, unul din marii vameșilor, foarte bogat. Și el căuta să-l vadă pe Iisus pentru a ști cine este. Dar din cauza mulțimii, nu-l vedea, fiind și mic de statură. De aceea, a alergat înainte și s-a suit într-un sicomor, pentru că Iisus trebuia să treacă pe acolo. Cînd a ajuns în dreptul lui Iisus și-a ridicat ochii și i-a spus: *Zahee, coboară-te îndată, căci astăzi în casa ta trebuie să rămîn. Și a coborît Zaheu în grabă și L-a primit cu bucurie.*

Să ne oprim astăzi asupra acestui cuvînt despre bucurie.

Înainte de a avea parte de bucuria de a-L avea pe Domnul în casa sa, vedem că Zaheu, șeful vameșilor din orașul Ierihon, era cu totul curios și dornic să vadă cu ochii lui pe prorocul cel mare despre care vorbea toată lumea. Cît de mare era dorința sa, o arată Sf. Evanghelie care ne spune că Zaheu *a alergat* înaintea alaiului și s-a urcat într-un pom de la marginea drumului, fără să stea mult pe gînduri. Gestul acesta nu era chiar potrivit pentru demnitatea lui de șef al vămilor, este însă semnul unui suflet cald, arzător, căruia nu-i pasă de cele ce vor zice oamenii despre el. Din pom, iată îl vede pe Iisus, care va trece mai departe, iar el va păstra în suflet chipul marelui profet și va spune tuturor: *dorința mea cea mare s-a împlinit: L-am văzut. Am reușit de l-am văzut.*

Mîntuitorul Hristos îi citește în suflet toate acestea, îi vede intențiile și simțirile și este alături de el. De aceea își îndreaptă privirile și le întîlnește pe ale lui Zaheu. Acum Zaheu se însuflețește mai mult, căci Iisus îl fixează ca pe o veche cunoștință, căreia îi arată că o recunoaște, și-i spune pe nume: *Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămîn. Încremenit la auzul acestor cuvinte, Zaheu, n-a așteptat totuși să i se spună de două ori; coboară și conduce la sine pe Domnul. Sfîntul Evanghelist Luca notează: «Și L-a primit cu bucurie în casa sa».* Foarte grăitoare sînt vorbele acestea. Vorbe de mare des-

coperire! Se bucură Zaheu pentru că i se făcea acum o mare cinste? Sau pentru că profetul i-a dat atenție față cu toată lumea? Știm că tagma vameșilor era blestemată. Pentru cei curați, cum se socoteau fariseii și cărturarii, vameșii sînt mari păcătoși întrucît sînt în totul nepăsători față de Lege. Pentru un israelit era atunci un prilej de întinare să stea la masă cu un vameș sau cu un păgîn. Vameșii strîngeau dările și făceau aceasta în chip nedrept, năpăstuind pe mulți; știind că dispun de putere, de superioritate, îngenuncheau pe alții. Zaheu simțea că puterea aceasta este șubredă. Iată de ce, cînd a auzit, despre Iisus s-a tot gîndit cum să-L vadă. Dorința sa era acum foarte puternică, să-l vadă și apoi se va mai gîndi. Pentru moment, nimic nu-i mai ține de cald. Pentru cine a adunat ban la ban, averi cu nedreptate? Era socotit un păcătos public. Așa este! A auzit de Iisus, l-a văzut și iată, chiar acum este în casa lui. Și cu ce *bucurie* îl privește marele prooroc!

Mulțimea, afară, nu înțelegea ce se întîmplă. Vestea acestei vizite s-a răspîndit îndată în oraș și se vorbește deja cu voce tare despre ea. Mai ales, cărturarii și fariseii aveau un prilej nimerit de cîrtire și chiar de a calomnia pe Iisus. Arma aceasta a calomniei, care face multe victime nevinovate, era arma lor, pe care o vor folosi pînă la sfîrșit! Cum de a intrat Iisus la un asemenea păcătos, care după ei merită chinurile iadului?

Zaheu însă nu auzea toate acestea și nici nu voia să le audă, pentru că el se bucura într-un chip de nedescris. Domnul este în casa lui! Simte că-l pătrunde ceva, un gînd nou: nu-i mai trebuie de acum nimic, mai ales bogăția lui nedreaptă, izvorul tristeții lui de adineaori. Ar da acum totul, numai să nu se piardă bucuria de-acum. Și Zaheu ține să spună ce simte. Sfîntul Evanghelist Luca notează: «Iar Zaheu, stînd, a zis către Domnul: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor și dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit».

Se vedea Zaheu, ca într-o priveliște, cu caracterul său rău, iubitor de patimi, urîtor de semeni. Acum lăsa toate acestea, se leapădă de sine însuși, cel de ieri. Și simțea o ușurare. Aici era cineva care-l privea senin, fără reticențe și bănuieli, cu care se simțea oarecum în cei mai buni termeni — el, el vameșul blestemat. Este aici cineva care-l înțelege, cineva fără strîmțime de vederi și cîrtiri, care nu-l socoate total rău, ci surprinde în sufletu-i chinuit un dor de adevăr, de bine și frumos. Iisus îl privea — și-l inspira! Simțea pentru prima dată ce forță mare stă în renunțări, în lepădarea hotărîtă a tot ce este rău.

Iisus se bucura acum pentru că vedea în Zaheu dorința de întoarcere la Dumnezeu și la tot ce este drept și sfînt. Nu era Zaheu primul de acest fel. La toți, păcătoșii care căutau pocîința, Iisus le ieșea în cale, le vorbea, îi chema cu un cuvînt sau numai îi privea. Știm că o singură privire a lui Iisus a fost de ajuns ca să întoarcă pe Petru care se jura în curtea marelui preot că nu-l cunoaște pe Iisus. O privire a schimbat totul în sufletul femeii păcătoase și tot cu o privire l-a luminat pe tîlharul de pe crucea din dreapta Sa. Privirea lui Iisus comunica iubire și putere. Iubirea muia inimile, iar puterea harului Său încredința pe orice păcătos că îndreptarea este posibilă, că o viață nouă stă la îndemîna

oricui, că sfințenia este pentru fiecare din noi. Îl priveau păcătoșii pe Domnul și plecau cu un fel de asigurare că o schimbare s-a produs, gustul păcatului se pierdea, trecutul rău se ștergea. Iată de ce toți păcătoșii, când îl întilnesc pe Iisus, scapă lacrimi de pocăință sinceră și trăiesc simțămîntul că viața e frumoasă. Și toți se bucură ! Zaheu se bucură și el. Se bucură însă și Iisus pentru că are în fața Sa un om nou care a fost un mare păcătos și pe care El l-a eliberat de păcat, de moarte veșnică, de infern. Aici este cheia bucuriei lui Iisus pentru noi. Și odată cu El, cerul întreg tresaltă de bucurie. Acum, în chip solemn, Iisus dă expresie bucuriei Sale, vestind în auzul tuturor : «Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia !» Cuvintele acestea vin de sus și mai tîrziu vor servi de învățătură pentru mulți. Cei dintii care vor avea un folos din ele sînt cei prezenți în casa lui Zaheu. Dar, pe lingă faptul că jumătate din averea sa va intra în posesia săracilor, din ce-i rămîne își va plăti toate datoriile. Mai înainte s-a lăcomit parcă în mod fatal. Acum este gata să treacă la plată de mari proporții. Legea lui Moise prevedea să se plătească despăgubiri de patru ori mai mari cînd cineva era dovedit că a furat ceva. Zaheu are smerenia de a recunoaște că a fost un hoț, și el. Și o face aceasta în mod public — ca o mărturie a unui suflet liber, și a unei inimi nobile.

Astfel s-a săvîrșit în Zaheu și în toată casa lui o mare lucrare de mîntuire. Iar noi aflăm cum a intrat în ei harul Domnului Hristos, singura putere care poate elibera pe credincios de păcat, moarte veșnică și iad.

Descoperirile din Sf. Evanghelie de astăzi ne privesc și pe noi. Bucuria pe care a trăit-o Zaheu ne este oferită și nouă de harul Sfințului Duh. Cine nu este dornic de bucuria vieții ? Cum am putea dobîndi această bucurie ? Ne-o arată exemplul lui Zaheu. Să ne coborîm ca și el, din înaltul sicomorului în care ne credem a fi mai mult decît sîntem. Să coborîm în adîncul sufletului nostru și să vedem ce fel de cerințe își caută acolo dreptul la viață. Simțim oare că tot sufletul ne cere să lăsăm orice formă de păcat la o parte, căci păcatul ne fură pacea și alungă bucuria vieții ? Voința de bine, dragostea de adevărul vieții cel cuprins în poruncile Domnului și harul lui Dumnezeu, iată ce ne cîștigă bucuria. Domnul ne dorește tuturor această bucurie, ca și lui Zaheu. Dar pentru aceasta trebuie să facem tot ce ne stă în putere pentru a ne împărtăși din ea. Adică să părăsim păcatul prin căință și pocăință.

El știe că fiecare avem partea noastră bună și ne putem schimba obișnuințele, firea, viața — dacă vrem. Dar avem putere de voință ? Dacă ne simțim slabi, să privim la Iisus și vom primi încurajarea Lui. Îl vom auzi grăind : «Fiul Omului a venit să caute și să mîntuiască ce era pierdut». Cu ajutorul Lui vom avea putere cum au avut ațiția. El ne va susține și vom cunoaște adevărata bucurie.

Dar să ne bucurăm de pe acum : noi am primit *sfințul botez*. Iată un cuvînt adevărat și cu totul vrednic de primit. Să nu fim nepăsători

față de harul care este în fiecare din noi cei botezați, ci să fim model în vorbire, în purtare, în dragoste, în credință, în curăție (I. Tim. IV, 9—12).

Toate acestea, împreună cu bucuria despre care ne-a vorbit Sf. Evanghelie de astăzi, sînt roade ale pocăinței propovăduite neîncetat de Sf. Biserică. Amin !

Pr. Prof. ANATOLIE ZAREA

LA DUMINICA VAMEȘULUI ȘI FARISEULUI

Am început un nou ciclu de rînduiri tipiconale în biserica noastră ortodoxă. Am deschis din nou în duminica de astăzi Cartea Tricîntărilor, — a Triodului, — ca împreună cu versurile pline de pocăință să ne pregătim sufletele pentru Sfîntul și marele post al păsimesilor. Am deschis această carte luînd ca martori și părtași ai rugăciunii, icoane și sfinți ce au îmbrăcat în viața lor haina smereniei și a dorului de mîntuire. De la icoana plină de umilință a vameșului din Sfînta Evanghelie de astăzi pînă la Cuvioasa Maria Egipteanca și de la fiul risipitor din duminica viitoare și pînă la Maria Magdalena și celelate femei mirositoare din grădina Ghetsimani, filele Triodului își vor împlăti rugile cu rugile noastre și ne vor purta prin arșița postului pînă la mormîntul Domnului și vor intona mereu : «Ușile pocăinții deschide-ne nouă». În fiecare clipă firul rugăciunii ne va aduce mai aproape de iertare, de pocăință, de mîntuire.

De aceea, pentru a păși și în mijlocul tilcuirii, să ne îndreptăm privirea spre cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos, redată de Sfîntul Evanghelist Luca, în parabola vameșului și fariseului pe care am ascultat-o astăzi cu toții.

«Doi oameni s-au suit în templu să se roage», ne spune Mîntuitorul.

Pînă aici nu este nici o diferență între acești oameni. Amîndoi pornesc de acasă în aceeași vreme, cu aceeași intenție. Pornesc amîndoi pe poteca ce șerpuieste printre stînci spre templul cel mare din Ierusalim, spre munte sus. Așezat pe muntele ce domină Sionul, templul preînchipuia o ridicare, o înălțare din mijlocul obișnuitului, pentru ca cei ce se roagă să fie mai sus, mai aproape de cer, mai aproape de Dumnezeu, ridicarea trupului însemnînd în același timp și o ridicare a sufletului spre rugăciune. Aceste înălțimi au totdeauna ceva măreț, ceva solemn în ele ce te împie la umilință, la rugăciune, la recunoașterea micimii, la contemplare, la o apropiere mai mare de divinitate.

«Unul era fariseu și altul vameș».

Acum începe deosebirea dintre cei doi. *Fariseul*, aristocrat, bun de neam, cunoscător al legii, cinstit și respectat de concetățeni, păzitor

al tuturor prescripțiilor Legii lui Moisi, ritualist pînă la exces, socotit ca un membru al elitei aristocratice.

Vameșul, un păcătos netrebnic, era urit de credincioși pentru meș-teșugul său spoliator, pentru nedreptățile pe care le săvîrșise. Unul era admirat, altul era osîndit.

Judecata lui Dumnezeu este însă alta decît a credincioșilor. Amîn-doi se roagă. Fariseul se roagă stînd în picioare, cu capul sus, trufaș. Această ținută este o oglindire a stării sufletului său ce avea caracte-ristică, mîndria. Începe să-și arate faptele sale bune, actele sale rituale ce se încadrează strict în litera legii mozaice. Mîndru de aceste merite ale sale, nu face nici un gest de umilință în fața Atotputerniciei divine, pe care îngerii și arhanghelii nu îndrăznesc s-o privească, să o con-templeze. Nu-și pleacă fruntea, nu-și îndoaie genunchii, își îndreptează ochii spre cer și parcă ar zice: «Nu există nimeni ca mine pe lume, mai drept, mai cinstit, mai sfînt». Se lipsește și el de a zecea parte din cîștigul său dînd zeciuială la templu, postește de două ori pe săptămîină, după cum zice Legea. Nu este ca alți oameni și nici măcar ca acel va-meș ce se ruga în același timp cu dînsul. Vine și se laudă în fața lui Dumnezeu cu faptele sale externe, nu pomenește nimic de sufletul său, nu cere nimic de la Dumnezeu. Nu are nevoie de nimeni și de nimic. Se simte tare cu forțele și realizările sale; se socotește un mîntuit, nu mai are nevoie de Dumnezeu.

Iată o rugăciune formală, falsă, în care nu participă inima care în loc de ascultare aduce osîndă.

Vameșul stă la poarta templului, într-un colț și se socotește nevred-nic de a se înfățișa înaintea altarului. Începe cu acte de adîncă umilință. Cu trupul și capul plecat, nu îndrăznește să-și ridice ochii spre cerul de la care ar trebui să-i vină osînda pentru păcatele sale și nici spre altar-ul cu arca în care străjuiește Dumnezeu răzbunării și al dreptății. Pri-vește numai spre pămîntul care îl va înghiți. Se apleacă sub mîna lui Dumnezeu și toate simțămintele sale adoră și se smeresc. Își bate piep-tul cu pumnii și în vederea și auzul tuturor celor de față, din fundul inimii sale strigă: «Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului». Aceasta este toată rugăciunea lui. Scurtă, plină de credință și de umilință. Se recunoaște vinovat față de Dumnezeu și de oameni, față de dreptatea și de atotputernicia lui Dumnezeu. Nu acuză pe nimeni, nu disprețu-iește pe nimeni, nu învinovățește pe nimeni, decît pe sine însuși. Nu aduce nici o motivare, nici o mărturie, se recunoaște păcătos și cere iertare. Remușcările sufletului său, muștrările de conștiință — acest far interior ce străjuiește viața noastră sufletească — și umilința sa ce se pleacă pînă la marginile iubirii lui Dumnezeu, fac să picure asupra sa picăturile de har, ale îndreptării și iertării.

Fariseul privea cu încredere și cu siguranță plină de mîndrie altar-ul și se socotea un mîntuit și Dumnezeu se întoarce de la el, iar vameșul se smereste și plînge păcatele sale. Amîndoi primesc răsplata de la Dumnezeu prin cuvintele spuse de Mîntuitorul: «că mai îndreptat s-a întors vameșul la casa sa decît fariseul, căci cel ce se înalță se va smeri și acela ce se smereste, se va înalța». Sfîntul Ioan Gură de Au:

muștra cîndva pe creștinii din veacul său cînd le spunea că nu știu să se roage. El zice : «iată vine un creștin în biserică. Mii de cuvinte rugătoare curg din buzele lui. Poate își pleacă genunchii de multe ori, dar mințea lui plutește în alte părți. Cuvintele lui nu pleacă din inimă ci numai din buze. Metaniile le face numai cu genunchii. Nu se pleacă înaintea Domnului cu inima, nu suspină înaintea Lui din adîncul sufletului».

Amîndoi — și vameșul și fariseul — părăsesc templul, fariseul ducînd cu sine mîndria și orgoliul său, odată cu osînda, iar vameșul harul și iertarea lui Dumnezeu.

Domnul nostru Iisus Hristos ne-a asigurat de multe ori de împlinirea rugăciunilor noastre, spunîndu-ne : «Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide» (Matei VII, 7). Rugăciunile credincioșilor au putere asupra inimii lui Dumnezeu. Ei știu azi să se adreseze către cer prin Iisus Hristos. Ei se roagă cu biserica și nădăjduiesc că vor primi, dacă se vor ruga, «cu inimă smerită, pe care Dumnezeu nu o va urgisi».

De aceea, trebuie să ne rugăm ca vameșul cu o rugă sinceră, curată, pătrunsă de iubire pentru Dumnezeu și pentru oameni, cu o credință puternică și cu smerenie adîncă și această rugăciune se va ridica spre ceruri ca mireasma de tămîie ce suie pînă la picioarele tronului lui Dumnezeu.

Mulți dintre credincioși trebuie să mai facă mulți pași pentru a putea săvîrși adevărata rugăciune, prin trăirea ei și prin coborîrea ei în viața noastră, în fiecare zi. Să nu credem că dacă am venit la biserică, dacă am ingenuncheat, sau dacă am aprins o luminare și dacă ne-am formulat cererea în fața lui Dumnezeu, să nu credem că în felul acesta ne-am făcut întreaga datorie de creștini. În felul acesta ne-am apropiat mai mult de fariseul din evanghelie. Ruga noastră să fie mai întii o plîngere a păcatelor noastre, o înclinare adîncă și plină de smerenie, o trăire în trup și în duh, o desprindere de tot ce este trecător. Numai în felul acesta ne vom bucura de harul iertării și al fericii de care s-a bucurat vameșul din Evanghelia de astăzi, izvorită din sentința pe care a pronunțat-o Dumnezeu zicînd : «Cela ce se înalță se va smeri și acela ce se smerește pe sine, se va înălța».

Pr. DAVID POPESCU

LA SFINȚII TREI IERARHI

Pentru adevărații creștini modelul de viață și trăire este Domnul Iisus Hristos cu viața și faptele Lui, cu iubirea și atotbunătatea Lui. De aceea, pretutindeni și în orice timp creștinii s-au străduit să urce cît mai sus pe scara curăției și a vredniciei creștine, convinși fiind că prin acest

urcuș ei se ridică spre ceruri, întind mâna spre Cel ce a coborât din ceruri, pentru ca «lumea viață să aibă și din belșug să aibă» (Ioan X, 10).

Creștinii care au reușit să atingă în viața lor cea mai înaltă treaptă de vrednicie morală și duhovnicească sînt sfinții pe care Biserica îi serbează în anumite zile din an. Pentru aceasta Biserica cinstește pe sfinți în cult ca pe niște fii aleși ai săi.

Sfinții nu erau ființe supranaturale și nici din altă lume. Ei erau oameni asemenea nouă, erau carne, sînge și trup ca și noi. Dar s-au distins prin viața lor, prin credința și dăruirea lor; și-au transformat tot lăuntricul lor pămîntesc în ceresc. Erau în ființa lor cetățeni ai cerului și plineau cele ale lumii prin prisma veșniciei. Viața și activitatea lor între oameni nu era fără suferințe și grijile obișnuite, și totuși erau fericiți pentru că îl aveau mereu pe Domnul Hristos, «Lumina lumii» (Ioan VII, 12; XII, 46), «Calea, adevărul și viața» (Ioan XIV, 6).

Fiecare zi a calendarului este închinată unuia sau mai multor sfinți; mucenici, trăitori ai vieții celei în Hristos, proroci, apostoli, ierarhi, învățători.

Astăzi, ca în fiecare an la 30 ianuarie, Biserica serbează pe Sfinții Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur. Tot în această lună, i-am prăznuit și deosebit pe fiecare: pe Vasile cel Mare la 1 ianuarie — început de an; pe Sfîntul Grigorie la 25 ianuarie, iar pe Ioan la 27 ale aceleiași luni.

Motivul serbării lor și împreună se datorește unor repetate neînțelegeri dintre creștini pe timpul împăratului Alexie Comnenul care, după preferințe, dădeau întîietate unuia sau altuia dintre ei, provocînd tulburări în sînul Bisericii.

Certurile au fost lichidate de înțeleptul Ioan, Episcopul Evhaitelor din acea vreme, care în urma unei viziuni în care i s-au arătat Sfinții Trei Ierarhi îndemnîndu-l să-i serbeze împreună, a hotărît prăznuirea lor la 30 ianuarie.

Sfîntul Vasile, supranumit de Biserică «cel Mare» pentru meritele lui deosebite în apărarea credinței celei adevărate, prin lupta contra ereticilor timpului, Arie și Sabelie, a fost unul dintre cei mai aprigi apărători ai învățaturii despre Sfînta Treime.

Pe Sfîntul Grigorie de Nazianz, Biserica îl numește «grăitorul de Dumnezeu, ochiul cel priveghetor al harului și gura cea prea înțeleaptă a Duhului Sfînt, lauda Ortodoxiei, riul cel pururea curgător al dumnezeieștilor dogme» (stihiri la Vecernie).

Sfîntul Ioan, supranumit Gură de Aur, a fost unul din stîlpii neclintii ai Bisericii, marele apărător al adevărurilor divine, unul dintre cei mai mari oratori.

Viața și-au petrecut-o numai în Hristos, reușind să renunțe la toate cele pămîntești, primind cununa cea nepieritoare. Adevărurile învățaturii Domnului Hristos, au constituit farul călăuzitor în viața și faptele lor.

Au trăit într-o perioadă cînd demnitatea de om era călcată în picioare de cei bogați și puternici; cînd sclavii și cei săraci erau soco-

țiți ca niște unelte de muncă ; când viciile în familiile celor avuți erau în floare.

În astfel de împrejurări, de pe cele mai înalte scaune episcopale pe care i-a urcat Dumnezeu pentru vrednicia lor — Vasile pe scaunul episcopal al Cezareii Capadociei, Grigore și Ioan pe scaunul Bizanțului — Sfinții Trei Ierarhi au răspândit lumina Evangheliei lui Hristos la toți cei care au primit-o, încercînd a alina, cu vorba și cu fapta suferințele și durerile celor din jur, care strigau mereu după dreptate și erau apăsați de viața grea impusă de cei avuți.

Adevărați păstori de suflete, ei și-au pus sufletul pentru credincioșii lor. Ei au protestat împotriva birurilor coplesitoare care cădeau pe capul celor sărmani, s-au ridicat împotriva abuzurilor celor tari, suferind temnițe și exiluri, cum a fost Sfîntul Ioan Gură de Aur.

Sfîntul Vasile cel Mare a întemeiat case în care cei săraci găseau totdeauna sprijin și ajutor. Se păstrează mereu amintirea acelei instituții a dragostei creștine pentru săraci, orfani, văduve și bătrîni, întemeiată de Sfîntul Vasile cel Mare și cunoscută în Istoria Bisericii sub numele de Vasiliada.

«Piinea pe care tu o păstrezi asupra ta — zicea Sfîntul Vasile cel Mare — este a săracului ; încălțămîntea care putrezește la tine este a celui desculț ; banul pe care îl păstrezi în ascuns este al aceluia care are nevoie de el, încît pe atîția îi nedreptățești pe cîți i-ai fi putut ajuta». De aceea, el îndeamnă pe cel bogat : «fii darnic cu cei lipsiți ! Fă să se zică și despre tine : a risipit, a dat săracilor, dreptatea lui rămîne în veac ! Nu fii nesocotit ! Nu-ți înmulți trebuințele ! Nu aștepta foamea, lipsa de grîu, ca să deschizi hambarele ! Cel ce scumpește grîul, este blestemat de semenii săi... nu fi speculantul nevoilor omenești ! Tu vezi numai aurul, iar la fratele tău nu te gîndești. Cunoști bine moneda. Poți deosebi pe cea bună de cea falsă. Pe fratele tău cel în nevoie nu-l cunoști de loc».

Ca și Sfîntul Vasile, Sfîntul Grigorie și Sfîntul Ioan Gură de Aur împărțeau tot cîștigul lor pentru cei împovărați și fără sprijin, hrănind pe orfani și văduve, zidind spitale unde cei bolnavi găseau alinare și vindecare.

Tuturor celor pe care-i păstureau, Sfinții Trei Ierarhi le cereau să ducă adevărată viață creștină, potrivit învățăturilor Mîntuitorului Hristos. Și aceasta au arătat-o ei mai întîi prin viața lor. Au tresărit la cea mai mică durere a păstoriților. Le-au arătat că bogăția distruge sufletele, le împietrește ; că boagații adună averi pe sudoarea celor mulți și săraci, și odată cu îmbogățirea singuri se exclud din comunitatea celor ce se mîntuiesc.

De aceea, împotriva dorinței de îmbogățire, Sfîntul Ioan Gură de Aur recomanda dragostea pentru toți semenii noștri, ca cea care este «principiul tuturor bunurilor, rădăcina lor, izvorul lor, mama lor ; fără ea, celelalte nu slujesc la nimic».

Niciodată n-au uitat că va veni timpul cînd Domnul Hristos — Fiul Omului — va veni pe tronul Slavei Sale, pentru judecata din urmă despărțînd pe cei buni de cei răi și zicînd celor buni : «veniți binecuvîn-

tații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă, de la întemeierea lumii. Căci flămînd am fost și Mi-ați dat să mănînc ; însetat am fost și Mi-ați dat să beau ; străin am fost și M-ați primit. Gol am fost și M-ați îmbrăcat ; bolnav am fost și M-ați cercetat ; în temniță și ați venit la Mine» (Matei XXV, 34—40).

Convinși de misiunea pe care o îndeplineau — de frați ai lui Hristot —, combătînd cu timp și fără timp cauzele care duceau la nedreptate : vrajbă, dezbinare, lăcomie, ură, Sfinții Trei Ierarhi au trăit viața pătrunși în întregime de doctrina iubirii și dragostei lui Hristos, despre care Sfîntul Apostol Pavel spune : «că toate le rabdă, toate le suferă, toate le nădăjduiește, toate le crede ; este binevoitoare, nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește ; nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr și nu cade niciodată» (I Cor. XIII, 11—13).

Așa au răspuns Sfinții Trei Ierarhi la cerințele de dragoste și de viață mai bună, mai umană a tuturor celor pe care îi păstoreau.

Dar, pe lângă dragoste și dreptate, lumea, viața, mai implica o cerință și anume, cerința după pace. Lumea cerea și iubea pacea, pentru că pacea înseamnă viață.

Încălziți de puterea credinței și însuflețiți de iubirea față de semenii lor, Sfinții Trei Ierarhi răspund și acestei cerinți, încredințați fiind de cuvintele Mîntuitorului : «Pacea mea las vouă, pacea mea dau vouă» (Ioan XIV, 27) sau «fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema» (Matei V, 9).

«Nici o bogăție din această lume nu este mai scumpă decît pacea — zice Sfîntul Ioan Gură de Aur — pentru că ea este mama tuturor bunurilor din lume, izvorul adevăratei credințe... Pacea duce la iubire... Făcătorii de pace sînt fiii lui Dumnezeu ; dacã făcătorii de pace sînt fiii lui Dumnezeu, cei care învrăjesc lumea sînt fiii diavolului...».

Vorbînd despre pace, Sfîntul Grigore exclamă : «Scumpă pace, cîl este de dulce numele tău ! Iubită pace, pe care o dau poporului meu și pe care poporul mi-o dă mie ! Tu, pace, ești esența proprie a dumnezeirii, pentru că Dumnezeu în Sfintele Scripturi, se numește Dumnezeu păcii. Pace înfloritoare, bun neprețuit, pe care toată lumea îl laudă, și pe care din nefericire, atît de puțini știu să-l păstreze !»

Avînd aceeași atitudine cu privire la pace, Sfîntul Vasile consideră războiul o «adevărată crima împotriva semenilor noștri».

Întreaga lor viață, Sfinții Trei Ierarhi prăznuiți astăzi, au propovăduit cum au trăit și au trăit cum au propovăduit. Prin viața lor, ei rămîn pentru noi pilde vii de urmat, model de desăvîrșire și trăire duhovnicească, luceferi ai Ortodoxiei, exemple de virtute creștină.

Să ne străduim și noi a-i urma în toate prin dragoste față de Dumnezeu și aproapele, prin credință tare și fapte de milostenie, prin rugăciune și post, prin viață curată și fără de prihană.

Prin exemplul vieții lor, ei ne învață și acum să slujim semenilor, să nu fim zăbavnici la împlinirea datoriilor ci silitori, să nu fim egoiști, să nu urîm ci să iubim. Ne învață să fim cinstiți, buni, sinceri, corecți, oameni de omenie.

Rugîndu-ne, deci, cu credință sinceră, să-i lăudăm zicînd : «Cei ce ați fost întocmai cu Apostolii pe scaun șezători și lumii învățători, Stăpînului tuturor rugați-vă, pace lumii să dăruiască, iar sufletelor noastre mare milă». Amin !

G. B.

LA ÎNTÎMPINAREA (STRETENIA) MÎNTUITORULUI (2 februarie)

«Iată, Copilul acesta este rînduit spre căderea și ridicarea multora» (Luca II, 34).

Căderea și ridicarea, în sensul de aici, a fost o proorocie a bătrînului-drept Simion, care își dădea seama că riturile și jertfele aduse la templu nu mai constituiau o dăruire din credință, ci o moștenire sau obicei. Se părăsise adevărata credință, și pentru faptul că oamenii nu mai aveau încredere în slujitorii ei, și că, odată cu influența altor religii străine, mulți părăseau Legea lui Moise. De aceea, la nașterea lui Mesia nu s-au tulburat arhierii de atunci, ci numai regele Irod, auzind că s-a născut un nou împărat.

Aplicarea ritualului iudaic, prin tăierea-împrejur a Mîntuitorului, a dovedit că Hristos s-a întrupat și că va trece prin aceleași rînduiri date de Moise, la porunca lui Dumnezeu. Deci Domnul, prin primirea vechilor practici, confirmă puterea lor sfîntă și recunoaște încă o dată că Moise, proorocii și toți trimișii lui Dumnezeu au avut rol de prevestitori ai minunii salvării sufletelor prin venirea lui Mesia.

Trecuseră milenii, se scurseseră secole, se depăneau ani, dar nădejdea credincioșilor și vechile preziceri nu se împliniseră încă.

În praznicul de astăzi, găsim prezența a doi bătrîni sinceri, credincioși, înțelepți, plini de Duhul Sfînt, dar cu îndoieli asupra realității mîntuirii și venirii Fiului lui Dumnezeu în lume. Și pentru că Mîntuitorul, deși Dumnezeu adevărat, a venit în trup pentru noi, la toate actele, faptele, semnele și minunile Sale, au participat mulți, din acele vremi.

Nu același lucru a fost și la închinarea Pruncului Iisus la Templu. Aici, pe lângă săvîrșirea celor obișnuite și sacrificarea unei perechi de pui de porumbei sau turturele, din îndemnul cugetului, apar *Simion* și *Ana*.

Bătrînul Simion atinsese aproape vîrsta de o sută de ani. Se simțea în putere și viața sa era de înger în trup. Întreg la minte, cu forțe fizice proaspete și mereu prezent în a face bine; era cunoscut slujitorilor templului și celor din jur, care îi dăduseră numele de «cel drept». Nu mințea, nu vorbea urît, ajuta pe oricine căzut în necaz, era aspru cu nelegiuții și se ferea de bîrfitori, de afaceriștii templului, de schimbă-

torii de bani și de aceia care luau în ris lucrurile sfinte. În tinerețe fusese levit, ajutând la buna-rînduială a celor ce cu credință și sfințenie respectau datinile mozaice. Citise legea și proorocii, respecta toate rînduielile străbune, și chiar tilcuia celor credincioși binefacerile lui Dumnezeu.

Datorită lecturilor sfinte și mai ales experienței sale de o viață în a sluji la sacrificii, aștepta cu încredere să vină un Izbăvitor pentru ca să scape pe credincioși de suferință. Nu putea înțelege cum s-ar putea ca Dumnezeu nemărginit, atotputernic, Stăpin și Creator a toate, să se întrupeze de la Duhul Sfînt, dintr-o Fecioară Curată și să se facă om (Isaia VII, 14—16). Avea în gînd pilda lui Zaharia-preotul, care nu crezuse că va avea un moștenitor și rămăsese mut (Luca I, 20), abia cînd a văzut pe Ioan limba i s-a dezlegat. Simion primise o pedeapsă mai mare; Zaharia a stat mut nouă luni, pe cînd bătrînul Simion, fusese anunțat că nu va muri pînă nu va vedea pe Mesia.

Bătrînul Simion însă avea rostul de a împăca o lume veche cu una nouă. Așa cum Sfîntul Ioan Botezătorul a încheiat perioada proorociilor, Bătrînul Simion a încheiat perioada celor care se îndoiau de venirea Fiului lui Dumnezeu. Simion este primul care recunoaște pe Mîntuitorul nostru, socotindu-l Lumina cea adevărată a descoperirii adevărului (Ioan VIII, 12).

Părinții Pruncului au rămas mirați, iar el în fața tuturor, cu chip nins de bătrînețe și cu o înfățișare profetică, a zis: «Acum slobozește (liberează) pe robul Tău Stăpîne, că văzură ochii mei mîntuirea Ta; Lumina spre descoperirea neamurilor și slava poporului celui binecredincios...» (Luca II, 29—33).

Dar fericitul Simion, prin sufletul său curat și cugetul său înțelept de Sfîntul Duh, prevestește Maicii Domnului patimile Fiului ei... prin sufletul tău va trece sabia... anunțînd astfel izbăvirea lumii prin batjocura, răstignirea și moartea lui Hristos. Așa s-a petrecut actul Întîmpinării: Bătrînul Simion sărută pe părinții Pruncului, îngenunchînd în fața Lui, apoi, rezemat de un toiag, a ieșit din templu pentru ultimul său drum.

În același timp, Puterea dumnezeiască a adus aici și pe proorocița Ana, fiica lui Fanuil, din seminția lui Așer. Ea slujise templului toată viața, auzise și stia că va veni un Izbăvitor, cum, nu și dădea seama dar nădăjduia.

Știa de nașterea unui Împărat, auzise despre steaua minunată, era curioasă de zvonurile venirii lui Mesia, dar nu înțelegea cum ar fi posibilă nașterea din Fecioară, și nici faptul întrupării lui Dumnezeu cel nemărginit în chip de om. Ea făcea parte din femeile apropiate templului din Ierusalim și cunoștea toate rînduielile vechi. Așa s-a întîmplat ca la patruzeci de zile după nașterea Pruncului să fie de față.

Ana rămăsese văduvă, după șapte ani de la căsătorie și toată viața ei a trăit-o în sfințenie, curăție, post și rugăciune. Datorită sincerității ei, s-a învrednicit a vedea pe Pruncul Sfînt, pe Prea Curata Sa Maică și pe Dreptul Iosif. Avea 84 de ani (Luca II, 37) dar dorința de a vedea pe Mesia a făcut-o să vină la templu, unde într-adevăr nădejdea ei a

fost împlinită, credința desăvârșită și dragostea răsplătită. După această emoționantă întâlnire, Sfânta Scriptură nu ne mai istorisește nimic. Înțelegem că Pronia divină nu a lăsat să se irosească speranțele sfinte ale acestei femei.

Praznicul de astăzi are aceeași importanță ca și celelalte Praznice Împărătești, deoarece ne mijlocește înțelegerea venirii în lume a Mântuitorului Hristos. Bătrînul Simion și Proorocița Ana, deși nu erau slujitori oficiali ai templului, sînt reprezentanții credincioșilor, care în afara zidurilor templului așteptau încrezători ; pentru că cel ce rabdă, pînă la sfîrșit acela se va mîntui (Luca XIII, 13). Ei au venit cu încredere, pe ultimul lor drum, ca să vadă pe Acela, care este învierea și viața (Ioan XI, 25) : Domnul Iisus Hristos.

Astăzi se caută împăcarea cugetelor și împlinirea nădejdelor curate așa cum s-a întîmplat în templu cu Simion și Ana și Sfînta Familie. Nu ni se cer nici sacrificii materiale sau animale, nici alte obligații, ci înțelegerea venirii Mîntuitorului Hristos, cunoașterea adevăratei credințe, trăirea în Hristos, ca jertfă pentru binele semenului nostru.

Noi, credincioșii ortodocși, avem pe Mîntuitorul permanent în forma trupului și Singelui său din Sfînta Împărtășanie, pe El să-l întîmpinăm cu cugete curate, curățite de patimi prin spovedanie, prin post și prin rugăciune, în sinceritate și respect pentru credința noastră. Domnului Hristos să ne rugăm, să cerem ajutorul Maicii Sale, al Bătrînului Simion și al Proorociței Ana, pentru că în Dumnezeu trăim, ne mișcăm și sîntem (Fapte XVII, 28) și Lui i se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea :

Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh. Amin !

Diac. P. I. DAVID

LA DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI

(A lăsatului sec de brînză)

Toate cîntările liturgice pe care le-am ascultat cu toții astăzi în biserică, precum și Sf. Evanghelie și Apostolul, conțin învățături foarte prețioase privitoare la pregătirea noastră pentru postul mare sau al Paștelui care începe miine. Acest lucru ne oferă prilej potrivit să zăbovim puțin asupra temeiniciei și rostului postului rînduit de către Biserica noastră chiar de la începuturile ei. Și răspundem astfel numeroaselor întrebări pe care și le pun credincioșii noștri : cînd s-a rînduit postul și de cine ? ; cum trebuie să postim ?, de ce trebuie să postim ?, ce însemnătate are postul în viața noastră, și ce foloase dobîndim noi, credincioșii, în urma postului.

Dumnezeu a poruncit primilor oameni, Adam și Eva, să mănânce din toți pomii, numai dintr-unul singur să nu mănânce (Facere II, 16—17). Toți patriarhii, proorocii și dreptii Vechiului Testament au respectat postul ca o apărare împotriva ispitelor, un mijloc de a te curăți de păcate, a te împăca și a te apropia de Dumnezeu. Moise și Ilie au postit 40 de zile (Ieșire XXXIV, 2—8, I—II Regi XIX, 8; Împăratul și proorocul David spune: «Și eu când mă bintuiau ei, smeream sufletul meu cu post; și gunchile mele au slăbit de post și trupul meu se schimbă de undelemn. Că cenușă ca pîinea am mîncat, și băutura mea cu plîngere o am amestecat (Ps. CVIII, 23; CI, 10).

Ultimul și cel mai mare dintre proorocii Vechiului Testament, Sfîntul Ioan Botezătorul, a trăit toată viața numai în post și rugăciune, hrănindu-se cu lăcuste și miere sălbatică, ca să nu mai vorbim de dreptul Simion cel care a primit în brațe pe Mîntuitorul, de proorocița Ana și de toți dreptii Vechiului Testament.

După venirea Domnului nostru Iisus Hristos, postul a căpătat o importanță covârșitoare pentru viața noastră duhovnicească. Mîntuitorul Însuși a postit 40 de zile post negru și a plinit astfel legea, profeții și învățătura din Vechiul Testament cu privire la post.

În pericopa evanghelică de azi ne învață precis cum să postim prin cuvintele: «Cînd postiți, nu fiți ca fărnicii; că ei își întunecă fețele, ca să se arate credincioșilor că postesc. Adevăr grăiesc vouă: își iau plata cuvenită lor. Tu însă, cînd postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este într-un ascuns; și Tatăl, care vede într-ascuns, îți va răsplăti ție» (Matei VI, 16—18).

Două lucruri se impun atenției noastre din aceste sfînte cuvinte și anume: 1) Cînd postim să nu căutăm lauda credincioșilor, ci să ascundem această faptă bună și să fugim de slava deșartă. 2) Dumnezeu vede nu numai cele din afară ale noastre, ci și cele dinăuntru, adică cele mai tainice și mai ascunse gînduri ale noastre.

Postul singur însă nu-l poate duce pe un creștin la mîntuire, ci el trebuie însoțit de toate faptele bune despre care v-am vorbit duminica trecută și care constituie acele comori cerești pe care «nici molia, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă și nu le fură» (Matei VI, 20).

Următor acestor învățături Sfîntul Apostol Pavel îndeamnă pe creștinii din Roma și pe toți creștinii de totdeauna și de pretutindeni: «Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospețe și în beții, nu în desfrînări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă. Ci să ne îmbrăcăm în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o facem spre poftă» (Rom. XIII, 13—14).

Sfintele slujbe din postul mare cuprind foarte multe învățături și îndemnuri folositoare pentru viața noastră duhovnicească care ne duc la mîntuire trasînd adevărate marcaje de urmat în vremea postului. Așa spre pildă: «Vremea postului să-l începem luminat, supunîndu-ne pe noi nevoițelor celor duhovnicești. Să ne lămurim sufletul, să ne curățim trupul. Să postim precum de bucate, așa și de toată patima desfătinu-ne cu bunătățile duhului. Marele post să-l începem luminat, stră-

lucind noi cu razele sfintelor porunci ale lui Hristos Dumnezeuului nostru care sînt : strălucirea dragostei, fulgerul rugăciunii, sfințenia curăției, tăria buneii vitejii. Ca să ajungem luminați la sfînta și de a treia zi înviere, care luminează lumea cu strălucire» (Slujba de la Vecernie din Duminica brînzei).

Din toate aceste învățături și multe altele pe care le auzim la slujbele din post, reiese cit se poate de limpede că postul constă nu numai în abținere de la cîteva feluri de mîncare, ci cu mult mai mult : abținerea de la orice fel de păcate. Dacă ne ostenim trupește prin post, să postim și duhovnicește, prin nimicirea și alungarea sfaturilor și gîndurilor viclene, prin silirea și întărirea firii să reziste la ispitirea celui rău, să nu se dedea vorbelor celor deșarte — aceluia păcat îngrozitor al birfeii — care s-a abătut ca o plagă asupra noastră, a tuturor.

Să postim mai ales cu limba și gura noastră. Din gura noastră ies tot felul de vorbe urite și grele ; înjurături, blesteme, jurăminte, clevețiri, pîre și multe alte păcate care strică toate strădaniile noastre de a ne îndrepta prin post. Uneori nu ne putem abține și stăpîni de la tot felul de vorbe, intrigi, birfe și ocări și tot felul de vorbe, nici chiar în biserică în timpul sfintelor slujbe.

Adevăratul post și cel bine primit de Dumnezeu, trebuie să ne ducă neapărat la instrăinarea de răutate, la înfrînarea limbii, lepădarea miniei, la ferirea de păcatul trupesc, la înlăturarea urii, miniei, invidiei și mîndriei din sufletele noastre. Căci numai așa putem să moștenim împărăția lui Dumnezeu. Iar Sfîntul Apostol Pavel ne spune că «Împărăția lui Dumnezeu nu este mîncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfînt».

Postul cel adevărat ne duce la o trăire cu adevărat după porunca și voia lui Dumnezeu căci prin post noi descătușăm sufletele noastre de povara păcatelor pentru a se putea ridica mai ușor la Dumnezeu, creatorul lor. Prin triada sfîntă a postului, rugăciunii și milosteniei, noi ajungem în mod sigur la : curățenia inimii, îndreptarea faptelor rele, cuget smerit, pace gîndurilor neliniștite, pace și liniște sufletească, bucurie duhovnicească, dragoste curată, îndelungă-răbdare, bunătate, blîndețe, credință nefățarnică, și la toate virtuțile creștinești.

Trăitorii cei autentici, imitatorii vieții și învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos — Sfîntii Părinți, au îndemnatuși foarte frumose și învățături inaripate despre post. Astfel Sfîntul Ioan Scărarul definește (în *Scara Cuv. XIV, 33*) postul în felul următor : «Postul este o silire a firii, curăția rugăciunii, luminător al sufletului, pază a minții, pierderea nesimțirii din inimă, ușa umilinței, suspinare smerită, zdrobire plină de bucurie, străjerul ascultării, ușurarea somnului, sănătatea trupului, pricinuitorul nepățimirii, dezlegare de păcate, ușa raiului și desfătare trupească».

Fericitul Augustin compară trupul cu un cal furios, care tirăște sufletul încotro voiește și care trebuie îmblînzit cu micșorarea hranei, căci și în acest scop s-a stabilit postul. Iar Sfîntul Vasile cel Mare spune că cine postește numai de mîncare, dar face în fiecare zi tot felul de

păcate se aseamănă cu diavolul care nu mănîncă nimic dar totdeauna face răutate și este potrivnic lui Dumnezeu.

Biserica noastră, ca și Sfinții Părinți, au pus postul totdeauna în legătură cu vîrsta, starea sănătății, împrejurările vieții și cu ocupația celui ce postește. În felul acesta, atît celor bolnavi și neputincioși, cît și femeilor gravide și copiilor, nu li se impune postul cu strictețe. Și acestora însă Sfîntul Ioan Gură de Aur le impune un regim special atunci cînd spune: «Cel ce mănîncă și nu poate să postească, să împartă cu prisosință milostenie, să facă rugăciuni stăruitoare, să dovedească o rîvnă evlavioasă pentru ascultarea cuvîntului lui Dumnezeu».

Cei prezenți astăzi în biserică să ne facem mesagerii cuvîntului de învățătură îndemnînd și pe alții spre post și fapte bune. Să nu lipsească nimeni de la frumoasele și minunatele slujbe ale postului și să ne curățăm sufletele noastre de păcate prin taina pocăinței la timpul potrivit. Să rugăm pe Dumnezeu să ne întărească pe toți să parcurgem acest drum și să fim vrednici să asistăm cu inimă curată la slăvita și luminata zi a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

Pr. IOAN V. COVERCA

MEDITAȚIE DE ANUL NOU

Un nou an începe. Moment de reculegere și meditație. «Învață-ne Doamne, să ne socotim bine zilele, să dobîndim o inimă înțeleaptă» (Ps. LXXXIX, 14). Admirabila întocmire a făpturii ne învață aceasta.

E și aci o condiție a făpturii: începem și sfîrșim, desigur, pentru a începe din nou, «căci orice sfîrșit cheamă un alt început» (Sfîntul Grigorie de Nyssa). Ca și curgerea timpului care e solidar cu făptura. Ziua are și ea un răsărit și un apus și iarăși un nou răsărit și fiecare răsărit e tot atît de frumos ca-n ziua cea dintîi Săptămîna, luna, anul de acumenea. «Cit va trăi pămîntul... vara și iarna, ziua și noaptea nu vor înceta» (Facere VIII, 22).

Și orice început de existență e o noutate. Începe ceva, ceva unic în felul lui, care poartă un dar, un mesaj, o misiune, care-i dă rațiunea de a fi. Iar sfîrșitul trebuie să însemne o împlinire, un rod și o ofrandă supusă judecății Ziditorului și dăruită slujirii acestei lumi, operei ei.

Această ordine vrednică de creator, această tensiune între cei doi poli care se instituie mereu, dă existenței noastre și mișcare și viață și sens — finalitate și posibilitate de neîncetată înnoire. Și dimpotrivă, ce ar însemna existența fără această tensiune între cei doi termeni, fără un mesaj și o misiune, fără un scop, fără o rațiune profundă. Ce e în fond păcatul, patima, dacă nu lipsa de sens creator și înnoitor; altfel

spus, inversiunea sensului creator după chipul Creatorului, în căutarea ca scop, a plăcerilor — «faptele neroditoare ale întunericului». Stagnare, încremenire în opera creației. Se spune undeva că un păcătos se trezește în iad și întreabă: ce oră e? Satan îi răspunde: Eternitatea.

Dar deși purtăm fiecare un început și un sfârșit, acestea nu ne aparțin. Nimeni nu-și dă sieși început, nimeni nu trebuie să-și decidă singur sfârșitul. Și, nimeni dintre noi nu e nici începutul, nici sfârșitul. Cît de mărețe în adîncimea lor apar cuvintele Scripturii: «Eu sînt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, zice Domnul Dumnezeu. Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine ... Cel dintîi și Cel de pe urmă. Celui ce însetează îi voi da să bea, în dar, din izvoarele apei vieții» (Apoc. I, 8; XXI, 6; XXII, 13).

Și totuși în fața lui Dumnezeu, credinciosul revelează un destin unic. Altfel, după om n-a mai fost zidită o altă specie. În fața unicului Dumnezeu stă chipul dumnezeiesc unic al omului. Celelalte regnuri ale lumii, minerale, viețuitoare, din apă, de pe pămînt, din văzduh, dezvăluie o uimitoare varietate de specii, soiuri, elemente; omul e făptura unică, specie unică și de neînlocuit. Toate se mișcă între granițele mărginite ale menirii lor. «Hotar ai pus peste care nu vor trece» (Ps. CIII, 10). Omul singur se depășește pe sine, crește și se suie neîncetat în adevăr, în cunoaștere și transfigurare; suie din «putere în putere», «din slavă în slavă. El prețuiește mai mult decît lumea toată» (Marcu VIII, 36), și lumea toată în el își află de acum conștiința și sensul ei, taina creației, și a înnoirii ei. «Lumea sensibilă suie către om, termen ultim al năzuinței sale» (Sfîntul Grigorie de Nyssa). «Universul a fost creat pentru om» (Sfîntul Ioan Hrisostom); omul e o «concluzie» a întregii creații, chemat să-i călăuzească destinul, să-i înnoiască chipul. Omul însuși pune noi începuturi, scopuri în propria lui viață, începuturi și săvîrșiri de fapte în lumea în care o transformă și trăiește viu, puternic acest ritm profund al creației în mai toate actele sale.

În miezul nopții, la hotarul dintre vechiul și noul an, stingem și re-aprindem lumina. Ca și la primul început al zidirii cînd «întunec era deasupra adîncului ... și a zis Dumnezeu să fie lumină» (Facere I, 2—3). Citirea molitvelor Sfîntului Vasile în dimineața Anului nou semnifică și aceasta izgonirea răului, a duhurilor întunericului, restaurarea purității originare. Iar Botezul Domnului cu sfințirea apelor reprezintă sfințirea, umplerea de har, de sens, a firii la acest nou început. Ca și atunci eînd «Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor» (Facere I, 21), acum se așează peste Hristos la apele Iordanului, peste Adam cel nou care întemeiază o nouă viață în existența noastră. «Trimite-vei Duhul Tău și vei înnoi fața pămîntului» (Ps. CIII). Și, «știm bine că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu Hristos ... ca să trăim o viață nouă» (Rom. VI, 4—5). Însăși «măștile», purtate de copii și tineri în atîtea locuri de Anul nou nu sînt lipsite de un înțeles mai profund. Potrivit cercetărilor, măștile preînchipuie, reprezintă pe strămoși, duhurile lor chemate să ia parte, de asemenea, la acest solemn început.

Într-adevăr, orice început nou e o înviere; și primul început originar al creației și acele mereu reinnoite în curgerea istorică a firii și în-

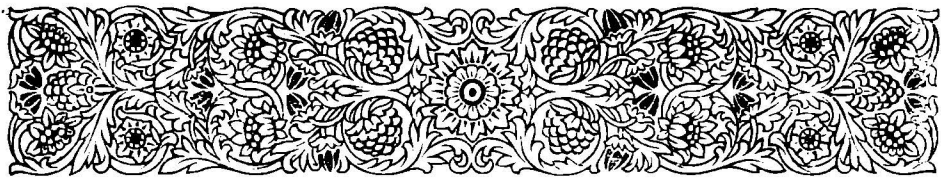
ceputul de apoi eshatologic și toate pun în lumină un fapt profund al existenței noastre : puterea sacră de înnoire a lumii. Începutul de ani, începutul de viață în sinul naturii, ca și în sinul familiei umane, mugu-rașii proaspeți cu care copiii ne urează de anul nou : să trăiți, să înflo-riți, ... peste vară primăvară ..., ca și copilul ivit în leagănul căminului, țin mereu în stare de veghe realitatea și conștiința nașterii din nou a lumii. Iar faptul că noi, chiar și la vârsta mai matură aducem pe lume om nou, cu nevinovăția și unicitatea lui, spune ceva de o neînchipuită adâncime ; un copil evocă minunat și starea originară și cea finală și paradisul și viitoarea naștere din nou. Nevinovăția, ochii lui mereu în-trebători, frumusețea, farmecul negrăit, aduc printre noi din nou para-disul pierdut. Se spune că Adam în fața primului născut cu uimire a șoptit Evei : vezi tu, în acest prunc noi am redobândit raiul. Dar copilul, ființa real nouă ivită din părinți care înaintează spre maturitate și bă-trînețe, vorbește deodată și fără echivoc, că o lume destinată în chip firesc îmbătrînirii — se poate înnoi. Nu e destinată definitiv stingerii. La nașterea Domnului care venea să innoiască lumea, îngerii vor da acest semn păstorilor pentru a-L cunoaște pe Hristos : «Veți afla un prunc înfășat, culcat în iesle» (Luca II, 12). Un prunc, deci un început de existență și viață ; în iesle, adică în marele sîn al lumii în ceea ce are ea mai neprihănit și cuprinzător.

Dar fiecare înnoire, cu fiecare generație, trebuie să însemne un plus, o treaptă mai sus în vederea marelui înnoiri. Căci, viitorul paradis nu e identic cu cel originar, așa cum viitorul nu e identic cu trecutul dar poartă în sine întreg trecutul, așa cum noi cei din veacul de acum purtăm rodul, experiența și contribuția tuturor înaintașilor, însumăm și avem cu alte cuvinte în vârsta noastră, vârsta tuturor generațiilor trecute.

Faptul, atât de profund, e acela că existența noastră este o cale. Așa cum se descoperă de altfel Domnul Însuși pe Sine : «Eu sînt calea...» (Ioan XIV, 6) ; așa cum numeau cei dintii creștini noua experiență de viață în Hristos (Fapte XIX, 9, 23). Avem toți o cale de săvîrșit și un lucru de împlinit (II Timotei IV, 5—7). Ținta, după cuvîntul lui Dum-nezeu e ajungerea fiecăruia la vârsta bărbatului desăvîrșit (Efes. IV, 13), și la desăvîrșirea acestei lumi în care trăim (Apoc. XXI, 1—2) ; măsura e timpul, timpul dat fiecăruia în veacul lui sa-și aduca contribuția proprie la opera comună a tuturor.

Începutul anului pune adînc această problemă a timpului, în care trebuie să zidim și să ne zidim potrivit chemării. Acest popas de an nou să ne pună întrebarea : ce am făcut și ce avem încă de făcut ? «Doamne Iisuse Hristoase, Ziditorule al tuturor celor văzute și nevăzute, Cela ce zilele și nopțile, vremile și anii ai făcut, binecuvîntează acum cununa anului, ferește și păzește în pace pe dreptcredincioșii Tăi mult milos-țive», Amin.

Pr. C. N. GALERIU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(ianuarie — februarie)

FONDUL SOLIDARITĂȚII INTERNAȚIONALE. — Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste — organism care înmănușează toate forțele politice și sociale din Patria noastră, a adresat în decembrie trecut către toți cetățenii țării, cunoscutul *Apel* pentru constituirea *Fondului Solidarității Internaționale*.

Obiectivele urmărite prin acest Fond sînt arătate succint în *Apel*, astfel :

— Sprijinirea popoarelor angajate în lupta pentru emancipare națională și socială, pentru eliberare și independență națională de sub jugul colonialist.

— Sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare, eliberate de curînd, pentru a-și păstra dreptul lor imprescriptibil de a-și hotări în mod liber destinele, a se afirma suveran pe arena internațională, corespunzător voinței și aspirațiilor lor legitime spre libertate, pace, progres social și economic, împotriva tendințelor imperialiste și neocolonialiste de a le aservi din nou.

— Ajutorarea populației din unele țări în cazul unor calamități naturale.

Apelul Frontului Unității Socialiste corespunde întru totul sentimentelor de 'solidaritate' internaționalistă ale poporului român și constituie o nouă dovadă a politicii constante și militante a Partidului Comunist Român și a Guvernului țării pentru eliberare și independență națională a tuturor popoarelor, pentru progresul lor și pentru pace.

Apelul se adresează către toți cetățenii Patriei noastre, — muncitori, țărani și intelectuali, femei și bărbați, tineri și vîrstnici, români, maghiari, germani și de alte naționalități, precum și tuturor organizațiilor care fac parte din Frontul Unității Socialiste.

Se adresează deopotrivă și tuturor Cultelor, ai căror aderenți îl primesc în dubla lor calitate, — de cetățeni ai Patriei socialiste și de membri ai Cultelor respective.

Cum era de așteptat, *Apelul* pentru constituirea Fondului Solidarității Internaționale a găsit un ecou larg în rîndul tuturor categoriilor de

cetățeni, care-și exprimă și pe această cale, totala adevărată la politica de pace și progres social a Partidului și Statului nostru.

Apelul este îmbrățișat cu căldură și deplină înțelegere și de către fiii Bisericii noastre Creștine Ortodoxe.

Biserica Ortodoxă Română a sprijinit totdeauna lupta pentru eliberare și independență națională. Aceasta s-a petrecut nu numai în Europa, unde lupta pentru independență la români, sârbi, bulgari, greci, albanezi, de sub jugul otoman s-a împletit totdeauna și cu lupta pentru existență și pentru organizare liberă a Bisericilor Ortodoxe din țările respective, — dar și în Egipt, Palestina, Siria, Cipru etc., unde credincioșii Bisericii Ortodoxe au luptat împotriva dominației colonialiste, engleze sau franceze, alături de arabii sau turcii mahomedani.

Cînd lupta împotriva colonialismului a intrat în faza hotărîtoare, fiind recunoscută și de forurile internaționale, Bisericile ortodoxe, prin conducătorii lor, s-au pronunțat în mod hotărît împotriva colonialismului.

Poziția Bisericii Ortodoxe Române, că «niciodată creștinismul autentic nu poate avea nimic comun cu colonialismul înrobitor», a fost arătată hotărît de Prea Fericitul Patriarh Justinian, către forul cel mai înalt internațional — O.N.U., în telegrama către Sesiunea a XV-a (1960) : «O altă datorie sfîntă care revine Organizației Națiunilor Unite, este aceea de a șterge rușinoasa pată care mai dăinuiește pe fruntea epocii noastre, abolind pentru totdeauna blestemata robie colonială și zdrobind lanțurile care au încătușat și mai încătușează încă atîtea popoare din Africa și Asia» (*Apostolat Social*).

Deci, față de primul obiectiv al Fondului Solidarității Internaționale, — sprijinirea luptei de eliberare și independență națională de sub jugul colonialist, atitudinea tuturor credincioșilor ortodocși, nu poate fi decît de înțelegere și sprijin total.

Dar cucerirea independenței politice trebuie consolidată prin independența culturală, economică și socială, prin crearea pentru aceste state a condițiilor de afirmare a aspirațiilor lor legitime spre libertate, cultură, progres social și economic.

Altfel independența politică este iluzorie și ele pot fi din nou aservite sub altă formă de țările capitaliste și colonialiste.

Statele ce și-au obținut în vremile mai noi independența, au în fața lor probleme grele : foamea, «moștenire a colonialismului», subdezvoltarea economică și tehnică, lipsa de cadre, lipsa de credite, problema orînduirii sociale etc. Toate aceste probleme sînt interdependente și pentru rezolvarea lor trebuie înlăturate mai întîi cauzele care le-au produs : dependența de monopolurile străine, monocultura, decalajul dintre prețurile produselor agricole, exportate din țările subdezvoltate și prețurile produselor industriale, importate din țările dezvoltate etc.

Apoi rezolvarea lor efectivă este posibilă și prin stabilirea de relații economice internaționale pe bază de independență și egalitate, printr-un comerț internațional echitabil și reciproc avantajos, prin ajutor tehnic

internațional sub egida O.N.U., fără condiții economice și politice, prin dezarmare generală și totală care ar elibera fondurile necesare dezvoltării economice; pe plan intern prin reforme agrare, industrializare și prin o ordine socială dreaptă, care să asigure o repartiție echitabilă a bunurilor.

Țara noastră, care datorită progreselor sub raport tehnic-industrial și științific, realizate în cele două decenii trecute, este în măsură să exporte nu numai produse industriale, ci și instalații complexe, uzine și cadre tehnice, — a dus constant o politică de sprijinire a țărilor slab dezvoltate în toate domeniile, în condiții avantajoase și cu respectul reciproc al independenței și suveranității popoarelor ajutate.

Ceea ce trebuie să precizăm acum, este că conștiința și inima noastră de creștin *aprobă și ne cere* să ne alăturăm sprijinirii țărilor slab dezvoltate.

Nici un creștin conștient nu poate sta pe poziția acelor «creștini» rasiști, colonialiști, neomaltusianiști, care se preocupă numai de prosperitatea propriilor afaceri, rezervând popoarelor cu care au relații, doar foamea, mizeria, bolile și războaiele pustiitoare.

Obligația creștinească de a sprijini statele slab dezvoltate ca să ajungă la un trai demn și omenesc, frăția creștină cu popoarele din aceste state, apare tot mai pregnant în toate manifestările creștine internaționale din ultimii ani.

Dacă ne referim numai la Consiliul Ecumenic al Bisericilor și la Conferința Creștină pentru Pace, în care Biserica Ortodoxă Română este membră activă, constatăm că în toate manifestările lor se sprijină mijloacele practice pentru înlăturarea foamei, a mizeriei și lipsurilor, în duhul Evangheliei dragostei, vieții, dreptății și păcii.

Bisericile creștine acordă tot sprijinul acțiunilor internaționale pentru promovarea statelor slab dezvoltate, cum este Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare.

Al treilea obiectiv al Fondului Solidarității Internaționale, este ajutorarea populației din unele țări, în cazul unor calamități naturale. Este evident conținutul profund umanitar al acestui obiectiv. Ajutorarea celor loviți de calamități naturale este recunoscută ca o datorie de solidaritate umană, de către toate statele și organizațiile obștești de orice națură.

Pentru creștini, ajutorarea semenilor în astfel de împrejurări este împlinirea poruncii *dragostei față de aproapele*, poruncă de aceeași însemnătate cu cea dintâi poruncă a moralei creștine, — dragostea de Dumnezeu (Matei XXII, 37—39), iubirea de aproapele în suferință fiind semn și dovadă a iubirii față de Dumnezeu (I Ioan IV, 20—21). Acel care și-ar închide inima față de fratele său care este în nevoie, nu mai poate fi socotit creștin (I Ioan III, 17).

Cum dragostea față de aproapele este nu numai verbală, ci se arată prin fapte de ajutorare efectivă (Iacob II, 14—17; I Ioan III, 18), încă din vremurile apostolice întâlnim cazuri de ajutorare a celor loviți de calamități naturale: astfel creștinii din Siria, Asia Mică, Macedonia și Grecia, au ajutat pe cei loviți de foametea din timpul împăratului Claudiu

(Fapte XI, 28—30). Apostolul Pavel a organizat această ajutorare în Asia Mică, Macedonia și Grecia, asigurând pe cei care contribuie la ajutorarea celor în nevoie de bogata răsplătire de la Dumnezeu (I Cor. XVI, 1—3; II Cor. VIII și IX).

În toată țara se desfășoară ample acțiuni pentru contribuții la Fondul de Solidaritate Internațională : depuneri de bani în contul 45, deschis la Banca Națională, difuzare de timbre, cocarde și insigne ; organizarea de serbări, spectacole, competiții sportive, al căror venit net se depune în același cont ; donarea de produse care se valorifică în beneficiul Fondului.

Credincioșii ortodocși vor depune donațiile lor în contul 45 de la B. N., iar cei din cîmpul muncii la locurile lor de muncă.

La Apelul Frontului Unității Socialiste, toți preoții și credincioșii ortodocși să avem un răspuns *creștinesc*, adică o participare efectivă la constituirea Fondului Solidarității Internaționale.

Pr. NICOLAE GROSU

ÎN APĂRAREA PĂCII. — Cu prilejul Anului nou 1972, Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Dl. Nicolae Ceaușescu, a rostit la posturile de Radio și Televiziune un mesaj adresat tuturor cetățenilor patriei noastre, mesaj care a constituit un succint bilanț al realizărilor anului 1971. Acestea sînt rodul unui an plin de eroism și abnegație ale clasei muncitoare, a țăranimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate din patria noastră.

Referindu-se la relațiile externe D-sa a arătat că anul 1971 a marcat extinderea colaborării României cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială, a colaborării sale cu toate statele și popoarele iubitoare de pace în efortul general pentru destinderea și îmbunătățirea vieții internaționale. A menționat că se simte imperios necesitatea promovării de către toate statele lumii — fie ele mari sau mici — a principiilor unei politici de colaborare și pace între popoare.

Vorbind despre lucrarea pe care o desfășoară în lume Organizația Națiunilor Unite, mesajul subliniază că unul dintre imperativele cele mai urgente este stingerea focarelor de război, lichidarea conflictelor și factorilor de încordare și animozitate. Este necesar să se lichideze conflictele în Asia și în Orientul Apropiat, să se facă totul pentru ca diferendele dintre state să se soluționeze pe cale pașnică, pentru a nu se ajunge la ciocniri militare armate, pentru a se evita războiul. Pentru aceasta este necesară dezarmarea, eliberarea lumii de coșmarurile războiului termo-nuclear și reducerea uriașelor cheltuieli pentru înarmare. Trăind în Europa și avînd încă proaspătă în memorie experiența trisă a celor două războaie mondiale, înfăptuirea securității europene este o necesitate vitală. De aceea, organizarea unei conferințe general europene și stabilirea unor relații de bună vecinătate și conviețuire între popoarele acestui continent constituie un imperios deziderat.

În încheiere, Președintele Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu, urează ca anul 1972 să ducă la consolidarea păcii în Europa punându-se bazele instaurării trainice a securității pe continentul nostru.

MESAJELE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE TRIMISE COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII. — Pe adresa Comitetului Național pentru apărarea Păcii din Republica Socialistă România, s-au trimis numeroase scrisori și telegrame de către Adunările Eparhiale ale eparhiilor și de la șefii și reprezentanții cultelor din țara noastră, prin care se arată atașamentul și adeziunea deplină la politica statului nostru pentru pace și cooperare cu toate popoarele lumii.

«Astfel, Adunarea Națională a Bisericii Ortodoxe Române — scrie în telegrama semnată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, — întrunită în sesiune anuală de lucru, asigură Comitetul Național pentru apărarea Păcii, că va continua să îndrumeze clerul și credincioșii săi, la cooperarea frățească cu toate cultele religioase, manifestându-și sprijinul la înflorirea patriei comune și a tuturor acțiunilor nobile în scopul promovării păcii și înfrățirii între popoarele lumii».

Din partea Mitropoliei Moldovei se spune, printre altele în mesajul semnat de către I.P.S. Mitropolit Dr. Iustin Moisescu : «Personal, și în numele membrilor Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Iașilor, vă asigurăm că slujitorii și credincioșii ortodocși se vor strădui neîncetat și în viitor, alături de toți fiii patriei noastre, și de toți cei ce apără pacea lumii, pentru stingerea focurilor de război care pun în primejdie viața omenirii, pentru dreptate și frățeasca înțelegere între oameni și popoare».

În mesajul I.P.S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului, se subliniază «hotărîrea nezdruincată a clerului și credincioșilor de a sprijini cu toată însuflețirea lupta popoarelor pentru biruința păcii în lume, pentru pace și securitate în Europa, pentru colaborare și înfrățire între popoare, pe temeiul principiilor libertății și suveranității naționale, egalității în drepturi, avantajului reciproc și neamestecului în treburile interne».

Telegrame și scrisori asemănătoare au trimis toate eparhiile Bisericii Ortodoxe Române, în care s-a subliniat atașamentul și participarea activă a clerului și credincioșilor noștri pentru problemele majore ale contemporaneității — 'păcea și securitatea în Europa și în lumea înfrățită'.

DECLARAȚIA PARTICIPANȚILOR LA CONSĂTUIREA COMITETULUI CONSULTATIV AL STATELOR PARTICIPANTE LA TRATATUL DE LA VARȘOVIA. — Între 25 și 26 ianuarie 1972 a avut loc la Praga o consfătuire a Comitetului Politic consultativ al statelor participante la tratatul de la Varșovia care a dat o declarație ce constituie o chemare istorică pe care o face tuturor statelor și popoarelor, în privința păcii și securității, pentru dezarmarea generală și cu prioritate, a celei nucleare.

Ea subliniază un deziderat major al popoarelor prin pacea și restabilirea unei bune vecinătăți pe continentul nostru, leagănul unei civilizații remarcabile, dar și locul de unde au izbucnit cele două războaie mondiale. Declarația a enunțat din nou principiile fundamentale ale secu-

rității europene, și anume : — inviolabilitatea frontierelor ; — nerecurge-rea la forță ; — coexistența pașnică ; — bazele relațiilor de bună vecinătate și colaborare între părți ; — legăturile reciproce avantajoase între toate statele ; — dezarmare și — sprijinirea Organizației Națiunilor Unite.

La baza acestor principii se află ideile nobile de echitate, etică și legalitate, care susțin buna vecinătate între popoare și care sînt înscrise în Constituția patriei noastre (art. 14) și au fost înfățișate magistral de către Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Dl. Nicolae Ceaușescu, la 19 octombrie 1970 în fața Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, în care spunea : «România activează cu consecvență pentru dezvoltarea unor largi relații pe bază de vecinătate, înțelegere și colaborare multilaterală cu toate țările balcanice, fără deosebire de orînduire socială și pentru stabilirea de înțelegeri regionale ale continentului nostru și ale tuturor continentelor».

Țara noastră consideră de o mare importanță unele măsuri menționate în declarație ca reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa, lichidarea bazelor militare de pe teritoriul altor state și retragerea trupelor în limitele frontierelor naționale, neefectuarea de manevre militare pe teritoriul altor state, toate fiind măsuri care consolidează climatul de înțelegere, pace și bună vecinătate.

Punctele componente ale acestei declarații stau la baza tuturor convorbirilor și pregătirilor în vederea Conferinței generale pentru pace și securitate în Europa.

HOTĂRÎREA COMUNĂ A COMITETULUI EXECUTIV AL C.C. AL P.C.R., A CONSILIULUI DE STAT ȘI A CONSILIULUI DE MINIȘTRI. — La 1 februarie a. c., s-a dat publicității o importantă hotărîre comună a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri, prin care se subliniază principiul politicii externe a Republicii Socialiste România, de a acționa în modul cel mai consecvent pentru instaurarea în Europa a unor relații bazate pe respectul independenței și suveranității naționale, care să excludă folosirea forței sau amenințarea cu forța și să le ofere tuturor statelor garanții depline că vor fi ferite de orice agresiune, că se vor putea dezvolta în mod liber, potrivit propriei voințe și vor putea colabora neîngrădit într-un climat de înțelegere și deplină egalitate.

Această hotărîre a fost lansată ca o chemare celorlalte state, tuturor forțelor care se pronunță pentru securitate și colaborare pe continentul european și a găsit un larg ecou, căci ea pornește de la o țară care a făcut constant dovada atașamentului său profund față de cauza păcii, destinderii și înțelegerii în Europa și în lumea întreagă.

SESIUNEA PREZIDIULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII. — În cea de-a doua jumătate a lunii ianuarie a avut loc la Helsinki sesiunea Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii, la care a luat parte și o delegație din țara noastră, condusă de Dl. Profesor universitar Teodor Ionescu, Președintele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România.

Au fost adoptate mai multe rezoluții. Într-una din ele prezidiul se pronunță pentru convocarea în anul 1972 a Conferinței general europene în problemele securității și cooperării.

Altă rezoluție îmbrățișează soluționarea pașnică a problemelor Vietnamului, Laosului și Cambodgiei și pentru încetarea agresiunii americane prin respectarea drepturilor naționale ale popoarelor Indochinei. În documentul numit «*Chemare la acțiune comună*» se preconizează ca anul 1972 să fie anul dobândirii independenței și păcii pentru popoarele din Indochina.

O ÎNALTĂ DISTINCȚIE. — Pentru îndelungata și multilaterală activitate desfășurată de Haile Selassie, Împăratul Etiopiei, în vederea statornicirii unei păci juste în țările Africii și Asiei, Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite, Kurt Waldheim, a înmănat, la 2 februarie, sus-numitului medalia Păcii a O.N.U.

Haile Selassie, este un prieten al Bisericii noastre și pentru această prețuire ne bucurăm.

VIZITA ÎN AUSTRIA A MINISTRULUI DE EXTERNE AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA. — În cadrul legăturilor de prietenie și a vizitelor reciproce pentru pace și coexistență pașnică între popoare, la mijlocul lunii februarie a.c., ministrul de externe al țării noastre, Corneliu Mănescu, în fruntea unei delegații, a făcut o vizită de prietenie în Austria, la invitația ministrului de externe al acelei țări, Rudolf Kirschlaeger. În cadrul convorbirilor purtate, cei doi miniștri au analizat evoluția relațiilor multilaterale între țările noastre, subliniind că și pe viitor își vor intensifica eforturile pentru consolidarea principiilor de apropiere și bună vecinătate, pentru pace și securitate pe continentul european.

La Bruxelles va avea loc o adunare a reprezentanților opiniei publice europene în legătură cu problema securității și păcii în Europa. Convocarea acestei adunări constituie o biruință a forțelor sociale de pe continent, este rezultatul dorinței fierbinți a popoarelor de a trăi în pace și înțelegere.

La 23 februarie a.c. a fost semnat la Varșovia un acord de colaborare între Republica Socialistă România și Republica Populară Polonă, pentru folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice.

Cu prilejul *Conferinței pe țară* a cadrelor de conducere din întreprinderi și centralele industriale și de construcții, ce a avut loc în Capitală la jumătatea lunii februarie a.c., Președintele Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu, abordând problema internațională, a arătat din nou poziția țării noastre față de frământările actuale din lume și a declarat printre altele: «Trăim o epocă de mari schimbări în raportul de forțe pe plan mondial, în care se afirmă tot mai puternic, principiile păcii și colaborării. Trăind în Europa, România consideră că una dintre cele mai importante probleme asupra căreia trebuie să-și concentreze

eforturile este înfăptuirea securității pe acest continent. Consfătuirea de la Praga a țărilor participante la Tratatul de la Varșovia din ianuarie a.c. a ajuns la concluzia că sînt create condițiile pentru a trece la pregătirea conferinței general-europene în scurt timp. România va acționa cu toate forțele, pentru a se trece cît mai repede la pregătirea concretă, multilaterală a acestei conferințe. Dorim ca această conferință să pună bazele unei colaborări largi, multilaterale între toate statele continentului și să transforme Europa într-un continent al păcii».

UN EVENIMENT ISTORIC PROMIȚĂTOR PENTRU SIGURANȚA PĂCII ÎN LUME.

— La sfîrșitul lunii februarie a.c., firul relațiilor de colaborare dintre Statele Unite ale Americii și Republica Populară Chineză, întrerupte vreme de două decenii, a fost reluat prin vizita în China a președintelui Statelor Unite ale Americii, Richard Nixon.

Această vizită, fără precedent în istoria relațiilor dintre cele două popoare, constituie o acțiune pozitivă ce corespunde dorințelor popoarelor chinez și american. În contextul metodelor moderne de tratative și contacte directe care se experimentează în viața internațională actuală, se înscrie și vizita aceasta. Din declarațiile făcute de reprezentanții celor două țări reiese că «deși există divergențe esențiale în concepția lor politică, ele nu trebuie să ducă la război și nu trebuie să împiedice stabilirea relațiilor normale de la stat la stat, în baza celor cinci principii, ale respectului reciproc, suveranității și integrității teritoriale, neagresiunii reciproce, neintervențiilor în afacerile interne, egalitatea și avantajului reciproc și coexistenței pașnice» (Premierul Ciu En-lai). «Dacă se poate găsi un teren de înțelegere, șansele păcii sînt mari. Ceea ce ne aduce împreună este faptul că avem interese comune care depășesc aceste divergențe. Să începem un marș lung, care, pe căi diferite, să ducă la același țel : construirea unei structuri mondiale de pace, la care toate popoarele să poată sta împreună, avînd o demnitate egală și în care fiecare națiune, mare sau mică, să aibă dreptul să hotărască propria sa formă de guvernămînt, fără intervenție sau dominație din afară», a declarat președintele S.U.A., Richard Nixon.

Opinia publică din patria noastră a urmărit cu deosebit interes această vizită pe care o dorește împlinită ca un bun augur pentru pacea și securitatea din întreaga lume.

RELAȚII FRĂȚEȘTI DE COLABORARE ȘI BUNĂ VECINĂTATE. — Între 24 și 26 februarie ne-a vizitat țara o delegație de partid și guvernamentală a țării prietene, Republica Populară Ungară, condusă de Ianoș Kadar, secretarul general al Partidului Muncitoresc-Socialist Ungar, și de primul ministru, Jenő Fock.

Cu acest prilej, a fost reînnoit și semnat noul Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală între statele și popoarele noastre. Din analiza acestui tratat se desprinde în mod deosebit dorința fierbinte pen-

tru îmbunătățirea situației din continentul european, pentru garantarea securității și unei păci trainice în Europa și pentru promovarea cooperării în relațiile de bună vecinătate. De asemenea, vor promova consecvent politica de coexistență pașnică a statelor cu orînduiri sociale diferite și vor continua eforturile pentru asigurarea păcii și securității, pentru soluționarea diferendelor pe cale pașnică, pentru destindere, pentru dezarmarea generală și totală etc. Întregul tratat este pătruns de un spirit adînc umanitarist și de simțămîntul dragostei și prețuirii pentru popor, pace și progresul popoarelor noastre.

REDACTIA

ȘTIRI ECUMENICE

— Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, de Prea Sfințitul Episcop Antonie, Vicar patriarhal și rector al Institutului teologic din București și de Pr. Olimp Căciulă, a participat la instalarea noului Patriarh copt al Alexandriei și întregii Africe, Schenudah III, precum și la inaugurarea reședinței Patriarhiei Ortodoxe din Alexandria. Patriarhul Schenudah III, socotit în Biserica coptă al 117-lea urmaș al evanghelistului Marcu, este în vîrstă de 49 ani. Pînă în 1950 ofițer în armata egipteană, intră călugăr la Mînăstirea Deir El-Surion (între Cairo și Alexandria) și în 1962 este hirotonit episcop.

— La Marseille (Franța) s-a întrunit comitetul consultativ al Conferinței Bisericilor Europene. Din partea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române a participat Prea Sfințitul Antonie, Episcop-Vicar al Patriarhiei și Rector al Institutului Teologic din București. Probleme pe ordinea de zi: dreptatea, pacea în Europa și colaborarea între Europa și lumea a treia.

— La invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian și ca răspuns la vizita făcută de Prea Fericitul Patriarh, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, în toamna trecută, Bisericilor (Romano-Catolică, Veche-Catolică și Protestantă) din R. F. a Germaniei, Cardinalul Dr. Julius Döpfner, Arhiepiscop de München și Freising, însoțit de P. S. Episcop-Vicar Ernst Tewes, Dr. Johannes Höck, starețul mînăstirii benedictine din Scheyern-Bavaria, Docentul Dr. Nikolaus Wyrwoll de la Academia teologică din Hildesheim, Rev. Dr. Albert Rauch, secretarul Conferinței Episcopilor romano-catolici germani — Comisia Ecumenică, secțiunea Bisericilor Răsăritene și de Winfried Röhmel, referent de presă, — a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Române. Delegația a vizitat așezămintele patriarhale din București, Seminarul și Institutul teologic, mînăstirile din jurul Capitalei, bisericile ortodoxe și romano-catolice din Alba Iulia, Sibiu, Rîmnicul Vilcea, Curtea de Argeș și Tirgoviste.

— Patriarhia Ortodoxă din Ierusalim a înființat un vicariat patriarhal la Acre pentru diasporaua greacă din Galileia. Vicar a fost numit arhimandritul grec Iacobs Kapenekas, avînd să se îngrijească de trebuințele pastorale ale credincioșilor.

— Episcopul Antun de Cezareia, exarhul Patriarhiei Ortodoxe de Antiohia pentru Mexic, Honduras, Haiti, Columbia, Venezuela, Trinidad și Ecuador, a dispus ca, pe lângă limbile greacă, arabă și slavă veche, să fie utilizată ca limbă liturgică și spaniola.

— «Al-Montado», revista Patriarhiei din Antiohia combate acomodarea teologiei ortodoxe la diferite curente spirituale, cum e cazul azi în gîndirea teologică romano-catolică. Actualul patriarh al Antiohiei, Ilie IV, vrea reforme bisericești, dar cu păstrarea totală a tradiției în ce privește înțelegerea credinței ortodoxe.

— Patriarhul Ilie IV al Antiohiei a înființat, pentru parohiile ortodoxe arabe din Antiohia — un vicariat condus de Episcopul Gavriil (*Ec. Kr. Inf.* 40—47/1971).

— La invitația Katolicosului Vasken I, conducătorul suprem al Bisericii Armene (U.R.S.S.), cu reședința la Ecimiadzin, Preotul Prof. univ. Dr. Ioan Coman (București) a ținut la Academia teologică din Ecimiadzin patru conferințe: 1) Valoarea literaturii patristice din primele patru veacuri în cadrul culturii antice; 2) Sensul și sarcinile preoției după Sfinții Părinți în primele patru secole; 3) Persoana Logosului Iisus Hristos în lumina primelor patru veacuri patristice și 4) Osteneli și realizări ale Părinților armeni în secolele IV și V. La conferințe au asistat: Katolicosul Vasken I (fost student al conferențiarului), alți ierarhi ai Bisericii armene, profesori de la școlile teologice, preoți și studenți în teologie. Conferințele, rostite în limba română și traduse în limba armeană, au fost urmate de interesante discuții. Părintele profesor Coman și soția au vizitat, apoi, o serie de localități, minăstiri, monumente religioase și istorice din Republica Sovietică Socialistă Armeană.

— Părintele Diacon Prof. Dr. Nicolae Balca (București) a fost invitat și a participat la Seminarul Sud-Est European, organizat (în septembrie 1971) de către Facultatea de Teologie (protestantă) din Heidelberg (R. F. a Germaniei), în colaborare cu «Fundatia Neuburg» din această localitate. Au participat profesori de la Facultățile de Teologie ortodoxă (București, Sofia, Belgrad, Atena, Salonic, Creta), de la Facultăți de Teologie protestantă și romano-catolică din Europa, de asemenea, studenți în teologie de la diferite Facultăți și studenți ortodocși, care fac studii în R. F. a Germaniei. Temele Seminarului: «Profilul Bisericilor din Sud-Estul Europei» și «Impăcare». Conferințele și discuțiile s-au ținut în Minăstirea Neuburg.

După încheierea Seminarului, participanții au făcut o excursie de informare prin diferite orașe, vizitând instituții universitare și bisericesti. Diac. Prof. N. Balca a fost invitat să participe și la «Conferința ecumenică» organizată la Academia evanghelică din Schleswig-Holstein la Bad-Segeberg, în apropiere de Hamburg. Tema: «Suferința și învingerea ascetică». S-au prezentat câteva subiecte. Conferințele au fost urmate de discuții la care au participat teologi ortodocși, romano-catolici și protestanți.

— Și-a început activitatea «Institutul ecumenic pentru studii teologice superioare» din Ierusalim. Pentru anul de studii în curs s-au înscris 20 de studenți (dispunând de studii teologice), aparținând diferitelor confesiuni creștine: Obiectul de cercetare îl constituie pentru Institut, în primul rând, «Economia mintuirii». Metoda de lucru: întoarcerea la izvoarele creștinismului și dialogul teologic. Finanțarea Institutului nu se face de Biserică, ci de așezăminte particulare. Rectorul Institutului este Prof. Charles Mosler (Loewen, romano-catolic), proiectori: Prof. Paul Mincar (Universitatea Yale din S.U.A., United Church) și Prof. Panaiotis Christou (ortodox, rectorul Universității din Salonic).

— O delegație a Bisericii Ortodoxe Ruse, condusă de Mitropolitul Nicodim al Leningradului și Novgorodului, a avut discuții teologice la Trier (Necker) cu reprezentanți ai Bisericii evanghelice germane.

— Dr. Miroslaw Nowak a fost reales Patriarh al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia, care și-a schimbat numele în «Biserica Husită Cehoslovacă». Patriarhul Nowak este un cunoscut militant pentru pace.

— La Academia evanghelică din Arnoldsheim (R. F. a Germaniei) s-a ținut o conferință religioasă-pedagogică cu tema: «Religiile lumii — problemele lumii». Au participat reprezentanți ai Budismului, Hinduismului, Islamismului, Iudaismului și ai

Creștinismului. Discuțiile dintre religii, s-a spus, se bazează pe egalitatea tuturor credincioșilor în fața lui Dumnezeu.

— Secretariatul internațional al Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga are, în urma alegerii făcute la a patra Conferință pancreștină pentru pace, membrii următori: Protopresbiterul Pavel Sokolovski (U.R.S.S.), predicatorul baptist Alexei Stolian (U.R.S.S.), prof. Dr. Milan Salajka (R. S. Cehoslovacă), pr. Zdislaw Pavlek (R. P. Polonă), pr. Ilie Georgescu (R. S. România), A. Hunbancev (R. P. Bulgaria), prof. Dr. J. Bassarak (R. D. Germană), prof. Dr. J. Gajardo (Chile), canonicul H. Horuno (Nigeria) și pr. H. Werner (Mainz) (*Epd. 41—46/971*).

— «Comisia pentru relațiile cu Ortodoxia» a Conferinței episcopilor romano-catolici germani, este prezidată de Dr. Rudolf Graber, Episcop de Regensburg și are ca membri pe: starețul Dr. Johannes M. Höck (Scheyern), prof. Dr. Johannes Madey (Paderborn), Dr. Alfons Maria Mitnacht (Würzburg) și Dr. Albert Rauch (Regensburg).

— Taina ungerii cu Sf. Măr va fi săvârșită de acum în Biserica Romano-Catolică după ritualul bizantin.

— Patriarhul Bisericii Ortodoxe Siriene din Antiohia, Moran Mar Ignatius Iakub III a făcut o vizită Consiliului Ecumenic al Bisericilor la Geneva (*Vatican, 240, 242, 248/971*).

— În Iran s-a ținut primul «Congres internațional al iranologilor» la care au participat delegați din toate continentele. Congresul a fost prezidat de Cardinalul Franz König (Viena), care, ca profesor de istoria religiilor, a publicat studii despre doctrina lui Zarathustra, reformatorul vechii religii iranice și despre perși.

— În baza unei înțelegeri între Patriarhul-Cardinal copt-catolic, Stephanouss I Sidarouss și Vicarul-patriarhal copt-ortodox Amba Samuil catolicilor copti li s-a repartizat o pagină pentru publicații în «El-Watany», revistă săptăminală a coptilor ortodocși, scrisă în limba arabă.

— La Bruxelles s-a semnat o declarație de recunoaștere reciprocă a Botezului diferitelor Biserici creștine din Belgia: Romano-Catolică, Evanghelică, Reformată. (*Aus. 251, 252, 260, 273/971*).

— «Excomunicarea lui Luther nu mai există» a afirmat profesorul romano-catolic Dr. Albert Badenburg de la Institutul ecumenic din Paderborn, într-un articol publicat în ziarul bisericesc «Der Dom» (Paderborn). «Excomunicarea celor vii încează odată cu moartea lor. Cei morți sînt în mina lui Dumnezeu.

— «Concordia de la Lewenburg» (Basel) se numește noul proiect pentru unirea Bisericilor luterană și reformată, elaborat de delegați oficiali ai celor două Biserici.

Facultatea ecumenică de la Dossey a intrat în al douăzeciilea semestru de activitate. Cursurile din acest semestru se ocupă, în bună parte, de schimbările continue din lume. La cursul intitulat «Participare la schimbări» s-au înscris 40 de studenți.

— Nouă Biserici din America: Biserica Episcopală Metodistă, Biserica Episcopală Metodistă Zionistă, Biserica Creștină («Ucenicii lui Hristos»), Biserica Episcopală Metodistă Creștină Biserica Episcopală, Biserica Presbiteriană, Biserica Unită a lui Hristos, Biserica Metodistă Unită și Biserica Presbiteriană Unită, care duc întreolaltă discuții unionale în cadrul lui «Consultation on Church Union» (Cocu), au hotărât să formeze o «comunitate euharistică interimară» care să pregătească «împărtășirea în comun», căci Sfînta Euharistie este «semnul unității».

— La Kiev s-a ținut al IV-lea «Seminar al Păcii» între reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Ruse și ai «Bisericii Fraților» din S.U.A. (I. 1963; II. 1967; III. 1969).

— «Goja» (Organizarea oficială a tineretului ortodox-grec din America de Nord și Sud, Canada și Mexic), în adunarea sa anuală ținută la Washington s-a ocupat de stabilirea păcii în lume, la care acțiune fiecare creștin trebuie să-și dea contribuția (*Opd. 11, 26, 27/971*).

— «Problema preoților» (ce este un preot, în ce constă slujirea preotească) a fost tema de discuții la Conferința anuală (1971) a Comisiei internaționale a teologilor (*Herd. Korresp. 11/971*).

— Pastorul Dr. Karl Christian Felmy a fost numit referent pentru Bisericele Ortodoxe în Comisia pentru relațiile externe a Bisericii Evanghelice Germane. Pastorul Felmy înlocuiește în această funcțiune pe profesoara universitară Dr. Hildegard Schaefer. Președintele acestei comisii este Dr. A. Wischmann, care a vizitat în repetate rânduri Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române (*J. K. 10/971*).

— La Londra, New Jersey (S.U.A.) și Montreal (Canada) s-au înființat Episcopii copte.

— La Badgastein s-a întrunit a treia «Conferință a Episcopilor luterani». Prima s-a ținut la Kronzbach (1967) cu tema: «Biblia și importanța ei», a doua la Reichenau (1968) cu tema: «Importanța și necesitatea mărturisirii de credință», iar cea de la Badgastein (1971) cu tema: «Dumnezeu» (*Kr. Oe. Inf. 46/971*).

— Dr. Eugene Carson Blacke, Secretar General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a implinit 65 ani. Mulți înainte! — (*Prof. O. Bucevski*).

— Între 28—31 ianuarie 1972, Dl. D. Adolf Wischmann, Președintele Serviciului Relațiilor Externe al Bisericii Evanghelice din Republica Federală a Germaniei a făcut o vizită la București, Domnia Sa fiind oaspetele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Scopul vizitei D-lui Wischmann a fost acela de a discuta programul viitoarei vizite în Patriarhia Română a unei delegații a Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei, în frunte cu Excelența Sa Episcopul Hermann Dietzfelbinger, Președintele Consiliului Bisericii Evanghelice. Aceasta va avea loc între 5—14 aprilie 1972, și este o vizită de răspuns la vizita pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian în fruntea unei delegații a făcut-o Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei în toamna anului 1970.

Sîmbătă 29 ianuarie, Președintele Wischmann a fost primit în audiență la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. La această întrevedere au mai fost de față P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P. C. Pr. Ilie Georgescu, Consilier Patriarhal și P. C. Pr. Ioan Săbăduș de la Serviciul Relațiilor Externe, ca interpret. Audiența s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

În continuare, Dl. Wischmann a făcut o scurtă vizită la Seminarul Teologic din București. În aceeași zi, însoțit de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul și Pr. Ioan Săbăduș, Dl. Wischmann a asistat la un serviciu divin la Mînaștirea Țigănești.

Duminică 30 ianuarie, ziua Sfinților Trei Ierarhi și hramul Institutului Teologic, oaspetele a asistat la Sf. Liturghie arhierască iar apoi la un program religios artistic dat de studenții Institutului Teologic din București. În cadrul mesei comune care a urmat, Dl. Wischmann a adresat cuvinte de aleasă prețuire profesorilor și studenților pentru munca sirguincioasă pe care o depun în slujba teologiei, precum și la adresa Bisericii Ortodoxe Române și a harnicului popor român.

— O delegație a Bisericii Ortodoxe Ruse și a Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei s-au întâlnit la sfârșitul lunii octombrie 1971 la Minăstirea Kirchenberg în cadrul unor convorbiri teologice. Cele două delegații au lucrat sub conducerea I.P.S. Nicodim și a Președintelui Dl. Adolf Wischmann. Tema tratată a fost: «Iisus Hristos cel înviat — Mântuitorul nostru». Întâlnirea de la Minăstirea Kirchenberg a fost a cincea din cadrul unei serii de convorbiri teologice între delegați ai Bisericii Ortodoxe Ruse și ai Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei.

— Între 2—7 ianuarie 1972 a avut loc în statul Florida (S.U.A.) o întâlnire între reprezentanți ai Federației Luterane Mondiale și ai Comuniunii Anglicane, întâlnire în centrul căreia a stat problema privind succesiunea apostolică.

— Întâlnirea din Florida a fost a treia din această serie de convorbiri la care, din partea germană, a luat parte Episcopul Hans Heidrich Harms și Prof. Marin Schmidt (R. F. a Germaniei). În centrul primei întâlniri au stat problemele privind Tradiția, Scriptura, precum și probleme de confesiune și teologie. A doua întâlnire s-a ocupat cu Biserica și îndatoririle ei. Cea de a patra convorbire urmează să aibă loc în luna aprilie 1972 în R. F. a Germaniei.

— Încă de la începutul anului 1971 a fost luat în discuție proiectul înființării unui centru religios pentru toți credincioșii mahomedani care trăiesc în Europa. Centrul religios al musulmanilor europeni va funcționa în orașul Utrecht din Olanda. — (Pr. Ioan Săbăduș).

— În cadrul acțiunii ce lucrează în sinul Uniunii Bisericilor evanghelice din R. D. Germană sub lozincă: «Pâine pentru nevoiașii din lume» se colectează ajutoare pentru întărirea programului propus, pe această linie, de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor. În același timp organizația a pregătit un bogat material informativ privitor la rasism și la discriminarea rasială. Broșurile publicate de Uniune servesc la înștiințarea lumii creștine în problema amintită și dezbat principiile pe care le aplică Consiliul Ecumenic al Bisericilor în lupta împotriva rasismului. Materialul informativ și documentar publicat înfățișează situația din Africa de Sud, Rhodesia și coloniile portugheze, în care dăinuie rasismul.

— Editura evanghelică din Berlin (R. D. Germană) și-a sărbătorit în anul 1971 un sfert de veac de existență. Editura a tipărit cărți din domeniul teologic, al vieții bisericești, al activității parohiilor, povestiri religioase, ilustrații din viață, publicații de artă creștină, de muzică bisericească și altele.

— Vestita catedrală gotică din Milano (Italia) este serios amenințată, deoarece s-a constatat că la oarecare adâncime de construcție s-au iscat niște izvoare care înmoaie fundațiile. Astfel, numai în ultimii doi ani, vestitele coloane ale catedralei s-au lăsat cu 2 cm. și jumătate. Catedrala, care datează din anul 1386, este una din cele mai vestite opere de arhitectură gotică din Europa, construită din marmură și împodobită cu sculpturi celebre. Pentru preîntâmpinarea prăbușirii, Primăria din Milano a luat măsuri urgente ca: pomparea apei din straturile înconjurătoare, consolidarea fundațiilor cu stâlpi de stejar, interzicerea transporturilor grele pe străzile învecinate și a zborului avioanelor pe deasupra mărețului edificiu.

— Un nou Centru ecumenic ce va folosi pentru rugăciune și unitate creștină a fost organizat nu de mult la Houston (S.U.A.). La inaugurare au luat parte Cardinaful Willebrands — Președintele Secretariatului Vatican pentru unitatea creștinilor, episcopi

ortodocși din Biserica greacă, reprezentanți ai Bisericii metodiste, ai Consiliului Ecu-
menic al Bisericilor și ai islamului.

— După o recentă statistică în Japonia există în prezent 1.700.000 de creștini,
din care : 700.000 protestanți, 345.000 catolici, 25.000 ortodocși și restul aparținând altor
confesiuni creștine.

— La 330 de km depărtare de capitala Etiopiei, Addis Abeba, se găsește satul La-
libela, al căru nume provine de la un conducător regional — Lalibela — care în
veacul al XII-lea voia să organizeze aici un puternic centru religios, un fel de «Noul
Ierusalim». Singura urmă a intenției sale sînt cele 13 biserițe creștine săpate în
scală de piatră din marginea satului amintit, biserici care se păstrează pînă astăzi.

— Patriarhia Ortodoxă Sîrbă a turnat o placă de gramofon pe care este imprimată
în limba sîrbă, întreaga slujbă a Vinerei Sfințelor Patimi (Vinerea Mare) și a Învierii
Domnului. Muzica imprimată a acestor slujbe este executată de corul religios din
Belgrad, sub conducerea dirijorului Dušan Miladinovici.

— În orașul Iname din Nigeria s-a ținut o sesiune la care s-au dezbătut pro-
bleme ce privesc dialogul între creștini și musulmani. La sesiune s-a subliniat că,
întrucît acțiunile celor două religii au la bază credința într-un singur Dumnezeu, acest
fapt trebuie să stea și la temelia dezvoltării viitorului dialog și a colaborării între
cele două religii.

— Într-o ședință a Sinodului episcopilor Bisericii Ortodoxe din Polonia, care
s-a ținut în anul trecut sub președinția Mitropolitului Vasile al Varșoviei și a toată
Polonia, a fost dezbătut și aprobat noul «Statut» al acestei Biserici.

— În orașul San Mihale din Argentina s-a ținut o ședință plenară a Conferinței
episcopilor din Argentina la care a fost ales un «Sinod permanent» format din Epi-
scopii A. Tortolo, R. Primatesta și N. Derissi. În ședință s-a dezbătut, în mod special,
problema clerului, subliniindu-se starea grea în care acesta își exercită îndatoririle
lui profesionale.

— În orașul Ibadan din Nigeria s-a ținut un simpozion pe tema : «Metode noi de
catehizare», la care au participat clerici și mireni din întreaga Nigerie. S-a hotărît
să se acționeze mai energic în problemele culturii și catehizării în această țară. S-a
subliniat necesitatea participării mai active a mirenilor în activitatea de catehizare.

— La 15 noiembrie 1971, în orașul Detroit (S.U.A.) s-a ținut Adunarea Generală
a Consiliului Bisericilor Ortodoxe locale la care au luat parte preoți și delegați din
Biserica ortodoxă greacă din America, din Biserica ortodoxă rusă, Biserica ortodoxă
sîrbă, Biserica ortodoxă română, Biserica ortodoxă bulgară, Biserica ortodoxă albaneză,
ai Patriarhiei din Antiohia și ai altor Biserici ortodoxe care au acolo enorii și loca-
șuri de cult ortodoxe. Secretar al Consiliului a fost ales Protoreerul bulgar Panaiot
Pamukov.

— Ritualul tainei mirungerii în Biserica Romano-Catolică a fost modificat și pus
de acord cu formulele cuprinse în «Constituțiile Apostolice». Noul ritual a fost defini-
tivat la 13 sept. 1971 de către Papa Paul al VI-lea și el va fi tradus și tipărit în lim-
bile popoarelor unde trăiesc catolici. Odată cu aceasta vechea ediție a ritualului
mirungerii cuprins în «Ordo confirmationis» va fi abolit, el putînd fi întrebuințat numai
pînă la sfîrșitul anului 1972. Astfel, după vechiul ritual, episcopii romano-catolici
pronunțau la confirmare cuvintele : «Te ung în semnul crucii și te întăresc cu mir
pentru mîntuirea ta, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfințului Duh», formulă care —
după noul ritual — se schimbă în cuvintele : «...Primește pecetea darului Sfințului
Duh» (aproape asemănătoare formulei ortodoxe). Prin aceasta, Papa Paul al VI-lea:

trece la aplicarea propunerilor făcute la Conciliul II Vatican, care s-a pronunțat pentru revizuirea ritualului «tainelor introductive» în creștinism (Botezul și Mirungerea).

— Pentru prima oară după 1.500 de ani a avut loc la Viena un dialog între teologi romano-catolici și reprezentanți ai tuturor Bisericilor necalcedoniene. La deschiderea (neoficială) a dialogului a luat parte și Cardinalul Franz König al Vienei. Delegațiile orientale au fost conduse de Episcopul din Biserica coptă Șenuda, iar ca reprezentant al Secretariatului pentru promovarea unității creștine a luat parte John Long, din «Ordinul fraților lui Iisus».

— A decedat, în vîrstă de 66 ani, Episcopul Bisericii evanghelice-luterane din Saxonia, Dr. Gotfried Nott. În cei 18 ani de activitate ca episcop de regiune, Nott a activat ca vicepreședinte al Bisericilor evanghelice-luterane unite din R.D.G., ca membru al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și ca luptător activ pentru cauza păcii (După «*Terkoven Vestnik*» nr. 25, 30 și 31/1971).

— A fost schimbat superiorul metocului antiohian din Moscova, cu noul trimis în persoană Arhimandritului Macarie Taiara, care devine și reprezentantul permanent al Patriarhiei Antiohiei și a Întregului Orient pe lângă Patriarhia Moscovei.

— Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a scos o hotărîre care prevede ca pe viitor să denumească Bisericile care n-au participat la Sinodul IV ecumenic și care n-au acceptat hotărîrile lui, nu cu denumirea de «Biserici necalcedoniene», ci cu denumirea de «Vechile Biserici ale Răsăritului», denumire acceptată și de Comisia teologică interortodoxă — (Pr. A. Letter).

— În Elveția, la Basel, episcopul locului a consimțit la hotărîrea Consiliului presviterial al eparhiei, că locurile de vicari parohiali pot fi ocupate de teologi laici.

— Teologul musulman Mohamen Talbi, profesor la Universitatea din Tunis, a ținut o conferință la Institutul Pontifical de Studii Arabe, tratînd despre: «Dialog și Islam», cu subtitlul «Reflexiuni asupra unei teme de actualitate». El consideră că una din greutățile ce stau în calea progresului acestui dialog este lipsa de pregătire a teologilor musulmani în privința teologiei creștine. Dar, dacă de ambele părți, credincioșii autentici se vor privi deschis și cu interesul colaborării, apropierea dorită nu va întîrzia să se realizeze (*L'Osservatore Romano*, hebd. fr./24 dec. 1971).

— În biserica Sfîntul Iosif, din Montreal (Canada), a conferențiat rabinul Gunther Plaut, șeful spiritual al comunității iudaice a templului Holy Blossom, din Toronto. El a fost invitat de Comitetul pentru dialogul iudeo-creștin, din Montreal și textul cuvîntării sale, cu titlul: «Aveți un vecin evreu», a fost publicat în buletinul diocezei catolice, «L'Eglise de Montréal» (*La Doc. Cath.*/10.IX.71).

— În conformitate cu hotărîrile Adunării din mai 1971, Bisericile: Presbiteriană și Congregaționalistă din Anglia au lucrat un proiect de unire pe care l-au supus forurilor lor competente, în luna decembrie 1971. În luna mai 1972 urmează ca Adunarea Generală a fiecărei Biserici numite mai sus să se pronunțe asupra proiectului de constituire a unei Biserici Reformate Unite, urmînd ca — în caz afirmativ — adunarea incluzînd reprezentanții ambelor Biserici să se țină în luna octombrie 1972. (*SOEPI*/13 ian. 1972).

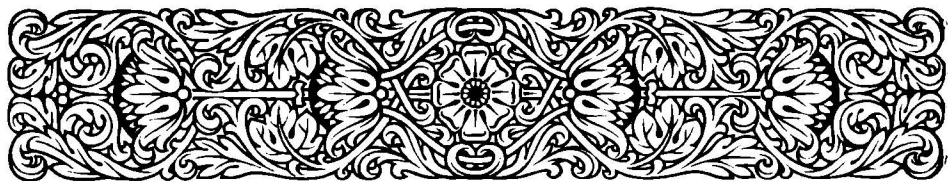
— În Ierusalim s-a înființat un nou seminar armean, în fața clădirii patriarhiei armenie, în interiorul Vechiului Oraș. Vor fi primiți elevi provenind din toate țările în care armenii se găsesc în diaspora (*Proch. Or. Ch.* II/1971).

— La finele anului 1971 s-a dat publicității textul acordului anglicano-catolic asupra Euharistiei. Textul a fost lucrat de o Comisie internațională de Episcopi și

teologi anglicani și romano-catolici. Comisia s-a întrunit la Windsor, în septembrie 1971. Acest acord permite reconcilierea punctelor de vedere privind împărtășania, textul acordului recunoscând că el s-a conformat «invățăturii scripturistice și tradiției moștenite» în comun de ambele Biserici (SOEPI 13/I/1972).

— În Italia, două comunități protestante: Valdensii și Metodiștii, au hotărât încă din 1969 să studieze posibilitatea de a realiza o strinsă unire. În 1972, Sinodul Valdens și Conferința Metodistă se vor constitui separat pentru a pregăti apoi o comună «deliberare într-un sinod comun pentru valdenzi și metodiști». Un sinod în care vor delibera împreună aceste două grupări constituie o formulă originală care nu va duce comunitățile la subsumarea unei conduceri comune, ci la o strinsă colaborare și împreună-creștere a acestor biserici (Nuovi Tempi/ 16.I.1972).

— La 8 iulie 1972 va avea loc în Texas, la Houston, cel de al XXI-lea Congres al comunităților Arhiepiscopiei Grecești din America. Arhiepiscopul Iakovos, al Americii, a hotărât cu această ocazie sărbătorirea pe întreaga perioadă a anului, de către fiecare comunitate, a două aniversări și anume: împlinirea a 50 de ani de la ridicarea în gradul de episcop a Patriarhului ecumenic Atenagoras și a 50 de ani de la crearea Arhiepiscopiei Americii (Eptskepsis/18.I.1972) — (A. Manolache).

ARTICOLE ȘI STUDII

„SLUJIREA CUVÎNTULUI“

I. «*Slujirea cuvîntului*» — διακονία τοῦ λόγου — (Fapte VI, 4) constituie una din slujirile specifice Apostolilor, de unde și denumirea lor de «slujitori ai cuvîntului» (Luca I, 2). În fond, propovăduirea Evangheliei lui Hristos — evanghelizarea — se identifică cu însăși vocația apostolatului și reprezintă faptul decisiv care stă la temelie Bisericii creștine. Acest fapt a marcat nu numai momentul întemeierii ei (Fapte VI, 7), ci rămîne hotărîtor pentru continuarea ei ca o comunitate a Revelației lui Iisus Hristos: «Mergînd, propovăduiți zicînd: s-a apropiat împărăția cerurilor» (Matei X, 7). Biserica este și rămîne apostolică mai ales prin misiunea și harul pe care le-a primit de la Apostoli, de a păstra și transmite cuvîntul lui Dumnezeu: «Ceea ce vă grăiesc la întuneric spuneți la lumină și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe case» (Matei X, 27).

Act din care se naște credința, predicarea cuvîntului ține de însăși natura Bisericii ca o comunitate a Revelației și fără aceasta și-ar pierde identitatea ei apostolică și vocația sa misionară. Tradiția a confirmat acest adevăr cînd a stabilit că *cuvîntul și tainele* reprezintă cele două mijloace prin care Biserica păstrează și împărtășește harul lui Dumnezeu în Iisus Hristos.

Citînd un text din Isaia LXI, 1, Iisus Hristos mărturisește că una din slujirile sale este predicarea Evangheliei mîntuirii: «Duhul Domnului este peste Mine, pentru că Domnul M-a uns să binevestesc celor săraci» (Luca IV, 18; Matei XI, 15). Iisus Hristos s-a plasat astfel pe linia marilor profeți ai Vechiului Testament încît mulțimea credea că este «unul dintre proroci» (Matei XVI, 14; XXI, 46; Marcu VI, 5; Matei XXI, 11): «Acesta este Iisus, prorocul din Nazaretul Galileii» (Matei XXI, 11).

Dar activitatea profetică și învățătoare a lui Iisus este de altă natură. Nu numai că în El s-au împlinit toate profețiile biblice: «Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta» (Luca IV, 21), ci El este Revelația adevărului lui Dumnezeu. «Pentru aceasta am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul» (Ioan XVIII, 37). El însuși este Adevărul (Ioan XIV, 6) și de aceea El învață ca cel ce are putere (Marcu I, 22; Matei VII, 29).

Misiunea de a predica este dată de Iisus Hristos Apostolilor Săi într-un mod direct: «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le — în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh» (Matei XXVIII, 19).

În «Slujirea cuvîntului» de către Sfinții Apostoli se pot distinge cîteva elemente principale:

1. *Trimiterea sau încredințarea de către Iisus Hristos.* Sfinții Apostoli au primit porunca, misiunea și autoritatea de a propovădui Evanghelia: «Și ne-a poruncit să propovăduim poporului și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu să fie judecător al celor vii și al celor morți» (Fapte X, 42).

Trimiterea și propovăduirea sînt interdependente și constituie însăși esența apostolatului: «Și cum vor propovădui, de nu se vor trimite» (Rom. X, 15). Evangheliizarea este o vocație inerentă funcției apostolice: «Hristos m-a trimis nu ca să botez, ci să binevestească» (I Cor. I, 17; cf. IV, 15; Rom. XV, 16). Cel ce predică are autoritatea trimiterii și de aceea predica lui este validă și eficace. El predică cu puterea lui Dumnezeu (I Cor. I, 17; II, 4) și în numele celui ce l-a trimis: «Propovăduind în numele lui Hristos ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi» (II Cor. V, 20). Cuvîntul predicat devine cuvîntul lui Dumnezeu datorită trimiterii la propovăduire a celui care predică, trimitere care este o inițiativă a lui Dumnezeu (Fapte XIII, 2).

2. *Mărturia.* Apostolul propovăduiește nu numai ca *trimis*, ci și ca *martor*. Autoritatea Apostolilor vine anume din calitatea lor de *martori*: «Și veți lua putere, venind Duhul Sfînt peste voi, și imi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeia și în Samaria și pînă la marginea pămîntului» (Fapte I, 8). Într-adevăr, propovăduirea Apostolilor este o *mărturie*, în sensul istoric al cuvîntului: «Și noi sîntem martori pentru toate cele ce a făcut El și în țara iudeilor și în Ierusalim» (Fapte X, 39). Apostolii sînt «martori ai învierii» (Fapte I, 22; II, 32; III, 15; X, 41; XIII, 31). Dar predica lor este și «cuvîntul mărturiei» lor (Apoc. XII, 11), o mărturie personală despre Hristos cel înviat: «Și cu mare putere mărturiseau despre învierea Domnului Iisus Hristos și mare har era peste ei toți» (Fapte IV, 33).

Desigur, după înălțarea lui Hristos, Duhul Sfînt este cel care confirmă mărturia Apostolilor (Ioan XIV, 26; XV, 26). Fidelitatea lor față de Evanghelie este atestată de mărturia Sfîntului Duh (Ioan XVI, 13). În Biserică deci Duhul Sfînt este cel care însuflețește predicarea cuvîntului lui Dumnezeu (Fapte IV, 31, 33), Cel care comunică și dă sens tainelor Revelației lui Dumnezeu (I Cor. II, 9—13).

3. *Mesajul propovăduirii — cuvîntul revelat.* Apostolul propovăduiește — ca trimis și martor — pe «Iisus din Nazaret» (Fapte X, 38), pe «Hristos cel răstignit» (I Cor. I, 23), pe «Iisus Hristos» (I Cor. II, 2), pe «Hristos Iisus Domnul»: «Căci nu pe noi ne propovăduim, ci pe Hristos Iisus Domnul» (II Cor. IV, 5).

Obiectul și realitatea propovăduirii apostolice o constituie «Evanghelia lui Hristos» (I Tes. III, 2; I Cor. XV, 1; II Cor. IX, 13), în care se descoperă «taina lui Dumnezeu» (I Cor. II, 1). Cuvîntul predicat este «cuvîntul lui Hristos» (Rom. X, 17), «Cuvîntul lui Domnului» (I Tes. I, 8; 9), «cuvîntul credinței» (Rom. X, 8), «cuvîntul harului» (Fapte XIV, 3; XX, 32), «cuvîntul vieții» (Filip. II, 16), «cuvîntul adevărului» (II Cor. VI, 7). În centrul predicii apostolice stă deci «înțelepciunea tainică a lui Dumnezeu» (I Cor. II, 7), «Evanghelia lui Dumnezeu» (I Tes. II, 2, 8), «cuvîntul lui Hristos» (I Cor. III, 16).

Apostolul Pavel a subliniat această corelație organică dintre credință, propovăduire și cuvîntul lui Hristos în Romani X, 17: «Credința vine din predicare, iar predicarea prin cuvîntul lui Hristos». Cuvîntul lui Hristos reprezintă așadar puterea predicării iar credința este un răspuns la chemarea Cuvîntului, prin cuvintele propovăduirii care sînt «cuvînte ale Duhului Sfînt» (I Cor. II, 13).

Prin urmare, «slujirea cuvîntului» ține de caracterul apostolic al Bisericii și de aceea ea are misiunea de a propovădui permanent Evanghelia lui Hristos (II Tim.

IV, 20), fiind responsabilă de transmiterea și păstrarea cuvîntului lui Dumnezeu. De fapt, «slujirea cuvîntului» — esența funcției învățătoare — s-a transmis slujitorilor bisericești care au primit, prin hirotonie, autoritatea de a păstori comunitățile creștine. În propovăduirea lui, slujitorul bisericesc trebuie să țină seama că este *trimis* să predice în numele lui Hristos și cu puterea Duhului Sfînt, că predica lui este și o *mărturie* personală despre Hristos în fața credincioșilor săi, că obiectul predicii rămîne *cuvîntul lui Dumnezeu* revelat în Iisus Hristos și transmis Bisericii de către Sfinții Apostoli.

II. După Cincizecime, Sfinții Apostoli avînd o înțelegere deplină a persoanei, învățăturii și misiunii mîntuitoare a lui Iisus Hristos, în lumina învierii Sale, încep să predice Evanghelia. În această «istorie a mîntuirii» (Fapte II, 22—36), punctul final și suprem îl constituie învierea, de aceea apostolii au în centrul propovăduirii lor pe Hristos cel înviat (Fapte IV, 33).

Evanghelia lui Iisus Hristos s-a propovăduit de Apostoli pe diferite căi și sub diverse forme în predicarea apostolică, corespunzător cu categoria ascultătorilor, cu mediul comunității, cu obiectul misiunii lor (Fapte XIV, 15—17; XVII, 22—31). Formele predicării au depins nu numai de circumstanțe externe, ci și de «măsura credinței» ascultătorilor. Acest criteriu este fundamental în propovăduire deoarece scopul ei este «creșterea» în credință, de la o credință incipientă la o credință dezvoltată, de la «puțina credință» (Matei XIV, 31), sau «necredință» care mai stăruie în cel dintîi «cred» (Marcu IX, 24), la «adausul de credință» (Luca XVII, 5) și pînă la desăvîrșirea «începătorului și plinitorului credinței» (Evrei XII, 2), care este Iisus Hristos.

Formele principale de predicare în Biserica primară pe care le-a consemnat tradiția păstrată în Noul Testament sînt:

1. *Kerigma* τὸ κήρυγμα — proclamare, propovăduire, vestirea unui mesaj (Matei XII, 41; Marcu XVI; Luca XI, 32; Rom. XVI, 25); I Cor. I, 21; I Cor. II, 4 («propovăduirea mea»); II Tim. IV, 17; Tit I, 3) de la κήρῶσω — a proclama, a propovădui, a binevesti, a evangheliza (Matei IV, 23; IX, 35; XXIV, 14; XXVI, 13; Marcu I, 14, 39; VI, 21; XIII, 10; XIV, 9; XVI, 15; Luca IV, 44; Fapte VIII, 15; IX, 20; XIX, 13; Rom. II, 25; I Cor. I, 23; XV, 12; II Cor. I, 19; XI, 4; Gal. II, 2; Col. I, 23; I Tes. II, 9; Filip. I, 15; I Tim. III, 16) înseamnă proclamarea sau vestirea faptului mîntuirii realizat de Iisus Hristos, propovăduirea «Evangheliei lui Dumnezeu», anunțarea «cuvîntului mîntuirii».

Kerygma este considerată a fi forma inițială de predicare practică de Sfinții Apostoli, avînd în centrul ei, proclamarea solemnă a Evangheliei. *Kerygma* Bisericii primare este proclamarea cu caracter misionar și ca model, se citează predica Apostolului Petru din ziua Cincizecimii (Fapte II, 14—36).

Analizînd structura *Kerygmei* Bisericii primare, prin prizma acestei cuvîntări apostolice, se pot distinge în prezentarea kerigmatică a conținutului Evangheliei, următoarele elemente:

a) «Potrivit Scripturii» (I Cor. XV, 3). Punctul de plecare în predicarea apostolică misionară îl constituie mărturia profeților despre Hristos, atestată de Scriptura Vechiului Testament: «Iar Filip deschizînd gura sa și începînd de la Scriptura aceasta (Ps. XXXVII, 13—14; Isaia LIII, 7), l-a binevestit pe Iisus» (Fapte VIII, 35). *Kerygma* porcede deci de la o bază biblică și urmărește integrarea evenimentelor Noului Testament într-o istorie a mîntuirii care include și Vechiul Testament. Făcînd exegeza textelor biblice mesianice, *kerigma* Bisericii primare începe cu afirmația că în Iisus

Hristos s-a împlinit toată profeția mesianică a Vechiului Testament (Fapte II, 17, 23, 25—28, 30, 34; III, 13, 18, 22, 24, 26; V, 30; VIII, 32; X, 39; XIII, 22—23, 29, 33): «Noi vă binevestim făgăduința făcută părinților» (Fapte XIII, 32, 33).

b) Anunțarea faptelor esențiale care fac parte din iconomia mântuirii săvârșită de Dumnezeu în și prin Iisus Hristos: întruparea, răstignirea, moartea, învierea, proslăvirea, trimiterea Duhului Sfânt (Fapte II, 22—36; XIII, 16—41). Această evocare nu are sensul unei simple narări descriptive a faptelor lui Iisus Hristos și nici nu are un simplu caracter comemorativ. Kerigma nu este o repovestire a Evangheliei, ci urmărește actualizarea plină de semnificație a evenimentelor mântuitoare fundamentale, printr-o comunicare directă, vie, plină de putere și de efect. Ea se concentrează asupra faptului central din viața și opera lui Iisus Hristos: biruința asupra morții prin jertfa și învierea Sa: «Noi vă propovăduim pe Hristos cel răstignit» (I Cor. I, 23).

Puterea kerigmei stă tocmai în faptul că transmite ceea ce vestește. Ea nu numai că anunță evenimentul, ci și comunică puterea lui: «Cuvîntul Crucii, pentru cei ce pier, este nebulie; iar pentru noi, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu» (I Cor. I, 18). Kerigma nu este doar o evocare solemnă a unui fapt din istoria mîntuirii, ci prezentarea lui Hristos ca o realitate dată, concretă: «Aslăzi s-a împlinit Scriptura aceasta» (Luca IV, 21).

c) Chemarea la pocăință și credință. Kerigma apostolică constituie predica misionară originară. Adresată celor care nu primiseră încă credința creștină și botezul în numele Sfintei Treimi, apelul la convertire este inevitabil. De aceea cu chemarea «Pocăiți-vă» se deschide alături de predica Sfîntului Ioan Botezătorul (Matei III, 2, 4, 17), a Mîntuitorului, cit și a apostolilor (Fapte II, 38; III, 19; V, 31; X, 43; XIII, 38). De fapt, predica este «cuvîntul credinței», apelul plin de forță și viață care cere renunțarea la păcat și întoarcerea la o viață nouă. Evanghelia pretinde un răspuns decisiv: «Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu» (Fapte VIII, 37).

Efectul propovăduirii stă deci în răspunsul credinței. Predica trebuie să aducă pe ascultători în starea de a se întreba: «Ce să facem?» (Fapte II, 37).

d) Primirea Duhului Sfînt. Evanghelizarea trebuie să ducă la deschiderea față de har, la dispoziția și decizia de a intra într-o nouă stare adusă de viața și opera lui Hristos, starea harului. La originea credinței stă predicarea cuvîntului, dar predicarea n-ar avea efect dacă n-ar fi o lucrare a Duhului Sfînt.

Din Faptele Apostolilor reiese că lucrarea Duhului Sfînt se produce atît în actul propovăduirii cuvîntului («Acesteia (Lidia) Dumnezeu i-a deschis inima ca să ia aminte la cuvîntele, lui Pavel») (Fapte, XVI, 14), cit și în actul sacramental al Botezului. Desigur, există o deosebire fundamentală între eficacitatea cuvîntului și eficacitatea mijloacelor sacramentale. Fără a intra în aspectele complexe ale acestei probleme, trebuie arătat că, în lumina multor texte din Faptele Apostolilor, predicarea cuvîntului joacă un rol decisiv în această «deschidere a inimii», că cuvîntul deschide calea accepțării Duhului Sfînt în Taina Botezului. Deschiderea față de har însă, sau credința incipientă, nu este suficientă, nu formează un scop în sine, ci un început. Chiar primirea Duhului Sfînt într-o formă generală, la Cincizecime, a fost actualizată în mod individual în Taina Botezului: «Poate oare cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfînt ca și noi? Și a poruncit ca aceștia să fie botezați în numele lui Iisus Hristos» (Fapte X, 47—48).

Nu se poate spune deci că harul se obține numai prin credință, înainte de Botez, după cum nu se poate susține că Taina doar întreține credința. Răspunsul credinței

prin cuvîntul lui Dumnezeu și primirea harului în taina Botezului sînt două lucrări deosebite ca natură și efect, dar care se întrepătrund și se înlănuiesc într-un mod organic, așa cum reiese și din cuvintele: «Iar Petru a zis către ei: Pocăți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și veți primi darul Duhului Sfînt» (Fapte II, 38). Răspunsul credinței, actul acceptării cuvîntului este o condiție pentru primirea harului Botezului, dar faptul credinței nu poate suplini harul sacramental, Botezul fiind singurul mijloc sacramental prin care se dăruiește «renașterea» și «înnoirea Duhului Sfînt» (Tit III, 5). Acceptarea cuvîntului implică primirea harului prin taina Botezului: «Cei ce au primit cuvîntul lui s-au botezat» (Fapte II, 41).

Deși elementele mai sus amintite sînt caracteristice kerigmei apostolice și deci predicii misionare din Biserica primară, totuși ele pot constitui coordonate ale oricărei predici creștine și din orice timp. Predica este astfel o *introducere* în istoria mîntuirii, despre care mărturisește Sfînta Scriptură, o *actualizare* a evenimentelor prin care Iisus Hristos s-a descoperit și a realizat mîntuirea, un *apel* la convertire, la schimbarea vieții, la întărirea credinței, o *pregătire* directă și necesară pentru primirea harului în Sfintele Taine.

2. *Didahia* (διδάχη), sau didascaliala (διδασκαλία) — tot aici poate fi menționată și cateheza (de λακατηλέω = a vorbi cu răsunset, a preda în mod oral: «Ca să te încredințezi (Luca către Teofil) de învățăturile pe care le-ai primit oral» (Luca I, 4) este forma de predicare cu caracter instructiv, doctrinar și moral, prin care se mijlocesc elementele de bază ale credinței și moralei creștine, adresată de obicei celor de curînd convertiți la creștinism.

Dacă se are în vedere procesul de convertire și de întărire a credinței, se poate susține că între *kerigma* și *didahie* există o continuitate, unul din obiectivele didahiei fiind acela de a aprofunda și dezvolta datele fundamentale ale kerigmei, sub raportul conținutului și al consecințelor ei. Astfel, Faptele Apostolilor menționează că, după ce au primit cuvîntul și s-au botezat (Fapte II, 41), membrii celei dintîi comunități creștine «stăruiau în învățătura (διδάχη) Apostolilor» (Fapte II, 42).

Faptul acesta arată că Biserica primară s-a îngrijit să asigure o instruire continuă a credincioșilor ei, didahia fiind un fel de dezvoltare a ceea ce s-a primit inițial, în momentul Botezului. Împreună cu «comuniunea, frîngerea pîinii și rugăciunea» (Fapte II, 42), didahia este considerată a fi unul din elementele constitutive ale Bisericii creștine primare.

Avînd un caracter instructiv și urmărind consolidarea credinței, didahia pune accentul pe conținutul sau mesajul predicării. În legătura cu acest aspect, este de remarcat faptul că încă de timpuriu s-au alcătuit rezumate sau scurte reguli de credință, care au putut sluji fie ca mărturisiri de credință la Botez, fie care imne sau doxologii liturgice. Apostolul Pavel amintește că încă din vremea sa s-a constituit o *învățătură* (διδασκαλία) — (I Tim. I, 10; IV, 16) comună care circula în Biserică. Din aceasta ar proveni ceea ce s-a transmis apoi sub numele de *predanie* — παράδοσις (I Tim. IV, 13, 16).

Tot Apostolul Pavel arată că după întemeierea unei comunități creștine prin propovăduirea și lucrarea pastorală a Apostolului, urmașul acestuia avea misiunea să se ocupe în continuare cu lectura Sfîntei Scripturi, cu îndemnul pastoral și cu învățătura (διδασκαλία) — (I Tim. IV, 13).

Nu trebuie să se exagereze deosebirea dintre *kerigma* și *didahie*, dintre *propovăduire* și *învățătură*, deși fiecare posedă anumite caracteristici generale: cea dintîi

este predicarea de tip apostolic, cu caracter proclamator, misionar, în care se actualizează Evanghelia pentru necreștini, urmărind convertirea și botezarea lor; cea de a doua are un caracter de instruire în învățătura dogmatică și morală a Bisericii, se adresează celor deja convertiți, în scopul creșterii lor în credință, prin explicarea și aplicarea adevărilor revelate.

Este adevărat că termenii sînt menționați separat. De pildă cu privire la Iisus se spune că «a străbătut Galileia, învățînd în sinagogi și propovăduind Evanghelia împărăției» (Matei IV, 23; IX, 35). Predica de pe munte (Matei V—VII), cea mai întinsă cuvîntare a Mîntuitorului, poate fi socotită, după structura ei, o didahie. De asemenea, Sfinții Apostoli «învață și vestesc» (Fapte IV, 2). Între harismaticii menționați de Apostolul Pavel (I Cor. XII, 28—31; XIV, 26; Efes. IV, 11) se pot deosebi «evangheliști» (εὐαγγελισταί) și «învățători» (διδασκαλοί).

Cateheza — care are același scop instructiv ca didahia — a apărut ca formă determinantă de inițiere în credința creștină în epoca catehumenatului în cadrul programului de pregătire pentru Botez a adulților, pe care îl iniția și conducea Biserica.

3. *Omilia* (ὁμιλία = comuniune, tovărășie (I Cor. XV, 33), convorbire, de la ὁμιλέω = a fi în asociație cu, a conversa, a convorbi: «Și suindu-se (Pavel la Troa) și frîngînd pîinea și mîncînd a convorbit (ὁμιλήσας) cu ei pînă în zori» (Fapte XX, 11), reprezintă convorbirea familială într-un cadru restrîns, cu caracter de îndemn moral și pastoral, pe care conducătorul comunității creștine o avea cu credincioșii săi după serviciul liturgic.

Deși nu s-a păstrat o predică legată direct de săvîrșirea Tainei Euharistiei, totuși din însemnarea făcută în Fapte XX, 7, reiese că comunitățile apostolice săvîrșeau «frîngerea pîinii», în zi de duminică, cu care ocazie avea loc și un cuvînt de învățătură și îndemn. Sensul tradițional al omiliei a fost tocmai acesta de *predică liturgică*, pe care episcopul o ținea la sfîrșitul serviciului euharistic și în care se făcea o scurtă *explicare* a pericopei evanghelice citită la liturghie, cu concluziile morale ce se impuneau.

Omilia are un vădit caracter biblico-exegetic și își are originea în predicile de *explicare biblică* pe care Iisus le ținea în sinagogi după citirea pericopei sabatice (Luca IV, 15—22). De asemenea, există dovezi că Sfinții Apostoli practicau acest gen de predicare în care se explicau texte din Sfînta Scriptură la serviciile divine (Fapte IX, 20; X, 42). În Faptele Apostolilor XIII, 15 se face mențiune expresă despre cuvîntul de *explicare* pe care Apostolii îl țineau în sinagogi după citirea Legii: «După citirea Legii și a profețiilor, mai-marii sinagogii au trimis la ei, zicîndu-le: Bărbați frați, dacă aveți vreun cuvînt de mîngîiere către popor, vorbiți».

Omilia se distinge de celelalte forme de predicare prin aceea că pornește de la *explicarea* pericopei evanghelice, se face în cadrul Liturghiei și în legătură cu aceasta și are un caracter parenetic, pastoral.

Începînd cu Origen, omilia a fost înțeleasă exclusiv ca o interpretare a pericopelor biblice citite la liturghie, iar în epoca modernă s-a pus din nou accentul pe omilie ca *predică exegetică*. Dar omilia nu este un simplu comentariu exegetic. Ea este și trebuie să rămînă *predica liturgică de sinteză*, a cărei structură nu se limitează la simpla comentare a pericopelor biblice.

III. Ce semnificație au pentru predica de azi formele de propovăduire a cuvîntului lui Dumnezeu din perioada apostolică?

Mai întâi, se poate observa că în perioada Bisericii primare există diverse modalități de predicare a cuvîntului, corespunzător cu condițiile și mediul în care predicau Sfinții Apostoli.

În al doilea rînd, în prezentarea și comunicarea cuvîntului lui Dumnezeu s-au impus cîteva elemente fundamentale și indispensabile, relevate și în formele menționate mai sus, și anume: kerigmatic, instructiv — doctrinar, exegetic — pastoral.

Predica de azi, care se structurează ca o *predică liturgică de sinteză*, poate să preia aceste elemente esențiale și să le împeuneze într-un tot unitar. Astfel:

1. *Elementul kerigmatic*. Predica este înainte de orice o «bunăvestire». Ea nu este o simplă repovestire a faptelor din istoria mîntuirii, ci o proclamare a Evangheliei harului într-o formă dinamică, vie, actuală. De fapt, este propovăduit chiar harul mîntuirii și de aceea predica devine o chemare directă la credință. Predica face parte din actul prin care Dumnezeu însuși cheamă pe credincioși în planul mîntuirii, îi introduce în ordinea sacralului și a harului. Prin predică, credinciosul este chemat să accepte liber harul mîntuirii, să ia o decizie personală imediată: «Propovăduim în numele lui Hristos ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Rugăm-vă, deci, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu» (II Cor. V, 20).

2. *Elementul doctrinar, instructiv și formativ*. Predica presupune și comunicarea unui mesaj divin, a «cuvîntului lui Dumnezeu». Revelația lui Dumnezeu are un conținut care trebuie asimilat și mărturisit: «Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și crezi în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mîntui» (Rom. X, 9).

De aceea Biserica trebuie să repete continuu acest mesaj: «Propovăduiește cuvîntul, cu timp și fără timp» (II Tim. IV, 2). Și trebuie să-l propovăduiască și să-l interpreteze în mod corect. Cuvîntul lui Dumnezeu nu trebuie «amestecat» (II Cor. II, 17), prezentat în mod confuz sau în ornamente stilistice amăgitoare (Col. II, 4; I Tes. II, 4). Predica, așadar, nu este o piesă sau un exercițiu oratoric, ci un act solemn de comunicare a «cuvîntului lui Dumnezeu» (I Tes. II, 3), care are consecințe morale și spirituale.

Accentul pe conținutul propovăduirii nu trebuie înțeles în sensul că predica ar fi un instrument pasiv de comunicare a unor cunoștințe religioase abstracte. În predică, învățătura creștină nu trebuie prezentată sub forma definițiilor. Dimpotrivă, dogma trebuie scoasă din izolarea conceptelor și făcută să joace un rol vital în viața credincioșilor. Tendința actuală este tocmai să se dea o mai mare importanță scopului *formativ* al predicării, adică să se pună în valoare tot potențialul etic și spiritual al cuvîntului lui Dumnezeu.

3. *Elementul exegetic, parenelic și pastoral*. Credința creștină se întemeiază pe Revelația lui Dumnezeu, care s-a transmis prin Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Predica își are rolul său fundamental în interpretarea și aplicarea cuvîntului lui Dumnezeu. Nu este de ajuns proclamarea verbală, ci este necesară și dezvoltarea semnificației tainice a cuvîntului pentru viața credincioșilor. Predica intervine tocmai în acest proces de interpretare a cuvîntului, care este nedespărțit de vestirea cuvîntului: «Filip l-a auzit citind pe prorocul Isaia, și i-a zis: Înțelegi, oare, ce citești? Iar el a zis: Cum aș putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?» (Fapte VIII, 30—31).

Prin predică nu numai că se reamintește viața și lucrarea lui Hristos ca un întreg, ci prin ea creștinii sînt și atrași să relăiască Evanghelia ca o putere mîntuitoare. Ea este de fapt *puterea* lui Dumnezeu spre mîntuire a tot celui ce crede.

(Rom. I, 16). Predica trebuie să fie îndemn la ascultare față de Dumnezeu pentru că ea transmite «cuvîntul lui Dumnezeu care lucrează în voi cei ce credeți» (I Tes. II, 13).

Dar efectul predicii depinde și de convingerea cu care preotul transmite cuvîntul. Numai predicarea ce pornește din inima preotului ca o mărturie spirituală proprie are efect pastoral. Apostolii au propovăduit «ceea ce ei au auzit și au primit de la El, ceea ce au văzut cu ochii lor, ceea ce au pipăit cu mîinile lor, despre cuvîntul vieții» (Ioan I, 3). Vestirea predicatorului se transformă astfel în mărturie personală despre Hristos. Pentru aceasta, Evanghelia trebuie în așa fel asimilată de preot încît aceasta să devină și pentru el «Evanghelia mea» (Rom. II, 16), așa cum mărturisește Sfîntul Apostol Pavel.

Pe de altă parte, harul propovăduit în predică nu lucrează dacă nu este acceptat de credincios. Efectul predicii depinde și de răspunsul credinței la ecoul cuvîntului. Și pentru că acest răspuns este necesar toată viața credinciosului, predica își găsește rațiunea ei în plinirea credinței Bisericii.

În legătură cu «slujirea cuvîntului» în vremea noastră se ridică o serie de probleme care țin de așa-zisa «teologie a predicării»¹. De pildă :

a) Care este conținutul și semnificația teologică a predicării? «Teologia cuvîntului» și apoi «teologia kerigmatică», din primele decenii ale veacului nostru, au încercat să restabilească unitatea dintre teologie și predică, dar raportul acesta nu și-a găsit încă un echilibru organic.

Este adevărat că toată teologia patristică reprezintă o exegeză omiletică a Sfintei Scripturi și că în concepția Sfintilor Părinți predicarea face parte mai degrabă din teologia pastorală (vezi cărțile IV și V din *Despre preoție* de Sfîntul Ioan Gură de Aur). Prezentarea omiletică a teologiei nu se face însă în detrimentul conținutului ei. Substanța predicii derivă din Revelația divină, care devine obiectul credinței, și de aceea predica este nedespărțită de mărturisire. În acest fel este nevoie nu numai de o teologie kerigmatică, ci și de o kerigmă teologică.

b) Problema terminologiei comunicării. Faptul că predica pregătește calea de a înțelege mesajul Evangheliei face ca limbajul predicatorial să fie de o însemnătate fundamentală. Predica trebuie să mijlocească tocmai această trecere a cuvîntului lui Dumnezeu în cuvintele omenești: «Fiindcă nu voi sînteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi» (Matei X, 20).

c) Ce relații există între cuvînt și taine, între liturghia cuvîntului și liturghia euharistică, între predică și cult?

Predicarea nu este o taină, un act sacramental care transmite harul sfinților. S-a spus că predicarea, aduce motiul și obiectul credinței, sau că, este, un semn care pregătește pe credincios pentru harul credinței ce se împărtășește prin Sfintele Taine. Într-adevăr, predica liturgică trebuie să constituie o pregătire pentru primirea lui Hristos nu numai pe cale verbală, ci și pe calea sacramentală, în Taina Sfintei Euharistii.

1. Despre cele trei forme de predicare a cuvîntului, vezi T. D. Rover, *Theology of Preaching*, în «New Catholic Encyclopedia», vol. XI, 1967, p. 698.

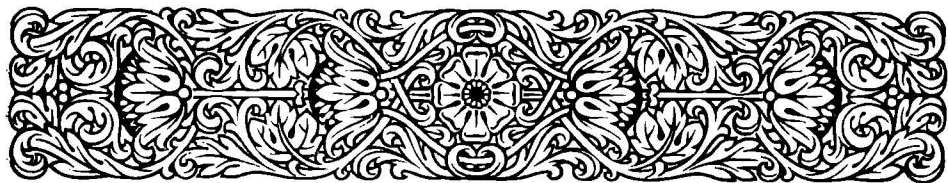
Referitor la unele aspecte ale propovăduirii în epoca noastră, vezi: Pr. Prof. D. Belu, *Preocupări și studii de pastorală, omiletică și catehetică*, în «Studii Teologice», XX (1968), nr. 5-6, p. 454-470; Idem, *Cu privire la propovăduire*, în «Mitropolia Ardealului», I (1956), nr. 3-4, p. 290-294; Idem, *A propovădui, ce înțeles are*, în «Mitropolia Ardealului», IV (1959), nr. 3-4, p. 263-276; *Unele condiții ale propovăduirii*, în «Mitropolia Ardealului», IX (1964), nr. 3-5, p. 304-311. De asemenea, vezi: Pr. Sebastian Chilea, *Considerații omiletice actuale în «Ortodoxia»*, XIX (1967), nr. 1, p. 65-76.

d) Semnificația predicii pentru viața reală a credincioșilor. Predica trebuie să aibă o actualitate pozitivă, dezbătând probleme existențiale și preocupări concrete ale credincioșilor : munca, viața de familie, moralitatea raporturilor sociale etc.

Așadar, predica devine un instrument pastoral de primă importanță și actualitate. Predicarea Evangheliei — prin predica kerigmatică, prin cateheză și omilia liturgică — și celebrarea Liturghiei constituie două activități inseparabile care se inscriu în planul pastorației imediate.

În cadrul slujirii sale învățătoarești și pastorale, preotul este prin vocația sa martor și slujitor al cuvîntului și de aceea este și interpretul Sfintei Scripturi. Desigur, pentru predicarea Evangheliei sînt absolut necesare cunoștințe exegetice. Astăzi, de fapt, întreaga teologie este înțeleasă ca ermineutică, de aceea accentul nu mai cade pe sistematizarea abstractă ci pe interpretarea care să aibă o semnificație existențială și umană. Preotul predică cuvîntul lui Dumnezeu cel viu care se adresează personal credinciosului, în actul credinței sale. Și numai dacă în cuvintele ei stă puterea cuvîntului lui Dumnezeu, predica preotului poate să cheme la credință, nădejde și iubire. Fără credință, preotul nu poate să audă în cuvintele Evangheliei, cuvîntul lui Dumnezeu.

Conf. Pr. I. BRLA

ASPECTE ALE TRĂIRII CREȘTINE ÎN VIAȚA ȘI OPERA SF. GRIGORIE TEOLOGUL *

Între marii ierarhi ai Bisericii din a căror operă învățăm să ne apropiem de cunoașterea lui Dumnezeu, din a căror viață luăm pilda muncii și a slujirii Bisericii, se află și Sfântul Grigorie Teologul. Înălțându-se cu gândirea către misterele Sfintei Treimi «umplându-se de lumină în contemplarea luminii celei neînserate»¹, aplecându-se cu pietate pe izvoarele de credință, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, caracter blând și plin de dragoste față de cei umili, Sfântul Grigorie s-a învrednicit să aibă un loc de mare cinste în cununa de-a pururi nemuritoare și nevestejită a Bisericii, în soborul ei de sfinți, martiri și mărturisitori.

Sfântul Grigorie, s-a născut în Arianz, fără să putem preciza anul (328—329) ca fiu al unui păgîn de seamă numit tot Grigorie, care, avînd o soție deosebit de cultă și pioasă, se va creștina și va deveni episcop în Nazianz, unde fiul său își va petrece copilăria. Familia i-a fost cea dintîi școală a virtuții și pietății, aici a primit îndemnul la meditație și rugăciune.

Cîsînd memoria tatălui său, Grigorie Teologul în cuvîntarea XVIII funebră ne-a lăsat o duioasă portretizare și un cald omagiu pe care un fiu îl putea aduce părintelui său pe care-l numește «un alt părinte Avraam». Sfînta Nona, care odată cu viața pe care i-a dat-o l-a și afierosit Domnului, a fost nu numai o desăvirșită mamă, ci și cel dintîi dascăl de educație creștină, curăție sufletească, modestie și milostenie. Sora sa Gorgonia și fratele său Chesarie s-au hrănit din aceleași frumoase învățături ale familiei și împreună cu ei, Grigorie, și cum :

«îmi creștea dorința de ce e mai bine și nobil

«anii treceau și odată cu ei se înălța și mintea,

«și mă bucuram de acele cărți ce apără pe Dumnezeu»²

a pornit după cele dintîi studii din Nazianz în căutarea de noi cunoștințe din Cezareea Capadociei, în Cezareea Palestinei de unde minat de ceva lăuntric să alerge spre Alexandria Egiptului, unde culege de la dascăli vestiți învățătura aleasă.

Cetatea Atenei i se arăta în zări încununată de aureola culturii și a necunoscutului. Porni într-acolo și cursurile renumiților retori Himerios, Temistius, Proheresius și Libaniu i-au deschis tainele filozofiei și culturii elene. Dar nu numai cunoștințele ce le-a cîștigat sint de remarcat ci și prietenia aleasă a Sfîntului Vasile. Din această

* Cuvînt la hramul Seminarului teologic din București.

1. Prof. N. Chișescu, *Aspecte eclesiologice la Sfinții Trei Ierarhi*, în «Studii Teologice», XIX (1962), nr. 7—8, p. 394.

2. Pr. Prof. I. Coman, *Geniul Sfîntului Grigorie din Nazianz*, București, 1937, p. 12.

vreme — se spune — că cei doi prieteni doar două drumuri cunoșteau: al Bisericii și al școlii. Toate celelalte le-au lăsat de o parte pentru ca — zice Sfântul Grigorie —

«socotesc că nu e lucru de cinste acela care nu duce la viață curată și dreaptă și care nu face mai buni pe cei ce se ocupă de el»³.

După ce a petrecut aproape 10 ani la studii în Atena, i se face propunerea de a rămâne profesor alături de profesorii lui, dar el preferă să se reîntoarcă lângă bătrânețea episcopului Grigorie — tatăl său. A trimis însă — împreună cu Sfântul Vasile atât de mulți elevi atenienilor, încât Libaniu spune că i s-a umplut școala de capadocieni.

Avea atunci aproape 30 de ani și primește botezul creștin iar când tatăl său, la dorința creștinilor care apreciindu-l ca om ales și învățat voiau să-l aibă preot, l-a hirotonit Grigorie smerit peste măsură și socotind că este depășit de măreția tainei, a fugit în Pont unde Sfântul Vasile întemeiează o minăstire. Motivarea acestei retrageri a făcut să se nască o sublimă lucrare «Despre fuga», în care arată că era fericit ca creștin și însuflețit de taina preoției. Din liniștea minăstirii a ieșit doar ca să îndrepte greșala dogmatică făcută de tatăl său care semnase o mărturisire de credință ariană. Vreme de nouă ani a stat împreună cu tatăl său, în ascultarea ce e podoaba fiilor, predicând cu tot focul inimii și cu toată curăția credinței sale ortodoxe.

În acest timp credincioșii din Cezareea Capadociei l-au chemat ca mitropolit pe Vasile, prietenul lui, care l-a rânduit și pe Grigorie episcop de Sasisma. N-a păstorit însă niciodată acolo, ci mai degrabă s-a retras în liniștea minăstirii. Doar vârsta înaintată a tatălui său l-a făcut să revină spre a-l ajuta pînă la moarte, întimplată în 374. Împreună cu mama și-au căutat mîngiere în minăstirea Sfînta Tecla.

O nouă și grea sarcină îi revine însă cînd creștinii ortodocși din Constantinopol îl cheamă să le fie conducător. Era în ianuarie 379. În marea metropolă a imperiului bizantin arienii, sprijiniți de împăratul Valens, deveniseră stăpîni.

Pornind din bisericuța Sfintei Învieri din Constantinopol, cuvîntul Sfîntului Grigorie arăta cu atîta limpezime și putere Dumnezeirea Fiului, încît sfîrșimă erezia ariană și tot mai mare era numărul celor ce se întorceau la adevărata credință. Lucrarea lui Grigorie, Cuvîntătorul de Dumnezeu, ridică totul spre înviere.

S-a năpustit însă peste frumoasele roade ale cuvîntului său intriga unui aventurier egiptean și episcopul Grigorie vrea să se retragă din nou, dar în cale îi stă rugămîntea fierbinte a ortodocșilor care îi spun: «dacă pleci vei duce cu tine Treimea», căci el era apostol al Sfintei Treimi; taina ei i-a fost statornicul său gînd și izvor de inspirație. Rămăsese datorile, însuși împăratul cel nou și dreptcredincios, Teodosie, asistă la intronizarea lui în anul 380, ca patriarh al Constantinopolului, iar în 381 este președinte al Sinodului II ecumenic, adunat să pună capăt ereziilor. Dar cînd se ridică glasuri ce-i contestară dreptul de a fi patriarh, chiar dacă nu erau juste, ci cu gînduri rele, Sfîntul Grigorie, sacrificîndu-se pentru liniștea Bisericii, el care iubea pacea, se pregătește de retragere. Despărțirea sa de Sinod și de Biserica din Constantinopol ne este redată în accentele îndurerate ale discursului său:

«Dacă socotiți că eu sînt cauza dezbinării, credeți că mă socotesc ceva mai mult decît prorocul Iona? N-aveți decît să mă aruncați în mare și să se potolească valul de tulburări... alungați-mă din oraș, numai să iubiți adevărul și pacea...»⁴.

3. *Ibidem*, p. 16.

4. Pr. C. Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creștine*, Iași, 1935, vol. II, p. 160.

Revenind la Nazianz, a părăsit vreme de doi ani comunitatea lăsată de tatăl său, ca apoi să se retragă la Arianz, locul său de origine, unde și-a petrecut anii din urmă ai vieții, printre flori de gând, trecind pragul acestei lumi în anul 390.

*
* * *

Prin ceea ce a rămas în lumea trecătoare, Sfântul Grigorie se impune prin multa sa dragoste față de Biserică și de credincioși, prin genialitatea operei sale și prin smerenia vieții, încât învățatul bizantin Mihail Psellos spune că: «nimeni dintre toți oamenii nu poate rivaliza cu Platon afară de Grigorie de Nazianz»⁵. Opera lui este un imn adus Celui ce i-a dăruit talentul, și pe care îl preamărește prin :

- discursurile sale (45), neîntrecute în adâncimea lor
- panegiricile sale, în care se desfășura arta sa oratorică
- scrisorile sale (246) bogate în gânduri și sfaturi alese

— dar mai ales prin poeziile sale de o aleasă sensibilitate. Artă sa poetică este un act de adâncă evlavie în care s-a condensat multă învățătură creștină. În cuprinsul lor sînt dogmatice, morale, istorice, ca și epitafe și epigrame.

Lirismul operei poetice a Sfântului Grigorie Teologul cuprinde accente cu totul deosebite. El caută să-l proslăvească pe Dumnezeu. Cel «în a cărui fire stă scrisul așa cum în firea apei stă să curgă iar a focului să încălzească»⁶ — așa cum se caracterizează pe sine — dăltuiește în versuri monument credinței creștine, care este izvorul inspirației sale. Poezia creștină am putea spune că este o creație a Sfântului Grigorie Teologul. «Este primul și cel mai mare poet creștin al veacurilor primare ale erei noastre» — afirmă pr. prof. I. Coman⁷. Cu multă ușurință în versificație, cu multă frumusețe în conținutul ei, Sfântul Grigorie dă culturii creștine un gen neîncercat pînă atunci, de a lăuda pe Dumnezeu în imne de inegalabilă sensibilitate :

- «Toate cite cuvîntă și cite nu cuvîntă pe Tine te cîntă
- «Toate cite au minte și cite n-au minte pe Tine te cinstesc,
- «Toți la Tine se roagă. Toate cite a Ta alcătuire înțeleg
- «Ție îți cîntă un imn în tăcere»⁸.

Acest fragment din *Imn către Dumnezeu* ne arată — ca de altfel toată opera lui înalta credință ce cuprinde poezia Sfântului Grigorie. În cuprinsul operei poetice sînt dezbătute toate temele «pe care lumea și viața le pun minții și inimii omului»⁹ și pe care le rezolvă în lumina învățaturii creștine despre lume și viață.

Ca teolog, Sfântul Grigorie are marele merit de a fi întărit hotărârile sinodului ecumenic de la Niceea și dezvoltînd în temeinicile sale discursuri teologice învățătura despre Sfînta Treime, precizează raportul dintre ipostasuri arătînd că Tatăl este nenăscut, Fiul este născut iar Sfîntul Duh este purces. Prin conținutul lor dogmatic, prin frumusețea lor literară și prin importanța lor morală, aceste cuvîntări, care i-au adus supranumele de *Teologul*, «sînt comoara de aur a operei sale și a întregii ortodoxii»¹⁰. Gîndul adînc și graiul ales au făcut să-i meargă vestea pînă departe încît

5. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Miracolul clasic*, București, 1940, p. 266.

6. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Poezia Sfîntului Grigorie de Nazianz*, în «Studii Teologice», X (1958), nr. 1—2, p. 70.

7. Idem, *Geniul...*, p. 28.

8. *Ibidem*, p. 33.

9. *Ibidem*, p. 22.

10. Pr. Prof. I. Rămureanu, *Sinodul II ecumenic*, în «Studii Teologice», XXI (1969), nr. 5—6, p. 345.

Fericitul Ieronim a venit la Constantinopol ca să-l asculte și să-l numească apoi «dascălul meu din ale cărui explicații am înțeles Scriptura», «căruiua latinii nu-i puteau opune nici un egal»¹¹.

Ca preot, Sfântul Grigorie a fost model de dăruire și smerenie. Înalta valoare a Sfintei Taine a preoției l-au făcut odată să fugă de ea și s-a retras în singurătatea mănăstirii. După aceea, și-a dat seama că în această slujbă își poate face din viața sa o făclie vie în care arde dragostea de Iisus Hristos și dăruindu-se cu multă căldură credincioșilor ortodocși, le-a împărtășit bogăția lui sufletească. Taina preoției o socotea a fi «oglinza fără pată a lui Dumnezeu și a lucrurilor dumnezeiești», «trăire în legătură cu îngerii încă de pe acest pământ»¹².

Trecerea veacurilor nu a împuținat frumusețea prieteniei Sfântului Vasile cel Mare cu Grigorie Teologul. Atât de mult i-a apropiat pe cei doi ucenici ai lui Hristos dragostea pe care Divinul Învățător a dat-o ca poruncă nouă, încât ei erau «un singur suflet». Ceea ce contribui cel mai mult să ne unim fu «Dumnezeu și dragostea noastră de bine»¹³ — zice Sfântul Grigorie. Prietenia nu este numai o manifestare sentimentală ci și un act de moralitate creștină. De aceea, pilduitoarea prietenie a sfinților capadocieni este demnă de urmat.

Trăitor într-o vreme cind istoria bisericii cunoaște grele frământări doctrinare, Sfântul Grigorie, prin lucrarea sa în apărarea cedinței, prin opera sa literară, prin delicatețea versurilor sau prin adâncimea teologiei, prin farmecul simplității sau prin sinceritatea smereniei, și-a dăruit un monument mai trainic ca arama. El n-a gândit, n-a scris, n-a suferit și n-a luptat decât pentru credința în Dumnezeu.

Personalitatea acestui ierarh strălucit nu numai prin opera sa literară, socială sau teologică, ci mai ales s-a manifestat prin frumusețea sufletului său, profund legat de dragostea de oameni. Sfântul Grigorie unește o sfință evlavie cu o înaltă cultură pe care le pune în slujba semenilor săi urmându-i îndemnul să ne punem și noi tot elanul în slujba Bisericii și a Patriei, urcînd treaptă cu treaptă spre culmi de înălțare. «Să cinstești pe mama ta e o datorie sfință: fiecare însă are o mamă comună care este patria»¹⁴ — zice Sfântul Grigorie.

Un alt îndemn al Sfântului Grigorie este dragostea de pace, pentru care el a renunțat la toate. «Scumpă pace, cit este de dulce numele tău...! Tu, pace, ești esența proprie a Dumnezeirii, pentru că Dumnezeu, în Sfintele Scripturi, se numește Dumnezeul păcii. Pace înfloritoare, bun neprețuit pe care toată lumea îl laudă».

Pacea, mila, dragostea de oameni, de familie, de prieteni le-a predicat din amvon, le-a lăudat în scris și le-a trăit în viață. Fie ca învățătura lui să fie îndemn spre tot lucrul bun.

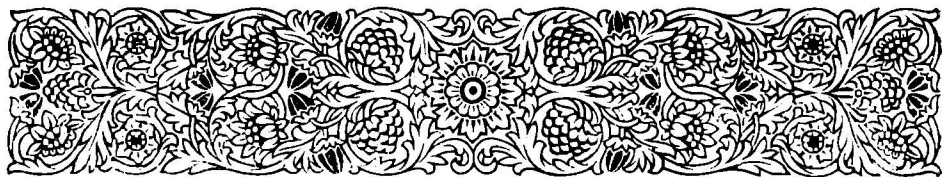
Pr. Prof. N. BORDAȘIU

11. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Geniu...*, p. 19.

12. E. Thomas, *La littérature chrétienne*, anthologie par... Paris, Louis Michaud 7.a. p. 89.

13. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Rolul social al marelui creștin la părinții capadocieni*, Belus, 1945, p. 40 și 56.

14. Pr. D. Fecioru, *La Sfinții Trei Ierarhi*, în «Glasul Bisericii», XIX (1960), nr. 1—2, p. 21.

STUDII DESPRE LITERATURA BIZANȚULUI *

Cu ocazia împlinirii a 100 ani de la nașterea marelui savant român Nicolae Iorga, s-a ținut la București în 1971, al XIV-lea Congres Internațional al bizantinistilor.

Bizantinologia românească are o tradiție îndelungată. Prin învățații Constantin Erbiceanu, Nicolae Iorga, Oreste Tafrali, Constantin Litzica, Nicolae Bănescu, Gheorghe Brăteanu, Vasile Grecu și Alexandru Elian, ea s-a afirmat tot mai puternic în lume.

Crearea în 1934, de către N. Iorga, a Institutului român de studii bizantine a dat cercetărilor un caracter organizat. Din inițiativa marelui savant a avut loc în 1924 la București primul congres internațional al bizantinistilor.

Bizantinologia românească cunoaște astăzi o intensă activitate, eforturile oamenilor de știință fiind sprijinite substanțial de stat.

Această știință nu poate rămâne apanajul unui cerc limitat de tehnicieni, ci este chemată să contribuie la formarea conștiinței culturale a întregului popor.

În limba română s-au scris prea puține lucrări bizantinologice. Partea cea mai importantă a contribuției bizantinologiei românești, apărută în limbi de circulație universală, nu a fost încă tradusă pînă astăzi. În cinstea centenarului nașterii lui N. Iorga, vor apărea în traducere românească principalele sale lucrări bizantinologice: *The Byzantine Empire, Histoire de la vie byzantine, Byzance après Byzance*.

Volumul amintit a adunat contribuțiile unora dintre cei mai autorizați bizantinologi din secolul nostru. Este o culegere importantă de studii, care nu are pretenția să fie o antologie, întrucît nu le cuprinde pe toate. Nicolae Șerban Tanașoca spune că se simte nevoia unei istorii a literaturii bizantine și a unei antologii cuprinzătoare.

Pentru publicul cititor neinițiat, este de mare interes scurta prezentare istorică a preocupărilor bizantinologice din lume, făcută de Nicolae Șerban Tanașoca în Introducerea de la începutul volumului. Premisele bizantinologiei au fost puse în Italia, unde cunoașterea limbii grecești n-a dispărut niciodată cu totul. Umaniștii italieni căutau în Bizanț Grecia antică. Ei prețuiau cetatea de pe Bosfor numai în măsura în care ea păstrase moștenirea acesteia.

Expansiunea turcilor în Europa, apariția mișcării reformate, care a căutat un aliat în Ortodoxie, reacția contrareformei, care își propunea recuperarea schismati-

* Pentru acest articol am folosit valoroasa colecție de studii recent apărută intitulată *Literatura Bizanțului*, Studii, Editura Univers, București, 1971, p. 468. Remarcăm cu deosebire interesanta introducere și selecția studiilor reproduse, datorite lui Nicolae Șerban Tanașoca.

Pentru valoarea datelor și ideilor cuprinse în acest volum, am socotit de folos cititorilor să le redau pe scurt pe cele mai importante, subliniindu-le valoarea și stăruiind mai mult asupra celor cu caracter religios.

cilor răsăriteni, spiritul nou de cercetare, stimulat de marile descoperiri geografice, sînt principalii factori care au determinat apariția bizantinologiei în secolul al XVI-lea.

Curtea regală franceză, văzînd în imperiul bizantin statul desăvîrșitei întruchipări a idealului monarhiei absolute, a dat în sec. al XVII-lea un puternic stimulent bizantinologiei.

Publicarea izvoarelor bizantine capătă un caracter sistematic începînd cu anul 1645, cînd apare Corpus-ul de la Luvru, în care sînt publicate operele istoricilor bizantini.

Către mijlocul sec. al XVIII-lea, bizantinologia era definitiv constituită ca disciplină erudită. Cele unsprezece secole de istorie bizantină sînt privite ca o perioadă de decadență de către Voltaire și Montesquieu și istoricul englez Edward Gibbon, care socotesc că în istoria Bizanțului se află triumful barbariei și al religiei.

În trecut se identifica adesea Patriarhia, singura instituție bizantină care supraviețuise Bizanțului, cu Imperiul bizantin însuși.

În prima jumătate a sec. al XIX-lea sînt puse în lumină aspecte noi ale Bizanțului și al rolului său în lume. Filoelenismul din această epocă aduce o nouă perspectivă asupra Bizanțului și asupra culturii bizantine.

Prin activitatea bizantinologilor Alfred Rambaud, Vasili G. Basilievski, Karl Krumbacher și John B. Bury, se deschide o nouă etapă în istoria bizantinologiei, în care spiritul științific a biruit definitiv.

În 1892, apare revista «Byzantinische Zeitschrift», întemeiată de Karl Krumbacher, care a scris și *Istoria literaturii bizantine*. Cartea lui a fost completată în 1897 cu o prezentare asemănătoare a literaturii teologice bizantine, datorită lui Albert Ehrhard. Lucrarea lui Krumbacher are mai degrabă caracterul unui repertoriu bibliografic erudit decît al unei istorii literare, așa cum o înțelegem noi astăzi.

Charles Diehl (1859—1944) a fost figura cea mai reprezentativă a bizantinologiei din prima jumătate a secolului nostru. El a scris *Figuri bizantine*, popularizînd literatura bizantinologică și studiul *Les grands problèmes de l'histoire byzantine* (1943).

Nicolae Iorga a scris patru lucrări de sinteză asupra Imperiului bizantin și a civilizației sale: *The Byzantine Empire, Histoire de la vie byzantine, Empire et civilisation*, 3 vol. și *Etudes byzantines* (1939—1940). Marele nostru savant a insistat asupra istoriei supraviețuirii elementelor bizantine în viața popoarelor din răsăritul și sudul Europei și în Imperiul otoman. El arată persistența formelor de viață și de cultură bizantine după căderea Bizanțului în lucrarea: *Byzance après Byzance*.

Belgianul Henri Grégoire (1881—1964), fondator al revistei «Byzantion», a reușit să alcătuiască în orașul Bruxelles un cerc important de bizantinologie. El a studiat îndeosebi epopeea bizantină a lui Dighenis Acritas.

Franz Dölger (1891—1968) este continuatorul strălucit al școlii müncheneze de bizantinologie.

În anul 1924 are loc la București primul congres al bizantinologilor.

Literatura bizantină ca și istoria Bizanțului începe cu anul 350 și ține pînă la 1453 — după cum spune Paul Lemerle. Ea este greu accesibilă cititorului modern, întrucît majoritatea textelor care o alcătuiesc sînt scrise într-o limbă «moartă», menținută artificial prin școală și biserică. Circulația acestei literaturi s-a realizat pe calea manuscriselor.

În sfârșit, literatura bizantină a fost puternic dominată de amintirea literaturii grecești antice considerată a fi, alături de literatura biblică și patristică, modelul suprem al desăvârșirii artistice.

În bizantinologia modernă și contemporană cei mai mari cercetători au fost Karl Krumbacher, Charles Diehl și N. Iorga.

Karl Krumbacher este întemeietorul școlii germane moderne de bizantinologie și autorul mai multor prezentări sintetice ale literaturii bizantine.

Maghiarul Ghyula Moravcsik reface și completează munca lui Karl Krumbacher schițând biografiile a numeroși scriitori bizantini.

Prof. Nicolae Bănescu, decanul de vîrstă al bizantinologiei românești contemporane, s-a impus ca filolog și istoric. El a scris o *Istorie a Imperiului bizantin* și o serie de *Chipuri și scene din Bizanț*, din care s-a publicat, *Mihail Psellos*, în culegerea de față.

Profesorul Vasile Grecu (n. în 1885), actualul președinte al Societății române de studii bizantine, este un filolog de seamă.

Paul Lemerle, actualul președinte al Asociației internaționale de studii bizantine, este una din personalitățile cele mai reprezentative ale culturii franceze contemporane. El a abordat variate domenii ale istoriei și filozofiei bizantine și s-a ocupat de istoria relațiilor Bizanțului cu popoarele vecine.

Profesorul Hans-Georg Beck este ultimul reprezentant marcant al școlii de la München. Principala sa operă este monumentală *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich* (1959). A scris și monografia *Theodor Metochites*, cunoscut om de litere bizantin din sec. al XIV-lea.

Școala austriacă de bizantinologie este reprezentată prin Herbert Hunger și Endre von Ivanka. Acesta din urmă publică o colecție consacrată spiritualității și vieții religioase a Răsăritului.

Agostino Pertusi, un bizantinolog italian, a pus întotdeauna accentul asupra persistenței tradițiilor grecești și bizantine în Italia. El face o paralelă între umanismul occidental și cel bizantin.

Salvatore Impellizzeri a dat la iveală, în 1965, o nouă istorie a literaturii bizantine, de la Constantin la epoca iconoclaștilor și a făcut portretul lui Roman Melodul «prințul melozilor bizantini».

Elenistul suedez Börje Knos a scris *Literatura bizantină în limba populară din vremea Comnenilor*.

Lingvistul grec Emanoil Kriaras scrie despre problemele literare la Bizanț.

În Bizanț, ca pretutindeni în Europa medievală, majoritatea covârșitoare a manifestărilor omenești îmbrăcau o haină religioasă. De aceea, cercetătorii, fără a fi teologi, au recurs la concepte teologice, la citate uneori ample din texte cu un caracter religios. Așa au făcut Herbert Hunger, H. G. Beck, Salvatore Impellizzeri și Endre von Ivanka în volumul de față.

Grupul de 20 studii, publicate în colecția amintită începe cu al lui Paul Lemerle, avînd titlul *Bizanțul și originile civilizației noastre*.

Autorul afirmă că civilizația occidentală a folosit moștenirea antichității, care a venit prin Bizanț.

Creștinismul a adoptat limba greacă și formele de gândire grecească. Sf. Apostol Pavel a discutat în areopag cu filozofii atenieni în grecește. «Elenismul a fost acela care i-a dat creștinismului universalitatea» — spune el (*Literatura Bizanțului*, p. 40).

Pedagogul lui Clement Alexandrinul a fost socotit «un efort de creștinare a elenismului».

Sfinții Vasile, Grigore de Nazianz și Grigore de Nysa au pus în serviciul Bisericii retorica și filozofia, care își disputau întâietatea în sec. al IV-lea. Ei s-au folosit de filozofie pentru a explica învățătura creștină.

Împăratul Iustinian a persecutat păgânismul și a închis școala filozofică de la Atena. El este inspiratorul vastei codificări a dreptului care-i poartă numele.

În secolul al VIII-lea apare iconoclasmul. El apare în sinul clerului și al populației din Asia Mică și a fost impus în imperiu de suverani originari din Asia Mică. Iconoclaștii condamnau icoanele, deoarece socoteau ei că diminuau caracterul transcendent al divinității. Iconodulii apără icoanele în virtutea argumentului teologic al întrupării: de vreme ce Dumnezeu s-a făcut pentru noi om, îndurând suferința și moartea, ar fi un sacrilegiu să distrugi imaginea omenească a lui Hristos.

În această dispută, cel mai mare rol l-a avut — după cum se știe — Sf. Ioan Damaschin (676—760).

Urmează apoi un val de umanism, o acțiune de căutare și strângere de manuscrise vechi ale autorilor greci și profani. Fotie a găsit trei sute de manuscrise pe care le analizează în a sa Bibliotecă.

Morala bizantină era, bineînțeles — morala creștină.

Concepția despre societate este exprimată — de marile culegeri juridice ale vremii, de *Basilicale*.

Din cauza despărțirii Bisericii de Apus de cea Ortodoxă, judecata multora a fost falsificată, condamnând Bizanțul pe nedrept.

Este adevărat că Bizanțul n-a fost creatorul unei mari literaturi. Excepții notabile sînt: poezia religioasă a lui Roman Melodul și epopeea lui Dighenis. Bizanțul a fost în schimb creator în domeniul artei, care este pusă în slujba proslăvirii lui Dumnezeu, transcende realul și se situează conștient într-un plan supraomenesc.

Studiul *Literatura greacă medievală* este scris de Karl Krumbacher. El spune că literatura bizantină este mărturia supraviețuirii spirituale a societății grecești, de la sfîrșitul antichității pînă în pragul epocii moderne. Alături de Stat a fost Biserica creștină care a sprijinit puternic populația grecească.

În viața Imperiului bizantin, creștinismul s-a însoțit cu tradițiile păgîne existente. Învățătura creștină a pătruns superficial în cercurile conducătoare, care nu și-au schimbat prea mult moravurile. Așa se explică faptul că împăratul Constans al II-lea (642—668) a poruncit să se taie din rădăcină limba și să se rezeze mina dreapta învățatului Maxim Mărturisitorul pe motiv că acesta se declarase partizan al învățăturii despre existența a două voințe în Hristos.

În anele sec. al X-lea și al XI-lea sînt comise asasinat, mutilări și orbiri. Dar Bizanțul a fost țara celor mai puternice contraste. Alături de aceste cazuri întîlnim în fiecare secol luminoase exemple de virtute creștină, ierarhi și teologi ca Sf. Ioan Gură-de-Aur, Teodor din Studion, Nicolae Misticul etc.

Din lucrările lui Charles Diehl este prezentat studiul *Cugetarea bizantină și mișcarea ideilor la Bizanț*. După Diehl, literatura bizantină a păstrat mereu contactul intim cu antichitatea greacă. În școlile bizantine, autorii greci clasici formau — alături de lucrările Părinților Bisericii, baza educației. În secolul al XI-lea Psellos repunea în cinste studiul filozofiei lui Platon.

Scriitorii bizantini luau de model pe autorii clasici și se străduiau să-i imite. Gîndirea, la rîndul ei, li se mulează neconținut după ideile clasice.

Creștinismul și-a pus puternic amprenta asupra literaturii bizantine. La Bizanț, religia ocupa un loc important. Pompa ceremoniilor era fastuoasă. Lumea era foarte interesată de discuțiile teologice. Călugării și clericii erau priviți cu mult respect.

Scrierile Părinților Bisericii : Vasile cel Mare, Grigore din Nazianz, Ioan Gură-de-Aur se bucurau de o admirație generală. Ele serveau drept model scriitorilor. «Singură teologia reprezenta cel puțin jumătate din întreaga literatură bizantină», spune Charles Diehl (*op. cit.*, p. 82).

Teologia a pasionat în măsura cea mai mare cugetarea bizantină. Până în sec. al XII-lea, literatura teologică bizantină a fost net superioară producției occidentale din același domeniu. În această vreme au scris : Leontios din Bizanț, Maxim Mărturisitorul, Sf. Ioan Damaschin, Teodor Studitul, Grigore Palama, Georgios Sholarios. Apar numeroase comentarii la scrierile sfinte. Literatura mistică și oratoria religioasă au avut reprezentanți de seamă. Literatura hagiografică a fost rezumată de Simion Metafrastul.

În sec. al VI-lea, poezia religioasă este una din cele mai de seamă creații din literatura bizantină. Imnurile lui Roman Melodul, de o inspirație atât de înflăcărată, cu accente atât de sincere, de un dramatism atât de intens, sînt una din creațiile cele mai de seamă din literatura bizantină.

În sec. al XI-lea a fost creat marel poem despre eroul național Dighenis Acritas, un fel de «chansons de geste».

După o perioadă de activitate creatoare, teologia își pierde, începînd din sec. al IX-lea, originalitatea : ea este dominată de respectul față de tradiție, față de autoritatea Părinților Bisericii, nu se mai discută decît prin citate, nu se mai afirmă nimic decît pe baza unui text celebru. Ioan Damaschinul scrie chiar : «Nu voi spune nimic de la mine».

În literatura profană, de asemenea, se arată un mare respect față de trecut. Numai în domeniul poeziei religioase și al poeziei epice, literatura bizantină a fost creatoare, originală. Astfel, în ansamblul ei, literatura bizantină e lipsită foarte adesea de spontaneitate, de noutate, de proșpețime.

Ea are și alte defecte : dragostea pentru subtilitate și manieră, gustul pentru fraza sonoră și goală ; limba e savantă, puțin cam artificială, pe care mulți oameni n-o înțelegeau.

Operele Sf. Părinți au fost traduse în limbile bulgară, sîrbă, rusă, georgiană, armeană.

Există în literatura bizantină un dualism supărător : limba greacă-cultă și limba populară, vorbită,

Literatura bizantină a exercitat o influență și în Occident în sec. al XIV-lea și al XV-lea.

În conferința *Literatura bizantină, sensul, diviziunile, însemnătatea ei*, ținută de N. Iorga la Universitatea din Geneva, în anul 1925, se arată că literatura bizantină nu este compusă numai din lucrări teologice, hagiografice. Poeziile lui Roman Melodul, dacă au fost consacrate lui Hristos sau sfinților, «nu sînt prin asta mai rele decît ceea ce a fost consacrat într-o altă religie, a grecilor și a latinilor sau a Indiei» (*op. cit.*, p. 91).

Viețile sfinților bizantini sînt mai bine scrise decît viețile sfinților occidentali, pentru că sînt inteligibile și au un caracter de generalitate absolută.

Literatura bizantină este scrisă în mai multe stiluri ale limbii grecești. În sec. al VI-lea și al VII-lea se apropie de stilul frumos al lui Tucicide și Xenofon.

Limba greacă pură a fost folosită de Mihail Psellos.

Literatura bizantină era o literatură de curte și de Biserică.

Viețile sfinților — creație specific bizantină — au fost traduse în limba română la începutul sec. al XVI-lea și strînse într-o mare ediție la Mănăstirea Neamțului. Ele au fost citite cu pasiune.

Prin căderea Constantinopolului, Imperiul bizantin s-a desființat. Dar cînd statul bizantin nu mai exista, cealaltă formă a imperiului, Biserica, a persistat. Biserica Ortodoxă se dezvoltă în toate statele din răsăritul Europei.

Patriarhul Constantinopolului și-a supus Biserica Ortodoxă a Poloniei și pe aceea a vechilor principii ai Lituaniei și ai Rusiei Occidentale. El a rămas și este ecumenic.

În grupul de *Figuri și aspecte din literatura bizantină* este publicat studiul *Umanismul Bizantin* al lui Herbert Hunger, în care acesta remarcă faptul că orice umanism pornește de la o confruntare cu antichitatea greco-romană. Între filozofia antică și religia creștină s-a dat o luptă aprigă. Cercurile ecleziastice și mai ales monahii cereau subordonarea filozofiei față de învățătura creștină. «Sclava trebuie să slujească științei despre Dumnezeu».

Mihail Psellos vorbește ca un umanist creștin, care caută să concilieze antichitatea păgînă cu gîndirea creștină. El spune că Platon și Plutarh stau, prin învățătura și purtarea lor, foarte aproape de legea lui Hristos. Platon — afirmă Psellos — era «lumina filozofiei creștine».

Din lucrările lui Franz Dölger, volumul de față reproduce *Clasicismul bizantinilor, originale și consecințele sale*. Autorul spune că orice scriere se cerea să fie redactată în așa-numita limbă «pură». Simion Metafrastul (traducătorul) a transpus sistematic în limba «pură» scrierile hagiografice populare de largă circulație.

Cunoscutele cuvinte așezate de Ioan Damaschinul în fruntea operei sale Πηχη γνώσεως, «aș vrea să nu spun nimic de la mine în această carte», caracterizează în bună măsură atitudinea fundamentală a tuturor scriitorilor bizantini.

Urmează studiul *Clasicism în istoriografia bizantină* de Gyula Moravcsik. Istoricii bizantini caută să imite pe Tucicide. Se dă ca exemplu descrierea unei ciume. Procopiu descrie epidemia din 542 ca și Ioan Cantacuzino pe cea din 1347 întocmai ca Tucicide care prezentase ciuma din primul an al războiului peloponeziac.

Autorul lui *Christos paschon* a dramatizat patimile lui Hristos, în versuri imprumutate din tragediile antice.

În continuare, este prezentată monografia *Mihail Psellos (1018—1078)*, de Nicolae Banescu.

Mihail Psellos a fost figura dominantă a sec. al XI-lea. Activitatea sa îmbrățișează toate domeniile științei de atunci.

Psellos intră în viața publică în timpul domniei lui Mihail al IV-lea Paflagonianul ca judecător în Filadelfia. Pe vremea lui Mihail al V-lea Calaphates, este numit secretar al împăratului.

Sub Constantin al IX-lea Monomachos, Psellos ajunge la cele mai mari onoruri: este șeful cancelariei imperiale. La îndemnul său, Constantin Monomahul redeschide universitatea de la Constantinopol, în biserica Sfîntului Petru, unde Psellos este numit profesor.

Mihail Psellos îmbracă rasa de călugăr, dar, fiind cam slăbit, se folosește de chemarea pe care i-o face împărăteasa Teodora și se reîntoarce în lumea pe care o părăsise. Schimnicii din Olimp s-au scandalizat și l-au batjocorit.

Pe vremea lui Mihail Psellos a avut loc și schisma cea mare.

Din Hans-Georg Beck, s-a publicat *Teodor Metochites și moștenirea antichității clasice*.

Teodor Metochites, cunoscut om de litere din sec. al XIV-lea, afirmă: «timpul nostru nu mai are nimic de spus». El compară antichitatea cu o piață foarte bine aprovizionată, unde poți găsi tot ce-ți dorește inima. Plutarh, autorul preferat al lui Metochites, este un competent sfătuitor pentru orice situație din viață. Contactul cu antichitatea fecundează spiritul.

Metochites are o mare admirație pentru elenism. El nu pune însă niciodată în discuție autoritatea Bibliei sau a Părinților Bisericii.

Salvatore Impellizzeri prezintă pe Roman Melodul care a compus mai mult de o mie de imnuri. Din cele o mie, s-au păstrat manuscrise numai pentru 85 dar numai 59 sînt autentice.

După conținutul lor, imnurile sînt împărțite în cinci grupe. Cea mai importantă grupă cuprinde imnurile închinare Domnului Hristos, 34 la număr. Cinci imnuri sînt inspirate din episoade din Noul Testament, iar alle șapte sînt dedicate unor personaje din Vechiul Testament. Al patrulea grup cuprinde zece imnuri cu subiecte diferite: Cele zece fecioare, Fiul risipitor, Bogatul și Lazăr, postul, penitența, botezul etc.

Condacul lui Roman Melodul este o omilie ritmică.

El prelucrează concisele izvoare biblice, amplificîndu-le, inflorindu-le cu reflecții dogmatice și considerații morale; comprimă și reduce ample narațiuni din viețile mari de sfinți.

Stilul abundă în comparații și antiteze. Foarte dramatic este imnul *Maria lingă Cruce*, compus dintr-un dialog între mamă care-și exprimă omeneste dragostea și durerea pentru iminenta pierdere a fiului, și Iisus, care o liniștește explicîndu-i misterul pătimirii și al mîntuirii. Roman este primul poet medieval bizantin.

Volumul continuă cu studiul *Observații asupra poeziei liturgice bizantine* de Endre von Ivanka, care-și propune să studieze liturgia bizantină (troparele, condacele) în privința organizării conținutului de idei și modul specific în care se desfășoară în ele gîndirea autorului.

Astfel, interpretează textele de la pag. 92—95 din *Anthologia Graeca carminum christianorum* și observă că în prima parte este o parafrază a Sf. Scripturi, iar mai departe se referă la credincioșii care îl cîntă.

Este specific pentru poezia ecleziastică bizantină faptul că într-însa cele două elemente — rugăciunea liturgică și contemplația personală — sînt mai puțin separate unul de altul decît în poezia occidentală.

Urmează studiul lui Börje Knos *Literatura bizantină în limba populară din vremea Comnenilor*.

Trăsătura cea mai caracteristică a epocii Comnenilor este entuziasmul față de literatura antică. În limba populară s-au scris în sec. al XII-lea patru Poeme prodromice, în care sînt înfățișate umoristic moravurile micii burghezii.

Primul poem ar putea fi intitulat *Femeia arăgoasă* și este adresat de Teodor Prodromos împăratului Ioan al II-lea Comneanul (1118—1143). Cuprinde 274 versuri. Poetul cere bani de la protectorul său prin glume.

Al doilea poem ar putea purta titlul *Nevoile gospodăriei*, compus din 117 versuri.

Al treilea poem, *Impotriva egumenilor*, de 447 versuri. E compus de călugărul Ilarion Ptochprodromos și e adresat împăratului Manuel Comneanul (1143—1180).

Bietul monah a suferit o cumplită deziluzie, căci tratamentul pe care-l îndură nu corespunde inteligenții și carității creștine pe care le aștepta.

Poetul-călugăr nu iubea regulile monahale. Preferă o masă bună, nu e deci tipul ideal de monah, dar condamnă viața dezgustătoare a superiorilor. Poemul are aspectul unui pamflet îndreptat împotriva vieții moderne, care invadase în acea epocă mănăstirile.

Al patrulea poem ar putea fi intitulat *Necazurile unui scriitor*. Cuprinde 29/2 versuri și înfățișează situația grea a proletariatului literar din Bizanțul epocii.

Poemele prodromice sînt pline de lungimi plictisitoare, trivialități și repetiții obositoare. Limba lor e foarte interesantă pentru cunoașterea limbii vorbite în sec. al XII-lea, a limbii grecești populare în evul mediu.

Poemul despre captivitate, de Mihail Glycas, este o suplică adresată indirect împăratului, în care pledează în favoarea nevinovăției sale.

Un alt studiu este *Diglosia în ultimele secole ale Bizanțului. Nașterea literaturii neogrecești*, datorat lui Emanoil Kriaras.

Încă din primele secole ale existenței sale, Bizanțul cunoștea o sciziune în domeniul lingvistic. Aproape toți intelectualii apreciau și foloseau limba veche, clasică și disprețuiau limba populară, vorbită, numind-o «limba gloatelor», «vulgară», «grai lipsit de noblete».

În ultimele secole din istoria Bizanțului, au existat tendințe către folosirea limbii populare în romanele cavalierești Calimach și Chrysoroe, Belthandros și Chrysantza.

În limba greacă populară a fost creată Epopeea lui Dighenis Acritas.

Diglosia crea o sciziune între clasa oamenilor instruiți, cultivați și cea a oamenilor incuți. Literatura oficială și arhaizantă ignora și disprețuiau literatura populară.

Din operele lui Henry Grégoire a fost publicat studiul *Epopeea bizantină și raporturile ei cu epopeea turcă*. Este vorba despre epopeea bizantină a lui Dighenis Acritas. Prima versiune a acestui poem pare să fie din anul 944.

Dighenis este probabil acel ofițer bizantin care a căzut în 788 într-o luptă împotriva arabilor. Este eroul hotarului Acritas de pe Eufrat. Prima parte a acestei epopei este consacrată vitejiilor tatălui lui Dighenis, un emir sirian, dușman redutabil al Bizanțului, care o răpește pe fiica unui strateg. Este urmărit de frații acestuia și învins în duel, e silit s-o înapoieze. Dar dragostea învinge sentimentul religios. Pentru a o putea lua de soție, tatăl lui se convertește la creștinism și trece cu toată curtea sa pe teritoriul bizantin.

Pe lângă această epopee mai găsim una turcă Sayyid Battâl, care se asemănă cu Dighenis Acritas.

Din Antonin Dostâl se publică în volumul de față studiul *Începuturile literaturii slave și Bizanțul*. Dostâl observă că în literatura slavă, un rol important l-a avut Biblia cu Vechiul și Noul Testament, Evhologhionul sau Molitvenicul — culegerea de rugăciuni. Apoi Triodul, Pentecostarul, Paracleticalele, Octoihul Mare și Mineiul.

Metodiu și Ciril (Constantin) au tradus în limba slavă aceste cărți religioase.

Din Igor P. Eriomin a fost trecut în volumul nostru studiul *Despre influența bizantină în literaturile bulgară și veche rusă în secolele IX—XII*.

De la început, autorul afirmă că literatura vechii Rusii a crescut și s-a consolidat în sfera de influență a literaturii bizantine, mai ales în ce privește literatura de traduceri. Vechii cărturari bulgari și ruși s-au orientat îndeosebi către autorii

din sec. IV—VI, către clasicii literaturii grecești ecleziastice. Primul loc îl ocupă Ioan Gură-de-Aur, apoi Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nysa, Vasile cel Mare și Ioan Sinaitul, autorul *Scării*.

Din Djordje Sp. Radojicic s-a publicat coraportul la al XII-lea Congres internațional de studii bizantine de la Ohrida (1961) *Bizanțul și începuturile literaturii sîrbești*. Autorul arată că slavii au căpătat primul lor alfabet și prima lor limbă literară de la doi bizantini, de la Constantin (în monahism Ciril) și Metodiu din Tesalonica.

Bulgaria a primit creștinismul de la Bizanț (864).

În fața pericolului turcesc din secolul al XV-lea, sîrbii au oferit bizantinilor adăpost și cîțiva dintre aceștia au devenit chiar scriitori sîrbi: Andonie Rafail și Nicodim Hierosolymites.

Din lucrarea lui Afostino Pertusi, cel mai mare bizantinolog italian, a fost publicată în volumul de față studiul *Cultura bizantină și primul umanism italian*.

Savantul italian afirmă că umanismul italian a avut o «bază bizantină». Clasicii greci nu erau numai citiți, ci și apreciați și asimilați în Italia.

Interesantă este conferința ținută de Vasile Grecu în ziua de 23 noiembrie 1932 cu titlul *Influența bizantină în literatura românească*.

Imperiul bizantin a fost cam pînă pe la anul 1200 — multe veacuri de-a rîndul, singurul focar răspînditor de cultură și civilizație.

Prima și cea mai puternică influență bizantină în literatura română s-a produs în mod firesc și fără indoială în literatura noastră bisericească. Toate cărțile sfinte și liturgice au intrat de la bizantini la noi în traduceri slave. S-au tradus mai ales scrierile religioase ascetice și scrierile apocrife ca: *Viața și moartea lui Adam*, *Moartea lui Avraam*, *Copilăria Domnului nostru Iisus Hristos*, *Visul Maicii Domnului*, *Vămile văduhului*.

În haină sud-slavonă au venit produse literare bizantine ca: *Alexandria* și romanul etic creștin, venit din Indiile îndepărtate și prelucrat în imperiul bizantin, despre *Varlaam și Ioasaf*. Cel mai vechi manuscris slavon a fost descoperit la Mînăstirea Neamț. Udriște Năsturel l-a tradus prima dată în românește dintr-un text slavon. Varlaam este idealul unui călugăr creștin, iar Ioasaf este un strălucit fecior de împărat păgîn indian, pe care Varlaam, după multe peripeții minunate și senzaționale, îl convertește la creștinism și monahism. Scrierea conține multe parabole foarte frumoase, printre care pe aceea a inorogului, o fiară mitologică, pentru a arăta nimicnicia vieții omenești.

După 1500, cînd, limba greacă, devine, în țara noastră, tot mai puțin cunoscută și răspîndită pînă în vremea fanarioților, influența bizantină în literatura română s-a desfășurat de-a dreptul din grecește. Astfel la 1688 s-a tradus Biblia direct din grecește.

Din literatura bizantină profană distractivă, a intrat în literatura noastră *Albinașu*, o carte despre virtuți și vicii sau păcate, care a fost tradusă cu numele de *Floarea Darurilor*. La fel: *Războiul Troadei*, *Isopia* și *Sindipa filosoful*.

Originea scrisului nostru istoric trebuie căutată de asemenea în influența bizantină. Cronografele bizantine au fost mult citite și copiate, ajungînd adevărate cărți populare.

Macarie, cronicarul român — care scrie în slavonă istoria țării sale de la moartea lui Ștefan cel Mare pînă la a doua domnie a lui Petru Rareș (1541) — își ia ca model *Cronograful* în versuri al lui Constantin Manasses din sec. al XII-lea.

Azarie îl folosește și el pe Constantin Manasses.

Poezia *Amărită turturea* a lui Ienăchiță Văcărescu provine dintr-o carte populară bizantină numită *Fiziologul*.

În literatura bizantină și apoi în literatura slavă, învățăturile către domni și viitorii domni formau un adevărat gen literar, foarte vechi și foarte răspândit.

Ultimul studiu publicat în acest volum este *Bizanțul în literatura neogrecă*, de André Mirambel.

Anul 1453 marchează începuturile literaturii neogrecești.

Un secol și jumătate, preocuparea constantă a autorilor a fost aceea de a făuri o limbă literară bazată pe limba vorbită, respingând purismul din evul mediu.

Bizanțul a inspirat în mare măsură pe autorii dramatici. Între 1847 și 1895 se înregistrează vreo 15 piese de teatru consacrate căderii imperiului bizantin sau unor figuri imperiale de seamă. Așa sînt: *Constantin Paleologul* a lui Vulgaris (1847), *Patriarhul Grigore al V-lea* a lui Zavitsianos, *Căderea Bizanțului* de Zades, *Teodora*, *Heraclius*, *Căderea Constantinopolului*, de Moraitidis (1894) etc.

Grecia contemporană dă naștere la trei mari poeți: Palamas, Cavafis și Sikelianos. Toți trei au meditații asupra Bizanțului.

Pe Costis Palamas îl frămîntă drama elenismului de-a lungul istoriei sale. El a scris: *Ochii sufletului meu*, *Mormîntul*, *Imn Atenei*, *Decalogul țiganului* (1907) și *Flautul împăratului*.

André Mirambel analizează *Flautul împăratului* în care poetul reinvie imaginea teocrației creștine.

Constantin Cavafis în 1905 publică 15 poeme inspirate de Bizanț. În bucata *La biserică* (1912), vederea podoabelor sfinte îl face pe poet să se gîndească la somptuozitatea Bizanțului. În poezia *Mare procesiune de preoți și laici* arată triumful creștinismului.

Literatura în proză înregistrează în 1948 *Povestiri bizantine* de Almanachos, care evocă viața de toate zilele din societatea bizantină.

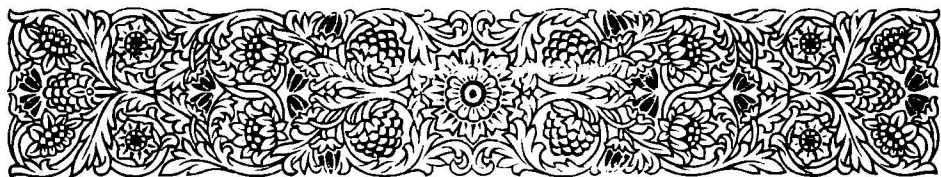
În sfîrșit, în 1950, Russos scrie piesa de teatru *Împărăteasa Teodora*.

Înceind prezentarea noastră, avertizăm cititorul că cele expuse aici nu reprezintă întreaga creație culturală a Bizanțului, partea ei cea mai mare și mai importantă fiind alcătuită din numeroase și renumite lucrări cu caracter teologic.

E de ajuns să amintim că în această epocă lumea Bizanțului a fost frămîntată de marile dispute teologice care au solicitat la maximum gîndirea teologilor ce au contribuit la fixarea dogmelor creștine. Este tocmai epoca în care s-au pus bazele *dogmaticii și moralei ale creștinismului*. De altfel, așa cum am văzut, bizantinologii își dau perfect seama de faptul că ei își limitează cercetările numai la o parte din acest domeniu și cu deosebire la literatura laică.

Apreciem ca foarte valoroasă publicarea în limba română a importanțelor studii făcute de renumiți bizantinologi în diferite limbi în volumul *Literatura Bizanțului*. Dată fiind importanța pe care o prezintă cultura bizantină pentru Ortodoxie, ca și contribuția ei la începuturile culturale ale popoarelor ortodoxe, am socotit de folos să prezint această succintă sinteză a celor mai însemnate date și probleme privind bizantinologia.

Prof. CLEMENT PAVEL

CĂLĂTORIA PATRIARHULUI MACARIE AL ANTIOHIEI ÎN ȚĂRILE ROMÂNE ȘI IMPORTANȚA EI PENTRU ISTORIA BISERICII ROMÂNE

La începutul jumătății a doua a veacului al XVII-lea, patriarhul Macarie al Antiohiei (1647—1672), întreprinde o lungă călătorie în Țările Române și Rusia. Însemnările călătoriei le-a făcut Paul de Alep, fiul, secretarul și arhidiaconul său, care l-a însoțit tot drumul. Lucrarea aceasta a fost înlocuită la origini în limba arabă¹.

I. Texte și ediții

Pentru marele interes ce l-a stîrnit în rîndul cercetătorilor, istoricilor și literaților, s-a simțit nevoia, ca acest jurnal de călătorie să fie tradus în limbile de mare circulație: engleză, franceză, rusă. Și pentru că el interesa desigur, în primul rînd pe români, N. Iorga însărcinează cu traducerea textului din englezește în românește — textul englezesc fiind tradus după cel arab de F. C. Belfour — pe una din elevele sale, Emilia Cioran.

Nu se cunoaște originalul arab, ci numai copii în întregime și fragmente de copii². Astfel putem consemna următoarele manuscrise copii:

- 1) Manuscrisul din Paris, păstrat la Biblioteca Națională sub nr. 6016;
- 2) Manuscrisul de la Londra, păstrat la Britiss Museum sub nr. 802—805;
- 3) Manuscrisul din 1700, păstrat la Muzeul Asiatic din Leningrad sub nr. 33, în colecția patriarhului Grigorie al IV-lea de Antiohia;
- 4) Manuscrisul de la Moscova din Arhivele Ministerului Afacerilor externe, copiat în 1859 după manuscrisul din 1700;
- 5) Manuscrisul de la Muzeul Asiatic din Leningrad alădată la Institutul de limbi orientale, copiat în 1847 după manuscrisul din 1700;
- 6) Manuscrisul aflător la Biblioteca Publică din Leningrad, copiat în 1849, după cel din 1700;
- 7) Manuscrisul din Alep;
- 8) Manuscrisul incomplet, aparținînd lui A. E. Krimski, cumpărat de la mănăstirea Sednaya și menționat de G. Mourqos în lucrarea sa;
- 9) Manuscrisul văzut de Senkovski la Aintour în Liban, la Arid, scris cu litere siriace, cum este obiceiul la maroniți.

1. Vezi Emilia Cioran, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române 1653—1658*, București 1900, p. 3.

2. Vezi Vasile Radu, *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche* în «Patrologia Orientalis» Paris 1930, tome XXIII, fascicula 1, p. 13.

Dintre aceste 9 manuscrise menționate se cunosc efectiv șapte, celelalte două sînt fără prea mare importanță; unul fiind numai un fragment, iar altul, de altfel negășibil, scris cu litere siriace. Din cele 7 manuscrise, trei fiind copii ale manuscrisului din 1700, n-au o mare valoare științifică. Rămîn, deci, pe prim plan manuscrisele din Paris, cel din Londra și cel din 1700³.

1) Se pare că prima traducere din arabă s-a făcut în englezește. Inițiativa a luat-o «Fredric conte de Guilford care a cumpărat în Alep un manuscris arab și în 1824 însărcinează cu traducerea lui pe F. C. Belfour, membru al Comitetului de traduceri orientale din Londra. În 1836, F. C. Belfour publică, sub auspiciile Comitetului, al cărui membru era, lucrarea, tradusă în englezește sub titlul: «*The Travels of Macarius, Patriarch of Antioch*», London, 1836, 2 vol. în 4°»⁴.

2) Traducerea în rusește s-a făcut de G. Mourqos sub titlul: «*Путешествіе антіохійскаго патриарха Макарія въ Россію въ половинѣ XVII вѣка, описанное его сыномъ архидіакономъ Павломъ Алеппскимъ переводѣ съ арабскаго*» Москва, 1896, după cele trei manuscrise din Rusia: 1847, 1849, 1859⁵.

3) O traducere cuprinzînd numai o parte a manuscrisului de la Paris face și G. Popescu-Ciocănel, publicat mai întîi în «Buletinul Geografic», an XXIX, nr. 2, București.

Traducerile făcute după traducerile engleze sau ruse sînt fragmentare. În afară de cele menționate de G. Mourqos, pentru partea cuprinzînd Moldova și Țara Românească, avem următoarele traduceri:

1) Traducerea românească a primei călătorii în Moldova și Țara Românească făcută după F. C. Belfour de istoricul român B. P. Hașdeu în revista «*Arhiva istorică*», I, 59—111, Buc. 1865.

2) Traducerea lui C. Negruzzi, după Salaviev — care la rîndul său a făcut-o după cea engleză sub titlul: «*Călătoria arabului patriarh Macarie de Alep la Moscova prin Moldova și Țara Românească*», publicată în revista «*Arhiva românească*», Iași, 1862 ediția a doua p. 140—164, foarte incompletă.

3) Traducerea făcută în românește de Emilia Cioranu, după F. C. Belfour sub titlul: «*Călătoriile patriarhului Macarie de Antiochia în Țările Române, 1653—1658*», București, 1900.

Această lucrare conține prima călătorie a patriarhului în Moldova și în Țara Românească, reprodușă după traducerea lui B. P. Hașdeu, cu evidente corectări și a doua călătorie în Moldova și în Țara Românească după întoarcerea de la Moscova, făcută după textul lui Belfour⁶.

O lucrare de certă valoare, face orientalistul român preotul Dr. Vasile Raču, fost profesor la Facultatea de teologie a universității din Iași (1927—1940), care traduce din arabă și franceză, opera lui Paul de Alep, sub titlul: «*Voyage du patriarche Macarie d'Antioche, textes arabes et traduction française*», Paris, 1930⁷. Este lucrarea care, alături de aceea a Emiliei Cioran, stă la baza alcătuirii de față.

3. *Ibidem*.

4. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 3.

5. «Dat fiind că Mourqos a făcut traducerea sa după cele trei copii de manuscris din 1700 și că el semnalează lacune pe care le umple după traducerea engleză a lui Belfour, cele trei manuscrise sînt, deci, incomplete» (B. Radu, *op. cit.*, p. 14).

6. *Ibidem*, p. 16.

7. Vasile Radu și-a cîștigat o mare notorietate pentru serioasele sale studii orientale de la Paris unde s-a specializat în limba arabă și în limbile semitice. A fost și preot la capela română din Paris între anii 1921—1927, după ce împlinise în țară funcția de secrear al Internatului Facultății de teologie și de preot paroh la biserica Radu Vodă din Capitală.

II. Considerații generale

În introducerea însemnărilor sale, Paul de Alep arată cu cită greutate s-a hotărât să ia note asupra călătoriei părintelui său, patriarhul Macarie. El este determinat, totuși, să facă aceasta de un oarecare diacon Gabriel, unul din prietenii săi intimi ⁸.

El ne indică, de asemenea, motivul pentru care acest distins patriarh trebuia să recurgă la generozitatea domnilor Moldovei, Țării Românești și împăratului Rusiei. Datoriile lăsate de patriarhul precedent erau atât de grele că nu se puteau plăti din veniturile normale ale scaunului respectiv. Paul de Alep dă, în continuare, un rezumat al istoricului patriarhatului de Antiohia și descrie succint activitatea părintelui său ca mitropolit de Alep și ca patriarh de Antiohia ⁹.

Macarie a ocupat scaunul patriarhal de la 12 noiembrie 1647 până la 12 iunie 1672, ca urmaș al patriarhului Euthimie din Chio ¹⁰. El fusese înainte mitropolit de Alep, ales de poporul credincios, de preoții și marii demnitari de acolo «la începutul anului 1636 în ziua Crucii» fiind înălțat în treaptă din simplu preot. Purta numele de Iosif. A fost trimis de către cei ce-l aleseră la Damasc spre a fi sfințit în mitropolit de către patriarhul Euthimie. Sfințirea s-a făcut în ziua de 27 oct. 1636 ¹¹. Dată fiind considerația patriarhului pentru Macarie l-a făcut «inspector al eparhiei sale, exarh adică reprezentantul său, administrator peste țara Amadului și peste împrejurimi, peste Antiohia, reședința patriarhală și împrejurimile sale». Întors la Alep, credincioșii l-au întâmpinat cu mare bucurie și respect ¹².

Ca mitropolit a continuat opera și bunele tradiții ale înaintașilor săi, care s-au bucurat de un frumos renume. A avut față de păstoriții săi o atitudine de adevărat creștin, părinte și ocrotitor ¹³.

În 1642 mitropolitul Macarie a întreprins o călătorie la Ierusalim «însoțit de 60 de persoane din Alep, printre care erau preoți și diaconi. Acesta a fost un frumos pelerinaj ce avea să rămână memorabil în secolele următoare» ¹⁴.

Pășind, în fine, și pe ultima treaptă a înălțării bisericești, aceea de patriarh, Macarie își dă seama de greaua situație în care se afla patriarhia Antiohiei. Datoriile lăsate de înaintașul său, Euthimie, erau uriașe și apăsau din greu pe umerii patriarhiei, tulburând inima lui Macarie, mai ales că acele datorii creșteau din ce în ce mai mult, ca urmare a dobinzilor ¹⁵.

Se impunea luarea unei hotărâri imediate. Astfel, patriarhul își dă seama că din starea jalnică în care se afla nu-l putea scoate decât generozitatea, atât de bine cunoscută în Orient, a domnilor români și a țarilor ruși. Și pentru că altă soluție nu era, el s-a hotărât să meargă în Europa, la țarul Moscovei, Alexie Mihailovici (1645—1676), la Vasiile Lúpu (1634—1653), domnul Moldovei și la Matéi Băsărab (1632—1654), domnul Țării Românești, ba încă și la Bogdan Hmielnički, hatmanul Cazacilor. Pentru a ajunge la ei era necesar să parcurgă un foarte lung și greu drum, să ia măsuri adecvate ca să asigure ordinea, în timpul absenței sale din scaun și să aleagă un intermediar demn de locul ce avea să-l ocupe în timpul unei atât de lungi șederi în străinătate. Și peste toate aceste dificultăți a trecut. Macarie s-a decis, în fine, să plece și să străbată acest anevoios itinerariu, care a durat 7

După întoarcerea de la Paris este numit în 1927 profesor la noua facultate de teologie a Universității din Iași. Lucrarea menționată o publică la Paris în 1930 (Vezi, Veniamin Pocițan : «*L'église orthodoxe roumaine de Paris*», București, 1937, p. 66).

8. B. Radu, op. cit., p. 21, 22. 9. *Ibidem*, p. 4.

10. *Ibidem*, p. 3. 11. *Ibidem*, p. 44. 12. *Ibidem*.

13. *Ibidem*. 14. *Ibidem*, p. 47. 15. *Ibidem*, p. 3.

ani, de la 1652 la 1659, însoțit de un numeros personal, pe care arhidiaconul Paul de Alep nu ni-l prezintă în lucrarea sa ¹⁶.

Călătoria începe în seara zilei de 9 iulie 1652 cu plecarea din Damasc. După ce au traversat Asia Mică, trecând prin Konich și Brusa au ajuns la Constantinopole miercuri 20 oct. Aici au rămas pînă după Epifanie, cînd au luat vasul spre Constanța ajungînd aici duminică în aceeași săptămîină.

III. Referințe despre Moldova

Miercuri, 17 ianuarie 1653, patriarhul Macarie și suita sa a plecat la Galați, unde a fost primit de reprezentantul lui Vasile Lupu și condus la biserica Sfîntul Dumitru înconjurat de autorități, de preoți și locuitori ai orașului ¹⁷.

În orașul Galați sînt menționate opt biserici, aproape toate «în piatră»: două închinat Sfintei Fecioare, două Sfîntului Nicolae, două Sfîntului Dumitru, una Sfîntului Mihail, iar a opta Sfintei Parascheva și Sfîntului Gheorghe ¹⁸.

De la Galați, oaspeții au plecat spre Iași. Au trecut mai întîi prin orașelul Tecuci, în care se aflau trei biserici «cu clopote la porți» ¹⁹. În orașul Birlad se aflau tot trei biserici: una închinată Maicii Domnului nou construită de domn, alta Sfîntului Dumitru și în fine ultima Sfîntului Chiriac. Interesante sînt relatările cu privire la orașul Vaslui, «centru important al Moldovei, mai ales în timpul lui Ștefan cel Mare, domn despre care și Paul de Alep va afla că a fost o figură eroică și un bun creștin. Numele său devenise faimos și de temut aceasta datorîndu-se bunului său simț și marelui sale inteligențe. Printre construcțiile ce i se datorează și printre frumoasele sale opere, se numără 44 de minăstiri și biserici din piatră. Aici în Vaslui, palatele sale, băile, locurile de plăcere, sînt toate ale lui Ștefan Vodă, precum și marea biserică cu cupolele sale foarte înalte. În ea jur împrejur sînt bolți și arcuri pe care sînt picturi și imagini ale tuturor sfinților...» ²⁰.

Descrierea picturii interioare a acestei biserici, care nu mai există astăzi, prezintă, pentru noi, un mare interes ²¹.

Surprins de unele elemente de construcție ale bisericilor de la noi, Paul de Alep simte nevoia să precizeze că: «bisericele din această țară sînt împărțite în trei diviziuni: prima diviziune lîngă ușă e deschisă și proprie femeilor, cea de a doua e despărțită printr-o ușă pentru poporul de rînd, cea de a treia despărțită iarăși prin ușă sau prin zid este destinată pentru Domn și nobilii săi. Corul cu strane așezate sub arcuri se întinde în formă de semicerc de la nord spre sud» ²².

16. *Ibidem*.

17. Comparînd textul Emîliei Cioran cu cel al lui Vasile Radu observăm că la ea intrarea în Iași e în ziua de 12 ianuarie, iar la el, în ziua de 17 ianuarie. Apoi, la Vasile Radu e vorba de biserica Sf. Dumitru, iar la Emîlia Cioran, de Sf. Nicolae (Em. Cioran, *op. cit.* p. 4; B. Radu, *op. cit.*, p. 147).

18. B. Radu, *op. cit.*, p. 149.

19. *Ibidem*, p. 150.

20. *Ibidem*, p. 153; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 4.

21. «De jur împrejurul acestei biserici, se află arcade și arce întoarse în interior în care sînt picturi și icoane ale tuturor sfinților ... picturi de turci cu turbane și muselne albe ... Interiorul bisericii este plin de picturi. Pe plafonul cupolei este o pictură a Domnului nostru Isus Hristos. În interiorul zidurilor există o mare clopotniță».

22. *Ibidem*, p. 154; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 7.

O biserică nou construită este remarcată în salul Scinteia. Era închinată Sfintei Parascheva și avea două cupole înalte și două cruci aurite. În interior, iconostasul și crucifixul sînt mari»²³.

La Iași au ajuns la 25 ianuarie și au descins mai întii la biserica Sfîntul Sava. Deși domnul Vasile Lupu lipsea din Iași, la acea dată, primirea oaspeților a fost făcută cu un fast deosebit. Chiliile minăstirii Sf. Sava au constituit pentru oaspeți «locuința», în timpul cit au stat la Iași. Poate aici Paul de Alep a trecut serios la însemnările despre călătorie de unde aflăm starea Bisericii moldovenești din acea vreme, manifestări, obiceiuri legate de cull, sărbători și de alte momente însemnate din viața moldovenilor.

Sîntem informați că în Biserica Ortodoxă, atît în Moldova, Țara Românească cît și la Cazaci și pînă la Moscova, credincioșii stau în biserică de la începutul serviciului pînă la sfîrșit, seara și dimineața, în toate timpurile cu capetele descoperite, mai cu seamă în prezența unui patriarh, ori preot mai mare, ori egumen... După rugile de dimineață cînd orologiul bate a treia oară din zi credincioșii de aici revin la liturghie și rămîn timp cam de trei ore, dacă e sărbătoarea vreunui sfînt sau sărbătoarea Paștilor. Însă mai înainte de a trage clopotul de liturghie sună clopotul de Pomană, cînd fiecare credincios care are mijloace de a prezenta ceva bisericii, aduce darul său²⁴. Deosebit de interesantă ni se pare descrierea bisericii Sfîntul Sava din Iași²⁵.

Cînd Macarie și ai săi merg la curte, în urma invitației lui Vasile Lupu, rămîn uimiți de primirea călduroasă ce li se face. Patriarhul face domnului o serie de cadouri din lucrurile ce le adusese special pentru acesta din Antiohia²⁶. Asemenea cadouri s-au făcut și lui Ștefăniță, feciorul lui Vasile Lupu și Doamnei.

Despre mănăstirea Golia, a doua văzută după Sfîntul Sava, aflăm că «aparține Doamnei, soției Domnului... De departe ea are un aspect de mare frumusețe. Cupolele care sînt foarte înalte sînt de cositor care strălucește ca argintul și mai ales la soare. Crucile de deasupra sînt enorme și foarte frumoase, strălucind ca aurul, sînt mai mari decît două staturi de om»²⁷.

Cu rezervă trebuie să primim și informația că la a doua întrevedere cu Vasile Lupu, patriarhul Macarie îi dăruiește ceva «de mare preț: maxilarul inferior al Sfîntului Vasile cel Mare. Se cumpărase cu greu această relicvă la Constantinopol de la părinții lui chir Grigorie, vechi mitropolit al Cezareii...»²⁸.

23. B. Radu, *op. cit.*, p. 155; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 8.

24. B. Radu, *op. cit.*, p. 158; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 11.

25. B. Radu, *op. cit.*, p. 163; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 12—13.

26. B. Radu, *op. cit.*, p. 167.

27. Interiorul și exteriorul sînt sculptați în piatră, biserica e foarte înaltă, bolta de asemeni .. Orice cornișă a acestei biserici e sculptată cu măiestrie și sub acoperiș de jur împrejur sînt sculptate mari rosete de piatră ... Biserica este lungă, compusă dintr-un singur compartiment, împărțită în două părți, printr-un zid și o a doua ușă ... Deasupra chorului se află o înaltă și vastă cupolă deasupra căreia este o altă de-o înălțime extraordinară ... Altarul este foarte înalt cu trei ferestre, lungi, înguste. Deasupra se află o frumoasă cupolă și între cupola chorului și cupola narțexului se află un acoperiș elegant în formă de corabie răsturnată. Deasupra bisericii se află cinci cruci mărețe incomparabile cu crucile altor țări ... Marea navă este în întregime în marmoră albă ...» (B. Radu, *op. cit.*, p. 171, 172).

28. B. Radu, *op. cit.*, p. 175; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 19.

Mai departe, Paul de Alep încearcă schițarea unui portret al lui Vasile Lupu spunând, printre altele că «modestia, cunoștințele, perfecțiunea, marea inteligență, studiile sale în lucrurile vechi, moderne și turcești, fără nici o discuție, nici o inteligență omenească n-ar ști să le împreuneze. Într-adevăr, el este comparabil cu marii împărați bizantini, ba i-a și întrecut, cuvântul său fiind cu autoritate în toată lumea din cauza generozității și binefacerilor sale... A tipărit multe cărți bisericești, opere laice și comentarii în limba poporului... a construit aproape de mănăstire un mare colegiu de piatră și a tipărit cărți pentru studiu în limba poporului»²⁹.

Datorită împrejurărilor agitate ale vremii, Macarie stă la Iași opt luni, după care pleacă în Țara Românească, unde asistă la înmormintarea lui Matei Basarab și la alegerea ca domn a lui Constantin Șerban (1654—1658) apoi trece prin Moldova în țara Cazacilor și de acolo la Moscova. Din Rusia se întoarce iarăși în sept. 1656, în Țările Române unde mai stă peste doi ani. De aici, după o absență de șapte ani din patria lor, se întorc la 1 febr. 1659 la Alep³⁰.

În timpul șederii în Moldova călătorii mai vizitează minăstirile: Trei Ierarhi, Galata, Barnovski; au oficiat liturghii și alte slujbe în diferite biserici și minăstiri, au fost martorii unor anumite manifestări cultice noi pentru dinșii și a unor obiceiuri, pe care Paul de Alep le consemnează în lucrarea sa.

Dintre locașurile de cult din Moldova îi rețin atenția în chip deosebit bisericile din Iași și mai ales «Trei Ierarhi» căreia Paul de Alep îi face o frumoasă descriere³¹. Patriarhul Macarie a fost invitat de către Vasile Lupu să săvârșească Sfânta Liturghie la mănăstirea Galata unde slujba «a fost oficiată cu multă solemnitate. Cântarea a fost frumoasă». Se cînta la două strane, grecește și românește, alternativ³².

Din însemnările lui Paul de Alep mai cunoaștem și existența unei minăstiri ce se afla lângă minăstirea Sfântul Sava și avea hramul Sfânta Parascheva, în interior avînd «o frumoasă biserică, care e în miinile călugărilor din muntele Sinai. Pe zidul de deasupra ușii bisericii e pictat Sinaiul, muntele lui Dumnezeu, unde Moise a vorbit cu Creatorul. Mai sus e imaginea minăstirii». Iar despre bisericile din Iași spune că ar fi în număr de treizeci.

Socotim ca prețioase știrile ce le aflăm cu privire la alte cîteva prezențe ecleziastice, în Iașul aceluia timp. La oficierea unei liturghii, la minăstirea Barnovschi³³, erau prezenți acolo «patru mitropoliți: vlădicul curții locale — Varlaam (1632—1655), mitropolitul Sofiei, Velasie mitropolit de Naupact în Moreea și un vlădică din Georgia, de curînd sosit de la Moscova cu o abundentă colecție de milostenii³⁴. Putem considera aceasta o dovadă în plus că, la curtea lui Vasile Lupu, poposeau oameni însemnați din sinul clerului ortodox, credința, larghețea și generozitatea sufletului său făcîndu-l un cald apărător și ajutător al celor ce veneau la dînsul, din partea Ortodoxiei asuprite și sărăcite.

29. B. Radu, *op. cit.*, p. 181; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 23. 30. *Ibidem*, p. 4.

31. B. Radu, *op. cit.*, p. 189, 90; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 24, 25, 26).

32. *Ibidem*, p. 32.

33. «Biserica are două înalte cupole octogonale rotunde... Ea are un acoperiș ridicat, elegant. Deasupra altarului se află o cupolă înaltă, frumoasă. Toate cupolele sînt acoperite de 5 cruci aurite» (B. Radu, *op. cit.*, p. 195).

34. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 34; B. Radu, *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche*, în «Patrologia Orientalis», Paris 1933, fascicula 4, p. 463, 464.

Foarte succint mai este pomenită «biserica Sfântul Neculai de lângă curte, numită biserica domnească»³⁵.

Biserica Moldovei era organizată astfel: mitropolitul avea sub jurisdicția sa doar trei episcopi: «primul este episcopul de Roman, al doilea episcopul de Huși, și al treilea episcop de Orhei și eparhia sa»³⁶. Mai are sub ordine doi episcopi în Ungaria cu opt sute de preoți.

Dar însemnările lui Paul de Alep nu se rezumă numai la descrierea de locașuri sfinte, ci ele vizează și unele obiceiuri legate de sărbători și manifestări religioase.

Unul din aceste obiceiuri semnalate este cel legat de slujba înmormintării³⁷.

Un serviciu liturgic, de o mare valoare pentru Biserica Moldovei, a fost acela al sfințirii marelui mir, lucrare sfântă ce s-a datorat patriarhului Macarie atât prin săvârșire cât și prin aceea că el a adus toate ingredientele de trebuință de la Constantinopol. De acest lucru s-a bucurat foarte mult însuși domnitorul Vasile Lupu. Paul de Alep descrie în amănunt pregătirea și sfințirea dumnezeiescui mir³⁸.

Marii și strălucitoarei sărbători a Paștelui nu-i rezervă Paul de Alep o prea amplă prezentare, totuși, aflăm că «după trei ore din zi au tras clopotele și noi ne-am dus să asistăm la liturgia pentru Paști în biserica din mănăstirea Doamnei. La citirea Evangheliei, după ce preotul citește Evanghelia în altar, diaconul o repetă în afară în grecește, cu foarte scurte pauze și încet. În această zi s-au adus la biserică mai multe lipsii pline cu ouă, colorate și zugrăvite cu diferite figuri și vopsele, carne de porc, pîine și unt, ierburi dulci (!?) după obiceiul lor; iar patriarhul zicînd peste dinsele rugăciunea cea pentru ouă și brînză, le distribuie poporului»³⁹.

În timpul primei șederi la Iași, Macarie asistă la unele evenimente de seamă în istoria Moldovei ca acela al luptei dintre Vasile Lupu și Matei Basarab, dar mai

35. B. Radu, p. 466; Em. Cloran, *op. cit.*, p. 35. 36. B. Radu, *op. cit.*, p. 523.

37. «... La semnul clopotului, șase preoți din minăstire în feloanele lor și doi diaconi cu cădelnițe apar la casa răposatului pentru a-l duce la groapă; dar după obiceiul acestei țări nu mai degrabă decît peste două sau trei zile după moarte. În mormîntarea se face cu fața descoperită. Privegherea se face cu făclii aprinse în jurul cadavrului, zi și noapte; oricare preot poate să intre în cameră și citește evanghelia de la început pînă la sfîrșit, și nu odată, ci de mai multe ori, de la momentul morții pînă la cel al înmormîntării. Cîte odată se întîmplă să fie ca la cincizeci de preoți sau diaconi, aceasta, pentru belșugul pomnelor.

În drum spre biserică «de cîte ori se trecea pe dinaintea locuințelor turce, ei se opreau, púnneau' jós 'sicriúli și 'făceaú deasupra' rúgăciúni' în gură mare». În 'biserică era' depus în mijloc și l se făcea slujba cuvenită ca și în zilele noastre. Se obișnuia «ca femelle, copli și rudele răposatului să ingenuncheze sub cartea Evanghellei în timpul cit e citită ...». Pe pieptul mortului se găsea totdeauna o icoană. După înmormîntare urma împărțirea de pomană la săraci pentru sufletul răposatului și se făcea chiar o masă acasă la familie» (Vezi, B. Radu, *op. cit.*, p. 470, 471, 472; Em. Cloran, *op. cit.*, p. 39).

38. «... chiar de la începutul postului noi ne-am apucat să cumpănim ingredientele și în ciuda tuturor evenimentelor noi am început acțiunea preparării lor ca să nu se strice.

Ne-am apucat încă luni în joia mare. Patriarhul, protopopii și cealaltă preoțime stăteau în picioare în jurul vasului (ce fierbea) cîntînd Sf. Evangheli.

În Sf. Joi, cînd am terminat, am pus în compoziție ulei de balsami mosc, ambră, aloe și alte substanțe prețioase și le-am turnat în vase, pe care le-am transportat în biserica din mănăstirea Doamnei, unde patriarhul a oficiat acolo liturgia» (B. Radu, *op. cit.*, p. 480; Em. Cloran, *op. cit.*, p. 45).

39. B. Radu, *op. cit.*, p. 483; Em. Cloran, *op. cit.*, p. 46.

ales la uzurparea tronului lui Vasile Lupu de către domnul Gheorghe Ștefan (1654—1658) și la consecințele ce au decurs de aici: venirea cazacilor în Moldova în ajutorul vechiului domn⁴⁰.

IV. Referințe despre Țara Românească

Călcînd pe pămîntul Țării Românești, oaspeții sirieni cunosc mai întîi orașul Rîmnic, apoi Buzăul unde se află «reședința unui episcop; se află o episcopie într-o mare minăstire de piatră a cărui biserică, mare și foarte înaltă este, de asemeni, de piatră cu un turn ridicat și cu mărețe cupole, deasupra avînd o foarte mare cruce. Biserica este închinată Adormirii Maicii Domnului»⁴¹

Asistînd la Sfînta Liturghie și slujbe, clericii orientali au ocazia să vadă și să ne transmită observații și aprecieri prețioase, în legătură cu starea religioasă a credincioșilor munteni. «Forme de serviciu bisericesc și cîntecul la munteni sînt admirabile, căci sînt creștini adevărați buni și religioși»⁴².

La intrarea în orașul Tîrgoviște oaspeții au fost întîmpinați de «chir Ignatie, mitropolitul local. Era un venerabil bătrîn cunoscînd limbile turcă, persană, greacă și română...» au fost, apoi, conduși într-o «mănăstire de piatră, zidită de domnul Vasile Lupu ca semn de confirmare a tratatului de prietenie cu Matei, domnul Munteniei. Această minăstire închinată Schimbării la față a Domnului se numește, în limba lor, minăstirea Stelii. Ea este mare și înconjurată cu ziduri de piatră. Biserica e foarte frumoasă și înaltă, avînd două cupole elegante cu mai multe cruci. Se spune că s-a cheltuit suma de 700 ducați venetieni numai pentru poleitură. Iconostasul este o lucrare rusească, e foarte luminos și are trei uși»⁴³.

Cu ocazia sărbătorilor mai însemnate «era obiceiul lui Matei Vodă de a face τράπεζα sau banchet pentru cler, călugări, pentru sărăcimea orașului și pentru călători; iar după ospăț se distribuia fiecăruia o pomană»⁴⁴.

Din notările lui Paul de Alep mai aflăm că fiind invitat la curte de către Domn, pentru a săvîrși liturghia la biserică de acolo, patriarhul Macarie, a liturghisit «dimpreună cu chir Gavriil, arhiepiscop sîrb și cu mitropolitul din Muntenia»⁴⁵, de unde conchidem că și la curtea lui Matei Basarab era cam aceeași situație și stare de lucruri, ca și la cea de la Iași, ierarhii străini ortodocși găsind și în domnul muntean un generos sprijinitor.

La prima întîlnire cu domnitorul Matei Basarab, de la palatul domnesc, s-a făcut un schimb de daruri, cînd patriarhul a oferit domnului, printre altele «o bucală din fruntea Sfîntului apostol Filip, ceva minunat și un vas cu noul mir sfințit»⁴⁶.

Înăuntru curții de la Tîrgoviște se afla o biserică «foarte mare împărțită în trei părți: partea exterioară cuprinde arcadele nartexului, apoi printr-o a doua parte se pătrunde în a doua parte a bisericii unde se află mormintele domnești, apoi se intră printr-o a treia ușă în nava bisericii care este spațioasă, foarte veche...»⁴⁷.

Organizarea, în mare, a Bisericii muntenesci era la fel cu aceea din Moldova. Mitropolitul avea subordonați doi episcopi: unul de Buzău și altul de Rîmnic și

40. *Ibidem*, p. 50.

41. B. Radu, *op. cit.*, p. 525; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 77.

42. B. Radu, *op. cit.*, p. 525-526; Em. Cioran traduce numele bisericii prin Învierea Domnului (Em. Cioran, *op. cit.*, p. 77).

43. B. Radu, *op. cit.*, p. 527; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 78.

44. *Ibidem*, p. 79; B. Radu, *op. cit.*, p. 528. 45. *Ibidem*, p. 528.

46. *Ibidem*, p. 529; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 86.

47. B. Radu, *op. cit.*, p. 534.

ne spune mai departe Paul de Alep că în Țara Românească s-ar afla «patru sute de minăstiri mari zidite în piatră»⁴⁸.

Orașul Tirgoviște părea plin de biserici căci Paul de Alep afirmă că în el s-ar fi aflat peste 80 de biserici și minăstiri, cele mai multe din piatră⁴⁹. Socotim a privi cu rezervă această afirmație.

Cît despre descrierea privitoare la palatul mitropolitan, care «e la un capăt al orașului și e foarte mare» știrea este, desigur, reală precum și aceea că biserica «prea frumoasă din interior nu-și are pereche în toată țara. Această biserică este mare spațioasă și înaltă, susținută de numeroase coloane; ea este foarte impunătoare și e în stilul Sfintei Sofii»⁵⁰.

Atribuțiile mitropolitului local se reduceau doar la acelea că el trebuia să meargă în trăsură să se prezinte Domnului «ca să ia parte la ședințele divanului; se aduceau aici crucea și evanghelia, iar cînd se termina ședința, se ridica, pleca în biserică pentru a asista la liturghie, apoi se urca la domn să zică binecuvîntarea (de prînz). Totul este în puterea sa mai ales cînd este generos... Mitropoliții din aceste țări nu percep taxe credincioșilor, dar fiecare preot ce se află sub jurisdicția sa trebuie să-i verse anual o sumă determinată în ducați, afară de ofrandele de la Paști și alte sărbători. Mitropolitul dispune de moșiile, viile, pometurile bisericii. Această stare de lucru am observat-o aici și pînă în țara Moscoviților»⁵¹.

În timpul primului popas în Țara Românească, oaspetii din Antiohia au mai văzut biserica Sfîntul Nicolae cunoscută sub numele de minăstirea postelnicului chir Constantin⁵², prezentată, ca un locaș impunător din punct de vedere arhitectonic și artistic «care încîntă pe vizitatori»⁵³.

La Filipești se află biserica cu hramul Adormirii zidită tot de postelnicul Constantin «avînd un exonartex cu peristiluri exterioare și picturi pe toți pereții... : suferințele toate ale Sfîntului Gheorghe, cei șapte frați dormind în peșteră... Sfîntul Ignatie aruncat la lei...»⁵⁴.

Dar călătorii noștri trebuia să meargă și în Rusia. După o ședere de mai bine de un an în Rusia (iunie 1654 — august 1655), unde au fost bine primiți și dăruiti cu daruri felurite și obiecte de cult, unde au vizitat importante biserici din Kiev, Moscova, Novgorod și din alte mari orașe rusești și unde au avut întrevederi, discuții și schimburi de vederi cu țarul Alexei Mihailovici și patriarhul Nikon, călătorii siriene în frunte cu Macarie se întorc în Moldova, de unde după o lună și jumătate au plecat din nou în Țara Românească, rămînînd acolo pînă la 13 octombrie 1658⁵⁵.

În drum spre Muntenia, patriarhul Macarie și suita sa primesc o invitație de la domnitorul Gheorghe Ștefan de a vizita la Galați «mănăstirea ce de curînd o clădise în apropierea acestui oraș». Înainte de aceasta, ei trec iarăși prin orașul Roman unde «se află un mare număr de biserici de piatră precum și o mănăstire cu hramul Sfînta Parascheva, clădire prea frumoasă înălțată de Alexandru

48. *Ibidem.* 49. *Ibidem*, p. 547.

50. *Ibidem*, p. 548 ; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 93.

51. B. Radu, p. 551, 552 ; Em. Cioran, *op. cit.*, p. 94.

52. B. Radu, *op. cit.*, p. 553.

53. *Ibidem*, p. 600.

54. *Ibidem*, p. 600, 601.

55. B. Radu, *Voyage...* (tome XXII, fasc. 1, Paris, 1930, p. 6—9). Izvorul atit de prețios oferit cu dărnicie pînă aici de prof. Vasile Radu încetează de aici încolo prin moartea prematură a acestuia.

Voevod. Tot aici e și o reședință episcopală⁵⁶. În orașul Bacău se aflau de asemenea «mai multe biserici de piatră»⁵⁷.

Ajunși la acea mănăstire — Bogdana (Cașinul?) au slujit «liturgia de față cu domnul într-o biserică de lemn pe care o ridicase aproape de mănăstire spre a servi cât timp clădirea e pe cale de a se termina». Ni se face apoi descrierea mănăstirii⁵⁸.

De acolo, Macarie și ai săi își continuă drumul și se îndreaptă iarăși spre Tirgoviște. Abia, în această a doua călătorie, în Țara Românească, cu ajutorul oaspeților siriieni, vom cunoaște cele mai interesante evenimente și obiceiuri ale vremii.

Mai întâi, se opresc la mănăstirea Stelea «locuința noastră de odinioară, în mijlocul sunetelor de clopot ca de obicei»⁵⁹. Au fost apoi, frumos primiți de domnul ăării Constantin Șerban (1654—1658).

Faima bisericii de la mănăstirea Curtea de Argeș învăluită în legenda ei alit de neobișnuită a ajuns și la cunoștința călătorilor și manifestându-și dorința de a o vizita au obținut de la domn permisiunea să meargă acolo. Mai întâi Paul de Alep menționează celelalte biserici din Curtea de Argeș și se pare că în enumerarea acestora el include și pe cele ale mănăstirii. Din cele nouă biserici ale orașului (patru cu hramul Sf. Nicolae, două cu hramul Sf. Apostoli și cîte o biserică cu hramurile: Intrarea în biserică, Adormirea Maicii Domnului și Sf. Gheorghe) se pot identifica în mod sigur două din cele patru cu hramul Sfintul Nicolae (Sfintul Nicolae Domnesc și Sin Nicoară), precum și biserica cu hramul Intrarea în biserică, azi cunoscută sub denumirea de Brad-Botoșari, ctitorie a lui Petru Cercel refăcută ulterior. Iar «dacă enumerarea lui Paul de Alep cuprinde și mănăstirea, biserica Adormirii Maicii Domnului este, bineînțeles, biserica lui Neagoe Basarab, iar una din cele două biserici cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel este fostul paraclis al mănăstirii menționat de Paul de Alep cu acest hram»⁶⁰. El precizează, de asemenea că «biserica din oraș cu hramul Sf. Nicolae se zice a fi cea dintîi biserică zidită acolo»⁶¹. La această tradiție precum și a prezenței moaștelor Sf. Filoteia se rezumă, de altfel, însemnările lui Paul de Alep referitoare la biserica Sfintul Nicolae pe care, probabil, n-a vizitat-o.

În legătură cu mențiunile făcute de Paul de Alep, referitoare la bisericile din Curtea de Argeș, I. Ionașcu afirmă «că o a treia biserică din cele patru dedicate Sfințului Nicolae, precum și biserica cu hramul Sfintul Gheorghe, ar putea fi locașurile anterioare ale unor biserici atestate ulterior cu aceste hramuri și dispărute între timp»⁶².

Vestita mănăstire se afla la o oarecare distanță de oraș. Ajunși lângă biserica ei străinii rămîn uimiți și muți de admirație. Parcă îi vedem privind nesățios fiecare

56. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 132. 57. *Ibidem*, p. 133.

58. «Înconjurată de un zid lat și înalt, cu patru turnuri, cîte unul la fiecare colț, afară de clopotniță ce e deasupra porții. Toată această clădire s-a ridicat în timpul acestei veri și se zice că s-ar fi întrebuițat nu mai puțin de opt sute de lucrători ai ocnei, robi din aceste locuri. Dar clădirea bisericii nu e încă terminată. Ea este închinată celor doi voievozi ai Saborului ingeresc, Sf. Mihail și Gavriil, precum și întregii tabere cerești, Domnul a trimis să ia pentru această mănăstire un *ἱστατικὸν* de la patriarhul din Constantinopol spre a o declara stavropighie și supusă patriarhatului; ca să nu mai aibă niciodată vreo altă închinare ... Pentru întreținerea ei Domnul i-a dăruit mai multe sate și moșii cu mari venituri» (*Ibidem*, p. 135).

59. *Ibidem*, p. 136.

60. Radu Crețeanu, *Monumente istorice din Oltenia în relatările lui Paul de Alep*, în «Mitropolla Olteniei», XIX (1967), nr. 11—12, p. 912.

61. *Ibidem*.

62. I. Ionașcu, *Catagrafia episcopiei Argeș la 1824*, București, 1942, p. 1—2 cf. R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 913.

element și podoabă a acestei perle românești nevenindu-le să-și creadă ochilor ce au în față. Dar să-l lăsăm pe Paul de Alep să ne spună el însuși impresiile: «În mijloc stă biserica care, în adevăr, ceea ce se zice că e, un obiect de minunăție a minții și fără asemuire printre mănăstirile din acest principat. A fost clădită de răposatul Neagoe Voevod, sint acum 137 ani, precum am găsit cercetînd data ei»⁶³.

Descrierea continuă și cu alle lucruri interesante; socolim suficientă prezențarea ce am făcut-o ca fiind destul de sugestivă.

Dar apetitul cunoașterii de sfinte locașuri odată deschis și atît de puternic satisfăcut la Curtea de Argeș, îi împinge pe călătorii noștri să nu mai precupețească nimic, ci să pornească mai departe, pentru a vizita alte valoroase biserici și minăstiri din Țara Românească. Astfel, ei ajung la binecunoscuta minăstire Dealu, aflată în vecinătatea Tîrgoviștei și al cărei hram e Sfîntul Nicolae. Biserica ei seamănă cu aceea de la Argeș⁶⁴.

După un anevoios și obositor drum, li se deschide în fața privirii perspectiva frumoasei minăstiri Cozia, care putea servi și ca cetate de refugiu, fiind izolată de o rîpă adîncă peste care se întindea sau se ridica un pod în caz de pericol⁶⁵.

La întoarcerea spre Tîrgoviște călătorii trec pe la minăstirea Vieroși, ctitorie a fraților Ivașco și Radu Golescu din anul 1573. Deși doreau să se întoarcă în patrie, Macarie și însoțitorii săi sint nevoiți să-și amine plecarea din cauza tulburărilor ivite la Constantinopol, în primăvara anului 1657. Așa stînd lucrurile, ei se întorc prin Tîrgoviște, Pitești, Curtea de Argeș, trec Oltul și ajung la Rîmnic. Despre palatul episcopal de aici, ne spune Paul de Alep că atît zidurile, cît și așezarea seamănă într-o oarecare măsură cu Mitropolia din Tîrgoviște, știri insuficiente pentru istoricii care au voit să-l reconstruiască, pentru că la anul 1739, alît palatul cît și biserica cu hramul Schimbarea la Față, au fost arse de turci nemairămînînd nimic.

Întorcîndu-se prin Rîmnic, se opresc la schitul Ostrov, vizitează Ocnele Mari, apoi se îndreaptă la minăstirea «Dintr-un lemn» și Paul de Alep ne relatează legenda întemeierii ei și ne informează că a fost construită «cu aproximativ douăzeci de ani în urmă de un mare dregător» al cărui nume nu-l consemnează.

Această importantă informație a ajutat pe istoricii Bisericii noastre să precizeze ca dată de construcție a minăstirii anul 1635, iar drept ctitor pe Preda Brîncoveanu, bunicul lui Constantin Brîncoveanu.

O altă sfințită așezare ce ni se prezintă este minăstirea Bistrița, cu caracterul ei de fortăreață; păstrează în ea racla de argint, poleită și gravată, cu moaștele Sfîntul Grigorie Decapolitul. Mai este amînlită, de asemenea, și Bolnița cu hramul

63. ... Odată terminată «biserica rămase fără rivală cel puțin în frumusețea exterioară, căci exteriorul e mai frumos decît interiorul. Ea este închinată hramului Adormirii Maicii Domnului ... În privința arhitecturii, e cu neputință cuiva să dea o descriere adecuată, atît de felurite sint sculpturile și ornamentele ferestrelor, din care unele sint lungi și înguste, altele rotunde și împodobite pe margini, ca niște paveze ... Această biserică are 4 cupole ... Bolta cea mare deasupra corului e înconjurată de 70 de balustrade. Deasupra fiecărei cupole e o cruce, astfel sint cu totul douăzeci de cruci .. Toate sculpturile și ornamentele de pe pereți și turnurile acestei biserici sint acoperite cu aur și lapislazuli și cu toate culorile posibile. Pereții sint peste tot închinși cu un briu împletit ... Ușa este cu două canaturi, de proporție mare și lucrată cu măiestrie de meșteri din Constantinopol; pe dînsa e scrisă grecește data clădirii. Biserica se compune din două părți. Prima parte care e nava sau amvonul conține doisprezece stîlpi groși de piatră, în spirală, fiecare pereche de aceeași formă. Între fiecare doi stîlpi este cite o pictură de o frumusețe surprinzătoare, pictată pe amîndouă părțile de artiști crețani (Em. Cioran, op. cit., p. 142, 143, 144).

64. *Ibidem*, p. 150.

65. *Ibidem*, p. 162.

66. R. Crețeanu, op. cit., p. 914.

Schimbării la Față — singurul edificiu original păstrat astăzi în urma refacerilor din vremea lui Bibescu și a lui Știrbei Vodă⁶⁷. Paraclisul cu hramul Sfântului Nicolae pomenit de Paul de Alep, e desfăcut astăzi.

La minăstirea Arnota, cu hramul Sfântul Mihail, se ajungea pe un drum foarte greu accesibil. Se vorbea pe atunci că acolo s-ar afla o mină a Sfântului Apostol Filip și o palmă a Sfintei martire Marina, care făcea minuni⁶⁸.

În jurnalul lui Paul de Alep se mai adaugă biserica Rimești (Bălănești), despre care afirmă că era în curs de zidire, îndemnare de o deosebită însemnătate pentru istoricul acestei biserici, lipsită de pisană originală⁶⁹. Ctitorul ei, mitropolitul Ștefan, era înfățișat pe registrul superior al tîmplei, alături de Mihnea III (1658—1659). Despre mitropolitul Ștefan, Paul de Alep ne dă câteva prețioase date, spunînd că la început el a fost un simplu copist în minăstirea Bistrița, după care a intrat în monahism, devenind egumen la minăstirea Tismana, de unde a și fost ales mitropolit al Țării Românești, în timpul lui Matei Basarab. Va fi înlocuit mai pe urmă cu Ignatie, episcopul Rîmnicului, care va împărtași și el soarta înaintașului său, fiind depus de către voievodul Constantin⁷⁰.

Interesante detalii se dau și despre biserica din Polovragi al cărei ctitor era «un boier ce fusese postelnic, dar acum este destituit», identificat ulterior cu Danciu Pîrîianu. Paul de Alep zice că această biserică era «în curs de construire și că cu un an înainte de moartea ctitorului, din porunca singerosului domn Mihnea III, biserica era atît de departe de a fi gata, încît slujba s-a făcut în prezența lui (Danciu Pîrîianu) într-o biserică mare de lemn aflată lângă construcția nouă»⁷¹.

Pînă a ajunge la minăstirea Tismana, clericii sîrieni mai întîlnesc în cale o altă minăstire, cu hramul Sfântul Nicolae și mai mult nu ni se comunică nimic⁷². Ea poate fi identificată cu minăstirea Crasna⁷³. Bogate sînt, însă, informațiile referitoare la minăstirea Tismana. Așezarea sau poziția ei geografică este asemănătoare cu aceea a minăstirilor Cozia și Bistrița, adică era plasată strategic servind la nevoie drept cetate de adăpost și fort de luptă.

Biserica minăstirii, avînd hramul Adormirii Maicii Domnului e o clădire prea frumoasă și solidă, cu două cupole înălțate, una deasupra nartexului, alta deasupra chorumului, amîndouă octogonale. Ea a fost mai întîi proprietatea unui eremit devotat numit Nicodim, al cărui tată era grec, născut în orașul Castoria, iar mamă-sa era sîrboaică. Fugind din casa părinților, el a venit aici prin inspirația unui înger care i-a indicat sub culmea muntelui, locul cel mai bun, prin abundența pîraielor. Aici scobind stîncă și-a făcut o chilie...»⁷⁴.

67. *Ibidem*, p. 916. 68. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 175.

69. R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 917. 70. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 176.

71. *Ibidem*; R. Crețeanu, *op. cit.* p. 917. 72. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 176.

73. R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 917.

74. Despre Nicodim se vorbea ca de un adevărat sfînt, care a făcut multe minuni, dintre care una și în fața regelui Ungariei, trecînd neatinș printr-un mare foc. Convertirea la credință a regelui a fost urmată de dăruirea în grija lui Nicodim a treizeci de sate și alte mari ajutoare pentru construirea mănăstirii. De asemenea, cneazul Lazăr al Sîrbilor i-a dăruit «un mare tîrg cu șalzeici de sate împrejur, iar domnul muntenesc i-a oferit tot venitul vamal din cercul mănăstirii, pe lângă alte daruri».

Mănăstirea aceasta a fost rezidită de Matei Basarab și hotărîrea aceasta a luat-o mai ales după ce s-a folosit de ea scunzîndu-se de Leon Tomșa (1629—1633) înainte ca el, Matei, să ajungă domn. El a înconjurat mănăstirea cu ziduri mari și a întărit-o bine pentru scopuri strategice.

La Tismana se mai află încă felonul Sfîntului Nicodim, cu care a intrat în foc, de asemeni și omoforul său și o veche Evanghelie, scrisă în Ungaria cu propria sa mină, cu

În luna iulie 1657, de Sfântul Ilie, patriarhul Macarie și ai săi ajung la «marea minăstire Strehaia, cu hramul Sfintei Treimi. Am intrat în această minăstire, într-adevăr superbă, situată pe o cimpie și clădită de răposatul Matei Voevod»⁷⁵.

În realitate, întemeierea ei se datorește lui Mihai Viteazul, după cum indică inscripția de la ușa de intrare, Matei Basarab a reconstruit minăstirea pe vechile temelii la 1645⁷⁶.

De la Strehaia, trec la minăstirea Gura Motrului, învăluită într-o legendă legată tot de personalitatea lui Nicodim care «a fost cel dintii om care a venit să locuiască acolo, într-o cuvioasă singurătată, apucându-se a clădi biserica și nu mult timp în urmă s-a dus și a clădit Tismana»⁷⁷.

Biserica aceea în vechea ei formă «era mică și urilă și în urmă a fost dărîmată de un boier din acest ținut, ce era mare vornic și al cărui nume era Preda Brincoveanu»⁷⁸.

În drum spre Craiova, călătorii vizitează și minăstirea Țintăreni⁷⁹.

În Craiova cunosc biserica Sfântul Dumitru zidită de ultimul Matei Vodă și seamănă întru totul cu biserica din curte fiind ridicată pe patru stâlpi și avînd o priver deschisă, încîntătoare (biserica din curte fiind cea domnească de la Tîrgoviște)⁸⁰, Paul de Alep spune că la Craiova «se află a doua episcopie a Țării Românești»⁸¹.

Șederea de numai o zi în Craiova nu a permis consemnarea mai multor știri despre acest oraș.

Menționate, doar, mai sînt minăstirile Bucovăț⁸², Jilianu, Brincoveni⁸³, aflată în satul cu același nume, locul de baștină al lui Matei Basarab și al lui Preda Brincoveanu, ctitorul mai multor biserici și minăstiri⁸⁴.

În ultima parte a călătoriei lor, clericii siriieni mai cunosc minăstirea din Hotărani «cu hramul Soborul Îngerilor. Este ocupată de călugări greci și atîrnă de minăstirea Dionisiu de la Sf. Munte... Această mănăstire e săracă și simplă»⁸⁵ și minăstirea Segarcea, care cu tot tîrgul Segarcea se află închinată patriarhului de Alexandria, din timpul lui Radu Vodă. Acolo locuia un călugăr numit de patriarh, care era schimbat din trei în trei ani⁸⁶. Se mai vizitează și minăstirea Căluu despre care aflăm știri prețioase⁸⁷.

Mai departe, ne este prezentată minăstirea Stănești după ce trec printr-un sat nenumit, proprietate a Buzeștilor, cu o bisericuță ce are hramul Sfântul Pro-

caractere de o finețe admirabilă. Corpul sfîntului e pecetluit sub pardoseala bisericii ... Numai un deget al său a fost lăsat spre evlavia creștinilor» (Em. Cioran, *op. cit.*, p. 179—181).

75. *Ibidem*, p. 182.

76. Vezi : C. Bilciurescu, *Mănăstirile din România*, p. 165, 166.

77. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 187. Deci această mănăstire e prezentată ca fiind mai veche decît Tismana.

78. *Ibidem*, p. 188 ; C. Bilciurescu, *op. cit.*, p. 164.

79. «condusă de un călugăr grec de origină și locuită de călugări, discipoli ai patriarhului de Ierusalim» (Em. Cioran, p. 188).

80. *Ibidem*, p. 195 ; R. Crețeanu, p. 920. 81. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 194.

82. «tot în mîinile călugărilor greci fiind în dependență de renumita mănăstire Sf. Varlaam din Rumelia ... E o mănăstire cît se poate de frumoasă și mare» (*Ibidem*, p. 185).

83. «cu hramul Sf. Dumitru. În curs de zidire din porunca și banii răposatului Doamne». (*Ibidem*, p. 196).

84. R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 921.

85. Em. Cioran, *op. cit.*, p. 200. 86. *Ibidem*, p. 202. 87. *Ibidem*.

copie (să fie oare Cepturoaia?)⁸⁸. Construcția minăstirii Stănești «seamănă cu a minăstirii Călușii în special clopotnița, căci meșterii care au clădit pe una din minăstiri au fost întrebuințați și la cealaltă... Fiecare mănăstire e locul de înmormintare a fondatorului său și de amîndouă laturile ușii de la biserică sînt zugrăvite portretele acelor ce au clădit-o, adică boierul însuși, fiii, tatăl și frații lui, unul în urma altuia, de partea dreaptă cînd intri. Numele e scris pe deasupra capetelor și toată ambiția lor e ca în timpii viitorii, copiii lor să se uite la portretele lor și să zică: «Acesta e portretul moșului nostru, acesta al bunicii noastre etc.». Chipul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos e deasupra ușii și cei ce sînt de amîndouă laturile sînt cu miinile întinse către dînsul spunînd: «Primește de la noi, Doamne, această Sfîntă biserică, pe care am zidit-o întru mărirea numelui Tău și răsplătește-ne, pentru a noastră osteneală, cu cereasca ta împărăție»⁸⁹.

Urmează vizita unei minăstiri cu hramul Sfînta Treime «numită Drăgășani, după numele persoanelor care au zidit-o, nu de mult, lingă Olt», minăstire ce poate fi identificată după aceste indicații, cu atît mai mult cu cît Paul de Alep afirmă că a ajuns acolo pe un drum «teribil de greu, peste dealuri și văi». Această parte a relației este extrem de confuză⁹⁰. Se vizitează și minăstirea Clocociov «stăpînită de egumeni și călugări greci de la minăstirea Cutlumuș din Sfîntul Munte»⁹¹.

Minăstirea Glavacioc, cu hramul Bunei Vestiri, a fost zidită de unul «dintre vechii domni al cărui nume e Neagoe Voevod, în unire cu Petru Vodă»⁹². Aici Paul de Alep nu este bine informat. Minăstirea Glavacioc e numai zugrăvită, iar nu zidită de Neagoe. Clădirea ei a început în 1477 sub Vlad Țepeș⁹³. Pe malul riului Argeș este vizitată o minăstire cu hramul Sf. Nicolae-Camșora⁹⁴.

Despre orașul București, așa cum arăta el pe atunci, aflăm de la Paul de Alep următoarele: Mai întii minăstirea la care au tras ei — Sfîntul Gheorghe — era «locuială de un egumen și de călugări supuși patriarhiei de Ierusalim»⁹⁵. Orașul avea vreo 6000 de case și 40 de biserici și minăstiri, între care sînt amintite: cea de curte cu hramul Adormirii Maicii Domnului, cea care se clădea atunci, probabil e vorba de catedrala patriarhală de astăzi, zidită în 1656 de Constantin Șerban Basarab; minăstirea Sfînta Ecaterina populată de călugări de la muntele Sinai; minăstirea cu hramul Sfîntul Ioan Botezătorul; cea cu hramul Sfîntilor Petru și Pavel; alta cu hramul celor 40 de mucenici, numită Sărindar și care era metocul minăstirii Adormirea Maicii Domnului din cetatea Ianina; minăstirea Sfîntul Sava, Sfîntul Nicolae, ctitoria lui Mihai Viteazul; Sfîntul Gheorghe, apoi una cu hramul Sfîntei Treimi supusă Ivirului de la Sfîntul Munte, locuială de egumeni și călugări greci; minăstirea Plumbuita ce se afla în afara orașului. În satul Dobreni: o biserică mare cu hramul Adormirea Maicii Domnului, iar în satul Orădești o alta cu același hram. La o oarecare distanță într-o vale întinsă, călătorii ajung la minăstirea Comana cu hramul Sfîntul Nicolae, aproape de Dunăre⁹⁶.

Vizita patriarhului Macarie în Țările Române coincide cu o perioadă critică a acestor țări, plină de frămîntări, cu dese schimbări de domni, cu năvăliri turcești și tătărăști, și cu unele manifeste pericole de cucerire din vest.

88. R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 922.

89. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 203, 204.

90. *Ibidem*, p. 204; R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 922.

91. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 204. 92. *Ibidem*.

93. Vezi: *Dicționarul Jud. Vlașca* de P. S. Antonescu-Remuș.

94. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 205.

95. *Ibidem*, p. 206. 96. *Ibidem*, p. 209, 210.

Toate acestea vor afecta și situația călătorilor noștri, care vor fi nevoiți să fugă și ei în munți și să se ascundă din calea năvălitorilor tătari. Ajung la Cimpulung, de aici trec mai sus în satul Piatra Corbului, unde cercetează biserica rupestră cunoscută din vechime, sub numele de Schitul din Zghiab, ctitoria jupinsei lui Hamza din Obislav, Magdalina monahia, care a închinat-o în anul 1512, Mînăstirii Argeș⁹⁷.

În fine, mai este pomenită o veche minăstire — «Oharados», numită inexact așa. După toate indicațiile lui Paul de Alep, ea poate fi identificată cu minăstirea Brădet. Precizarea vechimii minăstirii nu este lipsită de interes, ea reprezentînd o confirmare în plus a datării monumentului în vremea lui Mircea cel Bătrîn. Despre minăstirea aceasta Paul de Alep spune că le-a fost de mare ajutor, adăpostindu-se în chiliile ei mici.

Această referință este foarte importantă, pentru reconstruirea ei, căci în afară de biserică, păstrată și restaurată recent, nu se știe aproape nimic⁹⁸.

În drum spre Galați, în ziua plecării lor spre patrie, călătorii mai cunosc minăstirea Slobozia lui Ienachi, cu hramul Sfîntul Mihail. Acest Ienachi e acela ce a zidit minăstirea Sfîntul Sava din Iași, în Moldova⁹⁹.

Minăstirea era înconjurată de ziduri mari de piatră ca un castel. Călătorii au rămas în ea mai multe zile, din cauza unor ploii grele din acea lună de septembrie.

V. Tradiții, datini și obiceiuri

Dar ca și în Moldova și în Țara Românească, Paul de Alep nu lasă neconsemnate și alte fapte și stări de lucruri, obiceiuri și manifestări religioase și mai ales cele legate de sărbătorile mari ale creștinilor: Crăciunul, Boboteaza, Paștele etc. Este foarte interesantă expunerea autorului, despre felul cum se desfășoară sărbătorile de iarnă: Crăciunul și Boboteaza¹⁰⁰.

De subliniat faptul că pe atunci slujba Bobotezei se făcea la un riu, de cele mai multe ori înghețat și se afundau în el și copii pentru botez cu tot riscul cel-întîmpinau putînd să și moară din cauza frigului¹⁰¹.

Slujba îngropării morților nu se deosebea de cea din Moldova decît, prin aceea, că «aici se făcea o cheltuială infricoșată... iar în această țară e o gloată nenumărată de preoți și diaconi străini, care se îngrămădesc la scene de acestea... apoi că în această țară e obiceiul pentru rudele răposatului ca bărbații să umble cu capul descoperit timp de cincizeci de zile, iar femeile și fetele cu părul despletit. Nu e nici o bocitură, nici un țipet, totul se petrece în liniște și modestie»¹⁰².

Înainte de postul mare, credincioșii aveau grijă deosebită pentru îndatoririle lor sufletești, pentru spovedanie și împărtășanie. Și aceasta o făceau, nu numai oamenii simpli, ci și soțiile boierilor, care au venit la patriarh, luni în săptămîna dinaintea sărbătorii de brînză, de dimineața, la mîncare să-i ceară să le citească rugăciunea de iertare a păcatelor. «Ele s-au aruncat la pămînt înaintea lui, în elegantele lor haine, pînă ce el a isprăvit citirea. În asemenea chip au făcut și bărbații lor, pînă seara tîrziu... Chiar Domnul a trimis pe mitropolitul local să ceară de la patriarh iertarea păcatelor sale»¹⁰³.

97. *Ibidem*, p. 232, 233 ; R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 993.

98. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 233 ; R. Crețeanu, *ibidem*.

99. Em. Cloran, *op. cit.*, p. 255.

100. «Serviciul rugăciunii în ajunul Crăciunului a fost condus după ordinea urmată la Constantinopole» ; *Ibidem*, p. 88.

101. *Ibidem*, p. 89.

102. *Ibidem*, p. 99.

103. *Ibidem*, p. 100.

Cele cuvenite în postul mare se săvârșeau la fel, ca în Moldova. În ziua Floriilor se aduceau ramuri înverzite și se împărțeau la credincioși. În Joia Mare se organiza un program religios având ca subiect cina cea de taină¹⁰⁴.

Oaspeții siriieni cunosc în Țara Românească și ne transmit și nouă prin Paul de Alep și obiceiurile legate de taina nunții, care așa cum sînt prezentate ne stîrnesc și nouă un mare interes¹⁰⁵.

Între însemnările făcute de Paul de Alep ne rețin atenția și acelea referitoare la moartea lui Matei Basarab, la alegerea și ungerea în domn a lui Constantin Șerban, a căderii acestuia și urcarea la tron a lui Mihnea III (1658—1659).

Slujba înmormîntării lui Matei Basarab s-a efectuat cu un mare fast și jalea pentru răposat a fost generală. Cel care condusese cu dibăcie destinele țării sale mai bine de două decenii «zăcea acum pe o masă cu fața descoperită, după obicei. Era îmbrăcat cu haine regale de scump brocard, blănite cu samur de mare preț și cu nasturi de aur și de argint poleit. Avea pe cap un prețios calpac de samur. Îl acoperea peste tot, de la cap pînă la picioare un fel de satin alb pe care era desenată o cruce de aur. În jur erau lumînări și toate boieresele, care plîngeau și boceau»¹⁰⁶.

Slujba înmormîntării a fost săvîrșită de către însuși patriarhul Antiohiei Macarie, însoțit de un numeros sobor de preoți și diaconi.

Ungerea ca domn a lui Constantin Șerban s-a făcut de către mitropolit, cu o ceremonie frumoasă. El nu era un oarecare boier simplu, ci «știa nu numai limba românească, ci încă grecește, turcește și ungurește. În relațiile sale cu patriarhul nu avea trebuință de tilmaci»¹⁰⁸. Jurămîntul de credință al noului domn s-a luat în biserică și a fost de o sobrietate și seriozitate deosebite¹⁰⁹.

În ziua de Rusalii 1658 a avut loc înscăunarea lui Mihnea III, care a cerut patriarhului Macarie «să-l încoroneze în această zi cu coroana domnici, conform regulilor din marele și domnescul evhologhiu și să-i dea binecuvîntarea obișnuită monahilor». Paul de Alep descrie toată această ceremonie¹¹⁰.

Se relatează apoi că Mihnea III ar fi terminat clădirea mînăstirii lui Constantin Șerban, la a cărei tîrnosire a fost invitat patriarhul Macarie. La slujba tîrnosirii,

104. *Ibidem*, p. 102.

105. ... Se obișnuia «ca toată noaptea, dinaintea nunții, mirele să se plimbe cu prietenii săi călare, cu tambure, fluere, și torțe pe străzi. Mireasa cu fetele, prietenele ei, se aștează în același timp în trăsura, cu muzicanți în urma și se pumba prin manaiatele orașului, fără vreo învelitoare pe capetele lor, cum e costumul femeilor nemăritate ...

Îndată ce mireasa a fost cununată cu mirele în biserică i se pune pe cap o pinză albă ca semn că a devenit femeie măritată. Seara mirele iese cu oamenii săi și cu muzicanții, mireasa și alte femei măritate îi urmează în trăsura și așa se plimbă toată noaptea și ziua în veselie cîte două sau trei zile în șir. Accasta e ceremonia de măritiș și nici-un ochi de invidie sau perfidie nu cade asupra lor (*Ibidem*, p. 96). 106. *Ibidem*, p. 115.

107. *Ibidem*, p. 111.

108. *Ibidem*, p. 112.

109. «Jurămîntul a început de la boierii cei mai mari. Ei au pus mîinile pe Evanghelie și pe Cruce, iar scriitorul a citit hîrtia astfel : Jurați pe această Sfință Evanghelle și cinstită Cruce, că veți fi cu Chir Constantin Vodă, fiul lui Șerban Vodă, un suflet și un sfat, ascultîndu-l și ajutîndu-l fără viclenie aîit în față cîit și în spate ... nu veți fi trădători către el, nici veți lucra contra lui. La fiecare cuvînt ei răspundeau : da ! Apoi li se citea blestemul». Acest jurămînt era depus de toți servitorii domnești și de Curte și toți capii de Divan, de ofițerii armatei, încît ceremonia lui dura mai multe zile (*Ibidem*, p. 113, 114).

110. *Ibidem*, p. 241.

domnul a dat dovadă de o mare cunoaștere și pricepere «ca și cînd ar fi supra-vegheat ținșosirea a o mie de biserici, atît de bine știa și pricepea mersul lucrului și alit era de exact cunoscător al cărților și clopotelor bisericii. Pe deasupra era un om de cultură; cunoștea limbile : polonă, maghiară, greacă, turcă și persană, afară de cea maternă»¹¹¹.

Despre mînăstirea terminată de Mihnea III și despre a cărei ținșosire s-a vorbit mai sus putem spune că ea poate fi identificată cu biserica patriarhală de azi.

VI. Valoarea documentului

Importanța acestui jurnal de călătorie a patriarhului Macarie al Antiohiei în Țările Române o putem desprinde, mai întii din însăși atenția ce s-a dat lucrării, prin traducerea ei în diferite limbi, inclusiv în cea română, și cercetarea ei neîntreruptă de către istorici și specialiști. Impresiile asupra călătoriei notate de Paul de Alep, reprezintă, incontestabil, în mod obiectiv, un document de o certă și remarcabilă însemnătate.

De aceasta beneficiază, desigur, atit istoria patriei noastre, cit și istoria Bisericii Ortodoxe Române, ambele mult dorite de informare bogată, sigură și mai ales contemporană.

În multe privințe, pentru perioada cronologică a documentului nu se poate recurge la o altă sursă de informare, el fiind unicul nostru izvor istoric.

Acest izvor, în pofida unor mici rezerve care se impun, ne ajută în chip foarte serios la reconstituirea unui tablou real și viu al stării de lucruri, din epoca respectivă. În general, atit referințele ce privesc locașurile de cult, cit și cele ce privesc starea religioasă a credincioșilor, manifestările lui cultice și sociale, gradul de civilizație, situația materială pusă în directă legătură cu apăsarea jugului otoman, cu deseale năvăliri de oști străine, sînt zugrăvite cu măiestrie și fidelitate.

Dintre cele mai interesante și, care ne privesc direct, sînt informațiile ce ni le oferă lucrarea lui Paul de Alep privitoare la înfățișarea unor locașuri de cult și mai ales la acelea care au suferit mari transformări, sau au dispărut cu desăvîrșire cum este cazul bisericii Sfîntul Ioan din Vaslui, ctitoria lui Ștefan cel Mare, despre care autorul ne lasă, ca nicăieri în altă parte, alitea date și referințe, încit ne ajută să ne-o reprezentăm, cit se poate de veridic.

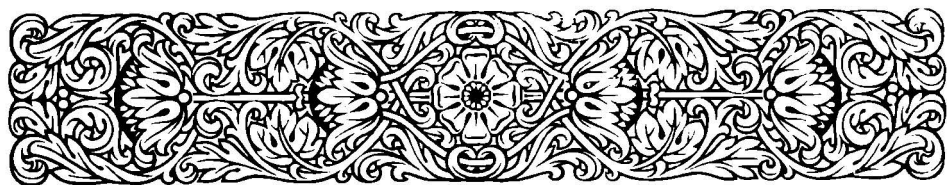
Același destin de dispariție l-au avut, de asemenea, palatul și curtea din Brincoveni, precum și alte locașuri pomenite de Paul de Alep, la care adăugăm pe cele ce au suferit substanțiale transformări, de atunci încoace. Dar, pentru ca tabloul realizat să fie cit mai aproape de viață, Paul de Alep, încearcă să zugrăvească și unele chipuri de domni moldoveni sau munteni, scoțînd în relief trăsăturile lor esențiale și caracteristice : Ștefan cel Mare (din informații), Vasile Lupu, Matei Basarab, Constantin Șerban, Mihnea III (din contacte nemijlocite). De aceștia, Paul de Alep leagă și ctitoriile lor, acest lucru fiind foarte prețios pentru noi, mai ales acolo unde lipsește pisania originară sau altă indicație cu privire la ctitor.

111. *Ibidem*, p. 243, 244.

Nu prezintă mai mică importanță nici indicațiile ce ni le-a transmis această sursă documentară în legătură cu organizarea Bisericii noastre din acea epocă, cu raporturile mitropolitului și clericilor de seamă cu domnul țării.

În fine, foarte prețioasă este și indicarea de către Paul de Alep, a personalităților bisericești străine, ce se aflau la curtea domnitorilor noștri, pentru că ne putem da seama de relațiile ce existau și atunci între Bisericele Ortodoxe românești din Moldova și Țara Românească și alte Biserici Ortodoxe surori, relații prin care putem urmări sentimentele de dragoste, prietenie și frățietate de totdeauna ale Bisericii Ortodoxe Române, față de celelalte Biserici, sentimente concretizate prin ajutoare materiale și morale acordate acestora.

Drd. CONSTANTIN MOSOR

CHIPURI DE CLERICI

UNUL DIN „ULTIMII CRONICARI MUNTENI“ PRIN BUCUREȘTII SECOLULUI AL XVIII-LEA

Dacă Argeșul se înscrie astăzi printre județele cu o multilaterală dezvoltare economică, nu trebuie dat uitării trecutul acestei străvechi vetre de istorie, trecut ilustrat de diferite personalități istorice, care s-au născut sau au trăit pe aceste meleaguri.

În rîndurile care urmează, vom menționa, succint, cîteva nume din acelea care au strălucit pe meleagurile Argeșului.

Vom aminti, în primul rînd, de acel personaj istoric atît de controversat, care începe să dovedească a fi existat, pe acel «personaj legendar», *Negru Vodă*, -- întemeietorul, printre alte orașe și al orașului Pitești, de *Radu Negru care apare ca un personaj istoric real, strîns legat de începuturile țării*¹; apoi, în ordine cronologică, se mai cuvin consemnați primul umanist român Nicolaus Olahus care, deși născut la Sibiu, la 10 ianuarie 1493, provenea din trunchi voievodal «și înrudit cu Huniazii»², cel care «a sprijinit cultura chiar și în teritoriile ajunse sub stăpînirea turcească»³, iar în al treilea rînd pe acel Neacșu din Cîmpulung, autorul primei scrisori în limba română, la anul 1521 — de la a cărei dată s-au serbat de curînd, cu tot fastul obișnuit de asemenea evenimente, 450 de ani.

Din cei care au urmat acestor figuri nepieritoare ale acestor plaiuri, vom mai consemna aici, fără prea multe amănunte, pe istoricul cîmpulungean C. D. Aricescu, îndrumătorul revoluției lui Tudor Vladimirescu, căruia îi dedică și o carte, motiv pîntru care se spune a stăt închiis două zile și două nopți la biserica *Μαροδομου* din Pitești, Gh. Oprescu și alții.

După această sumară și incompletă enumerare a cîtorva din figurile reprezentative ale județului Argeș, să trecem la obiectul acestui articol: activitatea desfășurată prin Bucureștii secolului al XVIII-lea de către Protosinghelul Naum Rîmniceanu, născut la 27 noiembrie 1764 la Corbii Muscelului (comună actualmente aparținînd județului Argeș), de la a cărui naștere s-au împlinit de curînd 207 ani și 132 de la moarlea sa.

1. *Magazinul istoric*, nr. 8 (41). 1970, p. 39 și 41.

2. *Umantstul Nicolaus Olahus (Nicolae Românul) (1493—1568)*, Ed. științifică, București, 1968, p. 47.

3. *Ibidem*, p. 48.

Primul care s-a ocupat de viața și activitatea acestui «vrednic om» al vremurilor sale, descoperind documente despre el prin diferite biblioteci particulare și publice, ca acelea ale Academiei, a Seminarului Veniamin din Iași și a Seminarului Central din București, a fost eruditul teolog Constantin Erbiceanu care, la intrarea sa în Academia Română, 17 (30) martie 1900, îi dedică lui Naum Rîmniceanu discursul său de recepție, cu titlul : «Viața și activitatea literară a protosinghelului Naum Rîmniceanu», răspunsul fiind dat de Dimitrie A. Sturza, secretarul Academiei Române pe acea vreme ⁴.

Fără a intra în amănuntele studiilor, activității, scrisorilor și prezenței sale, amintim doar că «se arăta un înverșunat adversar al fanarioților», care face din «latină și continuitatea neamului nostru noțiuni de mândrie, înfățișându-le doar ca ceea ce sînt : adevăruri evidente» ⁵, vom urmări aici — în măsura materialului de care dispunem, prezența sa în Bucureștii secolului al XVIII-lea, care se semnalează încă de la anul 1770, adică de la vârsta de 6 ani.

Astfel, după o însemnare a lui Naum, pe unul din cele 23 manuscrise descoperite de Constantin Erbiceanu, scrisă chiar de Naum, reiese următorul fapt, ce nu poate fi contestat :

«Prea Înălțate Doamne, cu prea plecată jalobă arăt înălțimii Tale că, încă în zilele Prea Sfințitului Grigorie Mitropolitul, tatăl meu, protopop fiind locuitor în județul Muscel, satul Corbii, care este pe râul Doamnei, unde și moșii după tată și părinții mei sînt îngropați, de acolo în vîrstă de 6 ani (s. n.) m-au adus aici în București, voind să mă dea la vre-un duhovnic în sfînta mitropolie, de cînd sunt 52 ani. După ce m-au scos înaintea Prea Sfinției Sale Mitropolitului și a văzut fragedă vîrsta mea și cum că, nu numai că nu pot fi de vre-un ajutor duhovnicului, ci mai virtos eu am trebuință de ajutor, a sfătuit pe tatăl meu sau să mă întorcă la mama mea acasă ca să mă cresc, sau să găsească aicea un creștin bun familist, ca să mă încredințeze în mîna lui și să mă învîț la școală. Așa a urmat tatăl meu și, lăsîndu-mă în București cu cheltuiala sa, am învățat carte grecește și românește pînă am ajuns la vîrsta de 12 ani și atunci m-au luat în casă Prea Sfinția Sa Părintele Filaret, încă mirean fiind, șezător în sfînta mitropolie» (Pasajul este reprodus — cum ne spune biograful său, Constantin Erbiceanu, dintr-o jalbă adresată de Naum, Domnitorului de atunci) (n. n.) ⁶.

Nicolae Iorga, după ce ne spune că și tatăl lui Naum Rîmniceanu, protopopul Bucur învîț carte la București, «la un dascăl bisericesc Lupu», adaugă un element în plus, la cele relatate de Constantin Erbiceanu : «Dar Mitropolitul din 1770 Grigorie gîsi că băiatul de șase ani, e prea tînr și-l dădu la școala elementară, unde învățîș românește și grecește, «gramatica» acestor două limbi» ⁷.

Așadar, din cele două citate de mai sus, rezultă cu certitudine că, încă de la vîrstă de 6 ani, Naum Rîmniceanu a luat cunoștință cu Bucureștii aceluia veac și aci și-a făcut studiile începătoare, învățînd limba română și greacă, după care, la vîrsta de 12 ani, a fost luat de viitorul episcop al Rîmniceului, Filaret, în casa sa, iar la vîrsta de 15 ani, dus la Rîmnicu Vilcea de noul episcop Filaret, unde, acest prim protector al său, l-a tuns rasofor.

4. «Biserica Ortodoxă Română», nr. 2 (1900), p. 129.

5. Al. Piru, *Literatura Română premodernă*, E.P.L. București, 1964, p. 186 și 183.

6. Constantin Erbiceanu, *Discurs de recepție la Academia Română : Viața și activitatea literară a Protosinghelului Naum Rîmniceanu*, în «Biserica Ortodoxă Română», XIV, nr. 2 (1900), p. 129.

7. Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821)*, Editura Didactică și Pedagogică, București, vol. I, p. 65.

La Rîmnic, după o ședere de patru ani, este trimis de episcopul Filaret la mănăstirea Horezu, «ca să prescrie o condică», iar în anul 1788, din cauza «răzmeriței» — cum spune Naum, se refugiază în Transilvania, împreună cu alte persoane, printre care însuși «Vlădica emigră», așa cum ne informează Nicolae Iorga (loc. cit.) și de acolo, mai liniștindu-se vremurile, în anul 1795, se înapoiază în țară.

«Cînd se întoarce în țară, la 1795, nu mai găsi în viață pe Filaret, care trecuse la București în 1792 și murise acolo după doi ani de păstorie ca Mitropolit»⁸. Dar «Naum Rîmniceanu nu părăsea ocupațiile sale intelectuale. Cel dintîi lucru pe care-l făcu la revenirea în patrie, a fost continuarea învățăturilor ce le începuse. Dascălul de grecește — pentru că, în paranteză fie spus, cea mai mare parte a vieții sale, Naum și-a dedicat-o «dăscăliei», cum o mărturisește el personal, inclusiv cei opt ani petrecuți în Ardeal — deveni iarăși elevul profesorilor școlii domnești, și idei naționale se deșteplară la dînsul...»⁹.

«Tot după întoarcerea sa din Transilvania, fiind timpurile mai liniștite, urmează și la cursurile Academiei Domnești din București, unde își înmulțește cunoștințele sale literare și științifice, deoarece pe acel timp «profesau în Academia Domnească vestii erudiți și mari patrioți greci, ca Lambru Fotiade, Constantin Ioan, filosoful Vardalah, călugărul Duca etc.»¹⁰.

Deci, iată a doua prezență a lui Naum Rîmniceanu în București, dar, de data aceasta, la o vîrstă matură, cînd putea alege, din învățăturile audiate la Academia Domnească, neghina de grîu, adică, însușindu-și ideile patriotice răspindite de acești profesori greci, numai în scopul unei mișcări care să le scape țara de sub jugul turcesc. Aceste idei Naum le aplică la însuși poporul său, oprimat de fanarioți, devenind «un înfocat patriot», cum îl numește A. D. Xenopol¹¹, «un luptător vașnic și aprig pentru poporul român», care «a început a povesti școlarilor Români originea nobilă a neamului lor, însemnătatea numelui de Român din trecutul nostru...»¹².

Dar, după această succintă incursiune asupra celor două perioade cît a stat la școlile grecești din București, să urmărim acum locurile din Capitala țării noastre, pe unde a peregrinat și predat elevilor săi, acest «cel mai învățat călugăr din vremea sa»¹³ spirit neastîmpărat și ostil regulamentului turco-fanariot, pe care-i numea «falși patrioți», «tembeli de cafelea» și care nu-și putea găsi un loc stabil tocmai din cauza acestei atitudini a lui¹⁴, și prefera «a-și ciștiga piinea», cum spune Nicolae Iorga, mai mult cu dăscălia.

Pentru aceasta, «el deschide însuși o școală la mănăstirea Sfînta Ecaterina, continuîndu-și instrucția», «plătînd dascălii săi din ceea ce lua însuși ca dascăl de la mănăstire și de la școlari»¹⁵. În 1818 era cîntăreț la Sfințitul Nicolae din Șelari¹⁶, apoi pleacă la Ploiești, fiind chemat de unii boieri locali și deschide școala «Panaghia», la 4 aprilie, dar nu stă nici aici decît pînă la 1822.

Înapoiat la București «supt noua domnie românească, a lui Grigore Ghica îl găsim egumen la Sfinții Apostoli din București»¹⁷, loc pe care îl avea și la 1823.

8. Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 278.

9. C. Erbiceanu, *op. cit.*, p. 135.

10. *Ibidem*, p. 135.

11. A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, ed. 1866, p. 249.

12. C. Erbiceanu, «Biserica Ortodoxă Română», nr. 3 (1900), p. 254.

13. Diac. Drd. Ioan G. Popescu, *Învățămîntul muzical în Biserica Ortodoxă Română, de la începuturi pînă în secolul al XVIII-lea inclusiv*, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 9—10 (1969), p. 207.

14. Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 278.

15. *Ibidem*, p. 378.

16. *Ibidem*, p. 278.

17. C. Erbiceanu, «Biserica Ortodoxă Română», nr. 12 (1890), p. 661.

Constantin Erbiceanu ne mai dă și alte amănunte privitor la modul cum a reușit acest răzvrătit al vremii sale, împotriva domniilor fanariote, să ocupe locul de egumen la Biserica Sfinții Apostoli din București. Astfel, ni se spune că, după ce s-a instaurat domnia pămînteană, la 27 iulie 1822, «dă acea jalbă către Divan în care critică cu vehemență relele ce se instauraseră în țară» această lepră lăindu-se au ajuns și la alte monăstiri, ca să nu zic la toate deobște, a se da pe sub mîină la arendași, la feluri de bresle, călugări străini, boerănași, neguțători, băcani și arnăuți»¹⁸. În urma acestei jalbe, după venirea Domnului pămîntean Grigorie Ghica, i s-au dat și lui Naum Egumenia sfinților Apostoli de aici din București, unde a stat pînă au revenit iarăși călugării greci la Monăstiri. În acest interval Naum subscrie Apostoleanu»¹⁹.

Nicolae Iorga ne spune însă că Naum Rîmniceanu «demisionase din egumenat», credem noi, tocmai din cauza înloarcerii călugărilor greci în țară.

La 1825 — mergînd mereu pe drumul dăscăliei (era dascăl în casa lui Scarlat Grădișteanu, iar după ce demisionase din egumenatul mănăstirii Sfinților Apostoli) «el manifesta intenția de a se face sihastru la Călugăreni»²⁰.

Deocamdată avem numai aceste știri despre activitatea lui Naum Rîmniceanu în București, dar sintem convinși că ea s-a desfășurat pe o arie mult mai mare — atît în București, cît și în diferitele localități prin care a peregrinat și a dăscălit, acestea rămînînd, pentru moment, necunoscute, ascunse în cele 23 de manuscrise găsite de Constantin Erbiceanu — «din cele aproape 2000 de documente grecești»²¹ la care se adaugă manuscrisele dăruite Academiei de fostul secretar al acestuia, Dimitrie A. Sturza și poate și altele de la Cernica.

De altfel, tot Constantin Erbiceanu ne mai informează că : «după ce s-a întors din pribegie, a alergat la Costandie, Episcopul Buzăului». Într-o însemnare de pe două manuscrise ale sale, iată ce zice : «La anul 1827 Septemvrie 8, în ora 3 dimineața a adormit în Domnul al doilea bătrîn al meu (primul fusese fostul episcop de Rîmnicean, apoi Mitropolit, Filaret, n. n.), Prea Sfinția sa chir Costandie fost Buzău și s-a înmormîntat la Biserica sfîntului Dimitrie (actuala biserică Sfîntul Dimitrie Poștă, n. n.) de aicea din București, care s-a ridicat de Prea Sfinția sa și s-a înfrumusețat cum se vede, încît s-a făcut al doilea Clitor pe cînd era Episcop de Buzău și este Metoh al acestei sfînte Episcopii»²².

Pasajul reproduș mai sus ne demonstrează că Naum Rîmniceanu era în București după 1827. În anul 1832 îl găsim la mînăstirea Cernica unde era stareș Sfîntul Ierarh Calinic. Aici scrie el lucrări cu conținut didactic, social și istoric, care îi vor contura personalitatea sa de cărturar al timpului.

Sfătuit de Sfîntul Ierarh Calinic, Naum Rîmniceanu rămîne definitiv la mînăstirea Cernica²³, unde își dedică timpul studiului cu o răbdare de adevărat ascultător al stareșului său ; se ostenește zi și noapte să tîlmăcească cit mai exact și într-un stil ales, plăcut și impunător Istoria Bisericească a lui Meletie, iar «după ce a ajuns cu tîlmăcirea pînă la secolul al XIV-lea, cap. XII, s-a îmbolnăvit și a trecut către Domnul, fiind numit la primirea sfîntului și marelui cin al schimniciei, Nichita»²⁴.

18. *Ibidem*, p. 661.

19. N. Iorga, *op. cit.*, p. 278.

20. *Ibidem*, p. 278.

21. C. Erbiceanu, «Biserica Ortodoxă Română», nr. 3 (1900), p. 668—669.

22. *Ibidem*, p. 660.

23. Arhim. Atanasie Gladcovschî, *op. cit.*, p. 253—254.

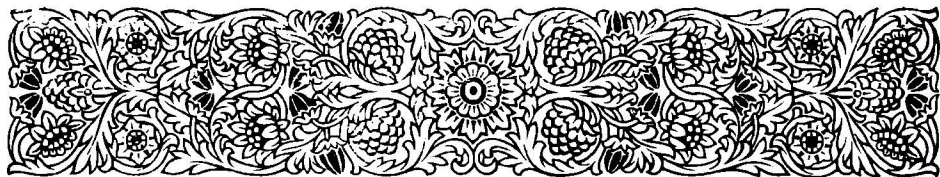
24. *Ibidem*, p. 254.

Pentru toate cele expuse mai sus, gândul nostru se îndreaptă cu recunoștință, către acela care a fost Naum Rîmniceanu, cronicar și mărturisitor al vremurilor sale, «peregrin», care a dascălit mult timp în părțile muntene, așa cum reiese din nota sa personală: «Iar la 1811 Octombrie 26, am venit la Rucăr și am intrat profesor la Cucoana Elena Visterniceasa, cu care m-am dus și la Vălenii de munte»²⁵.

Cei care-și vor dedica timpul vieții și activității lui, vor reuși, poate, să scoată la iveală, dacă nu în total, cel puțin parțial — date istorice necunoscute încă pînă acum, mai ales că Naum Rîmniceanu, ca martor ocular al vremurilor sale a consemnat în manuscrisele lui unele evenimente neamintite de alții, ce pot contribui la noi descoperiri și informații asupra trecutului nostru.

ȘT. GH. ȘTEFĂNESCU ALBOTA

25. C. Erbiceanu, «Biserica Ortodoxă Română», nr. 5 (1891), p. 324 : *Precuvntare la cele patru discursuri ; descrierea cărțilelor.*

PR. PROF. DR. CONSTANTIN PROVIAN, DIRECTORUL SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUZĂU (1884—1922)

La împlinirea a 50 de ani de la moartea sa

Școlile noastre bisericești nu au fost numai școli de pregătire a personalului cultic, ci pregăteau și scriitorii de cronici și de pravile, traducători de texte religioase sau istorice, furnizau grămălici și lofofeți de cancelarii domnești.

Unul din seminariile teologice din nord-estul Munteniei a fost seminarul din Buzău. Înființat prin prevederile Regulamentului Organic, el se deschide efectiv la 15 august 1836, prin sprijinul și grija deosebită a strălucitului episcop Chesarie (1784—1846), care-i clădește un frumos și solid local ce dăinuiește și astăzi. El este organizat și bine condus, chiar de la început, de un mare profesor, editor de cărți, om de largă cultură și mai târziu academician, ardeleanul Gavril Munteanu¹.

Printre directorii de prestigiu, de mai târziu, se înscrie și Pavel Călăceanu (1860—1869), tot ardelean, adus de episcopul Buzăului, Dionisie Romano (1806—1873). Dar prin legea clerului mirean din 1893 — sub pretextul prea multor preoți — seminarul din Buzău se desființează, ca după aproape un sfert de veac, — 1914 — să se reînființeze.

Dar și de data aceasta seminarul are norocul de a avea în fruntea sa ca director un om de mare prestigiu cultural, pe Pr. Constantin Provian, licențiat în teologie și cu strălucite studii teologice și filozofice peste hotare. Prin entuziasmul său, însușirile organizatorice și didactice, ca și personalitatea culturală, seminarul se ridică printre primele școli teologice din țară².

A desfășurat o activitate prodigioasă și a fost un nume de mare prestigiu, cu toate că destinul i a fost crud, murind la o vârstă tină.

Preotul Constantin Provian s-a născut la 14 octombrie 1884 în comuna Provița de Sus din județul Prahova, din părinții: Preot Petre Petrescu și soția sa Irina, născută Sărulescu, funcționar și cîntăreț de biserică din Ploiești. Tatăl preotului Petrescu descinsese în comuna respectivă ca oier din părțile Sibiului. Preotul Petre Petrescu era absolvent a patru clase de seminar (inferior) de la Seminarul Central din București, bun slujitor și bun predicator. Fiind nevoit să se mute din parohia Provița în Măncești județul Dimbovița, își schimbă numele din Petrescu în Provian,

1. Cf. Dimitrie Gh. Ionescu, *Seminarul din Buzău 1836—1936*, București, 1937, p. 22 ; Pr. Gabriel Cocora, *Gavril Munteanu, primul director al seminarului din Buzău*, în rev. «Glasul Bisericii», 1969, nr. 11—12, p. 1240.

2. Cf. Pr. Const. Noaptes, *Preotul Prof. Provian n-a murit*, în «Muguri» 1931, nr. 3—7, p. 33.

nume ce-l vor purta toți cei doisprezece copii ai săi. Primul născut al preotului Petrescu a fost Constantin.

Scoala primară o face Constantin la Mănecști, cu un distins învățător Marin Teodorescu, care, apreciindu-i inteligența, disciplina și zelul — în toate cinci clase primare ia premiul întâi — de comun acord cu tatăl său îl îndrumăază spre seminar. Primele trei clase — 1896—1899 — le urmează la seminarul din Roman, unde se mai păstra influența marelui episcop Melchisedec; cu profesori buni ca: Ioanichie Ștefănescu, Calistrat Hogas, la română, Dr. Horvat la germană și cu distinsul director Pr. Constantin Nazarie, mare predicator și patriot. Toți i-au dezvoltat facultățile intelectuale, dragostea de biserică și vocația preoțească. După absolvirea seminarului din Roman, elevul Const. Proviaan intră la seminarul Central — cursul superior — din București, pe care-l frecventează între anii 1899—1903, absolvind în total șapte clase de seminar, conform legii din 1901--1902. Și aici elevul Proviaan se menține printre elevii frunțași, iar în ultimii ani printre premianți: al III-lea în clasa a VI-a și al II-lea în clasa a VII-a³. Printre profesorii de la seminarul Central se numărau personalități marcante ca: I. Dianu și Iuliu Valaori, viitori profesori universitari, de latină și greacă, P. Girboviceanu de limba română, Icon. St. Călinescu de studii religioase.

După absolvirea seminarului, Const. Proviaan frecventează regulat cursurile Facultății de teologie din București, și probabil, concomitent, un an sau doi la Facultatea de Drept. În această vîrstă tină, dornic de noi cunoștințe audiază împreună cu alți colegi pe marele critic și profesor de filozofie Titu Maiorescu, pe Nicolae Iorga și C. Dumitrescu-Iași, iar la teologie se atașează de tinerii profesori cu strălucite studii în străinătate Dr. I. Mihălcescu și N. Dobrescu, primul de Teologia fundamentală și Dogmatică, iar al doilea de Istoria Bisericii Ortodoxe Române. La Prof. Irineu Mihălcescu studentul Proviaan redactează cursurile la șapirograf, după prelegerile orale ale profesorului, cum se obișnuia pe atunci. De altfel, la prof. I. Mihălcescu își și susține Constantin Proviaan teza de licență, cu subiectul: «Raportul dintre religie și cultură», unde obține nota 10 (magna cum laude), la 16 mai 1908. Lucrarea relevă o deosebită pregătire a candidatului și o maturitate culturală. De altfel, seriozitatea la studii și talentul de bun vorbitor îl impuseseră pe studentul Proviaan în fața colegilor săi, pentru care motiv ei îl aleseseră în ultimul an de studii ca președinte al Societății studenților în Teologie, Societate culturală condusă de studenți, ce funcționa în cadrul universității, care organiza anumite conferințe și alte manifestări artistice.

Dar tinărul licențiat C. Proviaan era dornic a-și adînci cultura căpătată în facultate și era atras deosebit de filozofia germană, unde studiască și marii săi deseali. Astfel, la recomandarea profesorului I. Mihălcescu, el obține un ajutor de la Ministerul Cultelor și pleacă la studii în Germania, înscriindu-se ca student în filozofie la Universitatea din München, în anul 1909. Între timp, se căsătorește cu Alexandrina, fiica preotului Matei Protopopescu de la biserica Mătăsari din București și la 1 decembrie 1909 este numit diacon la biserica ortodoxă din Baden-Baden, de către Mitropolitul Pimen Georgescu al Moldovei, de care ținea biserica respectivă, ctitorie a domnitorului Mihail Sturza (1834—1849). Mitropolitul Pimen prețuia pe teologul Proviaan și-l cunoștea, fiind originar din Provița de Sus. Aici el găsește ca preot pe colegul său de facultate, Preotul Cicerone Iordăchescu, cu care va și colabora

3. Matricolele Seminarului Central — București pe anii 1899—1903, în Arhiva Sfintului Sinod.

armonic pe tărîm pastoral și va lega o strînsă prietenie bazată pe afinități sufletești și pe preocupări comune de studii și idealuri. Cinci ani și jumătate cit a funcționat ca diacon la Baden-Baden, Provian a studiat teologia și filozofia la Universitățile din München, Heidelberg, Strassbourg și Freiburg. El urmează cursuri de teologie în legătură cu Istoria Bisericii vechi, Istoria religiei, Morală, Pastorală, Omiletică și Exegeză ca și de Arheologie. Cursuri de Filozofia culturii, Pedagogie și Psihologie, pedagogia lui Herbart, Goethe și opera sa la Universitatea din München și Strassbourg. De asemenea, frecventează cursuri de filozofie ale marilor filozofi: Wilhelm Windelband (1845—1915) și elevul acestuia, Heinrich Rickert (1863—1936) de la Universitățile din Freiburg și Heidelberg, privitoare la: filozofia lui Descartes și Kant, teoria judecării, elemente de logică, teoria cunoașterii și metafizică. La toate aceste discipline frecventate, Const. Provian a susținut lucrări de seminar⁴. În afară de aceste cursuri teoretice tînărul diacon, în timpul vacanțelor făcea călătorii de studii în Franța, Elveția, Italia de nord.

După această perioadă, în care își însușise o adîncă cultură multilateral, demisionează din postul de diacon de la Baden-Baden și descinde la Buzău, fiind numit director al seminarului și preot pe seama parohiei Simileasca, apoi Banu. La seminar își ia de colaboratori pe Pr. C. Mînculescu, ca spiritual, D. Rădulescu ca secretar și pe Ștefan T. Popescu ca pedagog și începe organizarea și activitatea noii școli reînființate. Entuziasmul său sincer, firea sa blajină, plină de dragoste și respect pentru toți cei din jur și abnegația sa îl ajută să formeze o coeziune strînsă între el și colaboratorii săi. Cu elevii el se purta ca un adevărat părinte, susținînd pe cei săraci, încurajînd pe cei merițoși, muștrînd pe cei ce nu se acomodau ușor școlii. Era iubit de toți și respectat. După primul război mondial, școala se redeschide în 1918, iar în anul 1921 ea avea opt clase. Cu toate lipsurile materiale, cu tot numărul mare de profesori suplinitori, cu toate greutățile inerente vieții post-belice, directorul seminarului ridică școala de la Buzău la înălțimile unei puternice școli teologice, adăugîndu-și noi colaboratori pe profesorii: Diacon Grigore Cristescu și D. Mărăcineanu, profesor de limba română.

La 20 februarie 1920, își susține teza de doctorat în teologie la Facultatea de teologie din București, cu subiectul: «Metodul istoric și psihologic în teologia practică» obținînd nota 10 (magna cum laude) și publică o serie de lucrări teologice ca: «Activitatea pastorală și omiletică a Sfîntului Ioan Hrisostom în Antiohia, 386—398», «Sfîntul Apostol Pavel. Studiu asupra personalității și vieții sale practice», «Studii de teologie practică». Cu această bogată activitate publicistică bisericească și deosebita sa pregătire intelectuală, preotul C. Provian se prezintă la examenul pentru ocuparea catedrei libere de Teologie practică de la Facultatea de teologie din București. Examenul se dispută între Arhim. Iuliu Scriban, doctor în teologie de la București și Pr. C. Provian, doctor în teologie al aceleiași facultăți, cu o activitate de numai 7 ani.

A fost declarat reușit Pr. C. Provian cu media 8,80, față de Arhim. Iuliu Scriban care obține numai 7,84⁵.

4. Cf. Facultatea de teologie din București, Dosar anul 1920. Memoriu al Pr. C. Provian prezentat cu ocazia susținerii tezei de doctorat în teologie.

5. Cf. Universitatea din București. Referatele comisiei examenului din anul 1921, pentru ocuparea catedrei de Omiletică, Liturgică, Pastorală și Catihetică de la Facultatea de teologie din București. București, 1921.

Aprecierile comisiei la publicații, ca și la celelalte probe au fost pline de elogii față de candidatul reușit.

Între timp, directorul seminarului din Buzău își continuă activitatea didactică cu același zel și entuziasm. Își îngrijește cu aceeași atenție familia proprie, căci Dumnezeu îi dăruise trei copii, dar pe Constanța și pe Mircea îi pierduse, rămânând numai cu Dinu.

Însă, în luna mai 1922, este lovit pe neașteptate de o boală, probabil febră tifoidă. Este reținut la pat citiva timp, tratat de medici, din nenorocire eronat, pentru care motiv, după citeva zile de la primirea numirii ca profesor universitar la Facultatea de teologie din București, preotul C. Provian se stinge din viață, la 11 mai 1922, în vîrstă de abia 38 de ani. În timpul bolii a fost complet lucid și a avut un moment de mare bucurie la primirea vestei că a fost numit profesor universitar, că munca sa a fost încununată de succes. Dar, după citeva zile, își dădu obștescul sfîrșit. «Înainte de a se stinge, mărturisește un prieten, asistat de citiva prieteni și de familie, el se adresează tatălui său, preotul Petre Provian: «Tată, împărtășește-mă» și tatăl său l-a împărtășit. Apoi continuă: «Rugați-vă împreună cu mine...». S-au închinat și s-au rugat. A fost din partea lui o lungă rugăciune, tăcută, de concentrație și meditație. «Și acum nădejde, încheie el. Iar peste o oră și-a închis ochii pentru totdeauna. Așa s-a despărțit de ai săi și de lume preotul Provian»⁶.

Ca preot, Constantin Provian a avut o adevărată pasiune pentru această misiune. Vocația preoțească o moștenise de la tatăl său, i-o cultivaseră cu metodă profesorii de la seminariile din Roman și București — mai ales directorul său Pr. C. Nazarie, de la ambele seminarii, directorul Internatului teologic și profesor de morală la facultate. Dragostea de preoție nu se diminuase în contact cu cultura occidentală, ca la alți teologi talentați, care, studiind în apus, după întoarcerea din țară, fugeau de preoție. În adevăr, Pr. C. Provian iubea preoția, trăia această sfință misiune în toate zilele vieții sale. Era un bun cîntăreț și un bun slujitor, oficiind slujbele bisericesti cu evlavie și sfințenie. În timpul sfintei liturghii era un transfigurat, un identificat cu slujba ce o săvîrșea⁷. Preotul Provian iubea preoția și o aprecia în integritatea sa funcțională, nu se jena nici de una din atribuțiile preoției. El mărturisea că-i place să meargă la biserică, la slujbele de enorie cu epitrahilul și molitfelnicul subțiori și nu în geantă, pentru ca lumea să știe că preotul duce harul și mîngierea bisericii într-o casă și într-o inimă de creștin⁸. Dar acolo unde preotul Provian a excelat ca slujitor al altarului, unde a ridicat coordonata preoției la un nivel foarte înalt a fost predica. El a fost un predicator neîntrecut. Înzestrat cu un mare talent de orator și predicator, el și l-a cultivat neîncetat prin studii teologice, filozofice și literare, în țară și în străinătate. «Predica lui, era o minune, de frumusețe, în ce privește cuprinsul și genul. Cînd ascultai predicile părintelui Provian îți simțeai totdeauna inima tremurînd și ochii năpădiți de lacrimi»⁹. La predică — relatează profesorul I. Mihălcescu, Iconomul Constantin Provian a revărsat valuri de elocință caldă asupra credincioșilor¹⁰. Predica sa era substanțială căci el posedea o cultură multilaterală; era convingătoare, căci izvora dintr-un suflet cu o adîncă trăire creștină și mișca pentru că venea de la un mare talent oratoric.

Dar preotul Provian și-a creat merite nepieritoare pe tărîmul didactic, fiind o mare figură de profesor. Această coordonată a vieții sale venea dintr-o deosebită

6. Ioan Gh. Savin. *Preotul Const. Provian*, în «Cuvîntul», organ al Ministerului Cultelor și Artelor, 1922, nr. 8—9, p. 259.

7. Cf. Pr. Grigore Cristescu. *După zece ani*, în rev. «Muguri», nr. 1—2, 1931, p. 3.

8. *Ibidem*. 9. *Ibidem*.

10. Pr. I. Mihălcescu, *Referatele comisiei examenului din anul 1921*, p. 3.

pregătire pedagogică, dintr-o însușire temeinică a materiei de predat și dintr-un spirit de dăruire față de elevi. Încă din seminar se observau înclinațiile sale și preocupările lui pedagogice. Era cel mai bun elev la pedagogie din clasa sa, iar în Germania a urmat cursuri speciale în acest sens.

Recunoscut ca unul dintre cei mai experimentați profesori, congresul profesorilor secundari de religie, prin comitetul său, îi cere să alcătuiască un studiu asupra reformei învățămîntului seminarial ce se preconiza, după primul război mondial. Astfel, preotul C. Provian scrie broșura intitulată: «Problema pregătirii clerului, 1922», unul din cele mai bune studii în această privință.

Preotul Provian a predat la seminarul din Buzău limba germană și științele religioase — Exegeza și Omiletica — la cursul superior, engleza și germana la liceu. El își făcea lecția cu un calm și cu o blindețe ce-i erau caracteristice, cu seriozitate și tact, pogorindu-se la înțelegerea clasei respective. Dar lecțiile sale nu erau reci și sarbede, ci izvorite dintr-o combustie interioară, fiecare fiind specifică în felul ei, adevărate creații. Nu erau simple expuneri reci — mai ales cele religioase —, definiții, citate, ci un învățămînt viu, psihologic, care răscolea viața elevilor, îi entuziasma și-i predispunea spre formarea de deprinderi religioase. Se conforma dezideratelor sale din studiul citat, referitor la învățămîntul seminarial. Acele lecții entuziaste și excepțional realizate de Pr. Provian — cum relatează un fost elev al său¹¹ — se datorau și faptului că preotul Provian poseda o largă cultură generală. Era un nume prestigios în această privință. De aceea el plimba, prin digresiuni pline de tact, pe elevi, în toate domeniile culturii, îi încinta, îi entuziasma, îi convingea. Era cel mai cult om din Buzău în vremea aceea, mărturisirea un prieten al său care rămăsese uluit într-o călătorie spre București, cînd preotul Provian îl plimbase prin toate sistemele de morală de la Socrates și pînă la ultimul filozof german la ordinea zilei¹². De altfel, acest fapt se constată și din diferitele conferințe ce le rostea, cum era cea intitulată: «Curente filozofice contemporane», rostită în fața studenților teologi, unde analizează curente filozofice contemporane, sau cea rostită la Buzău, cu titlul: «Opera literară a lui Ibsen analizată din punct de vedere creștin».

Pr. Const. Provian a fost și un teolog de talie mare, dublat de un cugetător. El a studiat în Occident teologia — îndeosebi cea practică — în articulațiile sale cele mai adînci, împreună cu filozofia, ca prin ajutorul acesteia s-o poată mai lesne adînci și s-o aplice la viață prin metode științifice. Toate cărțile sale sînt scrise în acest sens. De altfel, cineva remarca faptul că «el introduce nota filozofică în aprofundarea chestiunilor teologice»¹³.

A dorit să găsească pentru teologia practică o metodă mai eficientă. În cartea sa «Studii de teologie practică» el preconizează metoda psihologică prin care s-ar putea aplica omiletica și pastorală, adică cuvîntul evanghelic și acțiunea pastorală la realitatea zilnică, metodă bazată pe viața însăși, pe realitatea curgătoare a faptelor. Izvorul și fundamentul ei se află în înțelegerea vieții pastorale conturată în Biserică în marile sale epoci și în strălucitele sale personalități.

De aceea, prezintă el, în alte două cărți, două mari personalități creștine ca mijloace și izvoare de sugestii și inspirație pentru activitatea pastorală și omiletică: este vorba despre Sf. Ap. Pavel și Sf. Ioan Hrisostom. În scrierea «Sfîntul Apos:ol Pavel. Studiu asupra personalității și vieții sale practice» arată că prin reînnoirea legăturilor cu marile personalități și mijloacelor folosite de ei se poate mult

11. Paraschiv Angelescu, *Necrolog*, în rev. «Muguri», nr. 7—8, 1922, p. 9—10.

12. D. Mărăcineanu, *A fost un om*, în rev. «Muguri», p. 8.

13. Șerban Ionescu, *In memoriam*, în rev. «Solidaritatea», nr. 1—2, 1922, p. 49.

învăța în orientarea noastră creștină. În continuare, este studiată personalitatea Sfântului Apostol Pavel și metodele sale misionare și pastorale. Se aprofundează uriașa personalitate a Sfântului Pavel, creație a harului lui Hristos, care, intuind condițiile și frământările auditorului, a lumii în care predica se acomodează lor, angajându-i și entuziasmându-i. El stă în mijlocul lor și-i organizează, iar când îi părăsește le dă conducători pe cei mai credincioși dintre ei, menținând legătura prin epistolele sale. El nu se dă la o parte de la nici o jertfă sau sacrificiu. Iată deci principii pentru teologia practică, deduse din studiul marelui apostol: organizare, jertfă, viață în Hristos.

Dacă pentru activitatea pastorală Pr. C. Provian indică metoda Sfântului apostol Pavel, în cea omiletică el recomandă ca exemplu pe Sf. Ioan Hrisostom. Din «Activitatea pastorală și omiletică a Sfântului Ioan Hrisostom în Antiohia», autorul arată modul cum s-a format personalitatea excepțională a marelui predicator, adică cu ajutorul studiilor clasice, profane, a Sfintei Scripturi, a Sfinților Părinți și prin adânci meditații. Sint analizate mai profund predicile sale, subliniind că ele sint o intrupare a marii sale personalități, a înflăcăării sale, a credinței și dragostei către Hristos. El observă că predicile lui Hrisostom nu erau abstracte, desprinse de realitățile vieții, ci cuprindeau o exegeză nouă, practică, transplantind Biblia în mijlocul vieții, în familie, în societate. El transforma evanghelia într-o forță de înnoire morală. Pilda vieții lui, ca și principiile sale, pot servi predicii de totdeauna.

Deci Pr. C. Provian preconiza o reinnoire a acțiunii pastorale mai ales prin predică¹⁴. Ea trebuie să contribuie la crearea unui substrat sufletesc, adinc creștin și adecvat epocii, în sufletul preoțimii noastre; singurul izvor cald și adevărat, conchide el, este propriul său lăuntru sufletesc.

Așadar, precum în învățămîntul teologic pedagogul C. Provian punea accentul pe personalitatea profesorului entuziast, zelos, cuprins de erosul pedagogic, tot astfel în predică, în înviorarea ei, în adevcarea la realitățile actuale, teologul C. Provian îi descopere secretul în personalitatea preotului, cuprins de fiorul evlaviei creștine, de entuziasm pentru Hristos, dublat de un om dornic de studiu, receptiv la valorile culturale ale vremii sale pe care trebuie să le pună în slujba lui Hristos.

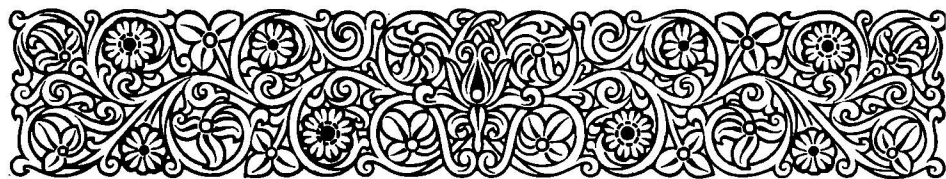
Întreaga operă teologică a Preotului C. Provian are un caracter pragmatic. Prin ea, el încerca să transforme sufletul preotului, să formeze din el o adevărată personalitate creștină. Căci numai astfel, din aceste suflete putea izvorî o predică vie, care să pătrundă în inimile credincioșilor și să-i conducă spre fapta creștină.

Și precum a reușit să creeze — în răstimpul scurt cit a activat la seminar — o școală autentic-teologică, ar fi reușit, să imprime catedrei de teologie practică la Facultatea de teologie din București, un spirit nou și să înscrie în predica românească un nou capitol, cu predici vii, cu perspective largi și pline de avînt.

Dar, cele ce puteau să fie, nu intră în datoria cronicarului de a le consemna. Cele ce a înfăptuit însă, ceea ce a realizat și ceea ce a fost Pr. Constantin Provian în scurta sa viață, constituie suficiente mărturii și argumente pentru a-l situa printre figurile de seamă ale vieții noastre bisericești, demne de prețuit și urmat.

Pr. Prof. I. CONSTANTINESCU

14. Pr. Const. Provian, *Predica noastră*, în rev. «Cuvîntul», organ al Ministerului Cultelor, nr. 1 pe 1921.

UN PREOT VREDNIC

Pe valea Circinovelui, la 19 km., nord de orașul Topoloveni, se află satul Dobrești, cu casele risipite sub coastele împădurite a trei dealuri, în care s-a născut și a trăit preotul Ioan Dumitrăchescu, cunoscut, la vremea sa, în trei județe pentru prodigioasa sa activitate pe teren bisericesc, cultural și social.

Născut la 5 februarie 1857, a avut o copilărie chinuită. Pierzind de mic pe mama sa, a trebuit s-o înlocuiască în gospodărie pînă în 1872, cînd a silit pe tatăl său să-l dea la școală.

După absolvirea cursului primar, ca premiant, a intrat în seminar la Curtea de Argeș.

După absolvirea seminarului vine ca învățător în Dobrești, în octombrie 1878, iar în 1882, se preotește pe scama bisericii «Înălțarea Domnului», zidită de tatăl său și de alți locuitori, cu 10 ani mai înainte, în locul biseriței din lemn, ridicată de vornicul Radu Goleșcu la 1720, ca schit de maici.

Cum și-a îndeplinit datoria la biserică vorbesc numeroasele procese-verbale de inspecție, foarte elogioase, din care voi cita numai unul, din 1908: «Își face cu multă sîrquintă datoria de preot, avînd o exemplară purtare între enoriași... Prin predicile sale în biserică, cit și prin conferințele preoțești și cercurile culturale merită laudă și stimă din partea colegilor săi și atențiune din partea autorităților superioare...».

În 1909—1910, preotul Dumitrăchescu, cu ajutorul enoriașilor a renovat biserica, consolidînd-o, adăugîndu-i o tindă, învelînd-o cu tablă de fier și pictînd-o toată cu pictorul muscelan Ion Dogărescu, fiind prima lucrare a acestuia.

Tot așa de mult — dacă nu și mai mult — s-a distins preotul Ion Dumitrăchescu pe teren cultural.

Preotul Ion Dumitrăchescu a fost președintele Asociației preoților musceleni și al Asociației învățătorilor musceleni.

Activitatea preotului Dumitrăchescu pe teren social, a fost deosebit de însemnată.

În politică, preotul Dumitrăchescu nu s-a putut împăca cu partidele vechi, burgheze.

În timpul răscoalelor din anul 1907, a fost arestat ca agitator și bătut de prefectul Cocăneanu pe peronul gării Călinești, în văzul călătorilor.

Preotul Ioan Dumitrăchescu a fost un om excepțional, care în 50 de ani, a slujit cu credință în satul Dobrești sufletele credincioșilor.

Nu a lipsit niciodată de la datorie și nu și-a pătat cinstea în nici un fel.

Omul superior, întrunea în persoana sa, într-un tot armonios, cele mai deosebite virtuți și calități: curaj și prudență, răbdare și energie, severitate și blîndețe, cumpătate și hărnicie. Din toate atît cît trebuie și cînd trebuie.

Autoritățile vremii l-au medaliat cu «Răsplata muncii clasa I-a».

În semn de prețuire și recunoștință, foștii lui elevi i-au ridicat un bust de bronz, care acum se găsește în păstrare în biserica la care a slujit.

Pr. I. POPESCU-DOBREȘTI

D O C U M E N T A R E

O ȘTIRE BIZANTINĂ DIN DOBROGEA DESPRE UN VOIEVODAT CREȘTIN DE LA NORDUL DUNĂRII, LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL X-LEA

Perioada anterioară așa-zisei «intemeieri» a țărilor române și a mitropoliilor acestora este tratată foarte diferit de cercetători, adesea supraestimându-se rolul jucat de popoarele migratoare. Mulți cercetători susțin că românii aveau numai mici organizații locale, care ar fi fost tributare popoarelor migratoare, iar bisericile din aceste regiuni ar fi depins de episcopiile și mitropoliile de la sudul Dunării. Aceste ipoteze istorice însă nu sînt confirmate deloc de documentele din secolele X—XIV. Mărturiile documentare, provenind din țările vecine, trebuie cercetate coordonat, nu separat, spre a determina dezvoltarea istorică reală a poporului român. Cercetările din ultimii ani conduc la concluzia că în Țara Românească și **Moldova, asemănător ca în Transilvania și în toate țările vecine, în secolele X—XIV au existat voievodate puternice, iar în fruntea bisericilor se găseau episcopi autocefali, care nu depindeau de patriarhia ortodoxă din Constantinopol.**

Pe linia acestor cercetări se situează și articolul de față, care scoate în evidență o veche informație bizantină din secolul al X-lea, folosită insuficient de cercetători.

În 1819 Ch. B. Hase, cu sprijinul cancelarului rus N. N. Rumianțev, publica la Paris însemnările scurte făcute de un comandant anonim bizantin, numit de cercetători impropriu «toparhul got» sau «toparhul grec»¹. Titlul de toparh se dădea stăpînitorilor din țări străine, nu comandanților bizantini. Însemnările au fost găsite într-un codice din secolul al X-lea și constau din trei fragmente scrise pe spațiile rămase libere de pe mai multe foi.

În prefața de la ediția din 1828 de la Bonn, Ch. B. Hase data însemnările după criteriile paleografice ca fiind din secolul al X-lea sau al XI-lea, dar nu cu mult mai recente decît codicele. El a localizat evenimentele cuprinse în însemnări în Crimeea și le-a datat în epoca cuceririi Hersonului de către Vladimir (980—1015), deci la sfîrșitul secolului al X-lea².

1. Marie G. Nystazopoulou, *Notes sur l'Anonyme de Hase improprement appelé Toparque de Gothie*, în «Bulletin de Correspondance Hellénique», LXXXVI, 1962, 1, p. 319—325.

2. Leo Diaconus, *Historia*, în «Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae», XI, Bonn, 1828, p. 496—505.

La scurtă vreme după publicarea însemnărilor, cercelătorul rus A. A. Kunik nu a mai putut găsi codicele. S-a presupus că ar fi fost adus la Paris de Napoleon drept captură din Italia și ar fi fost apoi restituit, dar nu i s-a putut da de urmă în nici o bibliotecă europeană.

Ținând seama de autoritatea lui Ch. B. Hase, însemnările au fost considerate de istorici reale și au fost cercetate în consecință. În 1970 I. Șevcenko le a contestat autenticitatea³. Textul însemnărilor nu este dubios și concluziile, celui care le-a publicat, de asemenea nu duc la suspiciunea de a fi vrut să susțină anumite interese politice ale vremii, deci este greu fără însemnările originale să se poată contesta autenticitatea.

În fragmentul întâi al însemnărilor se relatează despre întoarcerea comandantului în bărci, în jos pe Niprul plin de sloiuri, pînă la așezarea Borion. După un scurt popas aici, cînd se face și o observație astronomică, drumul se continuă pe uscat prin nămeții de zăpadă în direcția cetății Maurocastro.

În al doilea fragment se descrie năvala barbarilor în ținutul învecinat cu cel condus de comandant și apoi la sfîrșitul toamnei chiar asupra ținutului său, ceea ce îl face să ia măsuri de refaceri în «Klimata». Ultimul fragment descrie cum virfurile conducătoare locale, din cauza atacului barbarilor, l-au trimis să apeleze la protecția unui stăpînitor puternic de la nordul Dunării⁴.

Ordinea însemnărilor în codice logic trebuie să coincidă cu cea a evenimentelor. Însemnările au fost făcute într-o perioadă destul de scurtă intrucit Ch. B. Hase nu semnalează nici o diferențiere în caracterul scrisului. Bazați pe textul și comentariile lui Ch. B. Hase, istoricii ruși, care s-au ocupat de această problemă, au localizat evenimentele în Crimeea, precum au făcut-o A. A. Kunik, B. Köhne, S. A. Gedeonov, N. P. Lambin, D. I. Ilovajskij, numai că majoritatea din ei au văzut în stăpînitorul de la nordul Dunării pe cneazul Sviatoslav (945—972). Pentru localizarea în Crimeea pleda numirea de Klimata, bine cunoscută în ținutul stăpînit aici de bizantini⁵.

Primul, V. G. Vasiljevskij, în 1876 pune la îndoială această localizare și propune identificarea acestei denumiri cu cetatea Klemades amintită de Procopius în regiunea de lingă Vidin⁶. El mută evenimentele la Dunăre, mai cu seamă că în însemnări se vorbește de acest fluviu și de cetatea Maurocastro (Belgorod Dniestrovskij, Cetatea Albă).

Alți cercetători propun pentru Klimata diferite localizări, P. Buracikov pe Nipru, F. I. Uspenskij pe Don, iar P. N. Miljukov la Maurocastro, datînd evenimentele în jurul anului '900.

F. Westberg, ținînd seama de observația astronomică făcută de comandant, cu ajutorul unor cunoscuți astronomi, a pus baza datării reale a evenimentelor, dar a optat ca și majoritatea cercelătorilor anteriori pentru Crimeea și epoca lui Sviatoslav.

3. Val. Al. Georgescu, *Byzance et les institutions roumaines, jusqu'à la fin du XV-e siècle*, în «XIV-e Congrès international des études byzantines, Rapports IV», București, 1971, p. 56, nota 33.

4. A. Cazacu, *Cîteva considerațiuni asupra fragmentelor așazisului Toparcha Gotticus*, în «Revista istorică», XXX, 1—12, 1944, p. 33—53.

5. M. V. Lavcenko, *Очерки по истории русско-византийских отношений*, Moscova, 1956, p. 291—339.

6. Procopius, *De Aedificiis*, în «Izvoarele istoriei românilor», v. XV (ed. G. Popa-Lisseanu), București, 1939, p. 60, 100.

Cercetătorii ulteriori ca I. Kulakovskij, S. Ţestakov, A. Vasiliev, V. V. Mavrodin, B. D. Grekov, G. G. Litavrin, ş. a. au adoptat acelaşi punct de vedere. M. Şangin consideră că stăpînirea comandantului se găsea pe riul Mesta în sudul Bulgariei ⁷.

M. V. Levcenko, supunînd textul unei analize atente, propune plasarea evenimentelor pe cursul inferior al Dunării în rîstîmpul 993—1001 şi consideră că Vladimîr este stăpînitorul de la nordul Dunării ⁸.

E. Honigmann plasează evenimentele la Maurocastro, în decembrie 1021 ⁹.

J. Bromberg opinează pentru Crimeea şi Sviatoslav ¹⁰.

Socotind că evenimentele s-au petrecut la gurile Dunării, cercetătorii români au studiat problema cu atenţie propunînd diferite datări. N. Bănescu pune evenimentele în epoca lui Sviatoslav ¹¹. A. Cazacu, care a publicat traducerea integrală a însemnărilor, inclina pentru secolul al XI-lea, considerînd că stăpînitorul de la nordul Dunării era un cuman, însă supuşii puteau fi români.

C. Cihodaru oscilează în a plasa pe comandantul bizantin în nordul Dobrogei sau la Maurocastro, ca datare propune pentru primul fragment iarna 1050—1051 şi pentru al doilea vara lui 1050, iar drept stăpînitor la nordul Dunării îl consideră pe Iaroslav (1019—1054) ¹².

P. Diaconu aşază stăpînirea comandantului în nordul Dobrogei şi datează evenimentele din primul fragment în iarna 991—992, iar cele următoare în vara şi toamna lui 995, văzînd în stăpînitorul de la nordul Dunării pe un conducător peceneg ¹³.

B. Cîmpina consideră că acest comandant stăpînea în Dobrogea şi a plecat după ajutor la Vladimir ¹⁴. Şt. Pascu admite localizarea în Dobrogea, şi precizează că stăpînitorul nordic era Vladimir ¹⁵. P. P. Panaitescu şi I. Barnea consideră că stăpînitorul de la nordul Dunării era peceneg ¹⁶.

7. M. V. Levcenko, *op. cit.*, p. 293—302.

8. M. V. Levcenko, *op. cit.*, p. 332—339.

9. E. Honigmann, *Studies in slavie church history*, în «Byzantion» XVII, 1944—1945, p. 158—162.

10. J. Bromberg, *Toponymical and historical miscellanies...*, în «Byzantion», XIII, 1938, 1, p. 9—71.

11. N. Bănescu, *Cele mai vechi ştiri bizantine asupra românilor de la Dunărea de Jos*, în «Anuarul institutului de istorie naţională din Cluj», 1921/22, p. 138—160.

12. C. Cihodaru, *Observaţii critice asupra însemnărilor «Toparhului bizantin»*, în «Studii şi cercetări ştiinţifice. Istorie», Iaşi, XII, 2, 1961, p. 259—272; C. Cihodaru, *Precizări necesare în legătură cu datarea valului de piatră din Dobrogea şi însemnările toparhului bizantin*, în «Studii», XVI, 1963, 5, p. 1123—1135; C. Cihodaru, *Alte precizări în legătură cu valul de piatră din Dobrogea şi cu însemnările toparhului bizantin*, în «Analele institutului de istorie şi arheologie», II, Iaşi, 1963, p. 261—280.

13. Petre Diaconu, *Despre datarea valului de piatră din Dobrogea şi localizarea evenimentelor din nota toparhului grec*, în «Studii», XV, 1962, 5, p. 1215—1235 şi versiunea în limba germană *Zur Frage der Datierung des Steinwalles in der Dobrußsch und der Lokalisierung der im Berichte des griechischen Toparchen geschilderten Ereignisse*, în «Dacia», N. S., VI, 1962, p. 317—335; Petre Diaconu, *Din nou despre datarea valului de piatră din Dobrogea şi nota toparhului grec* (partea I), în «Studii şi cercetări de istorie veche» (prescurtat «SCIV»), 16, 1965, 1, p. 189—199 şi (partea a II-a), în «SCIV», 16, 1965, 2, p. 383—394; Petre Diaconu, «Alte precizări în legătură cu valul de piatră din Dobrogea şi însemnările toparhului bizantin», în «SCIV», 19, 1968, 2, p. 357—369.

14. B. Cîmpina, *Le problème de l'apparition des états féodaux roumains*, în «Nouvelles études d'histoire», I, 1955, p. 181—207.

15. Şt. Pascu, *Cristalizarea relaţiilor feudale şi apariţia primelor formaţiuni politice pe teritoriul ţării noastre în secolul al X-lea şi la începutul secolului al XI-lea*, în *Istoria României*, v. II, Bucureşti, 1962, p. 15—59.

16. P. P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii româneşti*, Bucureşti, 1969, p. 255; I. Barnea, Şt. Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, V. III, Bucureşti, 1971, p. 92.

Deși problema a fost mult dezbătută, nu există încă o părere comună între cercetătorii care au studiat în ultima vreme însemnările comandantului bizantin. Majoritatea admit în prezent că stăpînirea acestuia se găsea în nordul Dobrogei, în acest sens pledînd amintirea în însemnări a cetății Murocastro, a Dunării, a stăpînitorului de la nordul Dunării și a ajutorului imediat al acestuia din urmă. Localizarea propusă explică de ce tocmai autorul însemnărilor a fost trimis în misiune în zona Niprului, el fiind un bun cunoscător al regiunilor de la gurile Dunării și de la nordul Mării Negre.

Admițîndu-se că stăpînirea comandantului bizantin se găsea la Dunăre și nu în Crimeea, se exclud implicit toate datările anterioare anului 971, cînd imperiul bizantin ajunge din nou la Dunăre.

Pentru determinarea epocii cînd au fost scrise însemnările comandantului bizantin este de mare însemnătate observația astronomică făcută de acesta cînd se găsea pe Nipru și care este amintită în primul fragment. Planeta Saturn se găsea la începutul constelației Vărsătorul, iar soarele în această vreme era în semnele de iarnă ale zodiacului.

Pentru a clarifica problema, întrucît sînt divergențe între cercetători, este necesar de adus cîteva precizări de astronomie. Soarele, pe lingă deplasarea sa zilnică aparentă de la est la vest, mai face pe bolta cerească și o mișcare anuală aparentă de-a lungul unui cerc numit ecliptică. Cele douăsprezece constelații intersectate de ecliptică formează constelațiile zodiacale: Berbecul, Taurul, Gemenii, Cancerul (Racul), Leul, Fecioara, Balanța, Scorpionul, Săgetătorul, Capricornul, Vărsătorul și Peștii. Ecliptica astfel este împărțită în douăsprezece părți egale de către aceste constelații. Spre miezul-noapții, culminează în partea de sud a cerului constelația zodiacală, care este diametral opusă constelației în care se află soarele în luna respectivă. Dintre planetele sistemului solar în vechime erau cunoscute Mercur și Venus (Luceafărul), vizibile la apusul sau răsăritul soarelui și Marte, Jupiter și Saturn, care pot fi văzute în cursul nopții, cînd acestea se găsesc în opoziție cu soarele.

Planurile de rotație ale planetelor sînt înclinate față de cel de rotație al pămîntului cu cîteva grade, în cazul lui Saturn cu $2,5^\circ$, ceea ce face ca mișcarea aparentă a acestora pe cer să se desfășoare în apropierea eclipticei. Din cauza vitezei diferite de rotație a planetelor față de pămînt, această traiectorie nu se mai vede de pe pămînt ca un cerc, ci ca o curbă cu cîte o buclă anuală. În cazul lui Saturn curba se găsește în imediata apropiere a eclipticei și străbate deci cele douăsprezece constelații. Cum Saturn face o rotație completă în 29 ani și 166, 177 zile, rezultă că este vizibil într-o constelație timp de aproape doi ani și jumătate, cuprinzînd obișnuit două, uneori chiar trei ierni pămîntești.

Constelația Vărsătorului se vede bine vara și toamna și culminează la începutul lunii septembrie. Ea este vizibilă în zilele de iarnă seara în direcția apusului, la începutul lui martie dispare aproape complet și începe să fie din nou vizibilă primăvara, dimineața, înspre răsărit ¹⁷.

17. A. Weigert, H. Zimmermann, *Brockhaus ABC der Astronomie*, Leipzig, 1960, p. 18—19, 233—236, 273—274, 371.

În însemnări se spune că Saturn se vedea la apus și «se afla tocmai la începutul trecerii sale prin Vărsătorul», în timp ce soarele era în iarnă. Deci datele sînt plauzibile.

Astronomii consultați de F. Westberg au indicat pentru secolele X—XI următoarele perioade, cînd Saturn se vede în constelația Vărsătorului: 902—904, 932—934, 961—963, 991—993, 1021—1023, 1050—1052 și 1080—1082¹⁸. Intrarea în constelații se face alternativ vara și iarna în perioada cercetată și dacă am considera datele astronomice teoretice ar trebui, cum au făcut unii cercetători, să se elimine unele perioade. În realitate în perioadele cînd intrarea se face în vară planeta este mai vizibilă tocmai iarna că se găsește sigur la începutul trecerii sale prin constelația Vărsătorul, deci nu trebuie eliminată nici o perioadă. Ținînd seama de determinarea paleografică a lui Ch. B. Hase, anume că însemnările sînt de la sfîrșitul secolului al X-lea sau începutul secolului al XI-lea, trebuie luate în considerație numai perioadele 991—993 și 1021—1023. Perioada 1050 se exclude, întrucît alît situația din stepile Ucrainei cit și cea din imperiul bizantin nu erau favorabile unei expediții în zona Niprului. Din primul fragment rezultă că sloiurile pluteau pe Nipru, iar cînd comandantul s-a oprit la Borion și făcea observația astronomică, trecuse solstițiul de iarnă și Niprul înghețase complet. Deci expediția a avut loc în lunile decembrie și ianuarie, cînd într-adevăr constelația Vărsătorului se vede seara în partea de vest a cerului, așa cum precizează însemnările. Întrucît Saturn se găsea la intrarea în constelație, trebuie luate în considerație iernile 991—992 și 1021—1022.

Evenimentele din fragmentul al doilea dau posibilitatea alegerii uneia din cele două date. P. Diaconu optează pentru 991—992 și consideră că barbarii care au distrus 10 orașe și peste 500 de sate, în regiunea vecină cu cea condusă de autorul însemnărilor, sînt forțele conducătorilor locali de la Pliska, Preslav și din alte centre. Aceștia se presupune că se eliberaseră în 976, că au ridicat între 976—992 valul de piatră din centrul Dobrogei și că în 995, cînd bulgarii asediază Salonicul, ar fi atacat nordul Dobrogei, care se consideră că rămăsese în stăpînirea bizantinilor.

Întrucît în legătură cu însemnările comandantului bizantin se discută de cercetători și datarea celor trei valuri din Dobrogea, este necesar de subliniat cîteva lucruri. Multă vreme s-a crezut că ele au fost construite de romani. După ultimele descoperiri arheologice valul de piatră se datează a fi din secolul al X-lea. I. Barnea¹⁹, C. Cihodaru, ș. a. îl consideră bizantin și construit anterior anului 992, P. Diaconu admite că a fost construit între 976—992 de bulgari, care au ridicat la hotarele țării lor numeroase valuri. Descoperirea făculă de E. Comșa a unei inscripții cirilice din anul 943 la Mîrcea Vodă făcută pe o piatră, așezată la baza castrului al VIII-lea al valului de piatră dă posibilitatea unei datări reale²⁰. Inscripția nu are

18. M. V. Levcenko, *op. cit.*, p. 310—311; C. Cihodaru, *op. cit.*, în «SCȘ», p. 259—272; Petre Diaconu, *op. cit.*, în «Studii», p. 1215—1235.

19. I. Barnea, *Ceramica din cariera de cretă de la Basarabi (reg. Dobrogea)*, în «SCIV», XIII, 1962, 2, p. 349—371.

20. E. Comșa, D. Popescu, *Cercetări arheologice pe traseul canalului Dunărea—Mare Neagră*, în «SCIV», II, 1951, 1, p. 169—176; E. Comșa, *Cercetări și observații în legătură cu valurile din Dobrogea*, în «SCIV», II, 1951, 2, p. 233—238; E. Comșa, *Cîteva descoperiri arheologice din ratonul Medgidia (regiunea Constanța)*, în «Materiale și cercetări arheologice», IV, 1957, p. 325—334.

caracter oficial, ci a fost zgîriată, sub influența evenimentului consemnat, pe peretele carierei și păstrată parțial pe un bloc extras și apoi pus la baza construcției. Deci în 943 valul era în plină construcție. Trebuie să amintim că zidul de piatră se leagă de zidul cetății feudale de la Axiopolis. Probabil ridicarea lui a fost dictată de campania pustiitoare din anul 941 întreprinsă de cneazul Igor împotriva Constantinopolului²¹. Întrucît acest val suprapune în parte valul mare de pămînt, care este construit asemănător, cu castele adiacente, acesta din urmă trebuie să presupunem că a fost ridicat la începutul secolului al X-lea, probabil tot din cauza atacurilor rusești. Valul mic de pămînt, care este tăiat de celelalte două, este mai aplatizat și se racordează la zidul cetății Tomis, după ce a suprapus un cimitir roman lîrziu²², probabil a fost ridicat în secolul al VII-lea, de Asparuch (681—701), conform unei notițe hagiografice.

Textul însemnărilor vorbește de pustiiri făcute de barbari, nu de așezări distruse în luptele cu bizantinii. De altfel 10 orașe și 500 de sate reprezentau în acea vreme o zonă întinsă, ce nu se poate plasa în Dobrogea, așa încît pare puțin probabil ca populația autohtonă dintre Dunăre și Balcani să fi făcut astfel de pagube după 20 de ani de la eliberare, așa cum s-a presupus, tocmai în zona locuită de ea. Deci trebuie să tragem concluzia că barbarii erau locuitorii autohtoni care tocmai se răsculară și distrugeau orașele și salele din zonele pe care le atacau. Astfel de răscoale în această epocă sînt amintite foarte des de scriitorii bizantini.

În însemnări se menționează că barbarii «au meditat cu răutate să facă ținutul lor (adică pămîntul ocupat de ei — *n. n.*), după cum se spune, pradă misilor» (bulgarilor — *n. n.*). Dacă expresia «pradă misilor» nu este o zicală bizantină, cum indică M. G. Nystazopoulou și G. Moravcsik²³, atunci rezultă că răsculații intenționau să cheme în ajutor trupele bulgare, lucru ce s-a și întîmplat întrucît la 1001 bizantinii vor lupta contra lor în această regiune. Răscoala este foarte posibil să se fi produs în 995, sau poate ceva mai tîrziu, la 1000, întrucît vedem pe bizantini intervenind în anul 1001²⁴. Printre orașele recucerite de bizantini se afla Preslavul Mare, numit de cronicarii ruși Pereiaslavet, și Micul Preslav, care probabil se găsea în apropiere, cum argumentează P. Diaconu²⁵, localitatea Prislava sau Proslavizza din nordul Dobrogei avînd numai o asemănare de nume. Pentru o datare la 1021—1022 a expediției comandantului ar pleda observația lui E. Honigmann că după 971 bizantinii aveau mult de lucru să-și întărească stăpînirea în Balcani, încît era puțin probabil că pînă în 991 să fi ridicat cetatea Maurocastro, pe ruinele vechiului Tyras, departe de hotarele imperiului și sub amenințarea pecenegilor.

„Dacă se ia în considerație iarna 1021—1022, atunci barbarii ar fi pecenegii, care au atacat în anii 1027, 1034, 1035 și 1036. Dar năvălirile aveau un caracter trecător și un comandant bizantin nu s-ar fi dus în anul următor să se așeze sub protecția unui alt stăpînitor pentru acest lucru.

21. *Cronica lui Nestor*, în «Izvoarele istoriei românilor» (ed. G. Popa-Lisseanu), v. VII, București, 1935, p. 58—59.

22. Gr. G. Tocilescu, *Fouilles et recherches archéologiques en Roumanie*, București, 1900, p. 163—173; I. Barnea, Șt. Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, v. III, p. 29, 116.

23. G. Moravcsik, *Clasicism în istoriografia bizantină*, în *Literatura Bizanțului. Studii* (ed. N.—Ș. Tanașoca), București, 1971, p. 154.

24. Iv. Duicev, în *Атлас по българска история*, Sofia, 1963, p. 13.

25. Petre Diaconu, *Autour de la localisation de la Petite Preslav*, în «Revue des études sud-est européennes» (prescurtat «RÉSEE») III, 1965, 1—2, p. 37—56.

De altfel săpăturile din cetățile Dinogetia (Demnitzikos) și Capidava nu indică pentru acești ani nici o distrugere. Primul strat de distrugeri se datează, pe baza monedelor, în epoca lui Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea (989—1025). Al doilea strat de distrugeri datat prin foarte numeroase monede ale împăratului Mihail al IV-lea Paphlagonianul (1034—1041) pare a indica mai degrabă anul 1048 decît 1036²⁶.

Deci ținînd seama de toate datele, inclusiv cele ale lui Ch. B. Hase, datarea în iarna 991—992 a primului fragment și probabil în anul 995 sau 1000, al celui de-al doilea fragment, par normale.

Trebuie subliniat că nici din sursele istorice și nici din descoperirile arheologice nu se poate constata o întrerupere la Dunăre a stăpînirii bizantine de 25 ani, ea probabil a fost scurtă numai de cîțiva ani. La sfîrșitul fragmentului al doilea comandantul descrie lupta cu barbarii, el apărîndu-se într-o cetate distrusă. Cînd lucrurile s-au mai liniștit, el s-a gîndit primul să populeze *Klimata* (τὰ κλίματα) și începe prin a fortifica reședința sa, înlii cetățuia apoi întregul oraș. Foarte mulți cercetători au considerat că numirea *Klimata* ar fi a reședinței comandantului. E. Honigmann, N. Bănescu, I. Barnea, ș. a. nu admit această identificare.

Forma de plural este neuzitată pentru numirile de orașe și toate exemplele amintite de cercetători și provenite din literatura bizantină se traduc prin cuvîntul *regiuni*. *Klimata* din Crimeea au avut același sens și pe urmă au devenit nume propriu de regiune²⁷. În acest sens pledează faptul că după ce stăpînitorul nordic îi întărește posesiunea în *Klimata*, îi mai dă un ținut și venituri din țara sa, lucru ce nu s-ar fi întimplat, dacă acesta guverna numai o cetate. Dar faptul este normal în cazul că el stăpînea mai multe regiuni bine populate. Concluzia corespunde întocmai cu evenimentele povestite în fragmentul al treilea, unde se descrie cum el adună pe fruntașii vecini.

Asupra regiunii conduse de comandantul bizantin s-au făcut multe ipoteze de localizare, din care multe au fost părăsite în urma precizărilor de datare. În prezent majoritatea cercetătorilor admit că el stăpînea la Dunăre. Dacă el ar fi stăpînit într-o regiune lingă Vidin, n-ar fi fost trimis tocmai pe Nipru și nici nu și-ar fi putut păstra stăpînirea între răsculați, de o parte, și Bulgaria lui Samuel, pe de altă parte.

Amplasarea stăpînirii sale pe Dunărea inferioară în Dobrogea concordă cel mai bine cu textul însemnărilor și cu datele istorice. Vechea împărțire administrativă romană a unei provincii pe orașe-cetăți (*civitas, πολις*)²⁸ s-a transmis imperiului bizantin. Thema de asemenea era divizată pe orașe. Teritoriul supus unui oraș era cam de mărimea unui județ, avînd sate, tîrguri și cetăți. Comandantul bizantin conducea un astfel de oraș sau eventual teritoriul a cîtorva orașe.

26. Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava. Monografie arheologică*, v. I, București, 1958, p. 139—147, 238—244; Petre Diaconu, *Despre pecenegii la Dunărea de jos în prima jumătate a secolului al XI-lea*, în «SCIV», 18, 1967, 3, p. 463—476; Gh. Ștefan, I. Barnea, M. Comșa, E. Comșa, *Dinogetia. Așezarea feudală timpurie de la Bisericuța-Garvăn. I*, București, 1967, p. 25—29, 121, 375—382; Petre Diaconu, *Les Petchénègues au Bas-Danube*, București, 1970, p. 44, 63.

27. M. V. Levcenko, *op. cit.*, p. 318—319; I. Barnea, Șt. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 91.

28. A. A. Bolșacov-Ghimpu, *Organizarea bisericii din Scythia Minor în secolul al VI-lea*, în «Glasul Bisericii», XXIX, 11—12, 1970, p. 971—977.

Cultura acestui comandant era însemnată, avea cunoștințe de astronomie, posedea cărți, iar însemnările au fost scrise corect, întrucît editorul nu semnaleză greșeli de limbă. Probabil că el a avansat pe treptele ierarhiei bizantine, căci numai așa codicele în care s-au făcut însemnările, a putut ajunge la Constantinopol de unde mai târziu a fost dus în Italia.

Dacă ținem seama de relatarea Annei Comnena despre prezența la sfîrșitul secolului al XI-lea la Vicina a unui conducător local, de existența ulterioară aici a unei episcopii, devenită mai târziu mitropolie, cit și de înființarea în aceste locuri a unei înfloritoare colonii genoveze, considerăm că nu este de loc hazardat a presupune că aici se găsea reședința comandantului bizantin din nordul Dobrogei. Orașul de reședință era mare, căci în el găsea adăpost o garnizoană compusă din peste 100 de călăreți și 300 de prăștieri și arcași, cit și un număr însemnat de locuitori ce se adunaseră aici. Situația corespunde cu întinderea mare pe teren a cetății Vicina, ce trebuie localizată după N. Grămadă la Noviodunum (Isaccea), nu la Păcuiul lui Soare, cum propune P. Diaconu²⁹.

După stabilirea epocii și zonei activității comandantului, se pune problema identificării stăpînitorului puternic de la nordul Dunării.

Partea cea mai interesantă din însemnări pentru istoria țării noastre este fragmentul al treilea. În acesta se descrie adunarea conducătorilor locali la reședința comandamentului, spre a judeca situația în care se găseau. Aceștia holărăsc ca el să se adreseze stăpînitorului puternic de la nordul Dunării spre a-i lua sub protecția lui. În însemnări se specifică că supușii comandantului erau «*vecini celui care stăpînea la nord de Istru, tare, cu o oaste numeroasă și putere de luptă, și că nu erau diferiți în leul lor de viață de năravurile (obiceuirile) de acolo*».

Majoritatea cercetătorilor au considerat că stăpînitorul puternic ar fi marele cneaz al Rusiei, dar acesta se bolează de-abia în anul 988 sau 989³⁰, deci greu de presupus că bizantinii și-ar fi comparat obiceiurile cu ale rușilor.

Unii cercetători susțin că primul fragment ar trebui considerat ca ultimul și ar descrie întocmai întoarcerea de la Kiev. Este greu de admis că un comandant bizantin ar fi alergat după un ajutor imediat, în plină iarnă, tocmai la Kiev la peste 600 km, străbătînd ținuturile pecenegilor, cînd mai simplu s-ar fi putut duce în capitala imperiului la Constantinopol, la numai 500 km. S-ar putea face presupunerea că ar fi putut apela la un comandant rus, care ar fi avut reședința la Perescina. Aceasta a fost capitala tribului ulicilor, ce locuia pe cursul mijlociu al Nistrului și se găsea în apropierea satului actual cu acest nume, probabil la cîtiva kilometri mai departe, la Lukașevka, unde s-au găsit urmele unei cetăți puternice slave. Perescina a fost cucerită sub Igor în anul 914 de voievodul său Sveneld, după un război de 3 ani³¹. Această lungă rezistență se poate explica numai ca urmare a

29. N. Grămadă, *Vicina. Izvoare cartografice. Originea numelui, identificarea orașului*, în «Codrul Cosminului». I. 1925, p. 427—459; Petre Diaconu, *Despre localizarea Vicinei*, în «Pontice», 3, 1970, p. 275—295.

30. M. V. Leveenko, *op. cit.*, p. 310—385.

31. G. B. Fedorov, în „Краткие сообщения института истории материальной культуры” (КСИИМК), L. 1933 p. 104—126; G. B. Fedorov, în «КСИИМК», 56, 1954, p. 8—23; G. B. Fedorov, *Rezultatele și problemele principale ale cercetărilor arheologice din sud-vestul U.R.S.S., referitoare la primul mileniu al e.n.*, în «SCIV», X, 1959, 2, p. 371—408.

unui ajutor militar primit probabil de la românii vecini. Ulici sînt amintiți prima dată în cronicile rusești în 885, cînd erau în război cu Oleg³². Constantin Porfirogenetul în opera sa «De administrando imperio», scrisă pe la anul 950, îi indică pe ulici ca trib supus rușilor, deci au continuat să existe, teritoriul lor nefiind ocupat decît parțial de triburile pecenege. Tot acest scriitor ne informează că pecenegii stăpîneau tărîmul Mării Negre pînă la Selina (Sulina) și că tribul peceneg Iabdiertim era vecin cu ulicii și alte triburi slave supuse rușilor³³. Deci pecenegii stăpîneau în Bugeac și separau ținuturile tributare rușilor de statul bulgar. Dacă Rusia s-ar fi întins pînă la Dunăre, în anul 971 Sviatoslav nu s-ar fi retras din Bulgaria pe mare și n-ar fi iernat la gura Niprului, ci ar fi luat drumul de uscat mai scurt și mai sigur. Comandantul bizantin amintește că stăpînitorul i-a dat o satrapie și venituri din țara sa. Acest lucru nu ar fi fost posibil, decît dacă regiunea comandantului era vecină cu cea a stăpînitorului de la nordul Dunării, deci rezultă că se exclude ipoteza, că acesta ar fi fost marele cneaz al Kievului sau vreun subordonat de al său.

Unii cercetători români au presupus că stăpînitorul puternic ar fi fost un șef peceneg din Muntenia sau Moldova și tot pecenegii ar fi format în bună parte populația în nordul Dobrogei. Dar pe baza descoperirilor arheologice nu rezultă prezența în nordul Dobrogei, la sfîrșitul secolului al X-lea, a unei populații pecenege numeroase, așa încît nu se poate vorbi de asemănarea obiceiurilor populațiilor de la sudul și nordul Dunării, prin faptul că ele ar fi fost pecenege, deci trebuie căutată o altă explicație.

Despre o stăpînire efectivă pecenegă asupra întregii Muntenii și Moldove nu poate fi vorba, căci datele arheologiei o infirmă din plin. Datele transmise de Constantin Porfirogenetul ne dau posibilitatea să localizăm cele patru triburi pecenege ce locuiau la apus de Nipru. Pecenegii din tribul Gyla se așezaseră în zona de stepă dintre Alba Iulia și Sibiu, unde îi amintește documentele ungurești și unde s-a găsit o ceramică specifică lor. Tribul Ghiazihipon era vecin cu Bulgaria și locuia în cîmpia Bărăganului, între Dunăre și Siret, stăpînirea lui nedepășind mult spre vest zona Silistra (Dristra). Tribul Iabdiertim locuia lingă triburile supuse rușilor: ulici, drevleni și lenzeni, deci în stepa dintre Dunăre și Bug. În sfîrșit tribul Haraboi era vecin cu Rusia propriu-zisă, adică cu regiunea din apropierea Kievului, și popula stepa de lingă Nipru³⁴. Nu se poate postula o stăpînire generală pecenegă în Muntenia și Moldova, pe baza unor descoperiri arheologice și a unor toponime³⁵, intrucît o dezminț zecile de așezări românești de tip Dridu din secolele IX—XI. Pecenegii au stăpînit numai Bugeacul și Bărăganul. În regiunile de stepă de pe cursul mijlociu al Prutului, din Teleorman sau din Ollenia s-au așezat de-abia la mijlocul secolului

32. *Cronica lui Nestor*, p. 46.

33. Constantin Porfirogenetul, *Carte de învățătură pentru fiul său Romanos*, (ed. V. Grecu), București, 1971, p. 19, 58.

34. H. Mihăescu, Gh. Ștefan, R. Hîncu, Vl. Iliescu, *Izvoarele istoriei României*, v. II, București, 1970, p. 664—665.

35. Petre Diaconu, *Cu privire la problema căldărilor de lut în epoca feudală timpurie* (sec. X—XII), în «SCIV», VII, 1956, 3—4, p. 421—439; I. Conea, I. Donat, *Contribution à l'étude de la toponymie péchénnègue-comane de la plaine roumaine du Bas-Danube*, în «Contributions onomastiques», București, 1958, p. 139—169; Petre Diaconu, *К вопросу о глиняных котлах на территории РНР* în «Dacia», N.S., VIII, 1964, p. 249—263; M. Sâmpetru, D. Șerbănescu, *Mormîntul de căldareț nomad descoperit la Curcani (jud. Ilfov)*, în «SCIV», 22, 1971, 3, p. 443—455.

al XI-lea grupuri de pecenegi și turco-uzi, cum ne indică săpăturile de la Răducămeni lângă Iași³⁶. Asemănător alte grupuri numeroase s-au așezat în imperiul bizantin, în Ungaria și în sudul Rusiei. Între Bug și Nipru sînt amintite în cronicile de nenumărate ori aceste grupe de refugiați, supuse stăpînirii rusești. Întrucît tribul Iabdiertim era așezat la sud de zona împădurită a podișului Podoliei locuită de triburile slave, în stepa dintre Dunăre și Bug, logic el nu putea spre vest să fie stăpînit peste zona deluroasă și muntoasă, acoperită cu păduri, din bazinul Prutului și Siretului. Deci se exclude și alternativa ca stăpînitorul nordic să fie un șef peceneg, ce ar fi stăpînit o populație românească. În schimb, dacă nu se supraestimează rolul jucat de popoarele migratoare în istoria poporului român, identificarea stăpînitorului se poate face foarte ușor.

Populația română din Muntenia și Moldova avea aceleași obiceiuri ca locuitorii din imperiul bizantin, adică se ocupa cu agricultura și cu creșterea vitelor și era creștină. Arheologia a demonstrat din plin această asemănare a modului de trai al românilor și bulgarilor de la nordul și sudul Dunării, influențat de civilizația bizantină. Așezările din România și Bulgaria se caracterizează printr-o ceramică de calitate superioară lucrată la roată și numită de tip Dridu, care se datează în secolele IX—XI, iar din secolul al XII-lea a început să fie influențată de cea bizantină. Zecile de așezări românești găsite în Muntenia și Moldova cu o ceramică superioară de tip Dridu, ce era de altfel răspîndită pe tot teritoriul locuit de români³⁷, indică că și în aceste regiuni existau voievodate române puternice, asemănătoare celor amintite de cronicile ungurești în secolele X—XI în Transilvania, Crișana și Banat. S-a arătat mai înainte că stăpînirea comandantului bizantin nu se putea găsi în zona Vidinului, căci ar fi fost prins între forțele din Bulgaria și răsculații din zona Preslav, deci stăpînitorul puternic de la nordul Dunării nu putea fi voievodul român din Oltenia și nici cel din Muntenia. Rămîne să se ia în considerație numai localizarea comandantului bizantin în Dobrogea și a stăpînitorului puternic în Moldova.

Existența unui singur voievodat român în secolele XII—XIII înainte de așa-zisa «întemeiere» a Moldovei astăzi nu se mai pune la îndoială³⁸.

Deci prin însemnările comandantului istoria voievodatului român din Moldova se extinde pînă cel puțin în jurul anului 1000, dar existența lui, prin analogie cu cele din Transilvania, se poate postula și pentru secolul al IX-lea, cînd românii, în urma prăbușirii stăpînirii avare, progresează economic și se întăresc politic.

36. Dan Gh. Teodor, *Cîteva observații în legătură cu căldările de lut descoperite la Răducămeni* (r. Huși, reg. Iași), în «SCIV», XIV, 1963, 1, p. 197—205.

37. I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des Proto-Roumains. La civilisation de Dridu. Note préliminaire*, în «Dacia», N.S., II, 1958, p. 371—382; M. Comșa, *Cu privire la caracterul organizării social-economice și politice de pe teritoriul țărilor noastre în epoca migrațiilor*, în «SCIV», 18, 1967, 3, p. 431—442; E. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, 1967, p. 135—165; Dan Gh. Teodor, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în «SCIV», 19, 1968, 2, p. 227—278; Dan Gh. Teodor, *Elemente și influențe bizantine în Moldova în secolele VI—XI*, în «SCIV», 21, 1970, 1, p. 87—128; N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 118—136.

38. Șt. Ștefănescu, «*Intemeierea Moldovei în istoriografia românească*», în «Studii», XII, 1959, 6, p. 35—54; A. A. Bolșacov-Ghimpu, *Episcopi ortodocși din țările române în secolul al XIII-lea*, în «Glasul Bisericii», XXX, 1971, 1—2, p. 118—129.

Însemnările comandantului indică existența unor strînse relații între populația autohtonă din Moldova și imperiul bizantin. Cînd statul rus începe să se înființeze în secolele IX—X, prin unirea a numeroase state tribale slave, amintite în cronică lui Nestor, în vecinătatea teritoriului Moldovei se găseau dulebii (bujani, volini) și ulicii. Pe baza datelor istorice dulebii, și nu croații din sudul Poloniei, locuiau în bazinul superior al Nistrului³⁹. Ulicii și nu liverții, cum se susține adesea de cercetători, se aflau pe cursul mijlociu al Nistrului și se întindeau pînă la limanul acestuia⁴⁰. După 917 cînd pecenegii sosesc la Dunăre, ulicii sînt restrînși numai la cursul mijlociu al Nistrului. Cronicile rusești nu amintesc în această epocă nici o ciocnire a cnezilor din Kiev cu românii, ceea ce indică în general relații pașnice cu voievodatul român din Moldova. Eșecul lui Sviatoslav din 971 din Bulgaria și stabilirea stăpînirii bizantine la Dunăre au dus la întărirea și extinderea voievodatului român din Moldova. La Brănești pe Răut s-a descoperit un cimitir din secolele X—XI de rit creștin, unde majoritatea cerceilor sînt asemănători cu cei din alte necropole de tip Dridu⁴¹.

Cronicele rusești amintesc în secolul al XII-lea pe berladnici cu capitala lor Berlad și îi arată acționînd în toată Moldova și chiar departe de hotarele lor. Unele dubii istorice care planau asupra existenței țării Birladului, în prezent s-au dovedit complet neîntemeiate⁴². Berladnicii sprijină pe Ivan Rostislavici în 1158 cu 5 000 de ostași la Kucelmin și Ușita pe Nistru și atacă pe mare Oleșia la gura Niprului în 1159, dar sînt urmăriți și dau o bătălie la Dițin (Vicina).

Toate aceste știri de la mijlocul secolului al XII-lea demonstrează clar puterea militară a voievodatului din Moldova și confirmă din plin afirmația comandantului că stăpînitorul de la nord de Dunăre era tare, avînd o oaste numeroasă și deci o putere de luptă corespunzătoare.

Însemnătatea voievodatului român din Moldova în secolul al X-lea este demonstrată și de faptul că vecin cu statul bizantin, ungar și rus și cu triburile pecenege, el reușește să-și păstreze în secolele următoare independența și să ducă o politică de bună vecinătate, fapt pentru care cronicile nu amintesc decît arearorii lupte pe teritoriul Moldovei.

În secolul al XII-lea se face simțită în Muntenia și Moldova influența stăpînirii bizantine, întărită la Dunăre de Comneni, prin apariția unei ceramici bizantine de bună calitate, care va fi luată de model de către meșterii olari români, dînd naștere la ceea ce se numește ceramica feudală din epoca istorică⁴³.

Relațiile românilor din Moldova cu bizantinii sînt bune, căci în 1164 prind pe Andronic la granița țării de Halici și îl readuc în imperiu. Aceste relații de bună vecinătate erau statornicite de multă vreme, odată cu stabilirea la 971 a imperiului bizantin la Dunăre, sau poate chiar și mai înainte, cum sugerează o serie de monede

39. N. S. Derjavin, *Slavii în vechime*, București, 1949, p. 26.

40. A. A. Bolșacov-Ghimpu, *La localisation de la forteresse Turriss*, în «RESEE». VII, 1969, 4, p. 686—690. Aceeași localizare a fost propusă anterior și de alți cercetători, cf. J. Bromberg, în «Byzantion», XIII, 1938, 1, p. 58—59.

41. M. S. Velikanova, în «Советская Этнография», 1964, 4, p. 37—72.

42. A. A. Bolșacov-Ghimpu, *Identificarea așezării Ruscia din anul 1228* (sub tipar), în «Romanoslavica», XVIII, 1972.

43. B. Slătineanu, *Ceramica feudală românească*, București, 1958, p. 46—70.

găsite în Moldova⁴⁴. Numai astfel se explică și acceptul comandantului la cererea supușilor săi de a merge la stăpînitorul de la nordul Dunării, a cărei reședință nu se găsea desigur la mare depărtare, poate chiar la Birlad.

Întrucît un voievodat puternic în secolul al XII-lea ca cel al Birladului nu apare spontan ci evolutiv, putem extrapola considerînd că voievodatul de la sfîrșitul secolului al X-lea era însemnat, mai cu seamă dacă ținem seama și de existența în paralel a celor trei voievodate din Transilvania, ce au fost cucerite cu greu de unguri. Acest voievodat din Moldova va rămîne independent în continuare și în secolul al XIII-lea, cînd este amintit ca țara brodnicilor, cît și sub tătări pînă cînd în 1359 Dragoș se va instala în Moldova și va inaugura istoria ei «oficială».

Trebuie subliniat că trimiterea comandantului bizantin nu era o întîmplare, ci indică strînsele legături economice ce existau între nordul Dobrogei și Moldova. Mai mult, la adăpostul imperiului vor veni să se așeze în nordul Dobrogei și locuitorii din Moldova. Cînd datele despre nordul Dobrogei se înmulțesc, se constată aici o numeroasă populație românească, cu strînse legături cu Moldova, precum o dovedesc numeroasele monede de la Petru al Mușatei, cit și datele toponimice și istorice mai recente⁴⁵. Prezența unei populații românești explică hotărîrile luate de localnici în epoca comandantului, cit și denumirea de către Abulfeda la 1321 a nordului Dobrogei ca țară a valahilor.

În însemnări comandantul spune că stăpînitorul puternic i-a confirmat conducerea în Klimata, i-a dat o satrapie și venituri în țara sa. Acest lucru era posibil numai dacă cele două regiuni erau vecine. Probabil feuda se găsea la Dunăre, pe la Galați în fața cetății Demnitzikos (Dinogetia), care supraveghea trecerea directă spre voievodatul din Moldova⁴⁶.

Însemnările comandantului bizantin au o foarte mare însemnătate pentru istoria poporului nostru întrucît au fost scrise de un martor ocular, care a activat în regiunile dunărene. Afirmațiile lui cîntăresc mai greu decît orice cronică scrisă în capitalele țărilor vecine. Ele infirmă ipotezele create de mulți cercetători că pe la anul 1000 românii erau organizați în mici cnezate, care ar fi fost dependente de diferite popoare migratoare. Din contra, voievodatele române erau puternice și bine organizate, încît o regiune sud-dunăreană putea să le ceară protecție. Acest lucru presupune și o organizare bisericească stabilă avînd în frunte episcopi. Ca și voievodatele, episcopii, se bucurau, cum s-a arătat într-un articol anterior, de o independență totală pe care o constatăm din plin în secolul al XIII-lea, și mai ales, în al XIV-lea, cînd vor recunoaște cu greu oblăduirea patriarhiei din Constantinopol⁴⁷. Această așezare sub protecția patriarhiei, tocmai cînd imperiul bizantin nu mai avea nici o putere, ar părea bizară. Acest act se explică ușor, dacă se urmărește activitatea bisericii catolice în Transilvania, Muntenia și Moldova în secolele al XIII-lea și al XIV-lea. Exista o presiune continuă, ce se exercita sub scutul statului ungar, de a

44. Irimia Dimian, *Cîteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul R.P.R.*, în «Studii și cercetări de numismatică», I, 1957, p. 189—216.

45. C. C. Giurescu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța, 1966, p. 12—13.

46. A. A. Bolșacov-Ghimpu, *La localisation de la cité byzantine de Demnitzikos*, în «RÉSEE», V, 1967, 3—4, p. 543—549.

47. A. A. Bolșacov-Ghimpu, *Episcopi ortodocși*, p. 128—129.

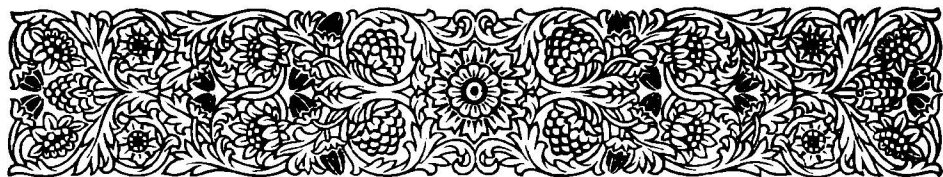
aduce pe episcopii ortodocși români din toate regiunile sub oblăduirea Romei și implicit voievodatele sub suzeranitatea ungară. Puse în fața alternativei de a-și pierde independența religioasă și poate și politică, țările române au făcut un mare act politic, au recunoscut oblăduirea patriarhiei din Constantinopol în schimbul ridicării bisericilor la rangul de mitropolie. Astfel lupta locală și inegală a domnitorilor români în contra presiunii catolice se putea transforma de acum înainte într-un conflict între biserica ortodoxă și cea catolică. Că actul de supunere era un act politic rezultă și din îndelungatele tratative duse de domnitorii români cu patriarhia ca mitropoliții să fie români sau în tot cazul acceptați de ei. Astfel domnitorii căpătau sprijinul întregii lumi ortodoxe, fără să intre în același timp sub suzeranitatea vreunui stat⁴⁸.

Toată această activitate diplomatică clarvăzătoare ar părea surprinzătoare pentru niște țări abia întemeiate în secolul al XIV-lea, dar capătă o explicație normală în lumina vechimii atestată documentar de actele din toate țările vecine a acestor voievodate române.

A. A. BOLȘACOV-GHIMPU

48. E. Stănescu, *Byzance et les pays roumains aux IX-e—XV-e siècles*, în «XIV-e Congrès international des études byzantines. Rapports IV», București, 1971, p. 7—47.

DIMITRIE IARCU ȘI TRECUTUL CĂRȚII VECHI ROMĂNEȘTI

Evocăm în paginile ce urmează figura unuia dintre marii cititori ai bibliografiei românești din secolul trecut, a cărui operă s-a bucurat de o deosebită prețuire în rândurile cărturarilor noștri. Scoaterea la iveală a operei sale, uitate astăzi, poate avea semnificația unui act de conștiință culturală și totodată prilejuiește conturarea portretului său moral, rămas asemenea unui sigiliu spiritual în opera sa.

Născut în anul 1817, la Slatina, Dimitrie Iarcu descindea din părinți transilvăneni veniți în Țara Românească. Urmează școala primară din Slatina, iar după absolvirea ei, D. Iarcu vine în București și începe pregătirea «pentru strana stîngă, la biserica școlii Colțea»¹. Apoi, în urma unui concurs, i s-a încredințat postul de al doilea ajutor pentru clasa I-a și a II-a (școala mică), dar, murindu-i mama, se întoarce la Slatina. Cînd, în urma unei reforme de instrucțiune publică, s-au înființat clasele de umanioare la Sf. Sava, revine în București și-și completează studiile. În 1842 este numit profesor de clasa a III-a primară la Școala Colțea, urmînd și cursurile de drept, și filozofie, cu Laurian, și anatomie cu Crețulescu².

În timpul revoluției din 1848, se află printre propagandiștii ei, motiv pentru care este arestat și întemnițat la Văcărești, pînă în 1849, apoi este din nou profesor. Cunoștințele lui de pedagogie îi aduc numirea, în 1858, în funcția de secretar la Comisiunea pentru dezbaterile programelor, metodelor și cărților didactice. Alunci i s-a impus a prelucra *Abecedarul*, *Istoria naturală* și *Contabilitatea*. În 1860 este numit de Eforia Școalelor, inspector general pînă în 1863, cînd iese la pensie. Este o perioadă din viața sa care i-a adus mari satisfacții, încît pe multe din lucrările sale va semna: «D. Iarcu, vechi profesor și inspector școlar». Pînă în 1879 este casier la Societatea Academică și la Societatea «Transilvania» din București.

Opera lui D. Iarcu.

A. Lucrări de cultură generală

Inteligență deosebită, spirit fecund și entuziast, D. Iarcu a simțit nevoia să se împărtășească și altora. Rodul trebuinței lui de a se dăruii îi conturează o fizionomie aparte între promotorii culturii noastre de la jumătatea secolului trecut, manifestată în marele număr de cărți cu conținutul variat, tipărite în scopul de a face instrucție și educație publicului larg cititor. El tipărește un abecedar și o aritmetică pentru

1. Vasile Gr. Popu : *Conspect asupra literaturii române și literațiilor ei de la început și pînă astăzi în ordine cronologică*. București, Tipografia Alexandru A. Greceseu, 1875, p. 107.

2. Vasile Gr. Popu : *op. cit.*, p. 108.

uzul școlilor primare. El scoate «Manual de învățături trase din Sfinta Scriptură (Noul Testament), spre întrebuințarea tinerilor începători. Tipărit cu cheltuială din Casa Școalelor Naționale, Partea a III-a București, în Tipografia lui Zaharia Karcalki, 1838».

Prețind Istoria, tipărește «*Noțiuni istorice ale tuturor statelor actuali de câte cinci părțile lumii, Europa, Asia, Africa, America, Oceania. Pentru trebuința tinerilor de amândouă sесеle din clasele primarie superioare. Culesse și adnotate de Dimitrie Iarcu Inspectorul de școle, București, Imprimeria lui Cesaru Bolescu, 1863*», în care își expune concepția sa înaintată, dublată de spirit critic față de știința istoriei.

În 1864 scrie: «*Despre adevăratul calendar. București, Tipografia Casei Bolliac, str. Scaunelor nr. 40*», explicînd în Precuvîntare scopul întocmirii acestei lucrări: «Nu cred că pe fața pămîntului să fie vre-un om care să nu țină mult la nașnua sa și religia sa. Instinctul chiar i-o dictează aceasta!»

B. *Traduceri.* Un loc de seamă în opera scrisă a lui Dimitrie Iarcu îl ocupă traducерile. Părerile critice ale vremii atestă lui Iarcu meritul de a fi izbulit să transpună farmecul originalului peste granițele limbii în care s-a născut, în limba noastră traducînd: «*Prietena copiilor, Micu cursu de morală pusă în practică cuprinzînd istorioarele morale pentru trebuința copilăriei și a junimei de M-me Guizot. București, Typographia Colegiului Naționalu, 1853: vol. II 1854*».

Dimitrie Iarcu a înțeles că poporul nostru a simțit întotdeauna enciclopediile ca pe o necesitate de sintetizare a cunoștințelor curente și a trecut atunci la alcătuirea unei serii de cărțuții, răspindite în zeci de ediții, cu titlul general de «Enciclopedia poporană sau prescurtarea de toate științele» stringînd și redînd în înțelesul tuturor cunoștințele elementare și de interes practic din toate domeniile.

Lucrările lui Dimitrie Iarcu, pe care le găsim menționate în lucrarea lui Vasile Gr. Popu³, redată și de C. Diaconovich în Enciclopedia sa și menționate de Emile Picot într-o așerțiune din care nu reținem decît faptul că el știe că ar fi în număr de 99 în afară de opera lui principală bibliografică, constituie un minereu din care aurul nu s-a lămurit în întregime, iar cel care s-a descoperit încîntă încă gustul cel mai pretențios.

C. *Opera bibliografică.* Un neam supraviețuiește prin cultura sa. «Nașnunile, popoarele, spune D. Iarcu, țin fiecare în omenire rangul la care s-au urcat prin cultura lor». El a avut Cullul cărții. De aceea el a vrut să cunoască toate cărțile românești tipărite pină la vremea lui, spre a le face cunoscute tuturor, cu încredințarea că va spori conținutul conștiinței culturale și va pregăti totodată o atmosferă mai prielnică de înțelegere a valorilor culturale autohtone.

«Cît pentru noi Români — spune Iarcu — dacă aspirăm la un rol în concertul nașnurilor culte trebuie întii să vedem ce au lăsat străbunii noștri, ce zestre avem astăzi. Geloși dară de a vedea odată literatura noastră figurînd cu cele clasice moderne, trebuie mai întii după cum am zis, să vedem ce posedăm astăzi. Acesta e motivul ce a îndemnat pe subsemnatul a stringe într-un repertoriu cronologic sau catalog general toate cărțile românești imprimate de la adaptarea imprimeriei pină astăzi». «La lucrarea aceasta mi-a fost de mult ajutor opera D-lui Popp: «*Despre tipografiile românești de la începutul lor și pină astăzi*» scrie el, precum și

3. Vasile Gr. Popu : *op. cit.*, p. 108.

Annalele D-lui T. Cipariu, imprimate în 1858. Deci se constată că la vremea apariției Repertoriului chronologic, bibliografia românească înregistra deja câteva cărți de orientare și informare culturală, ce însemnau în același timp și o inventariere a producției de cărți naționale.

Desigur începutul și dezvoltarea informației culturale la noi e în strinsă legătură cu schimbările din viața social-politică și cu laicizarea tiparului, aflat pînă în secolul XVII sub egida Bisericii. Astfel, bibliograful Theodor Ludu socotește că «unul din cele mai vechi documente bibliografice ar fi catalogul cărților Mănăstirii Văcărești⁴ privind bogata bibliotecă de cărți laice și bisericești a lui Nicolae Mavrocordat, întocmit în 1723, iunie, în ordine alfabetică dar rămas în manuscris»⁵.

Bibliografia românească, urmînd normele evoluției apusene, începea în prima jumătate a secolului trecut sub forma catalogului de librărie sau tipografie, care nu însemna decît o simplă listă de titluri de cărți cu date sumare. Cel dintîi și mai de seamă catalog de acest fel este cunoscut din 1836 și se datorește lui Eliade Rădulescu. Propriu-zis, cum menționează Barbu Theodorescu, acesta este intitulat : «*Catalog pentru toate cărțile ce se află în Librăria D. D. Iosif Romanov și Cumpania, în București, la No. 419 vâpse roșie în Ulița Brașovenilor...* 1836» (Alit pe copertă iar pe pagina de titlu în continuare : «*În Focșani la D. Hr. H. Calcu*» și «*În Iasu la D. D. Dimitrie Nika, librar*») a fost doar tipărit la Eliade și numai acela din 1837 a semnat de el : «*Catalog de cărțile ce se află în Tipografia lui Eliad*»⁶.

Cînd, după anul 1840, Biblioteca românească cunoaște o dezvoltare în privința organizării ei, apar și cataloagele de bibliotecă, ce nu se mai reduc la simple liste de titluri sau numai la o inventariere într-un registru și în interiorul lor. Cărțile cunosc o rînduială pe materii și în cadrul acestora, pe limbi. Un asemenea exemplu îl constituie primul catalog tipărit de biblioteca publică din 1841 al lui D. Gusti : «*Catalogue des livres de lecture de la bibliothéque de l'Académie. Catalogul cărților de citit în Biblioteca Academiei Mihăilene*».

Remarcabile între cataloagele care i-au urmat acestuia sînt cele alcătuite de I. Genilie⁷, I. C. Gârleanu⁸ și Cesar Cătănescu⁹ care prin conștiințiozitatea și priceperea ce au stat la baza întocmirii lor sînt socotite de istoriografi ca începuturile bibliografiei românești științifice.

Evoluția bibliografiei românești înregistrează un moment de seamă în anul 1838, cînd doctorul ardelean, Vășile Popp, intelectual format la Viena, avînd o cunoștință ingenioasă și fecundă, consumată în cultul pentru cartea tipărită și întreaga cultură românească a tipărit : «*Disertație despre tipografiile românești în Transilvania și învecinatele țări de la începutul lor pînă la vremile noastre*», Sibiu 1838.

4. *Catalogul cărților veneratei și domneștii mănăstiri a Prea Sfintei Treimi din Văcărești.*

5. Th. Ludu : *Din istoricul bibliografiei noastre. Izvoare bibliografice necunoscute*, în «*Călăuza bibliotecarului*», 9. nr. 5. mai 1956, p. 28.

6. Barbu Theodorescu : *Bibliografia istorică și literară a lui N. Iorga 1890—1934*. București, Editura «*Cartea Românească*», 1935, p. XI.

7. *Catalogu alfabeticu de cărțile aflate în Bibliotheca centrală București*, 1865.

8. *Biblioteca latină și italiană. Catalog de cărțile latine și italiene ce se află în Biblioteca Colegiului Național*, București, 1846 și vol. II : *Biblioteca franceză, română, elenică, grecească, germană, engleză, ungarică, slavonă, ebraică, arabică și turcească*.

9. *Catalogu generalu alu bibliotecii centrale din Iassi ... redigestu de ... Iassi*, 1868.

Lucrarea aceasta a iscat în ultimii 40 de ani nenumărate discuții dacă este sau nu o bibliografie și dacă autorul ei — și nu Dimitrie Iarcu, cum au considerat unii bibliologi de prestigiu — poate fi investit cu titlul de părinte al bibliografiei românești. Problema a rămas încă stufoasă, deși s-a dezbătut pe larg dar nu vom face un popas asupra ei, decît pentru a pune mai mult în lumină opiniile asupra operei bibliografice a lui Iarcu, care sînt împărțite: unii supravvaloricîndu-l, alții contestîndu-i orice merit și o a treia categorie, ceva mai amabili care contestă valoarea contemporană a operei.

După cele scrise de Ion Mușlea¹⁰ în cea dintîi și substanțială monografie închinată lui Popp, pe aceeași linie de apreciere Ioachim Crăciun menționînd că: «I s-a dat prea puțină importanță și numai astfel se poate explica impietatea de a-l fi uitat cu o dezinteresare condamnabilă de cîte ori era vorba de a preciza începuturile bibliografiei la noi¹¹ îl consideră «părintele bibliografiei românești»¹².

Tot ca pe o încercare de bibliografie generală a culturii noastre sau chiar ca «întîia noastră bibliografie națională retrospectivă» socotește și bibliograful Theodor Ludu¹³ «Disertație», iar pe autorul ei ca cel dintîi bibliograf cu atît mai mult cu cît Popp, încă din 1827 a scris cu intenții bibliografice «o primă pagină de istorie literară» în introducere la *Psaltirea în versuri* a lui I. Prale¹⁴. Lipsa unei umanități în privința conferirii meritului lucrării lui Popp de a fi cea dintîi bibliografie națională retrospectivă, prin prezentarea listelor bibliografice pe tipografii, urmărindu-se peste tot apariția cărții românești, o consideră Th. Ludu¹⁵ cauzată de faptul că «Disertația» a fost judecată independent de condițiile social-politice în care a apărut și n-a fost înțeleasă ca un fragment din istoria culturii noastre, cum de altfel se desprinde greșit bibliografia, ca și istoria bibliografiei, de ansamblul culturii, în cadrul căreia se integrează studiul dezvoltării tiparului și a listelor de cărți.

Și dacă mai există controverse în istoriografia bibliografică, legate de conținutul acestei prime încercări de bibliografie generală a culturii românești vechi, nu mai este nici o îndoială că în ordinea cronologică al doilea bibliograf este marele cărlurar de la Blaj, Timotei Cipariu care la 1858 dădea o listă a cărților cunoscute lui în lucrarea sa » «*Crestomatia sau Analecte literare din cărțile mai vechi și noue românești, tipărite și manuscrise, începîndu-de la secolul XVI până la alu XIX, cu notiția literaria, adunate și alese de Timotei Cipariu, Blasiu, 1858*» lucrare despre care Prof. Ioachim Crăciun consideră că: «valorează, orice obiecțiuni i s-ar aduce, cit o lucrare bibliografică de factura primelor «Bibliothecae» incomplete și timide ale Apusului»¹⁶.

Deși *Crestomatia* lui Timotei Cipariu este socotită uneori o operă filologică și nu bibliografică, publicîndu-se în ea bucăți alese din cărțile vechi românești noi

10. *Viața și opera Dr. Vasile Popp (1789—1842)*. Anuarul Institutului de Istorie Națională, V, p. 86—157, apărută în 1928 și în extras.

11. Ioachim Crăciun: *Bibliografie la Români. O încercare de bibliografia bibliografiilor românești. Avec un resume en français*. Extras din «Anuarul Institutului de Istorie Națională», Cluj IV (1926—1927) Eucurești, Cartea Românească, 1928.

12. *Ibidem*.

13. *Din istoricul bibliografiilor noastre. Dr. V. Popp și începuturile bibliografiilor naționale*. În «Călăuza Bibliotecarului», IX, nr. 10, oct. 1956, p. 27.

14. Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare, București, 15—16 decembrie 1955. *Comunicări și discuții*. București, Editura Academiei Române, 1957, *Discuții*, p. 112.

15. *Dr. V. Popp și începuturile bibliografiei naționale*. În «Călăuza bibliotecarului», 9, nr. 10, oct. 1956, p. 27.

16. Ioachim Crăciun, *op. cit.*, p. 13.

ne-am oprit asupra ei, ca fiind un document important nu numai al istoriei literare ci și al istoriei bibliografiei române, un prețios izvor de informare și mai ales pentru că a servit, în cea mai mare măsură, ca punct de plecare la întocmirea viitoarelor bibliografii, cum va recunoaște îndatoritor și Dimitrie Iarcu: «La lucrarea aceasta mi-a fost de mult ajutor opera D-lui V. Popp, *Despre tipografiile românești de la începutul lor și până astăzi* precum și *Analele* D-lui T. Cipariu, imprimate în 1858 și Ion Bianu și Nerva Hodoș: «Chrestomatia și Principiile. Aceste lucrări, ca și cele următoare nu sunt propriu zis bibliografii, ele conțin însă notițe pretioase asupra cărților românești tipărite»¹⁷.

Deci stadiul de dezvoltare al bibliografiei românești era destul de puțin înaintat. Din toate încercările de pătrundere și de cunoaștere a faptelor culturale, se stabilise o continuitate în preocupările bibliografice, ceea ce într-o țară de cultură lină, cum era țara noastră atunci, a constituit un fapt care și astăzi capătă un plus de considerație. Astfel la aproape 30 de ani de la apariția lucrării lui Vasile Popp, în dezvoltarea cronologică a informației culturale la noi, avea să se ivească cea dintâi bibliografie națională românească în sens modern, care lega bibliografia de istoria culturii noastre, înregistrând în ordine cronologică tipăriturile românești cite erau cunoscute la acea dată, dintre anii 1550—1865 și, spre deosebire de cele anterioare, supunând materialul adunat la o așezare sistematică-alfabetică. Apărea întâia lucrare bibliografică românească, ce punea începuturile bibliografiei metodice românești. Era lucrarea lui Dimitrie Iarcu intitulată cam lung, după obiceiul vremii: «*Anuale bibliografice române. Repertoriu chronologicu sau Catalogu generalu de cărți imprimate de la adoptarea imprimeriei, diumetate seculu XVI și pînă astăzi. 1550—1865 exclusiv. Procesu de două serii, una de date istorice relative la Bibliografiă în genere: invențiuni, decisiuni, scriitori, etc și alte relativă la Imprimeria și în parte la imprimeriile noastre românești. Adunate de mai multu timp și rediciate astfel de Dimitrie Iarcu, vechiu Profesor și Inspectoru de scole. Imprimate cu cheltuiala din fondu Onor. Minist. allu Cultelor și Instrucțiunii publice*».

Fiind un spirit de larg orizont, inezestrat cu mințe deosebit de cuprinzătoare, este firesc să ne punem întrebarea, înainte de a ne opri îndeaproape asupra Bibliografiei lui, analizând-o în planul întocmirii ei, în scopul urmărit, ca și în ceea ce aduce nou față de înaintașii săi și prin care se impune ca o personalitate atât de rotunjită, de unde va fi luat Iarcu imboldul alcătuirii acestei bibliografii generale a culturii românești, așa cum nu mai făcuse nimeni altul pînă la el? Să fie Iarcu tributarul vreunor modele străine, așa cum simtem înclinați să credem, știind că era familiarizat cu limba franceză și italiană? Cunoșcătorii specializați ai bibliografiilor din aceste limbi au stabilit că Iarcu nu le-a cunoscut aproape deloc și cu atât mai mult, că nu exista nici un fel de legătură între ele și studiul său bibliografic. Dorind să facă tuturor cunoscută literatura noastră, el s-a oprit asupra bibliografiilor românești, îndeosebi asupra celor scrise de Vasile Popp și Cipariu, și spiritul său constructiv, partea cea mai de preț a personalității sale, și-a găsit expresia puternică, arcuită în viziune, în bibliografia pe care a scris-o, superioară tuturor celor dinainte prin bogăția materialului ce-l cuprinde.

După cum ne spune că: «s-au găsit niște particulari ca Oltelniceanu, Cipariu, Dionisiu să strângă cu mari cheltuieli cărțile vechi după unde le-a găsit, să vină după aceea un Cipariu, un Vasile Popp să facă catalog din dînsule și să le arate

17. Cf. Barbu Theodorescu, *Istoria Bibliografiei Române*, București, 1945 (Biblioteca documentară).

contemporanilor lor» tot așa s-a trudit și el timp de 30 de ani pentru a aduna cărți sau măcar pentru a le cunoaște titlurile lor și a le face cunoscute și altora fiindcă, așa cum sufletul unei țări e în limba ei, în cultura acelei țări stă puterea sa. Când sau în ce răstimp va fi scris Dimitrie Iarcu Bibliografia sa nu știm dar afirmația Prof. N. Georgescu-Tistu, care susține că alcătuirea ei a pornit din preocupările Academiei Române «în răstimpul de la 1867 la 1874, cit a fost casier contabil la Societatea Academică» este socotită o concluzie eronată¹⁸ deoarece Academia ia ființă în 1866, postul de casier contabil îl deține Iarcu de la 1867 înainte iar Bibliografia lui apăruse deja în ediția primă la 1865.

Bibliograf în sensul adevărat și complet al cuvintului, Dimitrie Iarcu întocmește Bibliografia sa astfel: Cărțile sînt clasate într-o anumită ordine cu referințele obișnuite: autor, titlu, anul și locul apariției, formatul, numărul de pagini, astfel descrise incit și astăzi sînt valabile în bibliografie.

Cu ce scop a întocmit-o? Îl mărturisește chiar el: «Scopul mi-a fost și m-aș socoti cel mai nenorocit de s-ar putea ajunge pe deplin ca: 1) Cunoscînd cărțile, să putem face odată o analiză critică atît asupra lor cît și asupra timpului și circumstanțelor în care s-au produs. Secerișul este mult și bogat, timpul e priincios, se cere numai secerătură; 2) avînd cineva o bibliotecă de cărți române, sau vrînd a-și forma una, îi va fi prea lesne oricui, avînd acest catalog chronologic, a nota într-insul, puînd un semn în dreptul fiecăreia cărți ce are sau ce voiește a avea; 3) vrînd cineva să traducă dintr-o limbă străină în cea română vreo carte, care n-a mai fost tradusă, n-are decît să consulte acest catalog¹⁹. Lipsa lui, poate, a fost cauza de s-a tradus aceiaș cartele în diferite epoce și locuri»²⁰.

Spre deosebire de bibliografiile alcătuite de înaintașii săi, Iarcu ia în seamă și cataloagele de bibliotecă, îndeosebi pe acela al Bibliotecii Statului. «Poate cineva să obiectiveze că un asemenea catalog e de prisos, cînd e odată al Bibliotecii Statului»²¹ dar Iarcu ține să menționeze că lucrarea sa nu face «double emploi» față de catalogul Bibliotecii Statului²² ci dimpotrivă ea urmărește să-l completeze și «tocmai aceasta e care face meritul acestui catalog general chronologic»²³ iar luarea catalogului Bibliotecii Statului în considerație motivează astfel: «1) Acela (Catalogul Bibliotecii de Stat) nu se mișcă de la destinația sa pe cînd această bibliografie a lui poate s-o aibă oricine; 2) Acela abia cuprinde 1.000 de cărți pe cînd în aceasta sînt trecute peste 3400»²⁴; «3) Și cel mai esențial, că în catalogul Bibliotecii cărțile sînt clasificate după materii convenționale (aici 30 la număr și după ordine alfabetică) cînd în acestea sînt clasificate după ani, care a și fost scopul, că adică să ne facă familiari cu uvragiile și bărbații ce au fost în arena bibliografică în fiecare an și pe la aceiași epocă, de la cea mai depărtată și pînă astăzi»²⁵.

18. N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 55, Ipoteza Prof. N. Georgescu-Tistu, care ar putea fi valabilă cel mai mult pentru completările și adăugirile din ediția a II-a, a Bibliografiei Chronologice, de la 1873, își găsește un sprijin în notița următoare: «Au esitu de sub tipariu și se află depuse la cassariului Societății academice de Demetrie Iarcu. București, strada Pensionatului nr. 12, următoarele opere: Annalele societății academice române ...» din «Transilvania» Brașov. VI. 1873 (Cf. N. G. Tistu, *op. cit.*, p. 57).

19. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 215.

20. D. Iarcu, *Bibliografia chronologică ... Precuvintare*, p. 2.

21. *Ibidem*.

22. Cf. N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 55.

23. D. Iarcu, *op. cit. Precuvintare*, p. 2.

24. N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 56.

25. D. Iarcu, *op. cit.*, p. 2.

Conștient că opera sa poate fi lacunară sau că în paginile ei se vor fi strecurat greșeli de tot felul, recunoaște, cu probitatea omului de știință, că din pricina unei informații false va fi trecut o carte originală la traduceri sau invers sau să fi omis vreo ediție, în schimb să fi repetat pe alta de mai multe ori sau s-o fi menționat la doi ani consecutivi avînd două date: una pe copertă și alta pe pagina de titlu sau purtînd altă dată prin retipărire, epuizîndu-se exemplarele anterioare. În orice caz, el roagă cu insistență să i se semnaleze lipsurile, încredințînd pe cititori că: «Cu bucurie voi primi orice observări. Numai astfel putem aduce la perfecțiune nu numai pe noi ci și scrierile în care consistă adevăratul progres»²⁶.

Fiind concepută ca o bibliografie metodică (pentru prima dată în istoria bibliografiei române) Iarcu ar fi vrut să adopte planul folosit în catalogul Bibliotecii Statului, adică orînduirea cărților pe materii, așa cum este cel mai potrivit pentru o asemenea lucrare bibliografică, dar a preferat o metodă mai judicioasă după el, care îmbina înșiruirea cronologică cu clasarea după cuprins²⁷. Astfel cărțile au fost grupate în 10 clase și în cadrul acestor clase, înșirate cronologic după anul apariției. Iată clasele²⁸: I. Cele originale și prelucrate; II. Traduceri din limbi străine; III. Ediții repetate, originale sau traduceri; IV. Broșuri (prescurtări de opere, discursuri, bugete etc); V. Calendare, almanahuri; VI. Periodice, reviste, ziare; VII. Muzică, note psaltichii etc; VIII. Cele litografiate: caligrafii, hărți, tablouri, gravuri; IX. Cărți didactice, în limbi străine despre Români; X. Broșuri în limbi străine relative la Români.

Cărțile fiind așezate în grupe succesive, după anii de apariție, în dreptul fiecărui titlu de carte, în stînga e trecută cifra romană corespunzătoare clasei căreia îi aparține cartea.

Deoarece în vremea cînd și-a alcătuit Bibliografia, la noi majoritatea cărților o constituiau traduceri, Iarcu nu pune la început numele autorului, deoarece: «Aceasta pare că și-ar avea locul acolo unde cărțile sunt mai mult originale și autorii lor niște somități, însă unde cele mai multe sunt traducțiuni și din care unele n-au nici numele traducătorului, să lăsăm că unele n-au nici locul imprimării, după cum altele n-au dată, a trebuit să începem de la titlul cărții»²⁹. Și datele bibliografice urmează astfel: titlul sau materia ce tratează cartea, formatul, numărul paginilor, ediția, autorul, traducătorul, editorul (locul imprimării) locul apariției, tipografia și prețul.

Ceea ce adaugă un merit în plus Bibliografiei lui Iarcu este «mica bibliotecă pentru etatea fragedă» (p. 116 și urm.) adică alcătuirea unei liste de cărți ce pot forma o bibliotecă pentru copii și tineret, precum și indicarea unor date statistice în legătură cu cărțile din Biblioteca Statului de la Sfîntul Sava și a cărților grecești imprimate în tipografiile românești, extrase după catalogul lui Papadopol-Vratu.

La scurt interval, numai la 8 ani, a fost publicată a doua ediție a Bibliografiei sale cu titlul puțin schimbat, cu o adăugare a cărților apărute între 1865 și 1873 și cu notițele bibliografice completate: «*Bibliografica cronologică română sau Catalog general de cărțile române imprimate de la adaptarea imprimeriei diumelatea secolu XVI și pînă astăzi 1550—1873. Processe de două serii, una de date istorice relative*

26. D. Iarcu, *Precuvîntare*, p. 2.

27. Dl. Profesor N. Georgescu-Tistu menționează că orînduirea cărților a făcut-o mai mult după felul de prezentare a cuprinsului decît după materie.

28. Cf. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 65.

29. D. Iarcu, *Bibliografica cronologica* ... p. 2.

la Bibliografiă în genere: invențiuni, deciziuni, scriitori, etc...; alta relativă la imprimări și în parte la imprimăriile noastre românești. Adunate în timpul de aproape 30 de ani și redigiate pe allabetu titlurile cărților fiecărei scrii ale unui an. Buc. 1873.» XX + 161 p.

În «Precuvintare» sînt semnalate îmbunătățirile aduse primei ediții: aranjarea alfabetică a cărților din fiecare grupă spre a putea fi mai ușor găsite iar pentru publicațiile anterioare anului 1830 indicarea locului unde se află cite un exemplar.

Ce aduce nou Iarcu față de înaintașii săi?

Dacă Vasile Popp merită un loc deosebit în istoria bibliografiei românești pentru pasiunea de stringător și cercetător al cărților vechi și pentru datele prețioase pe care ni le-a oferit în legătură cu istoria cărții și tiparului nostru, prezentate într-o sistematizare sui-generis, Dimitrie Iarcu, dincolo de această rivină neobosită de harnic adunător și căutător al cărții vechi, este promotorul unei doctrine bibliografice, pe care nici Popp, a cărui operă «e în primul rînd o istorie a tipografiilor»³⁰ și în care «nu se folosește în înșirarea cărților de o descriere mai bogată și mai metodică»³¹ și nici Cipariu în «Chrestomația» lui, n-au formulat-o. Iarcu dovedește o înțelegere superioară a bibliografiei, manifestînd «tendința de a stringe tot scrisul românesc și de a-l orîndui după anumite criterii și cu anumite scopuri»³². Iarcu va răsturna perspectivele bibliografiei românești spre alte orizonturi și va formula criteriile științifice de alcătuire a ei, prin care va da operei sale temeiul durabilității.

Regretînd — cum mărturisește în Prefața Bibliografiei sale — că în vremea lui tipografii nu mai erau obligați a depune la Biblioteca Statului măcar cite un exemplar din toate cărțile ce se tipăreau, Iarcu arăta că înainte de a se face orice fel de studii științifice, obligația noastră este de a bibliografia întreaga cultură românească. Pe de altă parte bibliografia întregului scris românesc va fi de folos întotdeauna și la alcătuirea bibliotecilor. Utilitatea unei asemenea bibliografii o vedea Iarcu și în raport cu literatura noastră — tînră și în curs de formație la vremea sa, deoarece indică oricui, ce s-a tradus sau nu pînă la acea dată în limba noastră, din cultura universală.

Fără să facem o subordonare a conținutului și a folosului social al lucrărilor bibliografice tehnicii descrierii bibliografice, acordînd o atenție peste măsură acesteia din urmă, deoarece puterea de viață a unei asemenea opere se măsoară nu numai după aspectul normal al descrierii bibliografice, trebuie să remarcăm totuși că Dimitrie Iarcu este un bibliograf modern și sistematic, care cel dintîi face o descriere și o clasificare a cărților cu multe elemente intru totul valabile și astăzi. Cercetarea amănunțită a referințelor și a modului de organizare a materialului Bibliografiei sale, aranjat geometric pe grupe, paragrafe și numere de ordine, dă la iveală pasiunea tenace de celui ce a împlinit această muncă, care îi va fi fost, poate, pe atît de puțin răsplătitoare pe cit a fost atunci și ne mai este și astăzi, încă, trebuincioasă.

Mai tîrziu discuțiile vii în jurul lui Iarcu, ce arată interesul cu care bibliografiile noastre studiază trecutul disciplinei lor, și polemica deschisă, privind persoana primului bibliograf român, stabileau că el rămîne în istoria bibliografiei ca un deschizător al unei noi etape. «Nu poci zice că opul meu este cu desăvîrșire perfectu, destul c-am deschis calea de a se putea perfecționa cu timpul»³³.

30. N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 44.

31. N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, p. 176.

32. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 220.

33. D. Iarcu, *Bibliografia chronologicală ...* p. 2.

Superioritatea lui Iarcu față de înaintașii săi, care n-au lăsat decît modeste, incomplete și nemetodice lucrări bibliografice o evidentiază Prof. Barbu Theodorescu, cînd se străduiește să răstoarne afirmația lui Ion Mușlea³⁴ că Iarcu nu ar fi tipărit bibliografia sa dacă nu ar fi avut opera lui Popp, afirmînd că «e suficient să comparăm mulțimea de cărți date de Iarcu cu puțînătatea operelor citate de Popp, pentru ca această afirmație să cadă de la sine»³⁵. În cele din urmă se poate afirma: Vasile Popp să fie considerat ca cel dintîi bibliograf iar Iarcu ca primul bibliograf modern, cum propune Ioan Lupu³⁶.

În sfîrșit, ceea ce atestă superioritatea Bibliografiei lui Iarcu față de încercările de pînă la el și totodată neasemănata contribuție pe care o aduce bibliografiei internaționale, este menționarea ei în lucrări străine de specialitate, de mare prestigiu.

Dimitrie Iarcu este primul dintre bibliografii români amintit în bibliografiile de bibliografii, apărută peste hotare; Henri Stein îi menționează lucrarea, alături de cea a lui Nicolae Toganu, între bibliografiile retrospective din al său «*Manuel de bibliographie générale, Paris 1897*» și la fel Georg Schneider în tratatul său scrie: «Dimitrie Iarcu, Bibliografia cronologică română, 1550—1873, Ed. 2-a București, 1873. Verberesserte Auflage seiner Annale bibliografice române, 1550—1865. Bucuresci 1865»³⁷.

Dimitrie Iarcu a înțeles că nivelul spiritual al unui neam se măsoară în primul rînd după cărțile pe care le cunosc și le iubesc mulțimile lui. «Singurul lucru esențial prin care există o națiune — ne spune el — e limba, literatura sa»³⁸.

Dimitrie Iarcu a înțeles că educația fără carte nu poate exista și că numai cartea este aceea care te ridică din mediocritate la nivelul geniului. Prin carte se popularizează marile idei ceea ce nu înseamnă coborîrea lor ci ridicarea mulțimilor pînă la lumina cea mai înaltă, pe care au putut s-o vadă eroii faptei, ai gîndului și ai condeiului. Prin carte oricine poate participa la împărăția marilor creații și ea e întotdeauna întîlnirea în spirit a noastră, a celor vii cu cei care au trecut dincolo. Prin carte, nostalgia trecutului din sufletul nostru fuzionează cu evlavia pentru strămoși și dragostea pentru pămîntul țării. «Cărțile — spunea Iarcu — sunt urna sfîntă în care stringem țărîna morților»³⁹.

Dimitrie Iarcu intuia cu mai bine de un veac în urmă că vom ajunge un popor mare numai atunci cînd cărțile vor constitui o lumină spre care să năzuiască sufletul tuturor. Intuiția lui de atunci este astăzi un adevăr, care ne obligă să nu-l uităm niciodată și să-l evocăm întotdeauna nu numai ca pe un călător care a înțeles și și-a împlinit solia în viața neamului său, dar și ca pe o figură tutelară a culturii naționale.

. CONȘTANȚIN, EM., BUÇESCU .

34. «Revista Istorică Română», vol. III, fascicula III—IV, p. 409 (Cf. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 39).

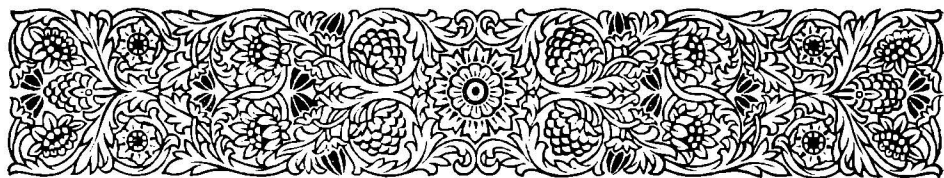
35. Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 39.

36. Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare, București, 15—16 decembrie 1955, *Comunicări și discuții*. Editura Academiei Republicii Populare Române, *Discuții*, p. 114.

37. *Handbuch der Bibliographie von Georg Schneider vierte, gänzlich und stark vermehrte Auflage 1930*, Verlag Karl W. Hiersemann, Leipzig, p. 345.

38. D. Iarcu, *Anuale bibliografice române. Repertoriu cronologicu ... Precuvîntare*, p. 2.

39. D. Iarcu, *ibidem*.

HIROTONIILE SĂVÎRȘITE ÎN EPARHIA MITROPOLIEI UNGRO-VLAHIEI ÎNTRE ANII 1834—1852

PARTEA a II-a B (1844—1846)

(continuare)

A n u l 1 8 4 4

1. *Nicolae sin popa Nedelcu de la satul Dobrești sud Muscel, hramul bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Curtea Veche de aici, 1844, ianuarie 18. Dela nr. 88, anul 1843.

Dimitrie sin Dumitru de la satul Puroineni sud Dimbovița, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Oborul Vechi de aici din București, 1884, ianuarie 23. Dela nr. 106, anul 1843.

Zlata sin Neacșu de la satul Cocioac sud Ilfov, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici, 1844, ianuarie 31. Dela nr. 10, anul 1843.

Răducan sin popa Oprea de la satul Grindu Făgărașului sud Iași, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici, 1844, ianuarie 31. Dela nr. 25, anul 1843.

5. *Grigore sin Preda de la satul Cușturani-Frumușani cu hram bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot în biserica schiul Haği Dina de aici din București, 1844, februarie 13. Dela nr. 5, anul 1844.

Apostol sin popa Stoica din oraș Cimpulung, mahalaua Scheiu, sud Muscel hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici, 1844, februarie 20. Dela nr. 5, anul 1843.

Anghes sin popa Dragomir de la satul Berceni sud Ilfov, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Olari de aici, 1844, februarie 21. Dela nr. 102, anul 1842.

f. 112. *Paraschiv sin diacon Mărgărit de la satul Vișina sud Vlașca, cu hram bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastie chir Nifon în biserica mahalalei Sfântul Gheorghe Vechi de aici din București, 1844, februarie 26. Dela nr. 87, anul 1843.

Nicolae sin Badea de la satul Blejești sud Vlașca, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica cu Brad de aici din București, 1844, februarie 27. Dela nr. 84, anul 1843.

10. *Ioan sin popa Ioan de la satul Pietrari sud Dimbovița, hramul bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintului Spiridon Nou de aici, 1844, februarie 23. Dela nr. 34, anul 1843.

Nicolae sin popa Ilie de la schitul Viforita sud Dimbovița, cu hram bisericii... (1. a.) hirotonisit diacon pe seama aceluși schit de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici din București, 1844, februarie 28. Dela nr. 2, anul 1844.

Petre sin popa Crăciun de la satul Baciud Vlaşca, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sărandar de aici din București, 1844, martie 4. Dela nr. 6, anul 1844.

Tănase sin popa Tudor de la satul Ceacud Ialomița cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Zlătari de aici din București, 1844, martie 4. Dela nr. 27, anul 1843.

f. 112 v. Daniil sin popa Moisi de la satul Siliștea ce ține de satul Aninoasa sud Muscel, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Albă de aici din București, 1844 martie 4. Dela nr. 18, anul 1844.

15. *Vasile sin Iancu din oraș Ruși de Vede din sud Teleorman, cu hram bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă de aici, 1844 martie 5. Dela nr. 29, anul 1843.

Radu sin popa Costache de la satul Mărgineni sud Prahova, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Ierapoleos chir Neofit în biserica lui Ceauș David de aici, 1844, martie 5. Dela nr. 41, anul 1843.

Dumitru sin popa Nițu de la satul Boteni Pămînteni sud Muscel, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Doamnei de aici, 1844 martie 6. Dela nr. 21, anul 1844.

Hristea sin diacon Ilie de la satul Pacioiu sud Muscel cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici 1844 martie 12. Dela nr. 24, anul 1843.

Badea sin popa Nicolae de la satul Boteni Ungureni sud Muscel, cu hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Scaunele Vechi de aici din București 1844, martie 12. Dela nr. 90, anul 1843.

20. *Chiriță sin Marin de la satul Conțești sud Teleorman cu hram bisericii...* (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici, 1844 martie 12. Dela nr. 1, anul 1844.

f. 113. Dimitrie sin popa Dimitrie de la satul Aprozi sud Ilfov cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Negutători de aici din București, 1844 martie 12. Dela nr. 43, anul 1843.

Stan sin Oancea de la satul Asan Aga sud Vlaşca cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici din București, 1844 martie 12. Dela nr. 58, anul 1843.

Petre sin popa Ioan de la satul Micloșani sud Muscel, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Ierapoleos chir Neofit în biserica Ceauș David de aici din București, 1844, martie 12. Dela nr. 31, anul 1844.

Ivan sin Stancu de la satul Pietriș sud Teleorman, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Neofit în biserica mahalalei Stejar de aici, 1844 martie 18. Dela nr. 35, anul 1843.

25. *Constantin sin popa Puica de la biserica mahalalei Batiștea* de aici cu hram... (1. a.), hirotonisit diacon pe seama acei mahalale de prea sfinția sa părintele Ierapoleos chir Neofit în biserica Colțea de aici, 1844 martie 18. Dela nr. 40, anul 1844.

Dimitrie sin popa Dimitrie de la satul Livezeni sud Muscel, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mînăstirii Cernica din sud Ilfov, 1844 martie 18. Dela nr. 83, anul 1843.

Nicolae sin popa Radu de la satul Vulturești sud Muscel cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Antim de aici din București, 1844 martie 18. Dela nr. 42, anul 1843.

f. 113 v. Andrei Stoichescu de la satul Ciești sud Teleorman cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Domnița Bălașa de aici din București, 1844 martie 19. Dela nr. 42, anul 1844.

Radu sin popa Stoica de la satul Bălăsoeni sud Vlașca, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mînăstirii Radu Vodă de aici, 1844 martie 23. Dela nr. 39, anul 1844.

30. *Constantin sin popa Gheorghe de la satul Găești cătun Mizil sud Dîmbovița*, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici din București, 1844 martie 25. Dela nr. 68, anul 1843.

Radu sin popa Voicu de la satul Vlădeștii de jos și de sus sud Muscel, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colții de aici din București, 1844 martie 26. Dela nr. 89, anul 1843.

Frantisc sin popa Stancu de la satul Rica Veche sud Teleorman, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în Biserica Sfîntul Spiridon Vechi de aici, 1844 martie 26. Dela nr. 86, anul 1843.

Dimitrie sin Stan de la satul Bilciurești sud Dîmbovița, cu hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Colțea de aici din București, 1844 aprilie 2. Dela nr. 52, anul 1843.

f. 114. Dinu sin popa Radu de la satul Pratești sud Vlașca cu hram bisericii Sfîntul Gheorghe, hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Verghu de aici din București, 1844 aprilie 9. Dela nr. 44, anul 1844.

35. *Ioan sin Trifu de la satul Stănești sud Vlașca*, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfîntul Gheorghe vechi de aici din București, 1844 aprilie 21. Dela nr. 76, anul 1843.

Dumitru sin Nicolae de la satul Bălteni sud Ilfov, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Scaune de aici din București, 1844 aprilie 22. Dela nr. 49, anul 1844.

Stan sin Vasile de la satul Lisa sud Teleorman, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Ierapoleos chir Neofit în biserica lui Ceauș David de aici din București, 1844 aprilie 22. Dela nr. 36, anul 1843.

Stoica sin Gheorghe Ivănescu de la satul Habudu sud Prahova, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Gheorghe Vechi de aici din București, 1844 aprilie 30. Dela nr. 13, anul 1844.

Gheorghe sin popa Crăciun de la satul Cornu sud Prahova, hram bisericii... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou din București, 1844 aprilie 30. Dela nr. 17, anul 1843.

f. 114 v. 40. Ioan sin Vlad de la satul Nisipurile sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Vergului de aici din București, 1844 mai 3. Dela nr. 23, anul 1843.

Gheorghe sin popa Cîrstea de la satul Mogoșoaia sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Dometie Stratonichias în biserica Albă de aici din București, 1844 mai 3. Dela nr. 57, anul 1843.

Teodor de la mănăstirea Sfântul Sava de aici, hirotonisit preot din diacon de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Domnița Bălașa, pe seama bisericii Sfântul Nicolae din Șelari de aici din București, 1844 mai 4.

Stanciu sin popa Petre de la satul Fundu Crasani sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Vergu de aici din București, 1844 mai 4. Dela nr. 70, anul 1843.

Păun sin popa Ioan de la satul Picior de Munte sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Doamnei Bălașii de aici din București, 1844 mai 5. Dela nr. 48, anul 1843.

45. Radu sin Constantin de la satul Butești Purani sud Vlașca, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii de aici din București, 1844 mai 6. Dela nr. 75, anul 1843.

f. 115. Radu sin popa Iordache de la satul Găeștii de sus sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Mintuleasa de aici din București, 1844 mai 7. Dela nr. 112, anul 1842.

Gheorghe sin popa Gheorghe de la satul Pietroșani sud Muscel, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfântul Gheorghe Nou de aici din București, 1844 mai 11. Dela nr. 74, anul 1844.

Gheorghe sin popa Hristea de la satul Moara Săracă sud Ilfov, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în mănăstirea Cernica, 1844 mai 11. Dela nr. 68, anul 1844.

Ioan sin popa Stoica de la satul Bezdeadul sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Oborul Vechi de aici din București, 1844 mai 18. Dela nr. 56, anul 1843.

50. Ioan sin popa Ioan de la satul Căprioru sud Dimbovița, hram... (1. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Nicolae du pă podul Mogoșoaiei de aici din București, 1844 mai. Dela nr. 59, anul 1843.

Stan sin Mușat de la biserica mahalalei Flămînda de aici, cu hram... (1. a.), hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica... (1. a.), de aici, 1844 mai 18. Dela nr. 72, anul 1843.

Constantin sin Nicolae de la biserica mahalalei cu Sibile, hram... (l. a.), hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Negu-lători de aici din București, 1844 mai 18. Dela nr. 73, anul 1844.

Petre sin popa Petre de la biserica mahalalei Popa Dirvaș, cu hram... (l. a.), hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă de aici, 1844 mai 19. Dela nr. 74, anul 1843.

Ștefan sin Tudor de la satul Rășani sud Prahova cu hram bisericii... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Udricani de aici, 1844 mai 20. Dela nr. 30, anul 1843.

f. 115 v. 55. Constantin sin popa Negus de la biserica mahalalei Foișor de aici, cu hram... (l. a.), hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Udricani de aici, 1844 mai 20. Dela nr. 60, anul 1843.

Dimitrie sin Constantin Podeanu de la biserica spitalului Sfântului Pantelimon sud Ilfov, cu hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Amzi de aici din București, 1844 mai 21. Dela nr. 33, anul 1844.

Nicolae sin popa Stan de la biserica Cărămidarii de sus de aici din București, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în mănăstirea Antim de aici din București, 1844 mai 22. Dela nr. 38 anul 1843.

Anton sin Badaea de la satul Stănești sud Vlașca, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în sfânta Mitropolie de aici din București, 1844 mai 26. Dela nr. 20, anul 1844.

Stan sin popa Marin de la satul Rica Nouă sud Teleorman, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici din București, 1844 mai 25. Dela nr. 85, anul 1843.

60. Vasile sin popa Nedelcu de la satul Găești Collești sud Dimbovița, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici din București, 1844 mai 26. Dela nr. 111, anul 1842.

Nițu sin popa Antonie de la satul Suduleni sud Dimbovița, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Vergu de aici din București, 1844 mai 26. Dela nr. 87, anul 1842.

Radu sin Ene de la satul Surlari sud Ilfov, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfintei Vineri de aici din București, 1844 mai 28. Dela nr. 35, anul 1844.

Vasile sin popa Iordache de la satul Găești Collești sud Dimbovița, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Ierapoleos chir Neofit în sfânta mănăstire Icoana de aici din București, 1844 mai 28. Dela nr. 6, anul 1843.

f. 116. Vasile sin Urse de la satul Ileana Trasnii sud Ilfov, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în Sfânta Mitropolie de aici din București, 1844 mai 28. Dela nr. 67, anul 1844.

65. Nica sin popa Andrei de la satul Glavacioc sud Vlașca, hram... (l. a.), hirotonisit preot de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Stelea de aici din București, 1844 mai 30. Dela nr. 79, anul 1841.

Antonie diacon la biserica Sfânta Vineri, hirotonisit preot pe biserica mahalalei Iancu de părintele Sirmiu chir Costandie în Biserica Sfintei Ecaterina, 1844 iurie 24. Dela nr. 26, anul 1843.

Nicolae sin popa Voicu, hirotonisit preot pe biserica satului Barbulețul sud Dîmbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mănăstirii Radu Vodă de aici, 1844 iulie 6. Dela nr. 33, anul 1843.

Nicolae sin popa Stan hirotonisit preot pe biserica satului Pilcana sud Dîmbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Crețulescu de aici din București, 1844 iulie 8. Dela nr. 91, anul 1843.

f. 116 v. Alexandru sin popa Preda hirotonisit preot pe biserica satului Rasi sud Ialomița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Albă după podul Mogoșoaiei din București, 1844 iulie 9. Dela nr. 84 anul 1844.

70. Nicolae sin Androne, hirotonisit preot pe biserica satului Coșăreni sud Ialomița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mănăstirii Mihai Vodă, 1844 iulie 8. Dela nr. 43, anul 1844.

Vasile sin popa Dumitru hirotonisit diacon pe biserica mahalalei Brezoianu de aici, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mănăstirii Sărindar de aici, 1844 iulie 10. Dela nr. 63, anul 1844.

Petre sin popa Ianache hirotonisit preot pe biserica satului Titu sud Dîmbovița, hramul Sfîntul Ierarh Nicolae, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Crețulescu de aici din București, 1844 iulie 13. Dela nr. 92, anul 1843.

Gheorghe sin Grigore hirotonisit diacon pe biserica mahalalei Udricanu de aici cu hramul Sfîntul Ierarh Nicolae, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Crețulescu de aici din București, 1844 iulie 13. Dela nr. 4, anul 1844.

f. 117. Mihalache sin Banu, hirotonisit preot pe biserica satului Ploestiori sud Prahova, hramul Cuvioasa Parascheva de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mănăstirii Sărindar de aici din București, 1844 iulie 16. Dela nr. 7, anul 1844.

75. Teodosie sin Banu, hirotonisit preot pe biserica satului Mirșteanca sud Ialomița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mînăstirii Cernica sud Ilfov, 1844 iulie 16. Dela nr. 94, anul 1844.

Gheorghe sin popa Dragomir, hirotonisit preot pe biserica satului Telega sud Prahova, hramul Buna Vestire, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfîntul Ilie din Gorgani de aici din București, 1844, iulie 20. Dela nr. 15, anul 1844.

' Ioan' sin' popa' Ioan', hirotonisit 'preot' pe 'biserica' satului 'Urdoreanu' sud 'Ilfov', hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă de aici, 1844 iulie 26. Dela nr. 98, anul 1844.

Grigore sin popa Ioan, hirotonisit preot pe biserica satului Urziceanca sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă cu hramul Sfîntul Nicolae de aici, 1844 iulie 27. Dela nr. 27, anul 1844.

f. 117 v. Dimitrie sin popa Radu, hirotonisit preot pe biserica mahalalei Izvorul Nou de aici, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Negustori, 1844 iulie 25. Dela nr. 83, anul 1844.

80. Macarie sin popa Dinu, hirotonisit preot pe biserica satului Căscioarele sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfîntul Pantelimon sud Ilfov, 1844 iulie 27. Dela nr. 8, anul 1844.

Marin sin popa Hristea, hirotonisit preot pe biserica satului Pociovaliștea sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfântul Pantelimon sud Ilfov, 1844 iulie 28. Dela nr. 85, anul 1844.

Neagu sin popa Gheorghe, hirotonisit preot pe biserica satului Țigănești sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă de aici, 1844 iulie 28. Dela nr. 91, anul 1844.

Gheorghe sin popa Barbu, hirotonisit preot pe biserica satului Maia Filipescului sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Vergu, 1844 iulie 29. Dela nr. 38, anul 1844.

f. 118. Ioan sin Radu, hirotonisit preot pe biserica satului Dimbu Ungureni sud Prahova, hramul Sfintii Voevozi, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica schitului Pasărea, 1844 iulie 29. Dela nr. 10, anul 1844.

85. *Ioan sin Dimitrie, hirotonisit preot pe biserica satului Secaria sud Prahova, hramul Sfântul Dimitrie, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanul Greci, 1844 iulie 30. Dela nr. 54, anul 1844.*

Marin sin diaconul Gheorghe, hirotonisit preot pe biserica satului Greci sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Dobroteasa, 1844 iulie 30. Dela nr. 49, anul 1843.

Nicolae sin popa Marin, hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Sfântul Ioan Nou de aici, hramul Sfântului Ioan, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Dobrotesii, 1844 iulie 30. Dela nr. 97, anul 1844.

Dimitrie diaconul de la biserica Doamnei, hirotonisit preot pe biserica mahalalei Mintuleasa, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Măgureanu de aici, 1844 august 6. Dela nr. 66, anul 1844.

f. 118 v. Dimitrie sin popa Pastia, hirotonisit preot pe biserica satului Lungulețul, județul Dimbovița, hramul Sfintii Voevozi, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Mavrogheni, 1844 august 13. Dela nr. 22, anul 1843.

90. *Stoica sin Radu, hirotonisit preot pe biserica satului Bateștii din sud Prahova, cu hramul Adormirea Sfintei Anii, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfântul Gheorghe Vechi, 1844 august 14. Dela nr. 24, anul 1844.*

Matei sin Ghioca, hirotonisit preot pe biserica satului Dobra sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Nicolae de aici, 1844 august 14. Dela nr. 4, anul 1843.

Ioan sin popa Călin, hirotonisit preot pe biserica mahalalei Agiului de aici, hramul Adormirea Maicii Domnului, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica minăstirii Sărindar, 1844 august 16. Dela nr. 103, anul 1844.

Stoica sin Dobre, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Lupșanul sud Ilfov, hramul Sfânta Troiță, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica schitului Țigănești sud Ilfov, 1844 august 16. Dela nr. 9, anul 1844.

f. 119. Zaharia sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Gherghița Pămînteni sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă, podul Mogoșoaiei, 1844, august 25. Dela nr. 37, anul 1844.

95. *Păun sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Data sud Vlașca, hramul Sfântul Gheorghe, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Iero-*

tei în biserica Hanu Greci de aici din București, 1844 august 25. Dela nr. 72, anul 1844.

Ioan sin Mihalache, hirotonisit preot pe seama bisericii Nelezeștii Serghiescului sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Negustori de aici, 1844 august 26. Dela nr. 3, anul 1844.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Vălășii sud Vlașca, hramul Adormirea Maicii Domnului, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mahalalei Udricani de aici, 1844 august 26. Dela nr. 22, anul 1844.

Apostol sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Stovărăști sud Teleorman, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mănăstirii Stavropoleos de aici, 1844 august 27. Dela nr. 32, anul 1844.

f. 119 v. Ioan diacon, hirotonisit preot pe seama bisericii mahalalei Dima Tabacul de aici, hramul Sfintul Ierarh Nicolae, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în mai sus pomenita biserică, 1844 august 29. Dela nr. 25, anul 1840.

100. Răducan sin popa Constantin, hirotonisit diacon pe seama bisericii satului Rădulești sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Oborul Vechi de aici, 1844 septembrie 8. Dela nr. 46, anul 1844.

Cîrstea sin diaconul Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Gemenea Bratului sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Batiștea de aici, 1844, septembrie 16. Dela nr. 59, anul 1844.

Stanciu sin diaconul Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Hirtiești sud Muscel, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Stejaru de aici, 1844 septembrie 28. Dela nr. 77, anul 1844.

Gheorghe sin popa Nițu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Coșești sud Muscel, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă podul Mogoșoaei de aici, 1844 septembrie 29. Dela nr. 36, anul 1844.

f. 120. Matei sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Gura Sultii, sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici, 1844 septembrie 30. Dela nr. 79, anul 1843.

105. Nicolae sin popa Zamfir, hirotonisit preot pe seama bisericii satului, Talpa Ogrzečni sud Vlașca, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Crețulescu de aici, 1844 octombrie 5. Dela nr. 23, anul 1844.

Gheorghe sin popa Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Moara Domneasca sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfintul Gheorghe Nou de aici, 1844 octombrie 7. Dela nr. 96, anul 1844.

Radu sin popa Pavel, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Sărulești sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei, în biserica Hanu Greci de aici, 1844 octombrie 11. Dela nr. 94, anul 1843.

Stan sin Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Frăsinetu sud Vlașca, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă, podul Mogoșoaei de aici, 1844 octombrie 12. Dela nr. 55, anul 1844.

Petre sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Piersica sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanul Greci, 1844 octombrie 12. Dela nr. 95, anul 1843.

f. 120 v. 110 Mihai sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Andrașești sud Ialomița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Domelie în biserica Albă podul Mogoșoaei de aici, 1844 octombrie 13. Dela nr. 96, anul 1843.

Matei sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Brătești sud Prahova, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Olari de aici, 1844 octombrie 14. Dela nr. 93, anul 1843.

Hristache sin Constantin, hirotonisit diacon pe seama bisericii mănăstirii Antim de aici, metoh episcopiei Argeș, hramul Tuturor Sfinților, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Vineri de aici, 1844 octombrie 14. Dela nr. 118, anul 1844.

Mircea sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Măgura Sud Vlașca, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Alba podul Mogoșoaei de aici, 1844 octombrie 16. Dela nr. 16, anul 1844.

Gheorghe sin popa Stanciu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Cîrleasca sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfinta Vineri de aici, 1844 octombrie 14. Dela nr. 29, anul 1844.

f. 121. 115. Dimitrie sin Nica, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Obedeni sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici, 1844 octombrie 18. Dela nr. 62, anul 1843.

Dragomir sin popa Frățilă, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Serdanu sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Schitu Măgureanu de aici, 1844 octombrie 19. Dela nr. 45, anul 1843.

Dimitrie sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Crîngași sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon, în biserica mahalalei Scaune de aici, 1844 octombrie 19. Dela nr. 19, anul 1843.

Constantin sin popa Parascheva, hirotonisit preot pe seama bisericii Schitu Măgureanu de aici, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Fintina Boului de aici, 1844 octombrie 21. Dela nr. 119, anul 1844.

Matei sin Neacșu hirotonisit preot pe seama bisericii satului Braniste sud Vlașca, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Batiștea de aici, 1844 octombrie 22. Dela nr. 73, anul 1843.

120. Ioan sin Stoica, hirotonisit diacon pe seama bisericii satului Cocorăștii Caplei sud Prahova, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintul Visarion de aici, 1844 octombrie 26. Dela nr. 61, anul 1843.

f. 121 v. Ioan sin Florea, hirotonisit preot pe seama bisericii spitalului Iubirii de oameni de aici, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfintul Gheorghe Nou de aici, 1844 octombrie 28. Dela nr. 97, anul 1843.

Dositei ieromonahul, hirotonisit preot pe seama bisericii Sfintei Mitropolii de aici din București, hramul Sfinții împărași Constantin și Elena de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii, 1844 octombrie 29. Dela nr. 66, anul 1844.

Constantin sin popa Radu hirotonisit preot pe seama bisericii satului **Popești** sud Vlașca, hramul Pogorirea Duhului Sfint, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mahalalei Lucaci, 1844 noembrie 4. Dela nr. 14, anul 1844.

Panait sin Petre, hirotonisit diacon pe seama bisericii Sfinta Troiță de aici din București, hramul Sfinta Troiță, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Olteni de aici, 1844 noembrie 8. Dela nr. 86, anul 1844.

125. *Ilie sin popa Constantin hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Popii Nan de aici din București*, hramul Adormirea Maicii Domnului de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mahalalei Amza de aici, 1844 noembrie 8. Dela nr. 69, anul 1843.

Dimitrie sin popa Radu hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Amzii de aici din București, hramul Sfinții Voevozi, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Oțetari de aici, 1844 noembrie 19. Dela nr. 64, anul 1844.

f. 122. *Dobre sin popa Dobre hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Vitanu de aici din București*, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfintul Gheorghe Vechi de aici, 1844, noembrie 21. Dela nr. 92, anul 1844.

Andronie sin Dimitrie hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Tabacu din București, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Albă ot Postăvari de aici, 1844 decembrie 1. Dela nr. 129, anul 1844.

Ioan sin popa Ioan hirotonisit preot pe seama bisericii satului Cătunul Lacul Negrei Gușați sud Muscel, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Alba ot Postăvari din București, 1844 decembrie 1. Dela nr. 127, anul 1844.

130. *Alexie sin Ioan hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Delea nouă din București*, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Neștători de aici, 1844 decembrie 2. Dela nr. 60, anul 1844.

Dan sin popa Dimitrie hirotonisit preot pe seama bisericii satului Coconi sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi din București, 1844 decembrie 3. Dela nr. 48, anul 1844.

Dimitrie sin Teodor hirotonisit preot pe seama bisericii mănăstirii Antim de aici, metoh Episcopiei Argeșu, hramul Duminica Tuturor Sfinților de prea sfinția sa părințele Stratonichias chir Dometie, în biserica, Sfința Ecaterina, din București, 1844 decembrie 13. Dela nr. 125, anul 1844.

f. 122 v. *Coman sin Manea*, hirotonisit preot pe seama satului Uluiți sud Ialomița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Popa Chițu de aici, 1844 decembrie 12. Dela nr. 50, anul 1844.

Nicolae sin treti logofăt Dinu Constantinescu, hirotonisit diacon pe seama bisericii mănăstirii Cimpulung sud Muscel, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Băiștea de aici, 1844 decembrie 17. Dela nr. 144, anul 1844.

135. *Gheorghe sin popa Busuloc hirotonisit preot pe seama bisericii satului Valea Luminești sud Muscel*, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă de aici, 1844 decembrie 24. Dela nr. 57, anul 1844.

Alexie sin popa Constantin, hirotonisit diacon pe seama bisericii mahalalei Caimata din București, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfintul Dimitrie de aici, 1844 decembrie 24. Dela nr. 99, anul 1844.

Stancu sin Radu hirotonisit preot pe seama bisericii satului Copăceni sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Silivestru din București, 1844 decembrie 25. Dela nr. 124, anul 1844.

Petre sin Ene hirotonisit preot pe seama bisericii satului Copăcenii de jos sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici, 1844, decembrie 25. Dela nr. 117, anul 1844.

f. 123. Ioan sin popa Preda hirotonisit preot pe seama bisericii satului Călinești sud Muscel, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici din București, 1844 decembrie 26. Dela nr. 62, anul 1844.

140. Stan sin popa Prodan hirotonisit preot de seama bisericii satului Butimanu sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici, 1844 decembrie 26. Dela nr. 106, anul 1844.

Filip sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Slobozia sud Teleorman, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici, 1844 decembrie 29. Dela nr. 133, anul 1844.

Dimitrie sin popa Gheorghe hirotonisit preot pe seama bisericii satului Drugănești sud Dimbovița, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Alba de aici, 1844 decembrie 31. Dela nr. 101, anul 1844.

Radu sin Sava hirotonisit diacon pe seama bisericii satului Roșu sud Ilfov, hramul... (l. a.), de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica Sfintul Gheorghe Nou de aici, 1844 octombrie 28*.

f. 123 v. Gheorghe sin Dimitrie din diacon hirotonisit preot pe seama bisericii Sfintul Dimitrie, metoh Sfintei Episcopii Buzău, plasa de sus din București de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în acea biserică, 1844 februarie 21.

Preoții și diaconii hirotonisiți în leat 1845.

f. 124 1. Dimitrie sin Vasile, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ilie din hanul Colții, plasa de sus București de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu de aici, 1845 ianuarie 14¹. Dela nr 116, anul 1844.

Dometie ierodiacon hirotonisit preot pe seama bisericii Sfintei Mitropolii din București, hramul Sfintii Împărați, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii, 1845 ianuarie 8. Dela nr. 1, anul 1845.

Ioan sin Matei, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Mucenic Mercurie de la satul Plătărești, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei, în biserica Hanu Greci din București, 1845 ianuarie 8. Dela nr. 106, anul 1844.

Neagu sin Mihai hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Prundu, plasa Mărgineni sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras

* Acesta urma să-s treacă la no. 122 dar pentru că au venit tocmai acum cu pîtacul arhierului s-au trecut aici la sfîrșit și s-au însemnat spre știință, 1845 august 13.

1. Datat mai întîi 4 ianuarie, adăugat ulterior și transformat în 14.

chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi de aici, 1845 ianuarie 8. Dela nr. 121, anul 1844.

5. *Constantin sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasei Paraschevii de la satul Godeni, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Hanu Greci de aici, 1845 ianuarie 9. Dela nr. 76, anul 1844.*

f. 124 v. *Vlad sin popa Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții împărați de la satul Ulmeni Pământeni, plasa Olteniții sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfinților Apostoli de aici din București, 1845 ianuarie 11. Dela nr. 52, anul 1844.*

Dragomir sin Preda, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Slobozia, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1845 ianuarie 13. Dela nr. 123, anul 1844.

Radu sin popa Nica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Gruiu Pământeni, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Nicolae de aici, 1845 ianuarie 15. Dela nr. 53, anul 1844.

Gheorghe sin Nicolae, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfântul Sava, plasa de sus Mucurești, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii de aici, 1845 ianuarie 21. Dela nr. 2, anul 1845.

10. *Gheorghe sin diacon Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Tuturor Sfinților, plasa Costeni, satul Deagul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica ot Icoana, 1845 februarie 2. Dela nr. 104, anul 1844.*

Gheorghe sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Bunei Vestiri de la satul Brănești, plasa Dealu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Nicolae, 1845 februarie 3. Dela nr. 100, anul 1844.

f. 125. *Constantin diaconul de la biserica cu Sivilele, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Spiridon din mahalaua Popii Chițu plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Stelea, 1845, februarie 20. Dela nr. 73, anul 1844.*

Tatu sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Vîrfii, plasa Plaiul Ialomiții sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou, 1845 februarie 25. Dela nr. 131, anul 1844.

Constantin diaconul de la biserica Foișor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Băneasa, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sevastis chir Nifon în biserica mahalalei Neguțători, 1845 martie 17. Dela nr. 60, anul 1843.

15. *Simeon sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troița de la satul Stejaru sud Prahova, plasa Tîrgșoru, de prea sfinția sa părintele chir Atanasie Palmiras în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1845 aprilie 12. Dela nr. 28, anul 1844.*

Dima sin popa Soare, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Costești, plasa Bolintinu sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu de aici, 1845 aprilie 12. Dela nr. 89, anul 1844.

f. 125 v. Bucur sin popa Soare, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Tinosul, plasa Tîrșorul sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Popa Rusu de aici 1845. aprilie 16. Dela nr. 99, anul 1843.

Hristea diaconul sin Constantin, de la biserica Antim, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintei Vineri, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mănăstirii Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1845 aprilie 19. Dela nr. 118, anul 1844.

Constantin sin popa Mihai, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Cătunu Heleşteu, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sevashtis chir Nifon în biserica Sfintul Nicolae de aici, 1845 aprilie 20. Dela nr. 115, anul 1844.

20. Nicolae sin popa Busuioc, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Intrarea în biserică de la schitul Nămăești, plasa Plaiul Dimboviții sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Sevashtis chir Nifon în biserica Sfintei Mitropolii de aici, 1845 aprilie 20. Dela nr. 58, anul 1844.

Nicolae diaconul sin popa Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Buna Vestire din mahalaua Dobroteasa, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Sevashtis chir Nifon în biserica mănăstirii Sărindaru de aici, 1845 aprilie 28. Dela nr. 97, anul 1844.

f. 126. Ioan sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Gura Ocnii, plasa Dealu din sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici din București, 1845 aprilie 14. Dela nr. 25, anul 1844.

Radu sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Hirtiești, plasa Cotmeana sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Scaunele de aici, 1845 mai 3. Dela nr. 81, anul 1844.

Darie sin popa Iancu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Izvoarele, plasa Balta sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1845 mai 7. Dela nr. 128, anul 1844.

25. Pantazi sin Sandu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Boteni, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfintul Gheorghe Nou de aici, 1845 mai 7. Dela nr. 93, anul 1844.

Radu diaconul sin Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la orașul Cîmpina, plasa Plaiul sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Alba de aici. 1845, mai 9. Dela nr. 14, anul 1845.

Zaharia sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului de la satul Copuzul, plasa Ialomița sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica din Gorgani de aici, 1845 mai 10. Dela nr. 51 anul 1844.

Ștefan sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfantul Nicolae de la satul Vlăsconi, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Șelari de aici, 1845 mai 11. Dela nr. 107, anul 1844.

f. 126 v. Tudorache sin Toader, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Buești cu hramul Sfantul Nicolae, plasa Ialomița sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica din Mahalaua Stelea, 1845 mai 24. Dela nr. 13, anul 1845.

30. Bucur sin Nițu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Cătunul Burduca, plasa Cobii sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii de aici, 1845 mai 22. Dela nr. 108, anul 1844.

Ioan sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfantul Nicolae de la satul Cilcești, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfantul Spiridon Nou de aici, 1845 mai 25. Dela nr. 80, anul 1844.

Antofie sin Nițu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Tătarai cu hramul Înălțarea Domnului, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfantul Gheorghe Nou, 1845 mai 25. Dela nr. 130, anul 1844.

Mihai sin popa Moise, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Slobozia Trăznitu cu hramul Înălțarea Domnului, plasa Mijlocu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfantul Gheorghe Nou, 1845 mai 26. Dela nr. 112, anul 1844.

Radu sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfantul Ierarh Nicolae de la satul Crîngu, plasa Gherghiții sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mănăstirii Cernica, 1845, mai 26. Dela nr. 109, anul 1844.

f. 127. 35. Hrișteq sin popa Ipan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfantul Gheorghe de la satul Foaiia, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica din mahalaua Lucaci, 1845 mai 26. Dela nr. 1334, anul 1844.

Marin sin popa Voicu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Recea, plasa Cotmeana sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfantul Gheorghe Nou, 1845 mai 27. Dela nr. 132, anul 1844.

Dimitrie sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Intrarea în biserică, de la oraș Tirgoviște, mahalaua Județeasa sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Udricani, 1845 mai 27. Dela nr. 4, anul 1845.

Hristea sin popa Oprea hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului de la satul Urseiu, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Udricani, 1845 mai 27. Dela nr. 12, anul 1845.

Dobre sin popa Neacșu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Conțeștii de sus, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1845 iunie 7. Dela nr. 126, anul 1844.

40. Stan sin popa Tudor hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Mavrodinu Lăceni, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica Sfintul Gheorghe Nou, 1845 iunie 7. Dela nr. 47, anul 1844.

f. 127 v. Ioan sin Gheorghe hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Gemenea, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1845 iunie 8. Dela nr. 90, anul 1844.

Macsin sin Mincu, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Cotorca Mică, hramul Sfintul Nicolae plasa Cîmpu sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Lucaci, 1845 iunie 9. Dela nr. 110, anul 1844.

Radu sin popa Ioan hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Găvănești, plasa Izvoru sud Vlașca, de preasfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica mahalalei Tîrchilești, 1845 iunie 9. Dela nr. 11, anul 1844.

Nicolae sin Nicolae, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Drăgănești sud Prahova, plasa Cîmpu, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Batiștea, 1845 iunie 10. Dela nr. 6, anul 1845.

45. Parascheva sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii, Domnului de la satul Aflîrniți, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Batiștea, 1845 iunie 10. Dela nr. 7, anul 1845.

f. 126. Soare sin Ioil monahul, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Rătești din sud Argeș, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie și slujește la schitul Pătroaia plasa Cobia sud Dimbovița, după voia ce i s-au dat de prea osfinția sa părintele Mitropolit, 1845 iunie 10. Dela nr. 29, anul 1845.

Badea diaconul de la satul Schei sud Dimbovița, hramul Adormirea Maicii Domnului, plasa... (l. a.), hirotonisit preot pe seama acei biserici, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu, hramul Adormirea, 1845 august 15. Dela nr. 25, anul 1845.

Androne diaconul sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii mahalalei Lucaci, hramul Sfintul Ierarh Nicolae, plasa de jos București, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă, hramul Sfintul Ierarh Nicolae, podul Mogoșoai, 1845 august 24. Dela nr. 129, anul 1844.

Ion diaconul sin popa Melhisedec de la biserica Sfinta Vineri din oraşul Ploieşti, sud Prahova plasa Tirgoviştea, hramul Cuvioasa Parascheva, hirotonisit preot pe seama acei biserici, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Stejaru, hramul Înălţarea Sfintei Cruci, 1845 septembrie 2. Dela nr. 64, anul 1843.

50. *Drăgan sin popa Ioan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din oraşul Giurgiu sud Vlaşca plasa Marginii*, de prea sfinţia sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Oborul Vechi, hramul Dumnezeieştilor Păstori Ioachim şi Ana, 1845 septembrie 8.

f. 128 v. *Petre sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintei Troiile* de la satul Măgurele din Deal, plasa Sabarul sud Ilfov, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Oţetari de aici, hramul Sfinţii Voevozi, 1845 septembrie 20. Dela nr. 8, anul 1845.

Iordache sin Florea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţii Voevozi de la satul Smîrdioasa, plasa Marginii sud Teleorman, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Oţetari de aici, hramul Sfinţii Voevozi, 1845 septembrie 22. Dela nr. 122, anul 1844.

Gheorghe diaconul sin Grigore de la mănăstirea Zlătari, hirotonisit preot pe seama bisericii Sfîntul Spiridon Vechi, plasa de sus Bucureşti, de părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Nou de aici, 1845 septembrie 23. Dela nr. 4, anul 1844.

Constantin sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Valea lui Soare, plasa Olleniţii sud Ilfov, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Flămînda de aici, 1845 septembrie 30. Dela nr. 16, anul 1845.

55. *Nicolae sin popa Rizea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Intrarea în biserică de la satul Domneşti*, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinţia sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Manea Brutar, hramul Sfinţii Voevozi, 1845 octombrie 9. Dela nr. 17, anul 1845.

f. 129. Radu diaconul sin popa Constantin de la biserica satului Răduleşti hramul Sfîntul Dimitrie, plasa Mostişti sud Ilfov, hirotonisit preot pe seama acei biserici de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Popescu de aici, hramul Sfîntul Nicolae, 1845 octombrie 20. Dela nr. 46, anul 1844.

• • Ioan sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţilor Voevozi de la satul Voevoda, plasa Marginii sud Teleorman, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfîntul Ioan Nou de aici, 1845 noiembrie 25. Dela nr. 79, anul 1844.

Nicolae sin Nicolae, hirotonisit diacon pe seama Bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae din mahalaua Postăvari, plasa de sus Bucureşti, de părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Nou de aici, 1845 noiembrie 25. Dela nr. 21, anul 1845.

Dimitrie sin popa Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţii Voevozi de la satul Căcănu, plasa Marginii sud Teleorman, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Lucaci, hramul Sfîntul Nicolae, 1845 noiembrie 29. Dela nr. 65, anul 1844.

60. Vasile sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Axintea, plasa Ialomiții sud Ialomița, de părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Alba, podul Mogoșoaei, hramul Sfintul Nicolae, 1845 decembrie 7. Dela nr. 28, anul 1843.

f. 129 v. Gheorghe sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Gherghița Ungureni, plasa Cîmpului sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintul Dimitrie de aici, 1845 decembrie 13. Dela nr. 38, anul 1845.

Pană sin popa Vișan hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Bucovu, plasa Mijlocul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1845 decembrie 21. Dela nr. 40, anul 1845.

Dimitrie sin Pătrașcu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați din orașul Rușii de Vede, plasa Tîrgului sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Nicolae ot Popescu de aici, 1845 decembrie 23. Dela nr. 20, anul 1845.

Constantin sin Vasile, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Fotoaia, plasa Olteniții sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Oltenilor, hramul Adormirea Maicii Domnului, de aici, 1845 decembrie 23. Dela nr. 44, anul 1845.

ff. 130—130 v sint albe.

Preoții și diaconii hirotonisiți pe anul 1846.

f. 131. Nicolae sin Preda, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Cătunu Udupu, plasa Mijlocul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mănăstirii Zlătari de aici, hramul Adormirea Maicii Domnului, 1846 ianuarie 2. Dela nr. 113, anul 1844.

Nicolae sin popa Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii satului Costești, hramul Sfintul Nicolae, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mănăstirii Sfintul Spiridon Vechi, 1846, ianuarie 3. Dela nr. 32, anul 1845.

Gheorghe sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii, cu hramul Sfintul Nicolae Nou din orașul Ploesti, plasa Tîrsoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mănăstirii Sfintul Spiridon Vechi, 1846 ianuarie 12. Dela nr. 26, anul 1845.

Ioan sin diaconul Albu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Rica Nouă, plasa Mijlocul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Olteni, hramul Adormirea Maicii Domnului, 1846 ianuarie 13. Dela nr. 41, anul 1845.

5. *Badca sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Drăcșani, plasa Tîrgul sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintul Vasile ot Podu Mogoșoaei de aici, 1846 ianuarie 17. Dela nr. 18, anul 1845.*

f. 131 v. Marin sin popa Savu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Jilava, plasa Ialomița sud Ialomița, de prea

sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Antonie de aici, 1846 ianuarie 17. Dela nr. 39, anul 1845.

Ilie sin Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Gheorghe de la satul Blănoaja, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Dimitrie de aici, metoh Episcopiei Buzău, 1846 ianuarie 23. Dela nr. 24, anul 1845.

Preda sin Vlad, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Dadilov, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Nicolae din Șelari de aici, 1846 ianuarie 24. Dela nr. 42, anul 1845.

Haralambie sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii Bunei Vestiri din orașul Ploești, plasa Tîrșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Dimitrie de aici, metoh Episcopiei Buzău, 1846 ianuarie 31. Dela nr. 35, anul 1845.

10. Florea sin popa Pană, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Bunci Vestiri de la satul Rîioasa, plasa Călmățuiul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Dimitrie de aici, metoh Episcopiei Buzău, 1846 februarie 1. Dela nr. 23, anul 1845.

f. 132. Nedelcu sin Ianache, hirotonisit preot pe seama bisericii Sfântul Visarion, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mănăstirii Sfântul Spiridon Vechi de aici din București, 1846 februarie 3. Dela nr. 9, anul 1845.

Ionită sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Gheorghe de la satul Nucetu, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica din mahalaua Stelea de aici, hramul Sfântul Mina, 1846 februarie 5. Dela nr. 27, anul 1845.

Ioan diaconul sin diaconul Iordache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului, satul Davidești, plasa Argeșelul din sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cea nouă a Sfântului Spiridon de aici din București, 1846 februarie 9. Dela nr. 10, anul 1846.

Dimitrie sin popa Anghel, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Olteni, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica paraclisului din curtea Belului de aici, hramul Întrarea în Biserică, 1846 februarie 2. De la nr. 78, anul 1844.

15. Ștefan seminaristul sin popa Păun, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Colanul, plasa Dealul sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica cu hramul Sfântul Dimitrie de aici, metoh episcopiei Buzău, 1846 februarie 17. Dela nr. 11, anul 1846.

f. 132 v. Dimitrie sin Bratu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Întrarea în biserică de la satul Fintinelile, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1846 februarie 24. Dela nr. 34, anul 1845.

Ilie sin Iancu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați din tîrgul Zimnicea, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele

Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Dimitrie, metoh Sfintei Episcopii Buzău, de aici, 1846 februarie 24. Dela nr. 36, anul 1845.

Eftimie sin popa Ioan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfinții Apostoli de la satul Piatra, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfântul Dimitrie de aici, metoh Sfintei Episcopii Buzău, 1846 februarie 24. Dela nr. 22, anul 1845.

Pantelimon diaconul sin popa Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântului Ierarh Nicolae din orașul Giurgiu, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1846 martie 25. Dela nr. 41, anul 1844.

20. *Ioan sin Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Fierbinți, plasa Glavacioc sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu de aici, hramul Sfântul Ioan Botezătorul, 1846 martie 30. Dela nr. 31, anul 1846.*

f. 133. Hristea diacon de la biserica cu hramul Nașterea Maicii Domnului din satul Urseiu, plasa Plaiul Ialomiții sul Dimbovița, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu de aici, hramul Sfântul Ioan Botezătorul, 1846 martie 30. Dela nr. 30, anul 1845.

Petre diacon sin Zlatcu de la biserica mahalalei Gorgan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae din mahalaua Precupeții Noi, plasa de sus de aici din București, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în mai susnumita biserică, 1846 martie 31. Dela nr. 110, anul 1842.

Alexe sin popa Constantin de la biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Caimata, plasa de sus București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1846 martie 31. Dela nr. 99, anul 1844.

Eftimie diacon sin popa Ioan de la biserica cu hramul Sfinții Apostoli din satul Piatra, plasa Marginea sud Teleorman, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou de aici, 1846 aprilie 4. Dela nr. 22, anul 1845.

25. *Radu sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Zlotești, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Crețulescu, hramul Sfântul Ioan Botezătorul, 1846 aprilie 6. Dela nr. 69, anul 1844.*

f. 133 v. Stan sin Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Tămădău, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi de aici, 1846 aprilie 7. Dela nr. 49, anul 1845.

Dimitrie sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Rucăru, plasa Plaiul Dimboviței sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi de aici, 1846 aprilie 19. Dela nr. 13, anul 1846.

Nicolae sin popa Bucur, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Stupinelele, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea

sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintul Nicolae din Șelari de aici, 1846 aprilie 19. Dela nr. 2, anul 1846.

Pirvu sin popa Oprea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Plosca, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Nicolae ot Poenari, 1846 aprilie 21. Dela nr. 51, anul 1845.

30. *Dimitrie sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Dumlnica tuturor Slinșilor de la satul Gurueni, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfinta Troiță din Mînăstirea Radu Vodă de aici, 1846 aprilie 27. Dela nr. 46, anul 1845.*

Stan sin Voicilă, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Patruzeci de Mucenici de la satul Greaca, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 mai 1. Dela nr. 19, anul 1846.

f. 134. Gheorghe sin popa Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Vărăști, plasa Sabarul sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica mînăstirii Zlătari, hramul Nașterea Maicii Domnului, 1846 mai 2. Dela nr. 1, anul 1846.

Constantin sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului de la satul Sărindar, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mînăstirii Sărindaru de aici, hramul Adormirea, 1846 mai 3. Dela nr. 9, anul 1846.

Marin sin popa Datcu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Pantelimon, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mînăstirii Sărindar de aici, 1846 mai 4. Dela nr. 3, anul 1846.

35. *Stan diacon sin Velcea de la biserica Sfintul Anton din curtea temniții de aici, hirotonisit preot pe seama paraclisului răposatului mitropolit Dionisie cu hramul Sfinții Cozma și Damian, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1846 mai 6. Dela nr. 40, anul 1843.*

Alexandru sin Pirvu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Cojeasca, plasa Ialomiții sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mînăstirii Sărindar, 1846 mai 6. Dela nr. 47, anul 1845.

Dobre sin Stan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului de la satul Tîncăbești, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mînăstirii Sărindar, 1846 mai 7. Dela nr. 12, anul 1846.

f. 134 v. Gheorghe sin Zamfir, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță din mahalaua Lupești, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Neguțători de aici, 1846 mai 7. Dela nr. 18, anul 1846.

Anghel sin Iordache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Bivolita, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa

părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1846 mai 9. Dela nr. 88, anul 1844.

40. *Ilie sin popa Anton, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță de la satul Sîntești, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1846 mai 10. Dela nr. 19, anul 1844.*

Vasile sin popa Ioniță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Preazna, plasa Obilești sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Mărcuța, hramul Sfinții Voevozi sud Ilfov, 1846 mai 11. Dela nr. 19, anul 1845.

Soare sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Odobești, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1846 mai 17. Dela nr. 17, anul 1846.

Gheorghe sin popa Dinu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Aleși lui Mihai Vodă, plasa Sabarul sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1846 mai 19. Dela nr. 8, anul 1846.

f. 135. *Sotir sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță de la satul Corbii Mari, plasa Neajlovu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 mai 20. Dela nr. 5, anul 1846.*

45. *Alexandru sin Alexandru, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Produlești, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 mai 21. Dela nr. 50, anul 1845.*

Coman sin popa Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Brînceni, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii de aici din București, 1846 mai 22. Dela nr. 37, anul 1845.

Gheorghe sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Brăniștari, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Sfânta Ecaterina de aici, 1846 iunie 18. Dela nr. 33, anul 1945.

Gheorghe diaconul sin popa Bratu al prea sfinției sale părintelui Sirmiu chir Costandie, hirotonisit de prea sfinția sa desăvîrșit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță din mahalaua Manu Cavafu de aici, în biserica minăstirii Colțea, hramul Sfinții Ierarhi, 1846 iunie 22. Dela nr. 40, anul 1846.

Tudor sin popa Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Butești, plasa Glavacioc din sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica minăstirii Sărindar de aici, 1846 iunie 23. Dela nr. 26, anul 1844.

f. 135 v. 50. *Inochentie monah, hirotonisit diacon de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintei Mitropolii de aici cu hramul Sfinții Impărați, 1846 iunie 26, anul 1846.*

Ioan diaconul sin popa Stoica de la biserica cu hramul Sfintul Dimitrie din satul Cocorăștii Caplii, plasa Filipești sud Prahova, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Sfintul Spiridon Vechi, 1846 iunie 27. Dela nr. 61, anul 1843.

Panait diaconul sin popa Petre de la biserica cu hramul Sfinta Troiță din mahalaua Sfinta Troiță de aici, plasa de jos București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Spiridon Vechi, 1846 iunie 28. Dela nr. 86, anul 1844.

Ioan sin popa Drăgan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Merii Petchii, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica minăstirii Hanu Greci de aici, hramul Nașterea Domnului, 1846 iulie 14. Dela nr. 28, anul 1845.

Petre sin Barbu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Tuturor Sfinților din mahalaua Precupeții Vechi, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie chiar în numita biserică, 1846 august 10. Dela nr. 25, anul 1846.

55. Oprea sin popa Dima, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Oltenița, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Sfintul Ioan după podul Belicului de aici, 1846 august 11. Dela nr. 70, anul 1844.

f. 136. Anghel sin Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Spătărei, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Cotroceni, hramul Adormirea, 1846 august 16. Dela nr. 87, anul 1844.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Broșteanca, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Mărcuța, hramul Sfinții Voevozi, 1846 august 17. Dela nr. 34, anul 1846.

Stan sin popa Chiriță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Suhaia, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica mahalalei Crețulescu, hramul Sfintul Ioan Botezătorul, 1846 august 21. Dela nr. 16, anul 1846.

, Ștan sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Slătioarele, plasa Cîmpul sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Crețulescu, hramul Sfintul Ioan Botezătorul, 1846 august 23. Dela nr. 28, anul 1846.

60. Dimitrie sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Vopseava Neagră, orașul Alexandria, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Sfintul Spiridon Vechi, 1846 august 23. Dela nr. 15, anul 1846.

Stoica sin diaconul Cîrstea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Întrarea în biserică de la satul Petreștii de sus, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cea nouă a Sfintului Spiridon de aici, 1846 august 24. Dela nr. 36 anul 1846.

f. 136 v. Bucur sin popa Ioan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Bănești, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica minăstirii Sfinții Apostoli de aici, 1846 august 24. Dela nr. 21, anul 1846.

Gheorghe sin popa Constantin, hirotionisit diacon pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva din mahalaua Sfinta Vineri, orașul Ploești, plasa Tirșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica minăstirii Sfinții Apostoli, 1846 august 24. Dela nr. 24, anul 1846.

Dimitrie sin Stoica, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați de la satul Butimanu, plasa Snagov din sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica minăstirii Sfintul Spiridon Vechi, 1846 august 25. Dela nr. 4, anul 1846.

65. *Pirvu sin popa Voicu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Răzvadul de sus, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 august 26. Dela nr. 29, anul 1846.*

Iordache sin popa Ioan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Tăierea Capului Sfintului Ioan de la satul Ruminești, plasa Cimpul sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica cu Bradu, hramul Sfintul Gheorghe, 1846 august 26. Dela nr. 23, anul 1846.

Ioan sin popa Radu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Ierarhi de la satul Comișani, plasa Dealu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 august 27. Dela nr. 22, anul 1846.

f. 137. Vasile sin popa Stan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Colibași, plasa Sabarul județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 septembrie 9. Dela nr. 27, anul 1846.

Iordache sin Grigore, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Coeni, plasa Oltenița județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cu hramul Sfinta Troiță din mahalaua Bradu, 1846 septembrie 10. Dela nr. 20, anul 1846.

70. *Tudor sin popa Badea, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Birta, plasa Iirgui județul Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1846 septembrie 28. Dela nr. 14, anul 1846.*

Constantin sin preot Gheorghe, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Prooroc Ilie de la satul Straoști, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Dintr-o Zi, hramul Sfintul Ierarh Nicolae, 1846 octombrie 4. Dela nr. 44, anul 1846.

Gheorghe diacon sin Nicolae de la biserica Minăstirii Sfintul Sava, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae ce-i zice Dintr-o zi, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica din mahalaua Flămînda, hramul Sfinta Troiță, 1846 octombrie 27. Dela nr. 2, anul 1845.

Teofilact ierodiacon de la minăstirea Sinaia sud Prahova, hirotionisit preot pe seama bisericii de acolo, hramul Adormirea Maicii Domnului, de prea sfinția sa

85. *Ioan sin popa Ispas, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Brigadiru, plasa Sabarul din sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica din Hanul Colții, hramul Sfintul Prooroc Ilie, 1846 decembrie 14. Dela nr. 56, anul 1846.*

f. 138 v. Constantin sin Anton, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Pantelimon din minăstirea Pantelimon, plasa Dîmbovița sud Ilfov de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1846 decembrie 25. Dela nr. 48, anul 1846.

Dimitrie sin popa Barbu, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Crețulești, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Albă cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae, 1846 decembrie 16. Dela nr. 26, anul 1846.

Păun sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Slobozia Moara Brăiloiului, plasa Bolintinu sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1846 decembrie 22. Dela nr. 50, anul 1846.

Stan sin Drăghici, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Ghizdarul, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica minăstirii Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, 1846 decembrie 22. Dela nr. 61, anul 1846.

90. *Androne sin Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Cornățel, plasa Ialomița sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon vechi de aici, 1846 decembrie 23. Dela nr. 60, anul 1846.*

Chiru sin popa Cirstea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Gurueni, plasa Marginea județul Vlașca de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Ierotei în biserica cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae numită Dintr-o Zi, 1846 decembrie 23. Dela nr. 57, anul 1846.

f. 139. *Dimitrie sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții împărații de la satul Lamotești, plasa Oltenița județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în biserica Doamna Bălașa, hramul Înălțarea Domnului, 1846 decembrie 23. Dela nr. 54, anul 1846.*

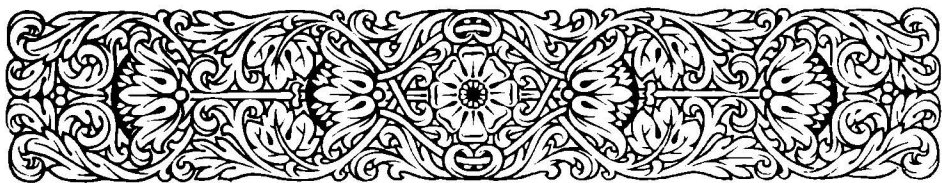
Antonie diaconul sin popa Ioan de la biserica Doamna Bălașa, hramul Înălțarea Domnului, plasa de jos București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în aceeași biserică, 1846 decembrie 22. Dela nr. 83, anul 1846.

Grigore sin Nicolae, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Dometie în aceeași biserică, 1846 decembrie 23. Dela nr. 74, anul 1846.

f. 139 v. este albă.

(Va urma)

Pr. NIȚIȘOR CAZACU și
MATEI CAZACU

În vremea arhipăstoririi
Prea Fericitului Părinte Patriarh
Justinian

GHID BIBLIOGRAFIC, PE TEME ȘI PROBLEME, DIN PUBLICAȚIILE REVISTEI MITROPOLITANE „GLASUL BISERICII“

(Continuare)

L

LAICII ÎN BISERICĂ

(Apostolatul credincioșilor laici)

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Probleme fundamentale în opera moral-socială a Sfântului Ioan Gură de Aur* : ...Biserica creștină — apostolatul credincioșilor laici în Biserică... (G. B., VIII (1949), nr. 3, p. 94—99).

LAUDELE BISERICEȘTI

1. CEASUL NOUA

Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat — Serviciile de seară și de dimineață premergătoare Liturghiei* : Considerații generale despre serviciile religioase de seară... Ceasul al noulea... (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 724—730, 731).

2. VECERNIA

Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat — Serviciile de seară și de dimineață premergătoare Liturghiei* : ...Oficiul Vecerniei sau slujba de seară — vremea oficiului... Vecernia propriu-zisă... (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 724—741).

(Același autor), *Vhodul și partea finală a Vecerniei*... : G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 577—585).

3. LITIA ȘI MIEZONOPTICA

Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Vhodul și... slujba Litiei și a Miezonopticilor* : ...Slujba Litiei. Oficiul Miezonopticilor (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 585—590).

4. UTRENIA

Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat — Serviciile de seară și de dimineață premergătoare Liturghiei* : Considerații generale despre serviciul religios de dimineață — Utrenia (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 724—730).

(Același autor), *Oficiul Utreniei*: Vremea oficiului, Vechea schemă a oficiului și motivele ei de inspirație. Principiile generale ale planului actual al oficiului. Proimion. Cele 12 rugăciuni și serviciul imediat următor. Prochimenul și Evanghelia Invierii. Partea ultimă a oficiului (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 683—699).

Pr. I. Pîslaru, *Practici cultice denaturate*: Se analizează și se resping ca nefundate liturgic și dogmatic unele practici cultice denaturate din timpul Utreniei... (G. B., XI (1952), nr. 8—10, p. 444—448).

LEGIUIRILE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

1. ÎN TRECUTUL BISERICII NOASTRE

Drd. Coman G. Petre, *Situația de drept a Bisericii Ortodoxe Române de la începuturi pînă la sfîrșitul epocii fanariote*: ...Legile după care s-au condus Bisericele din Țările Românești (G. B., XXVII (1968), nr. 3—4, p. 424—427).

I. V. Covercă, *Probleme de organizare bisericească în canoanele vechi arabe*: Considerații generale despre canoanele Sf. Apostoli... (G. B., XX, (1961), nr. 5—6, p. 405—406, 418—419).

Magistr. Stelian Izvoranu, *Sfaturi și orînduiri pentru duhovnici în Pravilele manuscrise slavo-române și românești* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 48—65).

Gh. Cront, *Pravila de la Govora din 1640*: (Recenzie, de Ioan V. Covercă) (G. B., XX (1961), nr. 11—12, p. 1125—1128).

Cartea românească de învățătură 1646: (Recenzie, de Ioan V. Covercă) (G. B., XXI (1962), nr. 9—10, p. 996—999).

Îndreptarea Legii 1652: (Recenzie, de I. V. Covercă) (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 170—175).

2. ÎN CONTEMPORANEITATE

Noul regim al cultelor religioase (— textul legii publicat în Monitorul Oficial —) : (G. B., VII (1948), nr. 9, p. 90—100).

Pr. Dr. Gh. I. Soare, *Insemnări asupra noului Statut de organizare* (G. B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 65—73).

(Autorul nesemnat), *Patriarhul Împlinirilor*: ...Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — legiuitorul Bisericii Ortodoxe Române, în vremuri noi, actuale... (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 264—267).

LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN CONTEMPORANEITATE

(În țara noastră)

(Autorul nesemnat), *Noul regim al cultelor religioase* (G. B., VII (1948), nr. 9, p. 90—100).

Cuvîntul Bisericii Ortodoxe Române în chestiunea libertății religioase. Pastorală Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian (G. B., VIII (1949), nr. 3, p. 5—14).

(Autorul nesemnat), *În chestiunea libertății religioase* (Rev. cit., p. 15—21).

Moțiunea adoptată în consfătuirea șeiilor Cultelor din R.P.R. (G. B., VIII (1949), nr. 7—8, p. 3—13).

Vezi și : (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 388—392 ; — nr. 9—10, p. 557—566).

LITURGHIA DUMNEZEIASCĂ

(Sfînta Liturghie)

Pr. Prof. Ene Braniște, *Insemnătatea Sfintei Liturghii pentru viața creștină* (*Material catehetic și omiletic pentru explicarea Sf. Liturghii*): Ce valoare și însemnătate are slujba Sfintei Liturghii pentru viața creștinului în comparație cu celelalte sfinte slujbe. Ce folos și câștig sufletec avem luînd parte la Sfînta Liturghie? Cum se explică puterea deosebită a rugăciunilor făcute în timpul Sfintei Liturghii? Numai

cei vii folosesc din săvârșirea Sfintei Liturghii? Concluzii (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 33—36).

(Același autor), *Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie? (Material catehetic și omiletic în legătură cu explicarea Sfintei Liturghii)* (G. B., X (1951), nr. 4—5, p. 20—23).

Pr. I. Pâslaru, *Practici cultice denaturate: Din cuprinsul Sfintei Liturghii* (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 46—48; — nr. 8—10, p. 446—448).

Diac. Prof. N. Nicolaescu, *Cuvânt pentru tâlcuirea Proscomidiei sau a Liturghiei pregătitoare* (G. B., VIII (1949), nr. 9, p. 11—17).

(Același autor), *Cuvânt pentru tâlcuirea Liturghiei catehumenilor* (G. B., VIII (1949), nr. 10, p. 49—56).

(Același autor), *Cuvânt pentru tâlcuirea Liturghiei credincioșilor* (G. B., VIII (1949), nr. 11—12, p. 49—57; — IX (1950), nr. 1—2, p. 11—17).

Pr. Prof. Ene Braniște, *Cîteva cuvinte despre miridele (părțile) speciale, scoase la Proscomidie pentru felurite scopuri* (G. B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 495—497).

Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Sensul pomenirii sfinților după Jertfa Euharistică* (G. B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 468—472).

Al. Adrian Botez, *Teologia Liturghiei și teoria Tainelor: (Recenzie)* (G. B., XXVII (1968), nr. 3—4, p. 467—471).

Pr. Ilie D. Negoită, *Electele Sfintei Euharistii: Studiu patristic liturgic* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1189—1192).

Pr. Al. N. Constantinescu, *Sfânta Liturghie și Cartea psalmilor: Folosirea Cărții psalmilor în Sfânta Liturghie* (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 49—53).

FELURILE LITURGHIEI RĂSĂRITENE

Pr. Alexandru Ionescu, *Liturghia Sfîntului Iacob, versiunea greacă-ortodoxă: Autenticitatea ei. Folosirea și oficierea ei pînă în zilele noastre. Reproducerea textului în traducere românească* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 653—682).

(Același autor), *Liturghia Sfîntului Iacob a Bisericii Ortodoxe de rit sirian din Malabar-India: Despre autenticitatea ei. Textul Liturghiei în traducere românească* (G. B., XXII (1963), nr. 5—6, p. 442—467).

Pr. Ilie Cîmpeanu, *Anafura sau rugăciunea Sfintei Jertfe în Liturghia Clementină din Constituțiile Apostolice și în liturghiile bizantine. — Studiu comparativ* (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 591—607).

Pr. Alexandru Delcea, *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite și îndrumări tipiconale privitoare la sărbătorile din timpul Tridodului: Autenticitatea, cuprinsul pe scurt, timpul săvârșirii, rolul și importanța acestei Liturghii...* (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 620—623).

Pr. Mihail Colotelo, *Liturghiile de rit alexandrin* (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 92—102).

LITURGHIA APUSEANĂ

«Bibel und Liturgie» (Revistă romano-catolică, nr. 3, 4, 5/1968): Despre reforma Liturghiei, discutată în Conciliul al II-lea Vatican (Recenzie, de Prof. Orest Bucevșchi) (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1268—1270).

LOCALITĂȚI ISTORICE

(Monografii)

1. DIN ȚARA NOASTRĂ

Istoria orașului București (vol. I): (Recenzie, de Gabriel Popescu) (G. B., XXV (1966), nr. 3—4, p. 359—363).

Pr. Al. N. Constantinescu, *Biserica Sfîntului Ilie Rahova din București: Contribuții la cunoașterea vechiului București, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la rezidirea Bisericii* (G. B., XVIII (1959), nr. 3—4, p. 282—287).

(Același autor), *Dimbovicloara, vechi afluent al Dimboviței, la poalele dealului Mitropoliei* (G. B., XIX (1960), nr. 1—2, p. 113—117).

P. I. Panait, *Date arheologice asupra mahalalei Popei Stolca și Stejaru din București* (G. B., XX (1961), nr. 5—6, p. 490—495).

Pr. Al. N. Constantinescu, *Bucureștii din timpul lui Cuza Vodă (Partea de nord, văzută din Dealul Mitropoliei)* (G. B., XX (1961), nr. 11—12, p. 1015—1019).

A. Sacerdoțeanu, *Condițiile în care a apărut sigiliul orașului București. — Biserica, centru al vieții Țirgoveșilor* (G. B., XXI (1962), nr. 11—12, p. 1097—1100).

Pr. Al. N. Constantinescu, *Bucureștii de altă dată și istoria unui tablou de Grigorescu* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 809—810).

Pr. Clement Popescu, *Șaptezeci de ani de la zidirea bisericii «Sfântul Nicolae și Sfânta Ecaterina» din Bucureștii-Noi: Scurt istoric al cartierului Bucureștii-Noi...* (Rev. cit., p. 844—846).

•

Pr. Horia Constantinescu, *Biserica fostei mănăstiri Rîmnicu-Sărat. Cătitorie brîncovenească și monument de artă feudală: Despre orașul Rîmnicu Sărat...* (G. B., XXV (1965), nr. 1—2, p. 30—32).

★

Pr. Grigore N. Popescu, *Corală preoților bucureșteni în Dacia Pontică: ...Despre Galați, Isaccea (Noviodunum), Tulcea și Brăila...* (G. B., XVI (1957), nr. 8—9, p. 603—608, 621—623, 633—634).

(Autorul nesemnă), *Descoperiri arheologice pe țărmul Mării Negre: Mangalia, Istria* (Revista Revistelor) (G. B., XIX (1960), nr. 7—8, p. 667—668).

Pr. Prof. I. Rămureanu, *Insemnări cu prilejul unei vizite la localitățile istorice din Scythia Minor: ...Callatis-Mangalia; — Tomis-Constanța; — Cetatea Tropaem; Cetatea Histria; — Scythia Mică sau Dobrogea...* (G. B., XX (1961), nr. 323—328, 330—334).

•

Radu Popa, *Biserica de piatră din Cuhea și unele probleme privind istoria Maramureșului în secolul al XIV-lea* (Recenzie, de Ștefan Andreescu) (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1161—1163).

2. DE PESTE HOTARE

Al. A. Botez, *În Betleemul Efratel* (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 854—860).

(Același autor), *«Iar noaptea ieșea în muntele Eleonului...»: Descrierea unor localități din Țara Sfântă* (G. B., XVII (1958), nr. 4, p. 335—343).

(Același autor), *Ierusalimul, văzut de Selma Lagerlof* (G. B., XVII (1958), nr. 11, p. 1090—1096).

(Același autor), *La «Mahadat Haila», locul scufundării: Insemnări și descrieri despre Ierihon, Marea Moartă, Iordan și muntele ispitei* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 82—86).

(Același autor), *«...Un sat, care se numea Emaus...», Amuas sau Kubeibeh? : Identificarea Emausului ca localitate în Țara Sfântă* (G. B., XVIII (1959), nr. 5—6, p. 452—453).

(Același autor), *Casa de lângă Mare (Jope, Cezareea Arimatea): ...Insemnări și descrieri despre cele trei cetăți palestinieniene* (G. B., XXI (1962), nr. 7—8, p. 689—700).

(Același autor), *Popas cu Sfânta familie, La mormintele patriarhilor din Hebron: Insemnări și descoperiri despre localitatea Hebron din Egipt* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 972—977).

Pr. Gh. Tilea, *Evocări ale Antiohiei de demult: Așezarea geografică și alegorismul originilor Antiohiei...* (G. B., X (1951), nr. 8—9, p. 36—40).

B. A. Alexandru, *Cetăți și locașuri pauline: Însemnări și descrieri despre vechile cetăți — Damasc, Petra, Tars, Beyrut, Dafnê, Seleucia, Cezareea Palestinei, Antiohia etc.* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 801—810).

LOCAȘURI DE CULT ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

(Monografii de biserică)

Considerații generale

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Locașuri de cult în creștinism și în celelalte religii: În creștinism, în general, și în Biserica Ortodoxă Română, în special...* (G. B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 689—692).

I. — BISERICI DE LEMN

1. CONSIDERAȚII TEHNICE ȘI DECORATIVE

«*Studii și cercetări de Istoria Artei*» (seria «Artă plastică», tom. XIV, nr. 1/1967): (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu — la studiul lui Paul Petrescu, *Unitatea de concepție constructivă și decorativă a bisericilor de lemn românești*) (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 1016—1019).

Radu Crețeanu, *Bisericile de lemn din regiunea București: Considerații generale tehnice...* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 50—52).

2. DIN MITROPOLIA UNGROVLAHIEI

Radu Crețeanu, *Bisericile de lemn din regiunea București: ...Repartizarea bisericilor după materialul de construcție în anii 1810 și 1909. Clasificarea și prezentarea bisericilor de lemn din fosta regiune București, după schema: a) tipul de biserică, cu plan dreptunghiular, și b) tipul de biserică treflat* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 50—104).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții, Însemnări și date istorice: ...Biserica veche de lemn din Magula-Tomsani (județul Prahova)...* (G. B., XIX (1960), nr. 7—8, p. 659—660).

(Același autor), *Un monument de arhitectură în lemn — biserică din Valea Semaunului (Jercălâl-Urtași): În județul Prahova* (G. B., XXI (1962), nr. 9—10, p. 877—887).

Florin G. Sereada, *Un monument de veche arhitectură românească din Starchiojd: Biserica de lemn, cu hramul Sfântul Nicolae, din Starchiojd sau Chiojdul Mare (județul Prahova)* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1065—1072).

Anibal Gh. Grigore, *Despre unele biserici țirgoviștene și o biserică din lemn dinbovișteand: ...Biserica de lemn din Cîndești-Vale* (G. B., XXIII (1964), nr. 5—6, p. 584—590).

Prof. Victor Brătulescu, *Meșteri zugrăvi, constructori și artiști de pe Vedea și Golmeana, Regiunea Argeș: ...Biserica de lemn din comuna Rîjlețu-Vierș 'și' cea din Lipia, comuna Săpata (județul Argeș)* (G. B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 510—511, 550—554).

Pr. Ion Răuțescu, *Bisericile din Boteni-Muscel și slujitorii lor: ...Biserica de lemn, cu hramul Sfântul Nicolae, din satul Boteni-Ungureni (județul Argeș)...* (G. B., XXIII (1964), nr. 9—10, p. 886—896).

Pr. Ilie Gh. Diaconescu, *Materiale documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din ralonul Găești, regiunea Argeș: ...Biserici de lemn...* (G. B., XXIV (1965), nr. 5—6, p. 459—477).

Pr. Ioan Răuțescu, *Catagrafia fostului județ Muscel făcută la anul 1840, din porunca mitropolitului Neofil: ...Bisericile de lemn din plaiul Nucșoarei și din plaiul Dimboviței (nord-estul Muscelului)* (G. B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 885—899).

Radu Crețeanu, *Bisericile de lemn din Muntenia: (Recenzie, de Ion Șt. Cristache)* (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 232—235).

Pr. Ioan Spiru-Alexandria, *Preoți și biserici în prima jumătate a veacului al XIX-lea*: ...Bisericile de lemn din județele Ilfov, Teleorman și Prahova... (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 419—420).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ...Biserica de lemn din Lărgășeni-Adjud, județul Vrancea... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 647—648).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Sfințirea bisericii de la sanatoriul din Techirghiol, ctitorie a I.P.S. Patriarh Justinian* (G. B., X (1951), nr. 8—9, p. 62—70).

Cristian Ștefan, *Biserica de lemn-Techirghiol*: Din județul Constanța (G. B., XV (1956), nr. 8—9, p. 385).

3. DIN MITROPOLIA ARDEALULUI

Gabriel Popescu, *Monumente de la Plopiș, Surdești, Rogoz și Prejmer*: Bisericile de lemn din Plopiș, Surdești și Rogoz — situate pe Valea Lăpușului (județul Maramureș) (Recenzie) (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 729).

II. — BISERICILE DE ZID

1. IN MITROPOLIA UNGROVLAHIEI

a) În Municipiul București (Capitala țării noastre)

Const. Vasilescu, *Tîrnosire de biserică*: Biserica Sfîntul Gheorghe-Mărtișor, din Capitală (G. B., VII (1948), nr. 9, p. 78).

(Autorul nesemnat), *Inaugurarea și sfințirea bisericii ruse renovate din Capitală* (G. B., VII (1948), nr. 11—12, p. 69—70).

I. D. Ștefănescu, *Monumente de artă religioasă din București*: Biserica Sfîntul Pantelimon; — biserica «Crețulescu»; — paraclisul Patriarhiei; — biserica Sfîntul Spiridon Vechi; — biserica Mîntuleasa; — biserica «Negustori»; — biserica «Rusească» (G. B., XV (1956), nr. 5, p. 253—260; — nr. 6—7, p. 315—321).

Prof. Victor Brătulescu, *Biserica Crețulescu din București. Monument de arhitectură* (G. B., XXI (1962), nr. 7—8, p. 727—739).

(Autorul nesemnat), *Hramul Sfîntului Dumitru cel Nou-Basarabov*: Însemnări despre catedrala Patriarhiei (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1190—1191).

P. E. Miculescu, *Monumentele de pe Dealul Patriarhiei*: Catedrala Sfintei Patriarhii...; paraclisul patriarhal (G. B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 762—765).

George D. Florescu, *Din istoricul bisericii Sfîntul Spiridon cel vechi, din București* (G. B., XXI (1962), nr. 1—2, p. 136—150).

Pr. N. Cazacu, *Din istoricul bisericii Mîntuleasa din București* (G. B., XXI (1962), nr. 11—12, p. 1106—1109).

P. Cernovodeanu, *Documente inedite privind trecutul bisericii Negustori din București* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 100—117).

(Autorul nesemnat), *Darea de seamă asupra solemnității sfințirii bisericii parohiei Apărătorii Patriei II din București, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului» și «Sfîntul Ioan Botezătorul»* (G. B., VII (1948), nr. 11—12, p. 72—73).

(Autorul nesemnat), *Mulțumiri unor donatori*: Biserica Înălțarea Domnului-Rahova (G. B., XII (1953), nr. 2—3 p. 180—181).

Prof. Victor Brătulescu, *Zugravi din București. Biserica Sfîntul Ilie Rahova* (G. B., XVII (1958), nr. 10, p. 960—968).

Pr. Al. N. Constantinescu, *Biserica Sfîntul Ilie-Rahova din București* (G. B., XVIII (1959), nr. 3—4, p. 282—287).

T. N. Manolache, *Restaurarea și conservarea monumentelor istorice religioase*: ...Biserica Colțea...; — biserica Borzești... (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 422—423, 425).

Virgil Molin, *Bolnița de la Colțea acum două veacuri și jumătate* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 1007—1022).

(Autorul nesemnat), *Tîrnosirea bisericii «Sfînta Cuvioasa Paraschiva», din parohia Militari II* (G. B., XII (1953), nr. 12, p. 765—766).

(Autorul nesemnat), *Din viața parohiilor*: Biserica parohiei Militari II (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 91—92).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii Sfânta Maria-Ghencea, din Capitală* (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 747—749).

I. D. Ștefănescu, *Monumente de artă religioasă din București*: Decorul pictural al bisericilor Ghencea și Sfânta Vineri-Nouă (G. B., XVI (1957), nr. 3, p. 171—176).

(Același autor), *Biserica Sfânta Vineri-Nouă din București. Arhitectura, mozaicul- Irontispiciu, în cadrul picturii murale* (G. B., XIX (1960), nr. 7—8, p. 607—617).

(Același autor), *Monumente de artă din București*: Biserica Doamnei; — biserica Scaune; — biserica Batiște; — biserica Sfânta Mina-«Stejar» (G. B., XV (1956), nr. 1—2, p. 48—56).

Matei Cazacu, *Cea mai veche biserică din București — biserica Doamnei Maria* (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 845—853).

Ștefan Andreescu, *Contribuții la istoricul bisericilor Scaune și Săpunari din București* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 105—119).

Pr. N. Cazacu, *Documente privitoare la paraclisul mitropolitului Dionisie Lupu din mahalaua Batiște, din București* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 995—999).

Matei Cazacu, și Pr. Nițșor Cazacu, *Istoricul bisericii Batiște din București* (G. B., XXIII (1964), nr. 9—10, p. 777—882).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia «Cartierul Căfelu» București* (G. B., XV (1956), nr. 1—2, p. 71—72).

Pr. Ioan N. Dărvărescu, *Din trecutul bisericii Domnești a Curții Vechi. — Actuala biserică «Sfântul Anton» Curtea Veche din București. Arhimandritul Visarion* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 692—718).

(Același autor), *Din trecutul bisericii Domnești a Curții Vechi — Actuala biserică «Sfântul Anton» Curtea Veche* (G. B., XVII (1958), nr. 9, p. 846—863).

Nicolae Vătămănu, *Bisericile Curții Vechi* (G. B., XVIII (1959), nr. 3—4, p. 288—294).

Pr. Ioan N. Dărvărescu, *Noi contribuții la cunoașterea trecutului fostei biserici Domnești Curtea Veche din București* (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 138—147).

(Același autor), *Din trecutul bisericii Domnești Curtea Veche din București — actuala biserică «Sfântul Anton», Curtea Veche* (G. B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 555—596).

Cristian Moisesescu, *Biserica Curtea-Veche*: (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu) (Rev. cit., p. 662—665).

Pr. N. Șerbănescu, *Un veac de la preînnoirea bisericii Albă-Postăvari* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 129—135).

Arhim. Grigore Băbuș, *Restințirea bisericii «Leagănul Sfânta Ecaterina», din Capitală* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 159—161).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii Sfântă Vinări-Colentina* (G. B., XV (1958), nr. 5, p. 498—499).

(Autorul nesemnat), *Biserica Înălțarea Sfintei Cruci*: Din cartierul Colentina (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1128—1129).

Prof. Teodor M. Popescu, *Hram și spor de lucru la biserica Sfânta Maria din București*: Din sectorul 8 (G. B., XVII (1958), nr. 9, p. 882—884).

Pr. N. Cazacu, *Cîteva inscripții din cimitirul bisericii Icoanei din București* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 1000—1006).

Pr. I. Paroiescu, *Biserica Bucur* (G. B., XIX (1961), nr. 3—4, p. 273—286).

George D. Florescu, *Din istoricul bisericii mahalalei Boteanului (zisă și mahalaua «Bisericii cu brad» și mahalaua «Bradu-Boteanu»)* (G. B., XX (1961), nr. 11—12, p. 1020—1028).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserică*: ...Biserica Sfânta Treime-Tei, din Capitală (G. B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 408—410).

- Const. C. Giurescu, *Biserica bucureșteană de la Gorgănel* (G. B., XXI (1962), nr. 7—8, p. 724—726).
- Pr. Al. N. Constantinescu, «*Biserica Gorganelul de aci den București*» (G. B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 952—953).
- Ștefan Andreescu, *Dobrus Banul și ctitorile sale : Biserica Sfântul Gheorghe-Nou, din Capitală...* (G. B., XXI (1962), nr. 9—10, p. 912—914).
- Pr. Nițșor Cazacu, *Nota despre zidirea și ctitoria bisericii Sfântul Nicolae-Jitnița din București* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 101—115).
- (Autorul nesemnat), *Săpături și cercetări arheologice, în incintele bisericilor : ...Din istoricul bisericii Domnița Bălașa...* (G. B., XXII (1963), nr. 3—4, p. 402—403).
- Pr. N. Cazacu, *Insemnări privind biserici și fapte din trecut : ...Din istoricul bisericii Silvestru din București...* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 733—756).
- I. Al. F., *Note asupra bisericii Sfânta Solia din Floreasca* (G. B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 913—917).
- (Autorul nesemnat), *Tlnosirea bisericii din Dămăroaia* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 138—140).
- Ștefan Andreescu, *Cîteva precizări despre ctitoriile bucureștene ale lui Ghiorma Banul : ...Biserica lui Ghiorma Banul* (G. B., XXIII (1964), nr. 5—6, p. 548—552, 557—566).
- Pr. Em. Păsculescu-Orlea, *Inscripții din cuprinsul bisericii Mihai-Vodă din București* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1034—1056).
- (Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii Precupeștii-Vechi, din Capitală* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1191—1193).
- «*Cercetări arheologice în București*» (vol. II) : (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu, la studiul colectivului de autori Mioara Turcu, Paul I. Constantinescu, Arhit. C-tin Marinescu, *Considerații privind biserica Visarion Vechi*) (G. B., XXIV (1965) nr. 11—12, p. 1206—1208).
- Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și Insemnări din biserici : Biserica Albă-Calea Victoriei... ; — biserica Chiajna (fostul raion Grivița Roșie) ; — biserica Sfântul Dumitru-Colentina ; — biserica Dichiu... ; — biserica Sfântul Nicolae din Prund ; — biserica din Slobozia ; — biserica Popa Soare... ; — biserica din Slobozia-Clinceni (fostul raion Lenin)...* (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 622—623, 628—629, 630—631, 661).
- Nicolae Vătămanu, *Date noi despre biserica Albă și lmpila ei* (G. B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 526—531).
- M. Cazacu, *Date noi privind biserica Bradu Staicu din București* (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1095—1099).
- (Autorul nesemnat), *Biserica Tlrca din București* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 1013—1015).
- (Autorul nesemnat), *Biserica Bărbătescu-Vechi din București* (Rev. cit., p. 1015).
- (Autorul nesemnat), *O vizită de neuitat : La biserica Parcul Domenii* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1237—1240).
- (Autorul nesemnat), *Punerea pletrei fundamentale la capela cimitrului parohiei Andronache* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1216).
- Pr. Clement Popescu, *Șaptezeci de ani de la zidirea bisericii «Sfântul Nicolae și Sfânta Ecaterina» din Bucureștii-Noi* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 844—852).
- Pr. N. Cazacu, *Inscripții de pe clopotele unor biserici din București* (G. B., XXI (1962), nr. 1—2, p. 153—166).
- Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și Insemnări documentare. Zugrăvi și meșteri argintari la biserici din București* (G. B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 342—371).
- Prof. Aurelian Sacerdoțeanu, *Pomelnicele a 60 biserici din București* (G. B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 294—318 ; — nr. 11—12, p. 1031—1122).

În localitățile suburbane ale Municipiului București

(Autorul nesemnat), *Biserica parohială din satul Pantelimon*: La periferia Bucureștiului (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 164—168).

Ștefan Andreeșcu, *Identificarea mormintului ctitoricesc din biserica Iezărul*: Din comuna Cernica (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 706—711).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Căldăraru*: Din comuna Cernica (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 557—558).

Ioan F. Stănculescu, *Cercetări și precizări noi cu privire la arta medievală*: (Recenzie, la studiul lui Florentina Dumitrescu și Radu Crețeanu, *Elemente din veacul al XVIII-lea la biserica din Leordeni — comuna Popești-Leordeni*) (G. B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 393—394).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri și slințiri de biserici*: ...Biserica din parohia Nefliu (G. B., VIII (1949), nr. 11—12, p. 94—95).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri de biserici*: Biserica din parohia Vîrteju... (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 65—66).

b) În Județul Ilfov

(Autorul nesemnat), *Redeschideri de biserici*: Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, din parohia Ștefănești-Ilfov (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 65—66).

(Autorul nesemnat), *Redeschidere de biserică*: Biserica parohială din comuna Fundulea (fostul raion Brănești) (G. B., XII (1953), nr. 8, p. 503—504).

G. I. M., *Festivitatea religioasă din parohia Gostilele*: Comuna Fundulea (fostul raion Brănești) (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 662).

(Același autor), *Festivitatea religioasă de la parohia Belciugatele*: Din fostul raion Brănești (Rev. cit., p. 661—662).

(Autorul nesemnat), *Slințirea noului biserici din Vadul Anil*: Din fostul raion Brănești (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 345).

(Autorul nesemnat), *Slințirea bisericii de la Afumați I (raionul Brănești, regiunea București)* (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 749—750).

Diac. Nicolae Nicola, *Slințirea bisericii din satul Bițina*: Din comuna Chiroiu (fostul raion Brănești) (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 121—123).

(Același autor), *Slințirea bisericii din Prozanic, raionul Brănești* (G. B., XVI (1957), nr. 8—9, p. 637—642).

Radu Crețeanu, *O prețioasă ctitorie a lui Antonie Vodă — biserica din Popești-Gâlbinași*: Din fostul raion Brănești (G. B., XVII (1958), nr. 8, p. 750—755).

Pr. Emanuel Copăcianu, *Biserica din Dragomirești-Deal* (G. B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 503—509).

Prof. Victor Brătulescu, *Documente și inscripții vechi din biserici*: Bisericiile din Dômnești (G. B., XX (1961), nr. 3—4, p. 257—264).

(Autorul nesemnat), *Parohia Tegheș-Ordoreanu*: Din comuna Domnești (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1296—1297).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Deleni*: Din comuna Trestieni (fostul raion Răcari) (G. B., XXVI (1967), nr. 7—8, p. 841—845).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Drăgăneasca*: Din comuna Trestieni (fostul raion Răcari) (G. B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 753—758).

Pr. Ilie Popescu, *Biserica din Crevedia Mare* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 811—819).

(Autorul nesemnat), *Biserica satului Goleasca-Ilfov*: Din comuna Bucșani (G. B., XXVII (1968), nr. 9—10, p. 1061—1064).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul «Crucea de Piatră»*: De pe malul Neajlovului (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 195—196).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea picturii bisericii Dumitrana, din comuna Dărăști, raionul Mihăilești* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 344—345).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Dărăști de Sus* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1233—1237).

Diac. A. Iacobeanu, *Sfințirea bisericii din satul Varlaam: Din comuna Copăceni (fostul raion Vidra)* (G. B., XIII (1954), nr. 3, p. 175—176).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii parohiale din comuna 30 Decembrie, raionul Vidra* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 164—165).

(Autorul nesemnat), *Tirnosirea bisericii din satul Sbrcea-Crețești: Din fostul raion Vidra* (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 712—713).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia Maxineni-Grădiștea (Ilfov)* (G. B., IX (1950), nr. 9—10, p. 73—74).

(Autorul nesemnat), *Redeschidere de biserică: Biserica din parohia Creța Leșile* (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 54—55).

Al. I., *Din activitatea gospodărească a unor parohii din Protoieria raionului Snagov* (G. B., XV (1956), nr. 1—2, p. 73—77).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici: ...Biserica din Bărbulești și cea din Bărcănești (fostul raion Urziceni)...; biserica Crânguri, biserica din Dadilor și biserica din Dobrotești-Moșteni (fostul raion Giurgiu)...; — biserica Sfântul Gheorghe din Giurgiu; — biserica din Grădiștea (fostul raion Giurgiu)...; — biserica veche din comuna Malu pe Teleorman; — biserica din comuna Minăstirea (fostul raion Oltenița)...; — biserica Adormirea Maicii Domnului, din comuna Petrechioaia, lângă Snagov...; — biserica Stoinoaia și biserica Adormirea din Surlari (comuna Creța-Leșile — fostul raion Snagov)...* (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 625, 632—633, 645—647, 650—651, 653, 662—663).

Ioan Iufu, *Redeschideri de biserici — în comuna Jilavele-Ialomița: În apropiere de Urziceni (județul Ilfov)* (G. B., XI (1952), nr. 4, p. 146—148).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia Slătioarele, comuna Jilavele, raionul Urziceni* (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 93).

(Autorul nesemnat), *Moment festiv la parohia Bărcănești: Din fostul raion Urziceni* (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 559—560).

(Autorul nesemnat), *Instalare de preot: Biserica Sfântul Nicolae, din comuna Maia (fostul raion Urziceni)* (Rev. cit., p. 560—561).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Resimnicea: Din Protopopiatul Urziceni* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1240—1241).

G. I. M., *Sfințirea bisericii cimitirului din comuna Chirnogi: Se află în apropiere de Oltenița* (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 663—664).

Arhid. Andrei Iacobeanu, *Sfințirea bisericii din parohia Căscioarele, raionul Oltenița* (G. B., XV (1956), nr. 5, p. 271—275).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii parohiale din comuna Izvoarele, raionul Oltenița* (G. B., XV, (1956), nr. 12, p. 753—754).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia Hotarele I, raionul Oltenița* (G. B., XVI, (1957), nr. 10—11, p. 933—936).

(Autorul nesemnat), *Vizita canonică a Inalt Prea Sfințitului Patriarh Justinian la Giurgiu...: Biserica Sfântul Nicolae din Giurgiu...* (G. B., VIII (1949), nr. 10, p. 21—23).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din satul Malu: Din fostul raion Giurgiu* (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 711—712).

(Autorul nesemnat), *Biserica din comuna Vedeia, raionul Giurgiu* (G. B., XXVI (1967), nr. 1—2, p. 159—160).

(Autorul nesemnat), *Alte sfințiri de biserici: Biserica din parohia Odaia, comuna Ștefănești (fostul raion Lehliu)...* (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 749).

Ci și: Pr. Ioan Spiru-Alexandria, *Preoți și biserici în prima jumătate a veacului al XIX-lea: ...Bisericile de zid din județul Ilfov...* (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 419—420).

c) În județul Ialomița

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: ...Biserica filială Popești, din parohia Cosimbești (fostul raion Slobozia)* (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 111—112).

- (Aurul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici*: Biserica din parohia Bucșa (fostul raion Slobozia)... (G. B., XV (1956), nr. 6-7, p. 360-361).
- (Aurul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Ivănești, raionul Slobozia* (G. B., XIX (1960), nr. 11-12, p. 1099-1101).
- (Aurul nesemnat), *Sfințirea bisericii din satul Buești*: În apropiere de Slobozia (G. B., XXIII (1964), nr. 9-10, p. 942-944).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din Ciochina*: În apropiere de Slobozia (G. B., XXIV (1965), nr. 11-12, p. 1167-1171).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din comuna Gheorghe Doja*: Din fostul raion Slobozia (G. B., XXVI (1967), nr. 1-2, p. 153-157).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din parohia Scinteia*: Din fostul raion Slobozia (G. B., XXVI (1967), nr. 5-6, p. 657-658).
- (Aurul nesemnat), *Biserica «Sfântul Nicolae» — catedrala din Municipiul Călărași* (G. B., XXVII (1968), nr. 11-12, p. 1226-1228).
- (Aurul nesemnat), *Biserica Sf. Ioan (Alexe) din orașul Călărași* (G. B., XXV (1966), nr. 1-2, p. 162-164).
- (Aurul nesemnat), *Biserica «Sfântul Nicolae» — Mircea Vodă din Municipiul Călărași* (G. B., XXVII (1968), nr. 11-12, p. 1231-1232).
- (Aurul nesemnat), *Vizite canonice, sfințiri și redeschideri de biserici...*: Biserica Ulmu (fostul raion Călărași)... (G. B., IX (1950), nr. 11-12, p. 66-67).
- (Aurul nesemnat), *Redeschiderea bisericii parohiale Ceacu, din raionul Călărași* (G. B., XIII (1954), nr. 9-10, p. 493-494).
- (Aurul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Rasa, raionul Călărași* (G. B., XIV (1955), nr. 1-2, p. 102).
- Arhid. Paul Zuzu, *Sfințirea bisericii din parohia Fleva, raionul Călărași* (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 742-743).
- Arhid. Andrei Iacobeanu, *Resfințirea bisericii parohiei Dragoș Vodă, raionul Călărași, regiunea București* (G. B., XVII (1958), nr. 1-2, p. 161-164).
- (Aurul nesemnat), *Redeschiderea bisericii parohiei Ștefan Vodă, raionul Călărași, în ziua de 14 decembrie 1958* (G. B., XVIII (1959), nr. 3-4, p. 317).
- (Aurul nesemnat), *Sfințirea bisericii parohiei Roseti I, raionul Călărași* (Rev. cit., p. 318).
- (Aurul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia Ciocănești-Sirbi, raionul Călărași* (G. B., XXV (1966), nr. 1-2, p. 168).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din satul Ciocănești-Mărgineni*: Din raionul Călărași (G. B., XXV (1966), nr. 11-12, p. 1132-1133).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din parohia Vlad Țepeș* (G. B., XXVII (1968), nr. 11-12, p. 1230-1231).
- (Aurul nesemnat), *Biserica din Andolina*: Din comuna Ciocănești de lângă Călărași (Rev. cit., p. 1232-1233).
- Prof. Victor Brățuțescu *Înscrîpșii și însemnări din biserici*: "...Biserica" din comuna Borducelu...; — biserica Cocargeaua Nouă din comuna Ștefan cel Mare...; — biserica Sfinții Împărați din comuna Dragoș Vodă (fostul raion Călărași)...; — biserica din satul Malu, din comuna Sfântul Gheorghe (fostul raion Urziceni)... (G. B., XXV (1966), nr. 7-8, p. 625, 632, 633, 648-649).
- (Aurul nesemnat), *Solemnitatea religioasă de la biserica din comuna Sfântul Gheorghe, raionul Urziceni* (G. B., XVII (1958), nr. 12, p. 1190-1191).
- Arhid. A. Iacobeanu, *Sfințirea bisericii din parohia Cocora, raionul Urziceni*: Actualmente în județul Ialomița (G. B., XVIII (1959), nr. 7-12, p. 705-707).
- (Aurul nesemnat) *Sfințirea bisericii din parohia Colelia* (G. B., XXVIII (1969), nr. 9-10, p. 1084-1085).
- (Aurul nesemnat), *Sfințirea bisericii din satul Buzoeni*: Din comuna I. C. Frimu (fostul raion Lehliu) (G. B., XII (1953), nr. 5-7, p. 419-420).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii din parohia Făurei, raionul Lehliu, regiunea București*: Acum în județul Ialomița (G. B., XXII (1963), nr. 11—12, p. 1078—1079).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Cocargeaua Nouă, raionul Fețești* (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 741—742).

d) În județul Teleorman

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ... Biserica din Brinceni (fostul raion Alexandria)...; — biserica din Cămineasca și... biserica din Făcău (fostul raion Drăgănești-Vlașca)...; — biserica din comuna Orbeasca (fostul raion Roșiori de Vede)...; — biserica din Plosca (fostul raion Alexandria)...; — biserica din Goleasca...; — biserica din comuna Stroenești, parohia Drăgănești (fostul raion Videle)...; — biserica Sfântul Haralambie din Turnu Măgurele... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 628, 631—632, 636—637, 651, 652, 657, 661—662, 664).

Pr. I. Spiru-Alexandria, *Biserici din orașul Alexandria* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 93—99).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii din satul Poroschia (raionul Alexandria)* (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1130—1132).

Paul I. Cernovodeanu, *Bisericile din orașul Roșiori de Vede* (G. B., XX (1961), nr. 3—4, p. 287).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Bădești*: Din parohia Mozăceni (fostul raion Roșiori de Vede) (G. B., XII (1953), nr. 11, p. 695—696).

(Autorul nesemnat), *Biserica din parohia Beciu*: În apropiere de Roșiori de Vede (G. B., XXVIII (1968), nr. 11—12, p. 1228—1229).

(Autorul nesemnat), *Parohia Rădoiești, județul Teleorman*: În apropiere de Roșiori de Vede (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1295—1296).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Lissa, raionul Zimnicea* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 936—939).

(Autorul nesemnat), *Vizita canonică a I.P.S. Patriarh Justinian la Giurgiu și sfințirea bisericii din comuna Petroșani-Vlașca*: ...Biserica din comuna Petroșani-Vlașca — în apropiere de Zimnicea... (G. B., VIII (1949), nr. 10, p. 14—23).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri și sfințiri de biserici*: ...Biserica din parohia Cosmești-Vlașca...; biserica din parohia Scurtu Mare-Vlașca (G. B., VIII (1949), nr. 10, p. 67—68, 68—69).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: ...Biserica din parohia Surdulești (G. B., V (1951), nr. 10—12, p. 47).

Arhid. A. Iacobeanu, *Sfințirea bisericii de la Merenii de Sus, raionul Videle* (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 744—749).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Drăghinești, raionul Videle* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1195—1196).

(Autorul nesemnat), *Tinostirea bisericii din Tâmbășești*: În apropiere de Videle (G. B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 1171—1174).

(Autorul nesemnat), *Biserica parohiei din comuna Bujoreni*: Din raionul Videle (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 161).

Prof. Victor Brătulescu, *Documente, inscripții cu caracter istoric și zugrăviri*: ...Biserica din Cămineasa (fostul raion Drăgănești-Vlașca)... (G. B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 291—292).

I. C., *Biserica din satul Făcău*: Din comuna Gorneni (fostul raion Drăgănești-Vlașca) (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 192—193).

(Autorul nesemnat), *Redeschidere de biserică*: Biserica parohială din comuna Negrenii de Jos (fostul raion Vidra) (G. B., XII (1953), nr. 2—3, p. 179—180).

Cf. și: Pr. Ioan Spiru-Alexandria, *Preoți și biserici în prima jumătate a veacului al XIX-lea*: ...Bisericile de zid din județul Teleorman... (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 419—420).

e) În județul Prahova

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ...Biserica din comuna Apostolache... și biserica din Drajna de Jos (fostul raion Teleajen)...; — biserica Filipeștii de Pădure...; — biserica din Măgureni (fostul raion Cîmpina)...; — biserici din Ploiești: Sfîntul Dumitru, Sfînta Filofteia, Sfînta Treime...; — biserica Sfîntul Gheorghe din Puchenii Mari (fostul raion Ploiești)...; — biserica Nașterea Domnului, din Slănic-Prahova...; — biserica din Tăriceni (fostul raion Ploiești)... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 624—625, 633—635, 639, 649, 651—652, 652—653, 660, 664).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea capelei «Sfînta Ecaterina», Ploiești* (G. B., VII (1948), nr. 11—12, p. 70—72).

(Autorul nesemnat), *Vizita canonică a I.P.S. Patriarh Justinian la Ploiești și sfințirea bisericii din comuna Boldești-Prahova*: ...Biserica din comuna Boldești-Prahova...; — biserica Sfîntul Spiridon din Ploiești (G. B. VIII (1949), nr. 10, p. 33—36, 41—43).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Redeschideri de biserici — în orașul Ploiești* (G. B., XI (1952), nr. 4, p. 145).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica Sfîntul Ștefan din Ploiești... (G. B., X (1951), nr. 10—12, p. 44—47).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Sfințirea bisericii «Sfîntul Sava» din Ploiești* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 614—616).

I. D. Ștefănescu, *Problema picturii bisericești — Biserica Sfinții împărați din Ploiești* (G. B., XV (1965), nr. 11, p. 652—659).

Prof. I. D. Ștefănescu, și Pr. Aurel Popescu, *Biserica Sfinții împărați din Ploiești* (G. B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 245—264).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii Sfînta Vineri din Ploiești* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1193—1195).

(Autorul nesemnat), *Biserica Sfîntul Pantelimon din Ploiești* (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1293—1295).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri și sfințiri de biserici*: Biserica parohiei Buștenari-Prahova... (G. B., VIII (1949), nr. 11—12, p. 92).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia Coadă Izvorului, raionul Ploiești-Prahova* (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 63—64).

Pr. Const. Hașcău, *Sfințirea bisericii din Târgșorul Vechi*: Din raionul Ploiești (G. B., XI (1952), nr. 11—12, p. 594—595).

(Autorul nesemnat), *Alte sfințiri de biserici*: ...Biserica din parohia Tăriceni (fostul raion Ploiești); — biserica parohială Hătcărău și biserica parohială Ceptura II (fostul raion Cricov) (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 750—753).

(Autorul nesemnat), *Tîrnosirea noii biserici din parohia Varnița (raionul Ploiești)* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 165—166).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Pietroșani*: Din fostul raion Ploiești (G. B., XXXVI (1967), nr. 5—6, p. 656—657).

Prof. Victor Brătulescu, *Zugrăvi și inscripții la biserica din Călineștii-Prahovei* (G. B., XXI (1962), nr. 11—12, p. 1101—1105).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea capelei din comuna Dișești, raionul Moreni-Prahova* (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 62—63).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri de biserici*: Biserica veche din cimitirul parohiei Scorțeni (fostul raion Cîmpina) (G. B., XI (1952), nr. 11—12, p. 593—594).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Teșila (raionul Cîmpina)* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 777—781).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica «Nașterea Maicii Domnului» din orașul Slănic, de Prahova... (G. B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 407—408).

Pr. Vasile Constantinescu, *Biserici și case parohiale reparate și redeschise în anul 1951*: Biserici din orașul Urlați și din fostul raion cu același nume (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 51—56).

Diac. I. Iacobeanu, *Redeschiderea bisericii «Sfinții Voevozi», din Urlați-Cricov* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 612—614).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Ciupelnița, raionul Cricov* (G. B., XIV (1955), nr. 9, p. 561—562).

Pr. Al. Ionescu, *Constatarea unor realități: Biserica din Singeru; — biserica Sfinții Voevozi din comuna Salcia; — biserica din Chiojdeanca și biserica din Apostolache (fostul raion Cricov)* (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 750—756).

((Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din comuna Cornurile de Jos, raionul Cricov* (G. B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 479—480).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Pantazi (raionul Cricov)* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 781—783).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Apostolache (raionul Cricov)* (G. B., XVIII (1959), nr. 5—6, p. 505—506).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Dumbrava: Din fostul raion Cricov* (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 709).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții, însemnări și date istorice: Bisericele din Ceptura de Jos și biserica din Inotești (fostul raion Cricov)...* (G. B., XIX (1960), nr. 7—8, p. 649—658).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: ...Redeschiderea bisericii parohiei Vadu Săpat (fostul raion Mizil)...* (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 126).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: Biserica filială Ghiocel, din parohia Podenii Noi (fostul raion Teleajen)...* (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 111).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Trenu: Din comuna Chiojdeanca (fostul raion Teleajen)* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 1012—1013).

Cf. și: Pr. Ioan Spiru-Alexandria, *Preoți și biserici în prima jumătate a veacului al XIX-lea: ...Bisericele de zid din județul Prahova...* (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 419—420).

f) În județul Dimbovița

Pr. Emil Popescu, *O renovare și o aniversare: Biserica «Sfinta Vineri cea Domnească» din Tîrgoviște* (G. B., XV (1956), nr. 6—7, p. 358—359).

Prof. Mircea Georgescu, *Biserica Curții Domnești din Tîrgoviște* (G. B., XIX (1960), nr. 1—2, p. 118—128).

N. Constantinescu, și Cristian Moisescu, *Curtea Domnească din Tîrgoviște: Biserica din Curtea Domnească din Tîrgoviște (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu)* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 175—179).

Ioana Cristache-Panait și Panait I. Panait, *Sgralite în biserica Curții Domnești din Tîrgoviște* (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 884—893).

Prof. Victor Brătulescu, *Monumente de arhitectură din Tîrgoviște — Mormintele voievodale de la Tîrgoviște și Arnata: Biserica palatului domnesc și biserica Sfinta Vineri din Tîrgoviște...* (G. B., XXVI (1967), nr. 3—4, p. 291—320).

Pr. Dr. Const. Nițescu, *Mitropolia Tîrgovitei* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 71—100).

(Același autor), *Tîrgoviște. Biserici din epoca lui Matei Basarab (secolul XVII): Biserica Sfintul Nicolae-Andronești; — biserica Sfintul Dumitru; — biserica Stelea* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 700—713).

(Același autor), *George Enescu, restauratorul unei ctitorii voievodale din Tîrgoviște: Biserica Sfinții Împărați* (G. B. XX (1961), nr. 9—10, p. 922—927).

Arnab Gh. Grigore, *Despre unele biserici tîrgoviștence...* (G. B., XXIII (1964), nr. 5—6, p. 563—584).

Pr. Constantin Nițescu, *Vechi ctitorii tîrgoviștene (pisanii și inscripții)* (G. B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 128—149).

Prof. Mircea T. Georgescu, *Biserica Tîrgului din Tîrgoviște* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 79—92).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din Băleni-Sârbi*: Din raionul Tirgoviște (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 357).

Pr. Gh. Panitescu-Bezdead, *Biserica din Bezdead și preoții ei din ultimele patru veacuri*: Din raionul Tirgoviște (G. B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 561—579).

Toma G. Bulat, O «gramată» a patriarhului Dositei al Ierusalimului pentru biserica cronicarului Stoica Ludeșcu: Biserica din comuna Ludești, la sud-vest de Tirgoviște (G. B., XXI (1962), nr. 11—12, p. 1110—1115).

Prof. Victor Brătulescu, *Elemente de artă arhitecturală și picturală la biserica din satul Viforîta, comuna Aninoasa, raionul Tirgoviște* (G. B., XXII (1963) nr. 11—12, p. 1054—1059).

Pr. N. Cazacu, *Insemnări despre istoricul bisericii din satul Șuța — raionul Tirgoviște* (G. B., XXIII (1964), nr. 5—6, p. 533—546).

Pr. Petre F. Alexandru, *Sfințirea bisericii din parohia Șotînga, raionul Tirgoviște* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1196—1202).

Aurel I. Gheorghiu, *Nucetul* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 118—138).

Ștefan Andreescu, O biserică din secolul al XV-lea — Dragomirești: În apropiere de Tirgoviște (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 149—159).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ...Biserica parohiei a II-a Brănești...; — biserica Lăculețe... (fostul raion Tirgoviște)...; — biserica din Roata (fostul raion Titu); — biserica din Runcu...; — biserica din Viforîta (fostul raion Tirgoviște)...; — biserica Domnească și biserica Sfântul Nifon, din Tirgoviște (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 626, 648, 657—659, 664—668).

(Același autor), *Documente, inscripții cu caracter istoric și zugrăvi țărani*: ...Bisericile din Văleni-Dîmbovița (fostul raion Muscel); — biserica fostei mănăstiri Nucet, biserica din Săteni-Doicești, biserica din Răzvadul de Jos, biserica veche din Rîncăciiov-Ungureni și biserica Sfântul Ilie din comuna Aninoasa (fostul raion Tirgoviște); — bisericile din Conțești (fostul raion Răcari)... (G. B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 268—271, 275—280, 292—296).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii Sf. Treime din Găești* (G. B., XXIII ((1964), nr. 9—10, p. 945—947).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări documentare la bisericile din raionul Găești*: Biserica Sfântul Ioan din Găești; — biserica din satul Găinești, comuna Hulubești; — biserica filială din Hulubești, cu hramul Adormirea; — biserica din Strimbu... (G. B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 367—368).

Al. T., *Sfințirea bisericii filialei Hulubești, parohia Hulubești — raionul Găești* (G. B., XV (1956), nr. 6—7, p. 359).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri și sfințiri de biserici*: ...Biserica din parohia Gura Foiș-Dîmbovița... (G. B. VIII (1949), nr. 11—12, p. 92—94).

Pr. Ilie Gh. Diaconescu, *Materiale documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găești, regiunea Argeș*: ...Biserici de zid: biserica Cioflac, cu hramul Ovedeniei, din Găești...; — biserica fostei mănăstiri Schimbarea la Față de la Butoiu...; — biserica fostului schit Adormirea Precistei... din Căpsuna...; — biserica fostei mănăstiri Bolosinov, cu hramul Sfântul Nicolae, de la Cobia...; — biserica Sfintii Voievozi... din Gura Foiș; — biserica Adormirea Precistii, din Lușdești... (G. B. XXIV (1965), nr. 3—4, p. 253—256, 258—260, 262—263, 264—267, 280—284).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Vișina II, raionul Găești* (G. B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 1165—1167).

(Autorul nesemnat), *Biserica din parohia Mislea, raionul Găești*: Din comuna Cobia de Sus (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 299—300).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din satul Costeștii-Deal*: Din fostul raion Titu (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 707—708).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din satul Bolovani, raionul Titu* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 864—866).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii din Udeni*: Din fostul raion Titu (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1123—1125).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Zidurile*: Din comuna Crovu (fostul raion Titu) (G. B., XXVI (1967), nr. 7—8, p. 845—848).

(Autorul nesemnat), *Biserica din comuna Pitaru*: Din apropierea oraşului Titu (G. B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1189—1195).

(Autorul nesemnat), *Tirnosirea bisericii din Răcari-Dîmboviţa* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1218—1226).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din satul Confeştii de Jos, raionul Răcari, regiunea Bucureşti* (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 355—356).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Confeştii de Jos* (G. B., XXVI (1967), nr. 1—2, p. 157—159).

(Autorul nesemnat), *Sfinţirea bisericii noi din parohia Plopu, raionul Răcari* (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 358).

Iancu Anastasescu, *Contribuţii la istoricul bisericilor din comuna Lunguleţi (raionul Răcari, regiunea Bucureşti)* (G. B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 112—127).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Poiana de Jos*: Din fostul raion Răcari (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 922—924).

(Autorul nesemnat), *Redeschideri şi sfinţiri de biserici*: Biserica din parohia Tătarăi...; — biserica din comuna Corneşti... (G. B., VIII (1949), nr. 10, p. 67, 68)

(Autorul nesemnat), *Biserica din Ederile*: De lângă Moreni (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1292—1293).

(Autorul nesemnat), *Sfinţirea bisericii din parohia Rîul Alb*: Din fostul raion Pucioasa (G. B., XVII (1958), nr. 12, p. 1191—1192).

Iancu Anastasescu, *Contribuţii la istoricul celor două biserici din comuna Voineşti, judeţul Dîmboviţa* (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1211—1217).

(Autorul nesemnat), *Sfinţirea bisericii Cîndeşti din Deal (raionul Topoloveni)* (G. B., XV (1956), nr. 1—2, p. 72—73).

g) În judeţul Argeş

(Autorul nesemnat), *Sfinţirea bisericii Flămînda din Cîmpulung-Muscel* (G. B., VII (1948), nr. 10, p. 103—107).

Pavel Chihăia, *Hrisovul din 13 noiembrie 1618 pentru biserica Domnească din Cîmpulung-Muscel* (G. B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 294—336).

(Acelaşi autor), *Construcţii monastice în jurul bisericii «Negru-Vodă», din Cîmpulung-Muscel* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 820—834).

Pr. Ion Răuţescu, *Catagrafia fostului judeţ Muscel făcută la anul 1840, din porunca mitropolitului Neolit*: ...Bisericile de zid din Cîmpulung şi de la marginea oraşului. Bisericile de zid de pe plaiul Nucşoarei — din satele: Corbi, Stăneşti, Pirişti, Berevoieşti, Pămînteni, Bisericile de zid de pe plaiul Dîmboviţei (nord-estul Muscelului) — din satele: Voineşti, Valea Foi, Nămăeşti, Bădenii-Ungureni, Stoenşti, Coteneşti, Cetăţenii din Deal, Lăicăi, Văleni, Rucăr, Dragoslavele. Bisericile de zid din plasa Podgoria din partea de sud a judeţului — din satele: Gîmbocata, Călugăriţa, Ciulinţa Mică, Busteni, Chiteşti, Leardent, Goleşti, Badii, Topoloveni, Ţigăneşti-moşteneşcu, Priboeni, Beleşti-moşteneşti, Gorganu, Călineşti, Vrăneşti, Guşaţi, Văleni, Ciocăneşti, Goleşti, Tîrgu Dealului, Ştefăneşti, Izvorani, Valea Mare, Vieroş (G. B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 878—899).

Pr. Ion Răuţescu, *Un manuscris din 1833 privitor la zidirea şi înliinţarea unei biserici lângă oraşul Cîmpulung-Muscel*: Biserica din Mărcuş (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 816—823).

(Autorul nesemnat), *Biserica din comuna Valea Mare Pravăţ, judeţul Argeş*: De lângă Cîmpulung-Muscel (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1297—1298).

Pr. Ion Răuţescu, *Bisericile din Rucăr (Muscel)* (G. B., XX (1961), nr. 9—10, p. 816—836).

Prof. Victor Brătulescu, *Documente, inscripţii cu caracter istoric şi zugrăviri fărăni* din comuna Schitu-Goleşti; — biserica din Slobozia-Stoenşti; — biserica din Stoenşti; — biserica din Furnicaşi; — biserica veche din Domneşti (toate din fostul raion Muscel); — biserica din Răscăeţi (fostul raion Găeşti)... (G. B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 256—268, 271—275, 296).

Pr. Ion Răuțescu, *Știri documentare privitoare la biserica din Schitu-Golești (Muscel)* (G. B., XXI (1962), nr. 9—10, p. 864—876).

I. N., *Sfințirea bisericii din parohia Vălenii de Sus, raionul Muscel* (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 89—91).

Pr. Ion Răuțescu, *Bisericile din Boteni-Muscel și slujitorii lor: „Biserica de zid din satul Boteni-Pămînteni, cu hramul Cuvioasei Parascheva... (G. B., XXIII (1964), nr. 9—10, p. 885—886, 887—896).*

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici: „Biserica din parohia Micloșani (fostul raion Muscel); — biserica parohiei Valea Zimbrului, comuna Bogăți (fostul raion Topoloveni)* (G. B., XV (1956), nr. 6—7, p. 361—364).

(Autorul nesemnat), *Resfințirea bisericii din Vultureștii de Jos: Din fostul raion Muscel* (G. B., XVII (1958)), nr. 1—2, p. 156—159).

(Autorul nesemnat), *Biserica din comuna Rădești, județul Argeș* (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1298—1299).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii parohiei Șelari-Muscel* (G. B., XVII (1958), nr. 10, p. 1005—1006).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Beleți-Negrești, raionul Topoloveni* (G. B., XVIII (1959) nr. 7—12, p. 710).

Pr. Stan C. Dimancea, *Sfințirea bisericii din parohia «Popești-Câteasca» regiunea Pitești: În apropiere de Pitești* (G. B., XVI (1957), nr. 3, p. 182—187).

(Autorul nesemnat), *Biserica din Țigănești-Argeș: Din comuna Priboeni (fostul raion Topoloveni* (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 924—928).

Pr. Ilie Gh. Diaconescu, *Materiale documentare istorice la monumentele feudale bisericesti din raionul Găești, regiunea Argeș: „Biserici de zid — biserica Nașterea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae din Bădulești; — biserica Adormirea Precistei din Budîșteni...; — biserica Sfântul Ioan Botezătorul... din Cacova...; — biserica Sfânta Parascheva din Ciulnița-Leurdeni; — biserica fostei minăstiri Glava-cioc; — biserica Adormirea Precistei din Goleștii Badii...; — biserica fostului schit Adormirea Precistii din Pătroaia; — biserica Adormirea Precistii... din Potlogeni din Vale; — biserica Sfânta Parascheva din Ragu; — biserica Adormirea Precistii... din Răești; — biserica Sfântul Ioan Botezătorul... din Titcou; — biserica Sfinții Voievozi din Topoloveni* (G. B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 256—258, 260—262, 263—264, 267—280, 284—293).

Arhid. Andrei Iacobeanu, *Sfințirea bisericii din parohia «Sfinții Voievozi», comuna Valea-Mare, raionul Găești* (G. B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 471—474).

Prof. Victor Brătulescu, *Meșteri zugravi, constructori și ctitori țărani de pe Valea Circinovului, raionul Găești: Biserica din Beleți; — biserica din Sgriptesti și biserica din Negrești* (G. B., XX (1961), nr. 11—12, p. 1038—1049).

Prof. Victor Brătulescu, *Ctitori și zugravi din secolul al XVIII-lea, la biserica Inuri, raionul Găești* (Rev. cit., p. 1050—1055).

(Același autor), *Inscripții și însemnări documentare la bisericile din raionul Găești: „Biserica din Pătroaia și cea din Pătroaia-Potlogeni* (G. B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 368—376).

(Autorul nesemnat), *Biserica filială Pătroaia-Deal: Din comuna Pătroaia (fostul raion Găești)* (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 561—562).

(Autorul nesemnat), *Moment festiv la parohia Telești (raionul Găești)* (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1126).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Baloteasca (raionul Găești)* (Rev. cit., p. 1127).

(Autorul nesemnat), *Biserica din satul Vultureanca: Parohia Răscăești* (fostul raion Găești) (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 193—195).

Pavel Chihăia, *Contribuții la problema identificării mormintelor din biserica Sfântul Nicolae Domnesc, din Curtea de Argeș* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 41—70).

Maria-Ana Musicescu și Grigore Ionescu, *Biserica Domnească din Curtea de Argeș: (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu)* (G. B., XXVI (1967), nr. 7—8, p. 856—859).

«*Studii și cercetări de Istoria Artei*» seria «Artă plastică», tom. XIV, nr. 1/1967): (Recenzii, de Ioan F. Stănculescu — la studiul lui Pavel Chîhaia, *Trecutul bisericii Botușari din Curtea de Argeș*) (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 1025).

Prof. Victor Brătulescu, *Meșteri zugrăvi, constructori și ctitori de pe Vedea și Cotmeana, regiunea Argeș*: Biserici de zid de pe Vedea și Valea Cotmeana (G. B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 508—560).

h) În județul Buzău

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii «Sfinții Ingeri» din orașul Buzău* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 623—625).

Pr. Lăduț Vasilescu, *Biserica Banu din orașul Buzău* (G. B., XVII (1958), nr. 11, p. 1070—1078).

Pr. Marin Negulescu, *Solemnitatea religioasă de la biserica Sfinții Gheorghe, orașul Buzău* (G. B., XXII (1963), nr. 5—6, p. 579).

Prof. Dimitrie Gh. Ionescu, *Biserici vechi din orașul Buzău* (G. B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 72—111).

Pr. Radu Antofie, *Istoricul bisericii Gîrlași din Buzău* (G. B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 825—847).

Prof. Dimitrie Gh. Ionescu, *Alte biserici vechi din Buzău. Date noi despre biserica Gîrlași* (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 854—883).

Pr. Radu Antofie, *Istoricul bisericii Broșteni din orașul Buzău* (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 177—188).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din parohia «Tisău de Sus» (raionul Buzău)* (G. B., IX (1950), nr. 9—10, p. 76—77).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici și vizite canonice: ...Biserica din comuna Poșta-Călnău, în apropierea Buzăului...* (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 57).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici: ...Biserica parohială Similească, de la marginea orașului Buzău...* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 60—61).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: ...Biserica din Costești (fostul raion Buzău)* (G. B., XII (1953), nr. 11, p. 702).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: ...Biserica din Costești, cu hramul Sfinții Împărați (fostul raion Buzău)* (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 116).

Pr. Marin M. Negulescu, *Manifestări duhovnicești: Biserica parohiei Valea Botei (fostul raion Buzău) ...* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 790—791).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Tisăul de Jos: Din fostul raion Buzău* (G. B., XVII (1958), nr. 12, p. 1196).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: Biserica Bădeni din parohia Tisău, de pe Valea Nișcovului; — biserica din parohia Năeni; — biserica din parohia Lunca* (G. B., XXVIII (1969), nr. 9—10, p. 1092—1095).

Pr. Marin M. Negulescu, *Manifestări duhovnicești în Eparhia Buzăului: ...La biserica parohiei Găvănești (fostul raion Buzău)...* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 174).

(Același autor), *Sfințiri de biserici: ...Biserica din Sălcioara, comuna Smeeni (fostul raion Buzău)* (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 769—770).

(Același autor), *Resfințirea bisericii din Mărăcineni: Din apropierea Buzăului* (G. B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 420—421).

(Același autor), *Activitate gospodărească în anul 1963: Biserica parohiei Caragiale... Biserica parohiei Pietrosu, Biserica parohiei Cilibia* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 147, 149—150).

(Același autor), *Sfințire de biserică: Biserica parohiei Movila Oii (fostul raion Buzău)* (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 727).

(Același autor), *Solemnitatea sfințirii bisericii noi din parohia Săpoca, raionul Buzău — regiunea Ploiești* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 170—171).

Pr. Lupașcu I. Andreeșcu, *Biserica din satul Bentu-Buzău* (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 148—162).

(Autorul nesemnat), *O ctitorie arhierescă*: Noua biserică a parohiei Plopeasa de Sus — ctitorie a Înalt Prea Sfințitului Metropolit Firmilian al Olteniei (G. B., XXVIII (1969) nr. 11—12, p. 1312—1321).

(Autorul nesemnat), *Preocupări pentru buna podobă a Casei Domnului*: Biserica din parohia Gura Dimienii; — biserica din parohia Beilic... (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1321—1323).

Pr. Horia Constantinescu, *Biserica din Calvini — Monument de artă puțin cunoscut*: De pe cursul inferior al Bâcii Chiojdului din sus de confluența ei cu riul Buzău (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 511—532).

Pr. Ioan C. Zamfir, *Biserica din satul Bilhacu*: Din fostul raion Făurei — Buzău (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1138—1139).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica satului Potoceni, județul Buzău... (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1250—1251).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din comuna Pogoanele* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 625—626).

Pr. Gheorghe I. Drăgulin, *Biserica din satul Meteleu-Lipănescu (Buzău) și slujitorii ei* (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 131—148).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Redeschiderea bisericii parohiale Mihăilești (fostul raion Mizil)...; — sfințirea noii biserici din satul Sări, parohia Bisoca (fostul raion Beceni); — resfințirea bisericii parohiei Pogoanele I (fostul raion Pogoanele) (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 124—125, 126).

Pr. M. Negulescu, *Sfințirea bisericii din satul Florești*: Din fostul raion Beceni (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 155—156).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Valea Puțului — Cernătești — raionul Cărpiniștea — Buzău* (G. B., IX (1950), nr. 9—10, p. 75—76).

(Autorul nesemnat), *Vizite canonice, sfințiri și redeschideri de biserici în Eparhia Buzăului*: Biserica parohială din comuna Putreda (fostul raion Rîmnicu Sărat); — biserica din Sorești (fostul raion Cărpiniștea)... (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 64—66).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: „Biserica Broșteni-Buzău; — biserica catedrală-episcopală...; — biserica Mălăești-Cernătești (fostul raion Buzău)...; — biserici din Rîmnicu Sărat: Cița (Sfinții Voievozi), Sfântul Dumitru-Bagdai, Cuvioasa Parascheva...; — biserica Știubei (fostul raion Buzău)... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 627—628, 649—650, 653—657, 664).

(Autorul nesemnat), *Ministerul Cultelor contribuie la terminarea și restaurarea unor monumente religioase din Eparhia Buzăului*: Biserica, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, din Rîmnicu Sărat... (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 57—58).

Pr. M. M. Negulescu, *Sfințiri și înnoiri de biserici*: Biserica parohiei Sfântul Nicolae — Rîmnicu Sărat...; — biserica parohiei Meteleu, comuna Scutelnici (fostul raion Pogoanele) (G. B., XVII (1958), nr. 9, p. 886—887, 888—889).

(Același autor), *Sfințirea bisericii de la parohia Nașterea Maicii Domnului din orașul Rîmnicu Sărat* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 156—158).

Pr. Horia Constantinescu, *Biserica fostei mănăstiri Rîmnicu Sărat. Ctitorie brîncovenească și monument de artă feudală* (G. B., XXIV, (1965), nr. 1—2, p. 32—71).

(Același autor), *O ctitorie a lui Ștefan cel Mare în Țara Românească*: Biserica Cuvioasa Parascheva din Rîmnicu Sărat (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 684—690).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica de la Ploiești (fostul raion Rîmnicu Sărat) (G. B., XII (1953), nr. 12, p. 767—768).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și deschideri de biserici*: „Biserica din Nicolești (fostul raion Rîmnicu Sărat) (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 764—765).

(Autorul nesemnat), *Biserici reînnoite*: „Biserica de la Nicolae Flevea (fostul raion Rîmnicu Sărat) (G. B., XVI (1957), nr. 4—5, p. 327—328).

Pr. Th. Rotaru, *Sfințiri de biserici*: Redeschiderea bisericii parohiei Colibași (fostul raion Rîmnicu Sărat)... (G. B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 481).

Pr. M. M. Negulescu, *Sfințirea bisericii din parohia Topliceni, raionul Rîmnicu Sărat* (G. B., XVII (1958), nr. 4, p. 380—381).

(Același autor), *Sfințirea bisericii din parohia Jideni, raionul Rîmnicu Sărat* (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 716—718).

i) În județul Vrancea

A. C. Cosma, *Din trecutul bisericii Robescu din Focșani* (G. B., XXV (1966), nr. 3—4, p. 343—351).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ...Biserica din Domnești (fostul raion Adjud)...; biserici din Focșani: Sfinții Apostoli, biserica Doie, Sfântul Dumitru-Uzină, Sfântul Nicolae-Stroe, Sfântul Nicolae-Năsturel; biserica din Găgești (fostul raion Focșani)...; biserica Sihlea și Sfântul Nicolae din Slobozia Bradului (fostul raion Rîmnicu Sărat)... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 635—636, 637—639, 644—645, 659, 660—661).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: ...Biserica din Slobozia Bradului și cea de la Sihlea (fostul raion Rîmnicu Sărat) biserica din Biliiești (fostul raion Focșani) (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 114—116).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici*: ...Biserica «Precista» din Focșani... Biserica parohiei Păunești I (fostul raion Adjud) (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 59—60, 61—62).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici și vizite canonice*: Biserica din satul Oreavu (fostul raion Focșani)... — catedrala Focșanilor; — biserica din Domnești-Sat (fostul raion Adjud) (G. B., XI (1952), nr. 12, p. 56—57, 59, 60).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: ...Tirnosirea noii biserici din parohia Parara (fostul raion Adjud); — tirnosirea capelei din mijlocul cimitirului Sfântul Gheorghe-Nordic, orașul Focșani...; — deschiderea bisericii filiale Purcelești, parohia Ivănești (fostul raion Panciu)...; — deschiderea bisericii parohiale din comuna Făurei și a bisericii parohiei Sfânta Cruce din orașul Odobești (fostul raion Focșani) (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 125—126, 127).

Pr. M. Negulescu, *Manifestări duhovnicești*: Sfințirea bisericii din parohia Mînăstioara (fostul raion Panciu); — sfințirea bisericii cu hramul Sfântul Gheorghe-Nord, din orașul Focșani (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 948—950).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica din Biliiești (fostul raion Focșani) (G. B., XII (1953), nr. 11, p. 701—702).

Pr. M. Negulescu, *Manifestări duhovnicești în Eparhia Buzăului*: La biserica parohiei Suvorov (fostul raion Focșani)... (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 173).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții, însemnări și date istorice*: ...Biserica din Vîrtișcoi (fostul raion Focșani)... (G. B., XIX (1960), nr. 7—8, p. 658—659).

Pr. M. Negulescu, *Sfințirea bisericii din parohia Pățești, raionul Focșani* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 867—868).

(Același autor), *Sfințiri de biserici*: Biserica parohiei Dealul Neicului, comuna Panciu; — biserica parohiei Suraia (fostul raion Focșani); biserica parohiei Zoita (fostul raion Rîmnicu Sărat)... (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 766—769).

(Același autor), *Sfințire de biserică*: Biserica parohiei Beciu-Vîrteșcoi (fostul raion Focșani) (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 163).

(Autorul nesemnat), *Alte sfințiri de biserici*: Biserica de la Găiceanca și cea din Valea Seacă I (fostul raion Adjud) (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 626—627).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din Ruginești II, raionul Adjud* (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 666—668).

Pr. T. R., *Sfințiri și redeschideri de biserici*: Biserica din Purcelești Ivănești și cea din Găgești (fostul raion Panciu) (G. B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 667—668).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici*: Biserica din Dumbrava și cea din Vitănești (fostul raion Panciu)...; biserica din Berești (fostul raion Adjud) (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 762—763, 764).

Pr. M. Negulescu, *Sfințiri și înnoiri de biserici: ...Biserica parohiei Păsești, comuna Movilița (fostul raion Panciu)...* (G. B., XVII (1958), nr. 9, p. 887—888).

(Același autor), *Slujbă arhierescă la parohia Muncelu-Panciu* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 871).

(Același autor), *Activitate gospodărească în anul 1963: ...Biserica parohiei Serbești, în apropiere de Panciu, Biserica Puești de Jos...* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 147—149).

Prof. Victor Brătulescu, *Acte, note și însemnări despre biserica fostului schit Brazi de lângă Panciu* (G. B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 319—330).

Pr. I. Zamfir, *Sfințire de biserică: Biserica parohiei Sirbi, din Protopopiatul Panciu* (G. B., XXVII (1968), nr. 9—10, p. 1065—1066).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: ...Biserica satului Căpătanu, județul Vrancea* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1251—1253).

Pr. Marin M. Negulescu, *Resfințiri de biserici: ...Biserica parohială Ciocile (fostul raion Făurei)* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 172—173).

(Autorul nesemnat), *Vizite canonice, sfințiri și redeschideri de biserici în Eparhia Buzăului; ...Biserica din Hangulești (fostul raion Măicănești)* (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 68—69).

(Autorul nesemnat), *Redeschiderea bisericii din Șerbănești: Din fostul raion Măicănești* (G. B., X (1951), nr. 10—12, p. 64—65).

j) În județul Galați

(Autorul nesemnat), *Ministerul Cultelor contribuie la terminarea și restaurarea unor monumente religioase din Eparhia Buzăului: ...Catedrala Sfântul Gheorghe din Tecuci* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 58).

Pr. Teofan Stănescu, *Biserica Sfântul Gheorghe din Municipiul Tecuci* (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1330).

(Autorul nesemnat), *Vizite canonice în eparhie: Biserici din Tecuci — Sfântii Voievozi, Sfântul Dumitru și biserica catedrală cu hramul Sfântul Gheorghe; — biserica «Serdarului» din Nicorești-Tîrg; biserica parohiei Fintîni, din Nicorești* (G. B., X (1951), nr. 4—5, p. 50—53).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici și vizite canonice: ...Biserica parohială Diecheni (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 57—58).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici: Biserica de la parohia Munteni II (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 59).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: Biserica de la Malul Alb (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 113—114).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri și redeschideri de biserici: ...Biserica din Gohor I (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 763—764).

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici: Tirnosirea bisericii celei mai noi de la parohia Drăgănești...; deschiderea bisericii parohiale Brăhăsești-II (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 125, 126—127).

(Autorul nesemnat), *Biserici reinnoite: Biserica de la Fintîni (fostul raion Tecuci)...* (G. B., XVI (1957), nr. 4—5, p. 326—327).

Pr. Marin M. Negulescu, *Resfințiri de biserici: Biserica parohială Brăhăsești I (fostul raion Tecuci)* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 171—172).

Pr. Th. Rotaru, *Sfințiri de biserici: ...Redeschiderea bisericii parohiale Costieni (fostul raion Liești)* (G. B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 482—483).

Pr. Marin M. Negulescu, *Manifestări duhovnicești: ...Biserica parohiei Nămoaloasa-sat (fostul raion Liești)* (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 791—792).

(Același autor), *Manifestări duhovnicești în Eparhia Buzăului: ...La biserica parohiei Bolboaca (fostul raion Liești)* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 174).

(Același autor), *Sfințirea bisericii de la parohia Bucești: Din fostul raion Liești* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 154—155).

(Autorul nesemnat), *Vizite canonice și sfințiri de biserici*: ...Biserica Sfântul Gheorghe — Monument, din Galați (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 316).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii «Izvorul Maicii Domnului», din Galați* (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 677).

Gheorghe Alexe, *Sfințirea bisericii Sfântul Vasile din Galați* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 798—799).

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserici*: ...Biserici din Galați: Precista, Sfântul Gheorghe, Sfântul Nicolae, Sfinții Voievozi-Mantu, Sfinții Voievozi-Motoc, Vovidenia... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 639—644).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea capelei cimitirului din Pechea, raionul Galați* (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 366—368).

k) În județul Brăila

Prof. Victor Brătulescu, *Inscripții și însemnări din biserică*: ...Biserica Sfinții Arhangheli-Brăila... (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 625—626).

Pr. I. Teoharie, *Redeschideri de biserici*: Biserica Sfânta Treime din orașul Brăila... (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 765).

Pr. Prof. I. Rămureanu, *Însemnări cu prilejul unei vizite la localitățile istorice din Scythia Minor*: ...Biserica greacă din Brăila... (G. B., XX (1961), nr. 3—4, p. 337).

(Autorul nesemnat), *Preocupări pentru buna podoabă a Casei Domnului*: ...Biserica parohiei Sfântul Nicolae din Municipiul Brăila (G. B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1323—1324).

(Autorul nesemnat), *La biserica din comuna Tătaru* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 937—938).

l) În județul Tulcea

(Autorul nesemnat), *Sfințiri de biserici*: Biserica parohiei Ceamurlia de Sus, filiala Camena (raionul Istria); biserica filială Pătlăgeanca, din parohia Tudor Vladimirescu-Tulcea (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 637—638).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii parohiei Islam-Giaterca, raionul Tulcea* (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 368).

(Autorul nesemnat), *Vizite canonice și sfințiri de biserici*: ...Biserica din Cârjelari (fostul raion Măcin)... (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 315—316).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea capelei Leprozeriei din Tichilești*: La 2 km. de Șos. Măcin-Isaceea (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 368—369).

Arhim. Ieronym Motoc, *Sfințiri de biserici*: Biserica din parohia Mircea Vodă și cea din parohia Băndoiu (fostul raion Măcin) (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 113—114).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din parohia Ostrov, raionul Măcin* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 351—352).

Pr. M. Blănaru, *Sfințirea bisericii din orașul Sulina* (G. B., XVI (1957), nr. 4—5, p. 334).

Pr. Grigorie N. Popescu, *Corală preoșilor bucureșteni în Dacla Pontică*: ...Bisericile din orașul Sulina... (G. B., XVI (1957), nr. 8—9, p. 628—630).

m) În județul Constanța

(Autorul nesemnat), *Sfințirea catedralei din Constanța* (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 70—71).

Arhim. I. M., *Sfințirea capelei din parohia Sfântul Nicolae, orașul Constanța* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 161).

(Același autor), *Sfințirea capelei din parohia Sfântul Dumitru, orașul Constanța* (Rev. cit., p. 161—162).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea casei de rugăciuni de la filiala Eforia*: Dependentă de parohia Eforie Sud (fostul raion Negru Vodă) (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 958—959).

Arhim. Ieronim Motoc, *Sfințirea capelei de la Eforie-Nord. Municipiul Constanța*: Dependă de parohia Techirghiol (G. B., XXVIII (1968), nr. 9—10, p. 1066—1068).

Pr. Mihai Blănaru și Arhim. Ieronim Motoc, *Sfințiri și redeschideri de biserici*: Biserica din Rușetu și cea din Jirlău (fostul raion Filimon Sirbu); — biserica din Cernavodă (fostul raion Medgidia (G. B., XIV (1955), nr. 12, p. 770—772).

(Autorul nesemnat), *Sfințirea bisericii din lăzara Hagiomor, raionul Hirșova* (G.B., XIV, (1955), nr. 7—8, p. 490—491).

Pr. M. Blănaru, *Redeschideri de biserici*: Biserica din parohia Enisala (fostul raion Istria).. (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 764).

Pr. I. Teodorie, *Redeschideri de biserici*: ..Biserica din parohia «6 Martie» (fostul raion Istria) (Rev. cit., p. 765—766).

2. IN MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

a) În județul Iași

N. Grigoraș, *Biserica Trei Ierarhi din Iași*: (Recenzie, de Anatolie Zarea) (G.B., XXIII (1964), nr. 5—6, p. 614—615).

b) În județul Botoșani

«Cercetări și precizări noi cu privire la Arta medievală»: (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu — la studiul lui Sorin Ulea, *Datarea ansamblului de pictură de la Sfântul Nicolae-Dorohoi*) (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1231—1232).

Sorin Ulea, *Datarea ansamblului de pictură de la Sfântul Nicolae-Dorohoi*: (Recenzie) (G.B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 183—184).

c) În județul Suceava

Pr. N. C. Buzescu, *Note din călătoria de studii a Seminarului teologic din București, în Moldova de Nord și Ardeal*: ..Biserica Mirăuți din Suceava; — biserica fostei episcopii a Rădăuților... (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 140—141).

«Studii și cercetări de Istoria Artei» (seria «Artă plastică», tom. XIII, 2/1966): (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu — la studiul lui Sorin Ulea, *Datarea frescelor bisericesti mitropolitane Sfântul Gheorghe din Suceava*) (G. B., XXVI (1967), nr. 3—4, p. 399—403).

d) În județul Neamț

(Autorul nesemnat), *Sfințirea catedralei munților, ctitoria patriarhilor Nicodim și Justinian, din comuna Pipirig, județul Neamț*: (G. B., IX (1950), nr. 7—8, p. 25—31).

e) În județul Bacău

«Studii și cercetări de Istoria Artei» (seria «Artă plastică», tom. 13, nr. 1/1966): (Recenzie, de I. S. la studiul lui Dumitru Năstase, *Biserica mânăstirii Tazlău și locul ei în evoluția stilului moldovenesc*) (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 948—949).

3. IN MITROPOLIA ARDEALULUI

a) În județul Brașov

Gabriel Popescu, *Monumente de la Polpiș, Surdești, Rogoz și Prejmer*: ..Biserica de zid din Prejmer, la 18 km. nord de Brașov (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 729).

«Studii și cercetări de Istoria Artei» (seria «Artă plastică», tom. 12, nr. 2/1965): (Recenzie, de I. F. St. — la studiul lui Ion Colan, *Datarea bisericii ortodoxe din Cristian-Brașov*) (G. B., XXV (1966), nr. 3—4, p. 368—369).

Pr. N. Buzescu, *Note din călătoria de studii a Seminarului teologic din București, în Moldova de Nord și Ardeal: „Biserica Neagră din Brașov... (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 147—148).*

b) În județul Maramureș

Radu Popa, *Biserica de piatră din Cuhea...: (Recenzie, de Ștefan Andreescu) (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1161—1163).*

4. IN MITROPOLIA OLTENIEI

a) În județul Vâlcea

Arhid. Vartolomeu, *Slințirea bisericii din Cermegești, ctitoria Înalt Prea Slințitului Patriarh Justinian (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 99—103).*

b) În județul Mehedinți

I. Al. F., *Date noi privind biserica de la Crainici: În Nord-Vestul Olteniei (G. B., XXVI (1967), nr. 1—2, p. 83—87).*

•

Cf. și: «Monumente de arhitectură și artă bisericească din arhiepiscopia Craiovei: Biserici de zid din Oltenia (Recenzie, de Gh. Alexe) (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 740—741).

5. IN MITROPOLIA BANATULUI

a) În județul Timiș

Gheorghe Alexe, *Catedrala mitropolitană Timișoara: (G. B., XXIII (1964), nr. 9—10, p. 982).*

b) În județul Hunedoara

«*Studii și cercetări de Istoria Artei*» (seria «Artă plastică», tom. 12, nr. 2/1965): (Recenzie, de I. F. St. la studiul lui Vasile Drăguț, *Biserica din Strei: — Strei-Singiorgiu, de pe plaiurile hunedorene) (G. B., XXV (1966), nr. 3—4, p. 365—368).*

Al. Alexianu, *Ambrozie, voievod de Zopuș, ctitor al bisericii din Strei-Hunedoara? (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 449—450).*

LUME ȘI VIAȚĂ

(*Cugetări și atitudini despre lume și viață*)

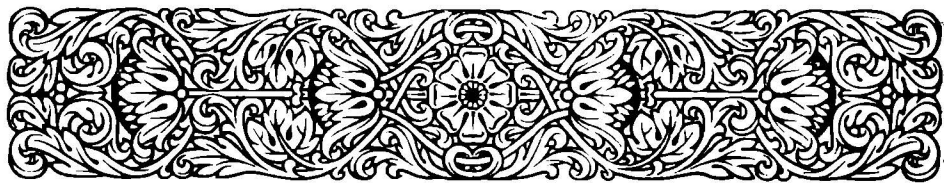
Diac. Prof. O. Bucevschi, *Sensul vieții în concepția creștină (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 706—716).*

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase — Spicuri din literatura franceză: „Ce este viața...; longevitatea vieții și a bătrînețelor frumoase...; valoarea vieții (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 457—459).*

(Același autor), *Cugetări morale românești: „Consacrarea vieții în slujba unor idealuri înalte... (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 936).*

(va urma)

Pr. ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ADUNAREA GENERALĂ A MEMBRILOR CASEI DE AJUTOR RECIPROC A CLERULUI ȘI SALARIAȚILOR BISERICEȘTI DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

Și în anul acesta, în conformitate cu prevederile art. 10 și 14 din Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Caselor de ajutor reciproc ale clerului și salariaților bisericești din Patriarhia Română, în ziua de joi 27 ianuarie a avut loc ședința Adunării Generale a Casei de ajutor reciproc a clerului și salariaților bisericești din Arhiepiscopia Bucureștilor.

Programul a început prin oficierea unui Te-Deum în Paraclisul Institutului teologic de grad Universitar d-ni București și a continuat în sala de festivități a Institutului.

Ședința este deschisă de P. C. Președinte Pr. Consilier Petre F. Alexandru.

P. C. Sa subliniază că dacă lucrările Casei au dat rezultate bune, aceasta se datorează, în primul rînd sprijinului și concursului acordat de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian prin Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și îndrumărilor date de către Departamentul Cultelor.

În semn de recunoștință propune a se trimite două telegrame omagiale și de mulțumire, una Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian și a doua D-lui Profesor Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor.

Adunarea generală, luînd cunoștință de textul lor, le aprobă în unanimitate.

Constatîndu-se prezența majoritară a membrilor Adunării P.C. Președinte, Pr. P. F. Alexandru, prezintă Darea de seamă cu activitatea depusă de Comitetul de conducere în perioada 1 ianuarie 1971—31 decembrie 1971. Arată că președintele, și personalul permanent al Casei a fost în fiecare zi la serviciu, căutînd să satisfacă cererile tuturor membrilor care au solicitat sprijinul sau ajutorul în momente de nevoie sau alte împrejurări. Evidențiază activitatea depusă de cei patru salariați în fața Adunării Generale.

Apreciază, în mod deosebit activitatea depusă de către Comisia de verificare financiară, care în cursul anului 1971 a efectuat patru verificări de fond și menționează că și organele de control financiar ale Departamentului Cultelor au efectuat o verificare generală pentru perioada 1 noiembrie 1970 — 1 noiembrie 1971. Comitetul de conducere a ținut și va ține seama totdeauna de recomandările făcute de aceste organe de revizie, și în felul acesta își desfășoară activitatea în condițiile cele mai sigure și legale.

În continuare P.C. Președinte arată că numărul membrilor activi ai Casei la 1 ianuarie 1972 este de 2881, iar numărul «diverșilor cotizanți» de 142.

În anul 1971 au fost acordate 785 împrumuturi în valoare de lei 4.402.667 și au fost lichidate împrumuturile anterioare.

Au fost acordate 97 ajutoare de boală pentru membrii titulari.

Au fost acordate 49 ajutoare de deces pentru membrii titulari și 12 ajutoare de deces pentru soții de preoți.

În încheiere, la propunerea P. C. Președinte, se dă citire raportului Comisiei de verificare, după care Adunarea Generală a aprobat următoarele :

— Darea de seamă a activității Comitetului pe perioada 1 ianuarie 1971 — 31 decembrie 1971.

— Contul de execuție financiară așa cum a fost prezentat.

— Majorarea planului financiar pe 1971 cu 769.388 la articolele arătate în darea de seamă.

— Bilanțul în forma prezentată.

— Excedentele anilor 1968, 1969, 1970 și 1971 în sumă de lei 291.807,83 să treacă la Fondul de «Deces».

La «Discuții» au luat cuvîntul Preoții: Ion Cristache — Protoiereul orașului Videle, Pr. Albu Alexandru, în numele preoților din protoieria Titu, Protoiereul Emil Bildescu, în numele preoților din protoieria Turnu Măgurele, Protoiereul N. Popescu în numele preoților din Protoieria Găești și Pr. Georgescu Teodor, în numele preoților din protoieria Cîmpina.

Toți vorbitorii au subliniat elogios activitatea depusă de Casă în anul 1971. Au adus omagii de mulțumire și recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru grija și obləduirea permanentă pe care o are pentru preoțimea ortodoxă și familiile preoțești și Onor. Departamentului Cultelor pentru concursul și sprijinul dat și în anul 1971 Casei de ajutor reciproc. În numele membrilor pe care îi reprezintă, cu toții aprobă punctele prezentate de către P.C. Președinte în darea de seamă.

*

În continuare P.C. Președinte prezintă spre studiu și aprobare Proiectul de plan financiar pentru anul 1972 și schema de funcțiuni, cuprinzînd sumele atît la «Venituri» cit și la «Cheltuieli».

*

Astfel Ședința Adunării Generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului și salariaților bisericești din Arhiepiscopia Bucureștilor, a constituit

o manifestare a mărturisirii, a prețuirii și devotamentului pe care preoțimea din eparhia noastră le are față de Înaltul nostru Chiriarh, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și de Departamentul Cultelor. Prin concursul neprecupețit pe care Casa de ajutor reciproc l-a primit de la aceste Înalte autorități și prin ajutoarele pe care, potrivit regulamentului le acordă, multe lipsuri, mîngii și alinări a dăruit membrilor săi. Îndeplinindu-și rolul, Casa de ajutor reciproc a adus o bucurie sau un sprijin. De aceea ea își îndeplinește menirea pentru binele tuturor membrilor săi.

Secretar C.A.R.
Pr. DAVID POPESCU

SĂRBĂTORIREA „ZILEI HRAMULUI“ LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Pentru profesorii, elevii și ostenitorii Seminarului teologic din București, ziua de 25 ianuarie, în care Biserica Ortodoxă prăznuiește pomenirea marelui ierarh capadocian — Sfântul Grigorie Teologul Arhiepiscopul Constantinopolului — a fost o zi de o deosebită bucurie duhovnicească, înălțare spirituală și reculegere sufletească, prilejuită de serbarea zilei hramului Seminarului teologic.

Dacă pînă anul trecut Seminarul teologic își serba hramul odată cu Institutul teologic, începînd cu anul acesta, după mutarea Seminarului în localul propriu din strada Radu Vodă, la dorința și cu binecuvîntarea și aprobarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Seminarul teologic și-a ales ca zi de hram ziua de 25 ianuarie în care se prăznuiește Sfântul Grigorie Teologul sau Sfântul Grigorie de Nazianz, culme de gîndire a teologiei ortodoxe a secolului IV.

Sărbătorirea hramului a început din ajunul zilei de prăznuire, cînd la paraclisul Seminarului s-a săvîrșit slujba-vecerniei-cu priveghere și litie, la care au participat mulți credincioși în frunte cu profesorii și elevii Seminarului.

A doua zi, marți 25 ianuarie, la ora 7, un sobor de preoți alcătuit din Pr. Prof. onorar Ioan Coman, Pr. Prof. Gheorghe Sirbu, spiritualul Seminarului, Pr. Prof. Nicolae Bordașiu, Pr. Prof. Anatolie Zarea, Pr. Prof. Vasile Bria, P.C. Pr. N. Ștefănescu și P.C. Diaconi Mihai Colibă și Petre Coman de la biserica Sfântul Spiridon Nou, a oficiat slujba Utreniei și Sfînta Liturghie. Predica zilei din cadrul Sfîntei Liturghii a fost rostită de elevul Cismaru Gheorghe din clasa a V-a, care a înfățișat pe scurt viața și activitatea preoțească și pastoral-socială a Sfîntului Grigorie de Nazianz, subliniind în mod special valoroasa contribuție teologică a Sfîntului Grigorie la cultura creștină a secolului IV.

După terminarea Sfintei Liturghii s-a săvârșit slujba parastasului pentru toți cei adormiți în Domnul, foști elevi, profesori și ostenitori ai Seminarului. Răspunsurile muzicale la serviciul religios au fost date de corul Seminarului condus de Dl. Prof. Chiril Popescu.

La slujba Sfintei Liturghii au participat : Prea Sfințitul Episcop Antim Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, P.C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P.C. Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale, P.C. Pr. Consilier Mitropolitan Petre F. Alexandru, P.C. Pr. Consilier Patriarhal Sabin Verzan, profesori de la Institutul și Seminarul teologic.

După o scurtă pauză, întreaga asistență în frunte cu Prea Sfințitul Părinte Episcop Antim Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal, a luat parte la programul festiv închinat sărbătoririi praznicului, și susținut de corul elevilor seminariști.

Programul festiv a fost deschis de corul Seminarului cu cântecul intitulat «Imn de întîmpinare», condus de Dl. Prof. Petre Simionescu, după care a urmat un scurt cuvînt introductiv rostit de Dl. Director Nicolae Grosu.

Mărturisindu-și emoțiile care-l stăpînesc de fiecare dată în asemenea ocazii, și evidențînd semnificația deosebită a noului praznic al Seminarului, Domnia Sa a spus : «Sărbătorirea hramului Școlii de cîntăreți și Seminarului teologic din București la 25 ianuarie, în ziua cînd Biserica Ortodoxă prăznuiește pe Sfîntul Grigorie Cuvîntătorul de Dumnezeu, unul din cei mai de seamă Sfinți Părinți și teologi ai veacului de aur al Bisericii Creștine, este reluarea unei vechi tradiții creștinești și traducerea în fapt a unei vechi dorințe a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian», care întotdeauna și-a arătat grija părintească pentru școlile teologice și ostenitorii lor, ca ele să se ridice la un nivel superior, pentru a putea răspunde tuturor cerințelor actuale.

În încheiere, Dl. Director a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Antim Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal, care, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, și în orice împrejurare, și-a arătat grija și prețuirea față de Seminarul teologic și față de ostenitorii lui, rugîndu-l să asigure pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian de toată ascultarea și dragostea corpului profesoral și a elevilor. A mulțumit apoi Departamentul Cultelor, precum și tuturor celor care au ținut să participe la sărbătoarea Seminarului teologic.

În continuare corul a interpretat «Troparul Sfîntului Grigorie» dirijat de Dl. Prof. Chiril Popescu după care s-a citit «Imn adresat lui Dumnezeu», de Sf. Grigorie Teologul, versuri traduse după textul grecesc de Pr. Prof. Univ. Ioan G. Coman. A urmat corul «De sus din cer» de E. N. Mehl și versurile «Gînduri din opera poetică a Sfîntului Grigorie de Nazianz», traduse din grecește de Pr. Prof. Univ. Ene Braniște.

A urmat apoi conferința Pr. Prof. Nicolae Bordașiu intitulată «Aspecte din viața și opera Sfîntului Grigorie Teologul», în care P.C. Sa, după ce a amintit tradiția celor 137 de ani pe care îi numără învățămîntul seminarial la noi și a îndemnat pe toți să aducă un pios omagiu și cinstire marilor dascăli ai creștinismului, s-a oprit în mod spe-

cial asupra aspectelor social-morale din viața și opera Sfîntului Grigorie Teologul.

Prezentîndu-l ca preot pe Sfîntul Grigorie, Pr. Prof. N. Bordașiu a scos în evidență dragostea și căldura sufletească cu care el s-a dăruit slujirii preoțești. Taina preoției era socotită de Sfîntul Grigorie «ogîlinda fără pată a lui Dumnezeu și a lucrurilor dumnezeiești», trăire în legătură cu îngerii încă de pe acest pămînt, făclie vie în care arde dragostea lui Iisus Hristos».

Dintre aspectele sociale din viața și opera Sfîntului Grigorie, vorbitorul, a amintit dragostea Sf. Grigorie față de săraci, văduve, orfani, dragoste manifestată prin numeroase opere de binefacere și milostenie la Constantinopol și Nazianz. «Prin nimic — zicea Sf. Grigorie — Dumnezeu nu este adevărat mai mult ca prin milă; dacă nu poți face lucruri așa de mari, fă lucruri mai mici, cît îți stau în putere: ajută, oferă o haină, leagă o rană, întreabă despre nenorocirile întîmplate». Pentru Sfîntul Grigorie pacea este bunul neprețuit pe care toată lumea trebuie să-l laude.

Mila, pacea, dragostea de oameni, familie, de prieteni le-a predicat și le-a trăit.

De aceea, a conchis Pr. Prof. N. Bordașiu, — nu fără o profundă semnificație ne-a încredințat Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian sub ocrotirea marelui ierarh Grigorie Teologul, la al cărui exemplu de viață, trăire duhovnicească, adevărată preoție, să ia aminte toți cei ce se pregătesc să devină păstori de suflete punîndu-și tot elanul în slujba Bisericii și a Patriei în care poporul, treaptă cu treaptă, urcă spre culmi de înfăptuire a unei societăți multilateral dezvoltate.

A urmat corul «Deschideți mari» de Gluck, lectura «Cunoașterea lui Dumnezeu» din opera Sf. Grigorie Teologul, corul «Mare este taina creștinătății» și frumoasele versuri intitulate «Imn de seară» de Sf. Grigorie Teologul, traduse din limba greacă de Pr. Prof. Univ. Ioan G. Coman.

Corul «Tricolorul» de Ciprian Porumbescu, poezia «Vodă Cuza» de Grigore Hagiu și corul «Hora Unirii», au încheiat frumosul program festiv susținut de elevii Seminarului.

A luat apoi cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Antim Tirgovișteanul, Vjcar. Patriarhal, care și-a exprimat bucuria și satisfacția participării la sărbătoarea Seminarului teologic.

Prea Sfinția Sa a felicitat Conducerea Școlii pentru frumosul program pregătit cu ocazia serbării hramului. Adresîndu-se elevilor P.S. Sa a spus: «am venit bucuroși să luăm parte la bucuria Școlii D-voastră, ce se înscrie între cele mai de seamă sărbători din cursul anului școlar. Ziua hramului este destinată să fie și să rămînă far de lumină și călăuză pentru viața voastră școlară și pentru ceea ce veți însemna cînd veți pași în viață». În încheiere Prea Sfinția Sa a împărtășit tuturor binecuvîntările Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

În acordurile «Imnului Arhieresc» întreaga asistență a părăsit sala de festivități.

ASISTENT

PRĂZNUIREA „SFINŢILOR TREI IERARHI“ LA INSTITUTUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Moment de reculegere sufletească, înălțare spirituală și trăire duhovnicească, înainte de începerea sesiunii de colocvii din luna februarie, praznicul Sfinților Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur — ziua hramului Institutului teologic din București — a fost sărbătorit și anul acesta cu fastul cuvenit într-o adevărată atmosferă sărbătorească.

Sărbătorirea «Sfinților Trei Ierarhi» a început încă de sîmbătă 29 ianuarie orele 16—18 cînd în biserica «Sfînta Ecaterina» — paraclisul Institutului teologic — s-a săvîrșit vecernia cu priveghiere și litie.

A doua zi, 30 ianuarie, între orele 8—11, un impunător sobor de slujitori ai Sfîntului Altar alcătuit din Prea Sfîntul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, Rectorul Institutului teologic, Pr. Prof. onorar Vladimir Prelipceanu, Pr. Prof. Univ. Ene Branîște, Pr. Prof. Univ. Ioan Rămureanu, Pr. Prof. Univ. Dumitru Fecioru, Diac. Ioan Bănățeanu, Secretarul Institutului și Diac. Miron Mișuț de la Catedrala Patriarhală au săvîrșit serviciul religios al Utreniei și Sfîntei Liturghii.

Predica zilei a fost rostită de studentul Tuțuianu Constantin din anul IV care a prezentat diferite aspecte din viața Sfinților Trei Ierarhi, reliefînd mai cu seamă activitatea lor socială.

După terminarea Sfîntei Liturghii s-a săvîrșit un Polihroniu pentru conducătorii Bisericii și ai Patriei, pentru profesori și studenți.

Serviciul religios s-a încheiat cu slujba parastasului pentru profesorii, studenții și ostenitorii Institutului decedați.

Răspunsurile liturgice au fost date de corul studenților teologi dirijat de Diac. Asistent Nicu Moldoveanu.

Au fost de față studenții și profesorii Institutului și Seminarului teologic, părinți și rude ale studenților, credincioși și diferiți invitați.

Dintre invitați s-a remarcat prezența D-lui Dr. Adolf Wischmann, președintele Consiliului pentru Relațiile externe, al Bisericii Evanghelice din Republica Federală a Germaniei, aflat în vizită oficială la Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române.

La orele 11,30 a început programul cultural-artistic în sala de festivități a Institutului teologic, program susținut de corala studenților.

În acordurile «Imnului Arhieresc» intră în sală Prea Sfîntul Episcop Antim Tirgovișteanul, Vicar Patriarhal, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Prea Sfîntul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, Rectorul Institutului teologic, PP. CC. Consilieri Patriarhali și Mitropolitani, profesori onorari și activi ai Institutului teologic și invitați.

Programul s-a deschis cu «Imnul Patriarhal» — cor — de Gh. Cucu, după care Prea Sfîntul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, Rectorul Institutului teologic a rostit un cuvînt de bun venit pentru oaspeți.

«Pe linia tradiției învățămîntului nostru teologic, Institutul nostru — a spus Prea Sfinția Sa —, își serbează astăzi hramul în mod deosebit. Mai întii, de dimineață, în paraclis ne-am rugat lui Dumnezeu pentru cei ce se ostensesc astăzi în ogorul teologiei ortodoxe române — profesori și studenți —, ne-am rugat cu sentimentul părerii de rău dar și al recunoștinței pentru ostenitorii de altădată ai acestui așezămînt teologic trecuți în Domnul. Ne-am rugat sub ocrotirea cerească a Sfinților Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, patronii noștri, care au fost aleși ca ocrotitori și pentru că sînt mari teologi și pentru că sînt trei la număr sărbătorii împreună, ca semn al plenitudinii și al acumulării cu cît mai multă învățătură despre Dumnezeu ca semn al universalității cunoștințelor lor teologice».

Mărturisind sentimentele de prietenie și prețuire pentru oaspeți în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Antim Tirgovișteanul, Vicar Patriarhal, Prea Sfinția Sa și-a exprimat în mod deosebit și bucuria de a avea la această sărbătoare un distins oaspete — ca invitat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian — pe Domnul Dr. Adolf Wischmann, Președintele Comitetului pentru Relațiile externe al Bisericii Evanghelice din Republica Federală a Germaniei, venit ca să pregătească vizita unei delegații oficiale a Bisericii Evanghelice din R.F. a Germaniei în țara noastră, în frunte cu președintele ei, Episcopul Dr. Dielzfelbinger. Totodată Prea Sfinția Sa, și-a exprimat respectul și recunoștința pentru profesorii onorari ai Institutului care au ținut să participe la sărbătoarea patronului.

Asigurîndu-i pe toți de grațitudine și recunoștință, Prea Sfințitul Episcop Antonie a încheiat: «Salutăm prezența Domniilor Voastre a tuturor și vă întîmpinăm în numele Institutului teologic Universitar din București și al nostru personal cu un călduros și tradițional «Bine ați venit». Corul studenților a interpretat imnul «Bine ați venit» de Dl. Prof. Nicolae Lungu, după care a urmat prelegerea festivă rostită de Pr. Conf. Ștefan Alexe, intitulată «Considerații generale despre preoție și Biserică la Sfinții Trei Ierarhi».

Prezentîndu-i pe «Sfinții Trei Ierarhi» trăitori în «secolul de aur» al Bisericii, ca mari dascăli ai lumii creștine ce strălucesc în ceata sfinților Bisericii Ortodoxe, laudați în tratatele de teologie, cinstiți cu frumoase cîntări și rugăciuni în cărțile de slujbă, P.C. Sa, s-a oprit cu deosebire asupra concepției despre preoție și Biserică a Sfinților Trei Ierarhi, dat fiind faptul, că în vremea noastră, în discuțiile ecumeniste se caută lămurirea însușirilor Bisericii — una, sfîntă, sobornicească și apostolică —, și răspuns la întrebarea, care este rolul preotului în Biserică ?

Astfel, P.C. Sa, a arătat că, Sfinții Trei Ierarhi, au avut o concepție înaltă despre preoție, văzînd în ea «cea mai sfîntă și folositoare slujire a credincioșilor, socotînd-o drept un omagiu și sacrificiu adus lui Dumnezeu, față de credincioși ca făpturi ale Lui, zidite după «chipul și asemănarea Lui».

Sfântul Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur au scris tratatele «Despre Preoție» rămase celebre în cultura creștină, în care au analizat și aprofundat misiunea preotului în Biserică. Pentru Sfântul Grigorie un adevărat păstor de suflete trebuie să fie «sfânt și fără prihană, desăvârșit la suflet și la trup, vrednic cu adevărat de însuși Hristos, Capul Bisericii», pentru că «preoția se ocupă cu sufletul care-i din Dumnezeu și dumnezeiesc, care-i părtaș nobleței celei de sus și tinde spre noblețea aceea, deși este unit cu cel inferior lui, cu trupul». Preoția vindecă pe credinciosul cel ascuns al inimii, îndreaptă patimile din trupul celor păcătoși, statornicește iubirea, blindețea, întărește sufletul spre a se smulge din lumea patimilor ca să se ridice spre Dumnezeu, face să locuiască, prin Duhul Sfânt, Hristos în inimile oamenilor (Efes. III, 17), ne face părtași la viața cea nemuritoare în Dumnezeu.

Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, preoția este «semnul dragostei lui Hristos și semnul iubirii creștine pentru care s-a jertfit Mîntuitorul și pe care i-a încredințat-o preoților. Preoția se săvîrșește pe pămînt, dar are rînduiala cetelor cerești, aduce iubirea lui Dumnezeu-Fiul, care stă sus cu Tatăl, se jertfește pe Sfînta Masă dîndu-Se continuu tuturor celor ce vor să-L sărute și să-L primească». De aici și răspunderea mare pe care o are adevăratul slujitor al Sfîntului Altar. La fel și Sfîntul Vasile cel Mare. A conceput preoția ca «o sarcină de grea răspundere care necesită o pregătire atentă și o viață curată, preotul fiind un om al faptelor, care-și împarte sufletul cu cei pe care-i păstorește din dragoste față de Dumnezeu și semenii săi».

În ce privește problema Bisericii la Sfinții Trei Ierarhi, Pr. Conf. Ștefan Alexe, amintind faptul că Sfinții Trei Ierarhi n-au scris tratate speciale cu privire la Biserică, a stăruit asupra eforturilor pe care Sfinții Trei Ierarhi le-au depus, pentru ca să păstreze unitatea, sfințenia, sobornicitatea și apostolicitatea Bisericii, călăuzind credincioșii pe drumul dragostei și al solidarității umane, pe drumul mîntuirii lor. Sfîntul Ioan Gură de Aur mărturisea păstoriților săi că nimic nu poate să umple legătura dintre el și Biserică, pentru că prin Biserică, preotul și credincioșii sînt uniți prin Sfînta Împărtășanie și dragostea nemuritoare a lui Hristos.

Sfîntul Vasile cel Mare vedea în Biserică o «comuniune harică, o comuniune a sfinților, o comuniune bisericască și duhovnicească, prin care oamenii nu pot să trăiască izolați ci uniți laolaltă prin rugăciune sub acțiunea Sfîntului Duh», creîndu-se astfel «o solidaritate spirituală» a celor care cred în Domnul Hristos.

Pentru Sfîntul Grigorie Teologul, Biserica constituie unitatea credincioșilor uniți «într-un singur Hristos, armonizați și adunați la un loc de acelaș Duh».

În ultima parte a prelegerii, Pr. Conf. Ștefan Alexe a scos în relief actualitatea învățăturilor despre Preoție și Biserică a Sfinților Trei Ierarhi, în discutarea problemelor ecumenice.

Au urmat apoi corurile: «Prăznuiește astăzi Biserica», de Diac. Asist. Nicu Moldoveanu, «Rugăciune» de I. Popescu-Pasărea, «Imn pen-

tru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian», text de Pr. Anatolie Lefter, muzica de N. Lungu, «Oda Bucuriei» (fragment) din Simfonia a IX-a, Beethoven, «Glorie Patriei» de Pr. Bazin, «Azi trăim ca niciodată» — cântec popular — de N. Lungu și «Trăiască Republica» de N. Lungu. Programul festiv a luat sfârșit cu «Imnul Arhieresc».

Corală studenților teologi a fost admirabil dirijată de Dl. Prof. Nicolae Lungu.

După o scurtă pauză în sufrageria mare a Institutului a avut loc tradiționala agapă festivă.

În timpul agapei a luat cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, care mulțumind Conducerii Institutului teologic pentru întreaga desfășurare a serbării praznicului a spus: «eram obișnuți să avem în mijlocul nostru în asemenea ocazii în primul rînd pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Reținut de alte obligații, Prea Fericitul Sa participă însă — ca și altă dată — și astăzi cu întreaga Sa ființă la această festivitate pe care a binecuvîntat-o și vă adresează felicitări tuturor ostenitorilor — profesori, studenți, personal administrativ și de serviciu, pentru munca depusă la Institutul teologic».

Se toastează pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pentru Departamentul Cultelor, cîntîndu-se «Imnul Patriarhal» și «Mulți ani trăiască».

În continuare, Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanul Vicar Patriarhal, Rectorul Institutului, în calitate de gazdă, mulțumește tuturor pentru dragostea și bunăvoința cu care au participat la sărbătoarea Institutului teologic, amintind din nou grija părintească pe care o are Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian față de toți ostenitorii școlilor teologice.

A urmat apoi cuvîntul D-lui Dr. Adolf Wischmann, Președintele Consiliului pentru Relațiile externe al Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei.

Mulțumind pentru ospitalitatea și dragostea cu care a fost înconjurat pretutindeni în România, Domnia Sa a ținut să-și exprime recunoștința față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, la invitația căruia i-s-a-dat posibilitatea să cunoască și să iubească țara noastră și Biserica Ortodoxă Română.

«Cu ocazia celor opt vizite făcute în România — a spus Domnia Sa — am început să îndrăgesc țara Dvs.. Cu ani în urmă, am primit o telegramă de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, cu rugămintea de a vizita România; atunci îmi era necunoscută. Astăzi pot spune că știu ceva despre România și cunosc partea frumoasă a dragostei românilor și a lucrurilor lor prețioase; îi iubesc natura, Carpații, mînăstirile, riurile; iubesc, de asemenea, ospitalitatea deosebită a românilor.

În încheiere Domnia Sa a spus: «Mulțumesc Prea Fericitului Patriarh pentru invitație, ca și Prea Sfințiilor Episcopi. Sper că în luna aprilie să pot însoți, în vizita din România, pe Președintele Consiliului Bisericii Evanghelice Germane, pe Episcopul Dr. Dietzfelbinger. Întoc-

mai ca și mine, el a fost spiritual ; a fost și rectorul Seminarului teologic și apoi predicator în Biserica Evanghelică. Sper ca în timpul acestei vizite să pot iarăși auzi cîntînd «îngerește» pe studenții Dvs.».

Întreaga asistență cîntă «Mulți ani trăiască» și «Imnul Arhieresc».

Astfel a luat sfîrșit prăznuirea «Sfinților Trei Ierarhi», hramul Institutului teologic de grad Universitar din București.

ASISTENT

O ANIVERSARE

Cu prilejul împlinirii a 15 ani de apariție a «Revistei Cultului Mozaic», Federația Comunităților Evreiești din țara noastră a oferit în seara zilei de 9 decembrie 1971, o recepție în saloanele restaurantului ritual din str. Popa Soare nr. 18.

Sărbătorirea acestui eveniment a constituit un prilej în plus spre a se evidenția relațiile în bună înțelegere, stimă și prețuire reciprocă ce există între cultele religioase din țara noastră.

În afară de conducătorii Federației și cei ai Comunității evreilor — Mozaice din București, au luat parte ca invitați și reprezentanți ai altor culte religioase din țara noastră.

Astfel, din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, delegat în acest scop de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian care a primit invitația ; din partea Bisericii Romano-Catolice, Monseniorul Francisc Augustin conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București ; din partea Bisericii Luterane — Pastorul Günter Ambrozic ; din partea Bisericii Armene — Arhimandritul Mitrofor Zareh Baronian, Secretar Eparhial.

De asemenea, a fost de față Domnul Director Ion Lungeanu, din partea Onoratului Departament al Cultelor.

Din partea Cultului Mozaic au luat parte Conducătorii Federației și ai Comunităților Evreilor Mozaice din București în frunte cu Eminența Sa Domnul Dr. Moses Rozen — Șef Rabin al Cultului Mozaic și Doamna Dr. Rozen, colaboratori ai Redacției, scriitori, ziariști, tipografi, tehnicieni etc.

Recepția s-a desfășurat într-o caldă atmosferă tradițională.

Au rostit cuvîntări cu prilejul acestei aniversări Domnul Victor Rusu — prim redactor al Revistei Cultului Mozaic, Domnul Director Ion Lungeanu, P. C. Preot Alexandru Ionescu, Monseniorul Francisc Augustin și Arhimandritul Mitrofor Zareh Baronian ; tuturor le-a răspuns Eminența Sa Dl. Dr. Moses Rozen — Președintele Federației și Șef Rabin al Cultului Mozaic.

Preotul Alexandru Ionescu a rostit următoarele :

«Din încredințarea și în numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian am plăcerea să particip la festivitatea cu care se cinstește împlinirea a 15 ani de rodnică activitate de către prețuita revistă a cultului mozaic din România și să prezint Eminenței Sale Domnului Dr. Moses Rozen — Președinte și Șef Rabin al Cultului Mozaic, inițiatorul, îndrumătorul și însuflețitorul acestei Reviste, cum și conducătorilor Comunității, conducătorilor și tuturor colaboratorilor Revistei, călduroase felicitări și cele mai bune urări de sănătate pentru a-și putea continua cu și mai sporite puteri munca nobilă pe care o preține redactarea unei asemenea reviste, cu așa frumoase rezultate în activitatea de pînă acum.

Undeva, în cartea «În Lumina Torei» Eminența Sa Dl. Dr. Moses Rozen scrie că iudaismul pune accentul mai mult pe rezultatul unei opere decît pe inaugurarea ei.

Îmi este deosebit de plăcut să evidențiez cu acest prilej festiv că «Revista Cultului Mozaic» a avut temeinice rezultate și prin aceasta s-a impus prețuirii cititorilor săi și în Biserica Ortodoxă Română pentru linia pe care și-a trasat-o și a urmat-o cu neabătută consecvență și pentru nivelul calitativ pe care l-au atins articolele publicate.

Două sînt aspectele pe care aș vrea să le accentuez în mod deosebit în fața Dumneavoastră, și care după părerea mea au făcut ca revista să fie apreciată și prețuită de către preoții Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

În primul rînd, talmăcirea corectă a textelor din Sfînta Scriptură a Vechiului Testament creînd o atmosferă de tot mai apropiată încredere și colaborare între slujitorii Bisericii Ortodoxe Române și cei ai Cultului Mozaic, aspect care este bine cunoscut și recunoscut astăzi atît de o parte cît și de cealaltă.

Al doilea aspect pe care îl socotesc că trebuie menționat este evidențierea pe latura socială a textelor Sfintei Scripturi, care nu îngăduie nedreptatea socială, exploatarea omului, ușurînd astfel pe de o parte activitatea Cultului Mozaic în noile condiții din țara noastră, unde toate cultele își desfășoară în deplină libertate activitatea lor religioasă și tradițională, iar pe de altă parte ușurînd colaborarea între culte, în toate problemele mari ale contemporaneității: apărarea și statornicirea păcii în lume, frățietatea între oameni și popoare, securitatea europeană, lupta împotriva colonialismului și neocolonialismului etc.

În lumina acestor bogate rezultate cu care ni se înfățișează la acest popas sărbătoresc «Revista Cultului Mozaic», îmi este ușor și deosebit de plăcut să-i urez din toată inima : Vivat, crescat, floreat, Revista Cultului Mozaic spre binele și prosperitatea Cultului său, pentru colaborarea tot mai activă dintre Cultul Mozaic și Biserica Ortodoxă Română.

ASISTENT

BISERICA DIN SATUL PISC, JUDEȚUL ILFOV

Satul Pisc face parte din comuna Ciolpani — Ilfov și este situat în nordul județului Ilfov.

Actuala biserică a satului a fost construită de către credincioșii parohiei, după primul război mondial, în locul unei biserici vechi de birne; catapeteasma acesteia a fost donată muzeului Sfintei Mînăstiri Țigănești, ce se găsește în apropierea satului Pisc.

Parohia a fost înființată în anul 1943, prin deslipire de la parohia Bălteni — Cocioc — Ilfov.

Biserica a fost construită din zid de cărămidă, iar pictura a fost făcută în ulei pe tencuială de ipsos de pictorul I. Pruteanu.

Cu trecerea anilor atît tencuiala zidurilor, dar mai ales pictura, s-a deteriorat, din care pricină, încă din anul 1969, vrednicul preot paroh — Leonida Patrichi, împreună cu membrii Epitropiei și Consiliului parohial s-au apucat de lucru, reparînd zidurile sfintei biserici, refăcînd clopotnița, zidind o catapeteasmă din beton, ale cărei uși au fost executate în Atelierele Sfintei Patriarhii, împodobind sfînta biserică cu pictură nouă în tehnica frescă, pictură ce a fost executată de pictorul bisericesc Ion D. Ion, potrivit unui deviz întocmit de pictorul Keber.

La străduința părintelui Paroh Leonida Patrichi, slujba de sfințire a acestor lucrări a fost oficiată în ziua de 31 octombrie 1971, în care scop Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a dat delegație părintelui Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

În dimineața zilei de duminică 31 octombrie, s-a oficial această slujbă de resfințire de un sobor de preoți alcătuit din PP. CC. Preoți: N. Napoleon Protoierul Circ. I Ilfov, Emilian Mihăilescu-Ogrezeni, Traian Măinescu-Ciolpani, Ioan Stoica-Burias, Dumitru Georgescu-Bălteni-Cocioc, N. Manolache-Plumbuita și diaconul Petre Zamfira de la Catedrala Sfintei Patriarhii.

După tradiționala ocolire a sfintei biserici, și rostirea rugăciunilor de resfințire, s-a oficial Sfînta Liturghie de același sobor de preoți.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, P. C. Protoierul N. Napoleon, salutînd prezența delegatului Prea Fericitului Părinte Patriarh la această solemnitate, a făcut o dare de seamă asupra activității preoților din protopopiat, evidențînd faptul că printre cei mai valoroși preoți din Protoieria I Ilfov, este preotul Leonida Patrichi, și aceasta datorită unei temeinice pregătiri și alese culturi teologice.

Este ajutat în această exemplară activitate de enoriașii săi și de reprezentanții acestora, membrii Consiliului, Comitetului și Epitropiei parohiale.

Luînd cuvîntul, după aceea, părintele paroh Leonida Patrichi a făcut o interesantă dare de seamă asupra lucrărilor ce s-au executat la această parohie.

Vorbitorul arată că un ajutor substanțial l-a primit din partea Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și din partea Fondului Central Misionar al Sfintei Patriarhii (10.000 lei) — ajutoare ce au fost aprobate de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

În încheierea cuvîntării sale, părintele Patrichi roagă pe delegatul chiriarhal să aducă la cunoștința Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian că enoriașii parohiei Pisc sînt adînc recunoscători Prea Fericitului Sale pentru ajutorul ce au primit și că ei se roagă neîncetat pentru sănătatea și îndelung înzîlirea Prea Fericitului Sale.

Aceleași recunoștințe și calde mulțumiri exprimă părintele paroh organelor locale ale puterii de Stat care i-au arătat multă înțelegere, cum și bunilor săi enoriași și apropiați colaboratori membrii Epitropiei, Comitetului și Consiliului parohial.

În încheiere a vorbit Părintele Vicar Alexandru Ionescu care a transmis enoriașilor, membrilor Comitetului, Consiliului și Epitropiei parohiale, cum și harnicului și distinsului preot Leonida Patrichi, binecuvântările Prea Fericitului Patriarh Justinian, care de altfel cunoaște rodnică activitate a celor de mai sus.

Preotul Leonida Patrichi are toate rangurile bisericesti ce se pot oferi unui preot de mir încă de mulți ani, fiindcă încă din tinerețe, cucernicia sa a fost un om al datoriei achitându-se cu rivnă și deosebit devotament de obligațiile pastorale față de bunii săi enoriași.

Sfăluind pe credincioși ca aceeași rivnă să o aibă și în trăirea unei vieți creștinești potrivit rânduieilor Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, părintele Vicar îi felicită pe aceștia și le urează ca aceleași frumoase rezultate să aibă în toate activitățile lor obștești și personale

La finele cuvântării sale, Părintele Vicar făgăduiește că despre tot ce a văzut și a auzit la această frumoasă solemnitate va raporta Prea Fericitului Patriarh, căci cea mai mare mulțumire a Prea Fericirii Sale este aceea de a i se aduce la cunoștință despre astfel de fapte.

S-a oficiat după aceea un Polihroniu pentru Prea Fericitul Patriarh, pentru Conducerea de Stat, pentru enoriașii parohiei Pisc, cum și pentru toți cei ce au fost de față la această slujbă. Apoi s-a oficiat un parastas pentru ctitorii răposați ai bisericii după care a urmat o agapă în casa parohială.

ASISTENT

RESFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA CHIOJDEANCA, JUDEȚUL PRAHOVA

În ziua de 8 noiembrie 1971, s-a făcut resfințirea bisericii din Parohia Chiojdeanca, Județul Prahova, în urma lucrărilor de pictură în frescă executate între 22 iulie 1968 — 26 august 1971.

Din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian a fost delegat P. C. Pr. Consilier Petre F. Alexandru și P. C. diacon Mazăre Fănică. Au mai luat parte la această sf. slujbă un sobor de preoți în frunte cu P. C. Protoiereu al Protoiereiei Vălenii de Munte, Pr. Emil Moisescu și preoții: Gh. Gheorghiu-Ploiești, Ion D. Bălășoiu-Tirlești, V. Sardu-Bălășei, Ion Tudor-Apostolache, Ion Gheorghe-Valea Cricovului, I. Tălaru-Udrești, Gh. Pîslaru-Salcia, Ion Oporan-Parohul Parohiei, dimpreună cu cîntăreții lor.

După ritualul resfințirii bisericii făcută de P. C. Consilier Pr. Petre F. Alexandru s-a săvîrșit Sf. Liturghie, predica zilei fiind rostită de P. C. Pr. Gh. Gheorghiu-Ploiești.

După terminarea Sf. Liturghii, P. C. Pr. Protoiereu Emil Moisescu a spus :

«În parohia Chiojdeanca este astăzi deosebită sărbătoare. Este sărbătoarea în care harnicii locuitori ai acestei parohii își văd încununate strădaniile depuse la reînnoirea Sfințului locaș de cult, prin sfințirea ce i-a fost făcută în slujba atât de înălțătoare.

Așa cum orice bun gospodar creștin, după terminarea unei lucrări făcută la casa sa o sfințește mulțumind lui Dumnezeu pentru ajutorul dat, tot așa și credincioșii din Chiojdeanca au ținut să-și sfințească biserica pe care au împodobit-o cu pictură nouă, rugînd pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, părintele nostru duhovnicesc iubit, să le dea înalta Sa binecuvîntare pentru sfințire.

Prea Fericirea Sa cu aceiași permanentă purtare de grijă pentru fiii Săi duhovnicești, a delegat pe P. C. Consilier Petre Alexandru de la Sfînta Mitropolie, ca, înconjurat de un sobor de preoți din parohiile vecine, să sfințească acest sf. locaș și să aducă osîrduitorilor creștini din Chiojdeanca binecuvîntările Sale patriarhicești.

Mulțumim cu recunoștință în primul rînd Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Ctitorul altor împliniri, care cu multă dragoste și deosebit spirit de înțelegere a inițiat și acordat cu dărnicie ajutor unde a fost o mai mare nevoie. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i dăruiască viață îndelungată, cu deplină sănătate pentru binele sfintei noastre biserici.

Aducem mulțumiri și onoratului Departament al Cultelor care ne-a acordat sprijin și un prețios concurs în planificarea de materiale.

Vă mulțumim și Dumneavoastră pentru prezența la sf. slujbă ce s-a săvîrșit, dar mai ales că ne-ați prilejuit venirea aici, prin lucrarea ce ați dus-o la înfăptuire».

În raportul său Pr. Ion N. Oporan, parohul local a arătat :

«În parohia Chiojdeanca sînt trei biserici, toate zidite înainte de anul 1700. Biserica Vagaoni, zidită de Pr. Ion Vagaon în anul 1770 — mărită și pictată în anul 1847 cu raiul și iadul la intrare — influență bogomilică. Biserica din lemn din satul Nucet construită în anul 1774 de către locuitorii de aici și Pr. Ioan Dobrin, scîndurile cioplite de toporul omului și cuiele făcute la fierar. A mai fost mărită în anul 1850 cu scîndură făcută la gater și cuie la fabrică.

În locul acestei sf. bisericuțe a fost construită o bisericuță tot din lemn de către preotul fugar Radu din Transilvania, fugit aci din cauza uniației pe la anul 1707—1708 cu hramul «Intrarea în biserică a Maicii Domnului».

În locul acestei biserici în anul 1896—1902 a fost zidită această măreață biserică de către moșneanul Stan Dragomir — pină la pictură.

În anul 1921—1922 a fost pictată în ulei prin dania enoriașilor acestei parohii.

Avariată foarte puternic de cutremurul din anul 1940, a fost restaurată în anul 1943.

După refacere rămăseseră porțiuni de pictură în ulei și tencuieli fără pictură.

În verile și o parte din începuturile de toamnă de la 22 iulie 1968 la 26 august 1971 s-a făcut această pictură în frescă. Nu a fost chiar așa de ușor. A trebuit să demolăm pictura veche și tencuiala veche la peste 1000 m. p.

Preotul paroh aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh și Departamentului Cultelor pentru ajutorul dat, enoriașilor parohiei în frunte cu Consiliul și Comitetul parohial care au înțeles să-și achite dania pentru pictură.

P. C. Părinte Consilier Petre F. Alexandru arată rolul bisericii în viața creștină, de aceea ea trebuie îngrijită și pictată la timpul convenit, dar și cercetată în duminici și sărbători să ne hrănim sufletele noastre din tainele și slujbele ei.

Cu aprobarea autorităților respective ale Statului, Departamentului Cultelor și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, enoriașii și-au dat obolul pentru pictură și alte lucrări care s-au executat la această biserică, o adevărată catedrală.

Cinste enoriașilor acestei parohii, Consiliului și Comitetului parohial, cîntăreților și preotului paroh al acestei parohii».

S-a oficiat apoi un Polihroniu, după care credincioșii s-au dus la casele lor, mulțumiți că și-au văzut incununate gîndul și strădania lor, de a avea o biserică înfrumusețată pe măsura frumoasei sale arhitecturi.

ASISTENT

BISERICA DIN CIULNIȚA-PRUNDENI, COMUNA LEORDENI, JUDEȚUL ARGEȘ

Pe șoseaua națională București—Pitești, la km. 90, pe partea dreaptă a șoselei, străjuiește vrednicia și evlavia podgorenilor din Ciulnița-Prundeni, biserica satului cu hramul «Sfinții Împărați Constantin și Elena», durată aici încă din anul 1888 de familia Eustatiade și de credincioșii localnici ai vremii respective.

Cu obolul enoriașilor și cu ajutorul Centrului Eparhial, între anii 1968—1971, preotul Constantin Bănuță a reușit să execute la această biserică reparații generale interioare și exterioare de zidărie, tencuială și văruiere, s-a spălat pictura, s-a recondiționat și revopsit tîmplăria, s-a turnat pardoseală din mozaic în toată biserica, s-a reînnoit tabla și s-a împrejmuțit curtea bisericii cu gard din prefabricate.

Lucrarea de preînnoire a bisericii Ciulnița-Prundeni fiind terminată spre finele anului 1971, în urma raportului Protoierei Cîmpulung Muscel și a procesului verbal de recepție a lucrărilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian prin ordinul nr. 913 din 1972, a aprobat resfințirea bisericii, pentru data de duminică 13 februarie 1972, prin slujbă arhierescă.

La ora 9 dimineața, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul — Vișar Patriarhal, însoțit de PP. CC. Octavian Popescu și Mihail Marinescu, Consilieri Mitropolitani, sosește în fața bisericii preînnoite, unde este întîmpinat de Protoierul locului, preotul paroh, de organele parohiale și credincioși.

După înveșmîntarea întregului sobor, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, secundat pe PP. CC. Consilieri Octavian Popescu și Mihail Marinescu, P. C. Protoieru Gheorghe Dudu, P. C. Pr. paroh Constantin Bănuță, PP. CC. Preoți: N. Nicolescu, I. Mazil, C. Badea, M. Neagoe, N. Popescu, T. Marinescu, N. Stroescu, N. Cîrciumărescu, D. Păunescu, N. Burcea, Liviu Rusan și P. C. Arhid. Evghenie Dascălu și F. Mazăre de la Sfînta Patriarhie, — conform rînduielilor canonice, săvîrșește sfințirea exterioară și interioară a bisericii, spălarea și împodobirea Sfîntului Prestol și a Proscomidiarului, frumosul și impresionantul ritual al resfințirii bisericii fiind urmărit cu multă evlavie de toți credincioșii veniți să participe la această solemn-

tate. P. C. Consilier Mihail Marinescu, la vremea respectivă, explică credincioșilor însemnătatea fiecărui act din acest ritual.

După citirea «Documentului de resfintire» și sărularea Sfintei Mese de către toți credincioșii prezenți, în frunte cu soborul slujitor, se oficiază Sfânta Liturghie, în timpul căreia Prea Sfințitul Episcop hirotonisește în diacon pe tânărul licențiat în Teologie Sandu Ion pe seama parohiei Sfinții Arhangheli din Zimnicea, și în preot pe diaconul Ion Gheorghe pe seama parohiei Goleasca-Ilfov.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Consilier Oclavian Popescu, care -- cu multă căldură -- a subliniat binefacerea iubirii creștine pentru viața spirituală și socială a credincioșilor.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, P. C. Protoieru Gheorghe Dudu face un scurt raport asupra activității pastorale și a realizărilor pe teren social-patriotic, din ultima vreme, în Protoieria sa, arătând că multe biserici se înnoiesc prin restaurări, reparații radicale, picturi noi sau restaurări de pictură.

P. C. Preot paroh Constantin Bănuță, face o succintă dare de seamă a lucrărilor executate la biserica satului, mulțumind cu multă recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru ajutorul bănesc acordat în vederea terminării lucrărilor proiectate: Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul — Vicar Patriarhal, pentru înălțătoarea slujbă oficiată; organelor locale de stat, precum și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul acordat la săvîrșirea lucrărilor menționate și tuturor donatorilor, ostenitorilor și celor ce au avut dragostea să participe la această solemnitate.

În incheiere, luînd cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, spune printre altele:

«...Mare bucurie duhovnicească ne-a prilejuit solemnitatea de astăzi fiindcă am putut constata rîvna preotului paroh, a epitropilor, consilierilor și a tuturor credincioșilor care s-au ostenit pentru buna chivernisire și împodobire a bisericii satului — Casa Domnului —. Biserica este școala vieții noastre spirituale; este locul unde primim lumină pentru suflet și îndemnuri sfinte pentru viață curată, harnică, cinstită, pașnică. Învățătura Bisericii ne sfăluiește să ne iubim unii cu alții, să ne ajutăm unii cu alții, să respectăm prin bună comportare numele de creștini și să fim vrednici cetățeni ai Patriei.

Am venit aci prin încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, cel care poartă grijă de Biserica întreagă și vă împărlășesc patriarhiceasca Sa binecuvîntare pentru lucrul bun ce l-ați făptuit. Ne-am plecat genunchii la acest Sfințit Altar și ne-am rugat pentru această biserică reinnoită, și pentru credincioșii ei. Sfințirea sfintului locaș, ungerea lui cu Sfîntul și Marele Mir și stropirea lui cu arome, ne arată că cei ce vor veni aci să se roage se vor întoarce cu sufletele miruite și pline de mireasmă și aromă duhovnicească... Dumnezeu nostru, spune Sfîntul Apostol Pavel, nu este Dumnezeuul vorbelor, ci al faptelor. Aici, în satul Dvs., s-a săvîrșit o faptă bună, folositoare obștei creștine din acest sat. Și pe drumul acesta, al faptelor bune, merge întreaga noastră Biserică, alături de întregul popor care-și construiește cu mult sîrg și entuziasm o viață nouă și prosperă.

Vă laud și vă felicit pentru vrednicia Dvs., pentru săvîrșirea acestei sfinte și dumnezeiești lucrări, inițială și condusă pînă la capăt de destoinicul Dvs. preot, Constantin Bănuță, căruia Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian îi acordă rangul de «Iconom», drept răsplată a ostenelii sale pentru buna gospodărire a Casei Domnului.

Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă răsplătească, iubiți credincioși, rîvna și stăruințele depuse pentru restaurarea bisericii satului și să vă sporească acele podoabe sufletești spre a fi și pe mai departe buni creștini și buni cetățeni ai Patriei noastre dragi.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfintului Duh, să fie cu voi cu toți, Amin!»

Prea Sfințitul Episcop hirotesește apoi în fața Sfintului Altar pe preotul Constantin Bănuță în «Iconom», și festivitatea se încheie cu Polihroniu.

După aceea, conform tradiției străbune, în casa preotului paroh a avut loc o agapă creștinească.

Ziua resfințirii bisericii din parohia Ciulnița-Prundeni va rămîne neștearsă în amintirea acestei parohii și a tuturor celor prezenți la această solemnitate.

Binecuvintează Doamne, pe cei ce iubesc bună podoaba Casei Tale.

ASISTENT

† MITROPOLITUL TIT SIMEDREA

1886—1971

S-a stins din viață, pe neașteptate, în ziua de 8 decembrie 1971 Mitropolitul pensionar *Tit Simedrea*, vlădicul înțelept și cărturar, care o viață întreagă și-a închinat activitatea, munca și rugăciunea lui Hristos și Bisericii noastre românești.

S-a retras la Mînăstirea Cernica, — unde cu 50 de ani în urmă făcea primii pași în monahism — de mai mulți ani, nu ca să se odihnească, ci să mai cerceteze vechi cărți și manuscrise, enciclopedii și dicționare, condici și cronici, vrafuri de documente și reviste, mereu neobosit, ca prin roadele muncii sale să aducă serioase ciștiguri istorice-bisericești tezaurului Bisericii noastre, scrisului și culturii.

Dé aceea, vesteă trecerii sale din această viață a întristat pe toți cîți l-au cunoscut pe bătrînul vlădică Tit Simedrea, care ne întîmpina pe aleile mînăstirii cu zîmbetul său părintesc și care, cu prestața și prestigiul său arhieresc, ne binecuvînta din fața sfintului altar, al ctitoriei Stareșului Gheorghe și stăreției Sfintului Ierarh Calinic.

Cu dispariția Mitropolitului Tit Simedrea Arhiepiscopia Bucureștilor a pierdut pe un înalt și înțelept sfătuitor, pe un distins colaborator în administrație, cultură și scris, pe un pregătit și deplin cărturar, pe un iubitor al artei, al muzicii psaltice și un bun cunoscător al meșteșugului vechilor zugrăvi de fresce ai bisericilor noastre.

Născut în comuna Naipu, — fostul județ Vlașca—, la 4 septembrie 1886 și primind la botez numele de Teodor, urmează școala primară în

satul natal, apoi cursurile seminarului «Nifon» și Facultatea de teologie din București.

În anul 1907 intră în rândurile cinului preoțesc, în parohia Prunaru, pînă în anul 1916, cînd se înrolează voluntar în armata română, în funcția de confesor militar, în timpul primului război mondial. La 1 aprilie 1921 trece la parohia Sfîntul Nicolaie Tabacu din București și în 1923 este trimis, pentru meritele sale, de către Patriarhul Miron, pe atunci Mitropolit, ca bursier la facultățile de teologie de la Montpellier și Paris. Între timp absolvește și Facultatea de drept din Iași. La 15 septembrie 1923 intră în administrația bisericească și este numit director al Cancelariei Sfîntului Sinod și preot slujitor la Catedrala mitropolitană.

Fiind văduv de mai mulți ani, răspunde chemării monahale și primește numele de *Tit*. În anul 1926 este hirotonit arhiereu și numit Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Ca Vicar al Mitropoliei Ungrovlahiei a condus treburile cancelariei și a hirotonit zeci de preoți pentru parohiile din eparhie, preoți care azi plîng moartea binefăcătorului lor.

Paralel cu acestea a primit încredințarea de director și profesor la Academia de Muzică religioasă, iar Asociațiile studenților creștini l-au ales ca președinte activ în anul 1929.

Bun cunoscător al problemelor teologice și al orînduirilor Bisericii noastre Ortodoxe, a reprezentat Biserica noastră la multe Conferințe peste hotare — la Lausanne în 1927, — la Oxford în 1937 —, la Constantinopol și Sofia în 1929 și la Muntele Atos în 1930, ca delegat al Sfîntului Sinod. În anul 1935 este ales episcop și în 1940 este ridicat la treapta de mitropolit.

După 1945 a funcționat în calitate de consilier tehnic al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă și ca Vicepreședinte al Comisiei de pictură bisericească.

După pensionare, de la Mînăstirea Cernica, trimitea mereu revistelor noastre articole temeinice și valoroase, fie pentru lămurirea unor probleme neclare, fie cu precizări, comentarii sau fixări de date noi în ogorul culturii, istoriei sau scrisului nostru bisericesc. Pentru cuvîntul tipărit al Bisericii și pentru multe cărți de cult diortosite de vlădica Tit stau mărturie numeroase lucrări ce poartă pecetea nobleții sale sufletești, priceperii și pregătirii sale culturale, care constituie o contribuție bogată la literatura bisericii noastre ortodoxe.

Ceremonia înmormîntării a avut loc la 11 decembrie 1971 și a fost oficiată de un ales sobor de ierarhi și preoți — dintre care mulți i-au fost ucenici — condus de către I. P. S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, însoțit de: P. S. Episcop pensionar Valerian Zaharia; P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal; P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal; P. S. Nestor Severineanul, vicarul Arhiepiscopiei Craiovei; P. S. Arhiereu Gherasim Constănteanul, vicarul Episcopiei Dunării de Jos; P. C. Arhimandrit Roman Stanciu, starețul Mînăstirii Cernica; P. C. Arhimandriți Benedict Ghiuș și Grigore Băbuș de la catedrala Patriarhală, P. C. Traian Ghica, directorul Casei de Pensii

P. C. Pr. Petre Alexandru, consilier mitropolitan, preoți și diaconi de la diferite instituții ale Centrului Eparhial.

Au asistat pe lângă familie: I. P. S. Dr. Iustin Moiescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, P. S. Episcop Visarion Rășinăreanul, Vicarul Mitropoliei de Alba Iulia și Sibiu, P. C. Ion Gagiu, directorul Administrației Patriarhale și P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicarul Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Au participat profesorii Institutului teologic și Seminarului teologic din București, protoierei și preoți din București, părinții Mănăstirii, și un mare număr de credincioși.

După săvârșirea rînduiei pogribaniei călugărilor, P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, a rostit un cuvînt de omagiu și recunoștință în numele slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, din care cităm:

«Odată cu acest început de iarnă, în ziua de 9 decembrie a.c. pe neașteptate s-a stins din viață aici la Cernica, unul din ierarhii și cărturarii de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Tit Simedrea, în vîrstă de 85 ani. A fost un bărbat înzestrat cu o serioasă cultură, dobîndită în țară și peste hotare, cu o înfățișare ce totdeauna exprima energie, cu o putere de muncă rar întîlnită, neridicat de la masa de lucru decît în clipa morții și, pe deasupra dotat cu un nestăvililit și curat dor de a contribui la îmbogățirea culturii și cărții noastre bisericești.

Mitropolitul Tit Simedrea a fost un ierarh luminat, care tot timpul a strîns și a prelucrat material, și-a îmbogățit biblioteca și și-a lărgit continuu orizontul cultural. Scrisul său a îmbogățit mai multe laturi ale vechii noastre culturi ca: a) *editări de texte* ca în «Viața Sfințului Nifon»; *precizări de date în legătură cu unii ierarhi* ca în: «Paretisisul Mitropolitului Veniamin Costache» sau în: «Anul nașterii Mitropolitului Iosif Naniescu»; *dovezi despre vechiul creștinism românesc* ca în: «Cel mai vechi document arheologic creștin găsit pe teritoriul țării noastre» și altele.

Atenție deosebită a dat vlădica Tit monahismului nostru și diferitelor sale locașuri, închinîndu-le studii ca: «Viața mănăstirească în Țara Românească înainte de 1370», «Mănăstirea Vodița»; «Mănăstiri vîndute și dăruite în secolul XV», și alte lucrări.

În ultimii ani a dat atenție istoriei tiparului și tipografilor din Țara Românească. În acest din urmă domeniu, cel puțin pînă în momentul de față cunoștințele sale nu pot fi egalate de nimeni».

În legătură cu activitatea sa culturală, P. S. Sa arată «că în timpul cît a fost secretar de redacție (1934—1939) Revista «Biserica Ortodoxă Română» a cunoscut o epocă înfloritoare. În jurul ei a adunat iscusite condeie de ilustre nume din cultura românească a vremii și în paginile ei și-a publicat parte din studii și și-a înserat un număr mare de recenzii și note bibliografice.

Acesta a fost și așa a lucrat vlădica Tit, acest om plăcut la înfățișare și la vorbă, cu ochi de cărbune și chip limpezit de lumina cumpănită a unei frumoase înserări lăuntrice. Pe deasupra tuturor aces-

toră, Mitropolitul Tit a fost și un îmbunătățit duhovnic. Aceasta făcea ca ușa casei sale din această Sfântă Minăstire să fie des deschisă de cei ce veneau să-i ceară sfat duhovnicesc». În încheiere, P. S. Sa aduce cuvînt de mîngîiere familiei îndurerate, prietenilor și fiilor duhovnicești nemîngîiați de pierderea suferită prin decesul Mitropolitului Tit Sîmedrea, unită cu încredințarea că amintirea vlădicăi Tit va rămîne pentru totdeauna vie și neștearsă în Biserica noastră străbună.

În numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și al membrilor Sfîntului Sinod, a luat cuvîntul I. P. S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, din care spicuim: «S-a stins ca o făclie, unul din marii ierarhi ai Bisericii noastre, Mitropolitul pensionar Tit Sîmedrea. Înzestrarea și rîvna lui l-au ajutat să urce la una din înaltele demnități ale Bisericii. Ajungerea sa s-a făcut începînd cu slujirea unei parohii de țară și apoi de oraș și — după decesul tovarășei sale de viață —, intrînd în arhierie ca vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și apoi ca episcop și Mitropolit.

Pe baza unei minți ascuțite și vii, plus cercetările monografice și descifrarea manuscriselor, a îndrăznit vlădica Tit să iasă la vislire în largul cărții și la serioasele înșăilări în cîmpul scrisului. Revistele timpului «Biserica Ortodoxă Română», «Apostolul» și altele, au găzduit interesantele gînduri și cercetări istorico-bisericești ale ierarhului începător, dar plin de făgăduințe.

Dispunînd de sănătate și îndelungare de zile, Mitropolitul Tit Sîmedrea a îmbobilat revistele bisericești ale vremii noastre, cu studii istorice, comentarii și precizări, complicate cronologii și rectificări de date. Graiul său era limpede și plăcut, cîteodată încărcat de cuvinte ieșite din folosință.

Acest ierarh iubea cartea, adînc, pătimaș. Ochii săi lunecau pe pagini, ilustrații vignete și literă, strălucitori și infometați de frumos. De aceea biblioteca dispărutului era plină de carte bună de rarități agonisite din anticariate, la care se adăugau manuscrise originale de mare preț.

Pentru aceasta ne doare această pierdere, deși știm că nu avem aici pe pămînt cetate stătătoare și anii credinciosului sînt în mîna lui Dumnezeu. Bisericii noastre îi sînt scumpi acei care zăbovesc pe carte, pe descifrarea trecutului și pe învrîstarea lui cu timpul și căutările noastre».

Apoi într-o atmosferă cernită și sub norii ce se îmbulzeau spre seară, cortegiul participanților s-a îndreptat spre cimitirul Sfîntul Lazăr, coborînd sicriul lîngă crucea ce de mulți ani avea scris pe piatră de Albești numele: Mitropolitul Tit Sîmedrea.

ASISTENT

† PREOTUL ALEXANDRU MARINESCU-ZÎMBREASCA

Duminică 19 septembrie 1971 s-a stins din viață, ca o luminare, preotul Alexandru I. Marinescu, parohul de 30 ani al parohiei Zîmbreasca, după 14 luni de neînchipuită suferință. Trecerea sa de la cele vremelnice la cele veșnice a produs profundă durere în parohie, în rindul colegilor ce l-au cunoscut, dar mai ales în sinul familiei lui dragi.

S-a născut la 15 iunie 1915, în satul Surdulești, județul Teleorman, unde-și face cursurile primare, după terminarea cărora intră în Seminarul Central din București, terminând cursurile printre cei mai buni. Urmează cursurile Facultății de teologie din București și este hirotonit preot și duhovnic pe seama parohiei Zîmbreasca în anul 1940.

Aici păstorește 30 de ani cu dragoste fierbinte față de Dumnezeu, rivnă neobosită pentru podoaba Casei Sale și iubire jertfelnică pentru aproapele. Pentru aceste merite Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, îi conferă rangul de Iconom Stavrofor și Crucea Patriarhală.

Împlinindu-se rînduielele tipiconale cu oficierea Sfintei Liturghii, marți 21 septembrie 1971, un sobor de opt preoți în frunte cu P. C. Protoiereu Emil Băldescu, Protoiereu al Protoieriei Turnu Măgurele, au săvîrșit prohodirea celui dispărut.

După terminarea slujbei, a cuvîntat, în cuvinte adînc mișcătoare P. C. Pr. Emil Băldescu Protoiereu de Turnu Măgurele, care arătînd sarcina dificilă ce-i revine de a vorbi la înmormîntarea unui tînăr coleg, arată personalitatea acestui preot blînd, chemat îndeosebi de harul Sfintului Duh la preoție și ales între aleșii Săi.

Din partea consătenilor din comuna Surdulești-Argeș, a vorbit c. preot Popescu Trifu, care a adus în cuvinte calde și adînc mișcătoare prinosul de durere al credincioșilor din satul în care s-a născut și a copilărit cel răposat.

După ocolirea sfintei biserici, în dangăt prelung de clopote, purtat pe umeri de șase preoți, sicriul a pornit spre cimilir pentru înhumare.

Aici, din partea cîntăreților de strană, a vorbit cîntărețul pensionar Dragomir Gheorghie, care în cuvinte pline de sinceritate, a evidențiat meritele imense, ale bunului său părinte.

Dumnezeu să-l fericească, să-i ierte păcatele și veșnică să-i fie printre noi pomenirea.

ASISTENT

† PREOTUL ANASTASE BRĂDIȘTEANU

29 octombrie 1889—2 octombrie 1971

La 2 octombrie 1971 — cu mai puțin de o lună înainte de a împlini vîrsta de 82 de ani — s-a stins din viață distinsul preot și profesor Anastasie Brădișteanu, regretat de familie — fiica, ginerele și nepoții lui dragi —, de mulți foști elevi, care-l prețuiau și-l respectau.

Preotul Anastase Brădișteanu s-a născut la 29 octombrie 1889 — ziua în care Sfânta Biserică prăznuiește pe Sfânta Muceniță Anastasia Romana — în comuna Buzzești, județul Dolj, din părinții: preotul Gheorghe Brădișteanu și prezbiterul Ana Brădișteanu, fiică de preot, din satul Cruci, județul Dolj, ctitor de biserică. A copilarit în comuna Brădești, județul Dolj, unde a păstorit tatăl său pînă la moarte.

Anastase — numit în familie Sică — a fost al treilea copil al familiei preotului Gheorghe Brădișteanu. Pentru bunătatea și dragostea cu care se manifesta atît față de frații săi mai mici, — pe care îi ajuta și-i îndruma cu răbdare — cit și față de toți copiii și colegii, între care și-a petrecut copilăria, pentru respectul deosebit pe care îl arăta, nesilit, față de cei mai mari, pentru înclinarea pe care o manifesta spre meditație, pentru cinstea și corectitudinea sa după terminarea școlii primare. În comuna Brădești, unde a avut învățător pe iscusitul și vrednicul pedagog Constantin Petrescu — Sică Brădișteanul a urmat Seminarul Central și apoi Facultatea de teologie din București evidențiindu-se, în tot timpul studiilor, prin sîrguință, priecere și bună purtare.

După absolvirea Facultății de teologie — obținînd la examenul de licență calificativul maxim — Sică Brădișteanu s-a căsătorit, în anul 1916, cu Agripina Anghel, distinsă absolventă a «Azilului Elena Doamna» din București — secția normală —, fiică a învățătorului Petru Anghel și a Smarandei Anghel din Panciu-Putna. Această legătură explică hirotonia lui, în toamna anului 1916, pe seama parohiei Panciu-Putna. În această parohie s-a angajat tînărul preot Sică cu rîvna și pregătirea pe care le avea, la o activitate pastorală.

Apreciindu-i-se temeinica pregătire teologică, rodnică activitate pastorală, și frumoasa slujbă, cu care impresiona, prin tînută demnă, voce plăcută și gesturi de o elegantă distincție, în 1919 a fost transferat ca preot la biserica Sfîntul Ilie din Craiova, unde s-a impus, de asemenea, repede, ca un element de frunte al clerului oltean, cinstit și pentru aleasa sa trăire preotească.

La biserica Sfîntul Ilie din Craiova — ctitorie a familiei Oteteleşeanu, predicile părintelui Sică Brădișteanu erau ascultate cu multă plăcere și vădit interes de către credincioși, atît pentru fondul lor instructiv-educativ, cît și pentru timbrul plăcut, convingerea, însuflețirea și claritatea cu care le rostea.

Pentru prestigiul de care se bucura, între preoții din Oltenia, Episcopul Vartolomeu al Rîmnicului l-a numit — și a funcționat mulți ani — ca președinte al Consistoriului Eparhial imprimînd acestei instituții seriozitate și obiectivitate în sentințele pe care le da.

Cu toate aceste îndatoriri, pe care le avea de îndeplinit la catedră, la biserică și în Consistoriul Eparhial, Sică Brădișteanu găsea timp și pentru o substanțială colaborare la diferite reviste, cu articole cu caracter religios, moral și social, cultivînd, totodată și o prietenie sinceră cu cei mai distinși preoți din Eparhia Olteniei.

În anul 1937, prin transferare reciprocă cu preotul profesor Gh. F. Ceaușeanu, Sică Brădișteanu vine în Capitală, unde, de asemenea, și-a cîștigat, repede, prețuire și stimă pentru pregătirea sa temeinică și larga activitate, pe care o desfășura.

Legea cumulului nemăiîngăduînd profesorilor de religie să funcționeze și la biserică, preotul Sică Brădișteanu nu s-a despărțit totuși de biserică funcționînd, de la venirea în București ca preot onorific, la biserica Sfîntul Gheorghe-Grivița, pînă la pensionare, în anul 1948, și după aceea, la biserica Popa Soare, în cuprinsul cărei parohii și-a stabilit domiciliul, la unica fiică pe care a avut-o din căsătorie.

În aprilie 1966 a avut de făcut față unei grele încercări sufletești, fiindu-i dat să conducă la locul de odihnă veșnică pe iubita lui soție Agripina, cu care a dus o exemplară viață de familie.

Purtînd tot mai greu singurătatea în care rămăsese prin pierderea soției Părintele Sică Brădișteanu mărturisea, în ultimul timp, că se simte tot mai slăbit, așteptînd, cu seninătate și creștinească resemnare, momentul chemării să se odihnească alături de mult regretata lui soție.

Bunul Dumnezeu, răsplătindu-i rivna cu care a slujit sfintului Altar și dragostea cu care și-a pus priceperea și puterea de muncă în slujba semenilor, l-a sculit de suferințe și chinuri trupești înainte de a-l chema la Sine, în ziua de 2 octombrie 1971, ora 19,30.

În ziua de 5 octombrie s-a oficiat serviciul prohodirii în biserica Popa Soare, din Capitală, de un numeros sobor de preoți, în frunte cu P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care, de la venirea părintelui Sică în București, a avut față de dînsul, multă afecțiune, aleasă prețuire și un deosebit respect.

După oficierea serviciului prohodirii, au rostit cuvîntări, evocînd personalitatea distînsului dispărut, P. C. preoți: Alexandru Ionescu, Grigore Popescu, Eugen Bărbulescu, Virgil Godeanu, și Dl. Aurel Ionescu, enoriaș al bisericii Popa Soare.

Făcîndu-se ocolirea tradițională a sfintei Biserici, trupul părintelui Sică Brădișteanu a fost transportat la cimitirul Belu, din Capitală, unde a fost înmormîntat alături de tovarășa lui de viață, așteptînd acum, împreună, cu încredere, dreapta judecată, fiindcă amîndoi «lupta cea bună au luptat, credința au păzit...».

Amintirea preotului Sică Brădișteanu va rămîne de-a pururi vie, în inimile celor care l-au cunoscut și s-au împărtășit de bunătatea și dragostea lui.

Dumnezeu să-l odihnească în pace, cu aleșii Săi.

ASISTENT

† PREOTUL ATANASIE POPESCU

În seara zilei de 2 noiembrie 1971, s-a stins din viață după o grea suferință preotul Atanasie Popescu de la parohia Sf. Treime din orașul Cimpina, județul Prahova.

Firul vieții lui a început a se toarce acum mai bine de 70 de ani, ca fiu al preotului Atanasie și Maria prezbitera și ei descendenți din neam în neam de preoți, în comuna Mărgineni județul Prahova.

Urmcăză școala primară în comuna natală, Seminarul la Buzău și mai tirziu Facultatea de teologie.

În 1923 este numit preot pe seama parohiei Scorțeni, județul Prahova, pe care o păstorește timp de 18 ani. Aici depune o activitate deosebită, alit pe tărîm pastoral cit și gospodăresc. Reface biserica din Scorțeni, biserica filială din Mislea și construiește o frumoasă casă parohială.

La 1 septembrie 1941, pentru activitatea sa meritorie este transferat la parohia Sf. Treime din orașul Cîmpina și i se acordă rangul de «Econom».

Și aci desfășoară o activitate rodnică pînă în ziua de 5 septembrie 1971, cînd slujește ultima Sf. Liturghie.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în biserica Sf. Treime din Cîmpina, în care a slujit 30 de ani, de un sobor de 29 preoți condus de P. C. Protoiereu Ioan Mihai.

După terminarea serviciului religios, desfășurat într-o atmosferă de adîncă reculegere, a luat cuvîntul c. preot Săvulescu Gheorghe colegul său de slujire, care într-o emoționantă vorbire a relevat activitatea desfășurată în cei 48 de ani de preoție de defunctul preot Atanasie Popescu.

«Timp de 28 de ani am slujit la același altar și ne-am împărtășit din același sf. Potir, de aceea alături de cei dragi ai lui simt golul lăsat prin plecarea lui dintre noi».

În încheiere a spus: «Să ne plecăm smeriți frunțile și să înălțăm rugăciuni fierbinți către bunul Dumnezeu, ca să fie îndurat și milostiv cu preotul Atanasie Popescu și să-l învrednicească de răspuns bun în fața dreptei judecăți».

În încheierea cuvîntărilor, P. C. Protoiereu Ioan Mihai a exprimat, în numele preoției din Protoierie, părerea de rău pentru moartea celui ce a fost preotul Atanasie Popescu, apreciind meritele sale de păstor și legătura spirituală pe care acesta a creat-o cu enoriașii săi, dovedită prin numărul mare al celor ce au venit să se roage pentru odihna sufletului său.

Ajungînd la venerabila vîrstă de 70 de ani, din care 48 au fost puși în slujba bisericii lui Hristos c. sa a arătat că preotul Atanasie Popescu și-a îndeplinit cu prisosință slujirea duhovnicească.

În încheiere P. C. Protoiereu Ioan Mihai a exprimat familiei condoleanțele sale și ale preoților din Protoieria Cîmpina, asigurînd-o că figura preotului Atanasie Popescu va rămîne vie în amintirea lor.

Apoi, în sunetele de jale ale clopotelor, sicriul cu trupul nefnsuflețit al preotului Atanasie Popescu, purtat pe umeri de colegi a fost coborît în cavoul familiei din cimitirul orașului, sub privirile pline de jale ale familiei și enoriașilor săi.

Dumnezeu să-l ierte și să-l așeze în ceata celor drepti.

Veșnică să-i fie pomenirea!

ASISTENT

† PREOTUL PAVEL GHIDIU

În ziua de 30 decembrie 1971 s-a rupt firul vieții preotului Pavel Ghidiu, paroh al parohiei Tomșani din Protoieria Ploiești, județul Prahova.

Preotul Pavel Ghidiu s-a născut în anul 1912 pe meleaguri moldovene, spre care, în ultimii ani ai vieții — și ai durerii — își avea așintiți ochii — și dorurile de mormintele părinților —, pe care însă nu le-a mai văzut pînă ce i-a închis, trecîndu-și nostalgia pămîntului natal... pe celălalt tărîm.

Descendent din familie preotească după absolvirea școlii primare a urmat liceul, apoi și-a îndrumat pașii spre Facultatea de teologie.

Îndată după obținerea titlului de licențiat în teologie, preotul Pavel Ghidiu a îmbrățișat preoția — pentru care își simțea inima arzând — și a trecut, bine pregătit și deplin conștient, la îndeplinirea îndatoririlor pastorale. Fire bolnăvicioasă încă din tinerețe, dar având în suflet adinc imprimată blindețea adevăratului slujitor al altarului lui Hristos, el i-a slujit Acestuia vreme de aproape 35 de ani, fiind chemat, acum de curând, să-i slujească acolo, sus, liturgia pe care I-o slujesc toți preoții în fața altarului Celui Prea Înalt.

La prohodul preotului Pavel Ghidiu s-au adunat credincioșii. Prohodirea a avut loc în ziua de 2 ianuarie 1972, de către un sobor format din preoții: Dumitru Luca directorul Seminarului teologic din Buzău, Ioan Platon din Rm. Sărat, Dumitru Constantin-Magula (delegat al Protieriei Ploiești), Pavel Bejenaru-Cioceni, Ioan Iliescu-Loloiasca, Gheorghe Pirvu-Valea Crîngului, Gheorghe Dodon — pensionar și Anatolie Lefter din București.

Au vorbit, evocînd viața, activitatea și bunătatea sufletească a răposatului preot și duhovnic următorii: preotul Dumitru Constantin-Magula, preotul Anatolie Lefter din București și preotul Dumitru Luca, directorul Seminarului din Buzău, toți încurajînd-o pe văduvă și pe fiica adoptivă — care l-au iubit atît de mult —, și că cel ce i-a părăsit, aici pe pămînt, a trecut dincolo unde «nu este nici întristare, nici durere, nici suspin, ci viață fără de sfîrșit».

În cîntările corului de cîntăreți și ale preoților, cu litania cea de pe urmă cu care se face înconjurul bisericii la prohodul preoților: «Ajutor și acoperitor s-a făcut mie spre mîntuire...», trupul neînsuflit al preotului Pavel Ghidiu a fost coborît în mormîntul săpat în dreapta bisericii pe care a păstorit-o atîția ani cu cinste și abnegație.

Dumnezeu să-l primească printre liturghisitorii Altarului ceresc și pe noi să ne întărească spre a nu-i uita pomenirea, în veci!

ASISTENT

† PREOTUL VASILE R. POPESCU

(27 iulie 1884—12 ianuarie 1972)

Preotul Vasile R. Popescu s-a născut la 27 iulie 1884 în comuna Ciocănești-Sîrbi-Ialomița, ca fiu al preotului Radu Dumitrescu și al Paraschivei care au avut nouă copii (patru băieți și cinci fete). Băieții părintelui Radu au urmat cursurile Seminarilor teologice din București, în afară de Vasile care s-a făcut preot după ce a urmat Seminarul Nifon, Facultatea de teologie și cursurile Conservatorului de muzică din București.

Prin muncă și sirguintă și-a însușit o aleasă cultură teologică, iar prin deosebitul talent muzical s-a impus aprecierii și prețuirii maestrului Chriac, profesor al Conservatorului și conducătorul Societății corale «Carmen», al cărui membru activ părintele Vasile Popescu a rămas atîta timp cît puterile fizice l-au ajutat.

În anul 1909 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Ciocănești-Mărgineni cu filiala Smîrdan-Ialomîța; cît timp a slujit la această parohie s-a ostenit pentru zidirea unei biserici noi în filiala Smîrdan, înlocuind biserica veche din birne, iar bisericii parohiale i-a făcut reparații radicale.

În 1928 a fost transferat la biserica Manu Cavafu din Capitală, unde de asemenea s-a dovedit a fi un eminent slujitor bisericesc. Aici, în afară de slujirea credincioșilor, a alcătuit o lucrare privind istoricul bisericii și numele slujitorilor acestui sfînt locaș de la întemeiere (1815) pînă în zilele noastre; era obișnuit cu studiul documentelor vechi căci și la Ciocănești a alcătuit o monografie a satului.

În anul 1960 s-a pensionat, în urma unei boli vasculare. Șirul zilelor părintelui Vasile Popescu s-a încheiat la 12 ianuarie 1972.

În ziua de 14 ianuarie a. c. în biserica Manu Cavafu s-a oficiat serviciul prohodirii de un sobor de preoți alcătuit din: P. C. Alexandru Ionescu, Eugen Bărbulescu, Dumitru Stancu, H. Bărbuleanu și Sava Cornel — Sfîntul Spiridon Nou, Marin Stănescu-Alexe, Voinescu Creangă și Tonciu — Buna Vestire-Belu, Tuță Nica-Flămînda, Al. Popescu-Caracal, C. Boinagiu, diaconii Mihai Colibă și Coman Petre-Sfîntul Spiridon Nou etc.

După oficierea slujbei religioase, părintele Alexandru Ionescu a rostit următoarea cuvîntare:

«Despărțirea de cineva drag, chiar pentru un anumit timp, ne provoacă, în general, trăirea unor sentimente de caldă duiosie, care se manifestă, de cele mai multe ori, prin cîteva lacrimi curate, corespunzătoare curățeniei și frumuseții sentimentelor care ne leagă de persoana plecată.

Dar cînd sîntem chemați să ne despărțim pentru totdeauna de o persoană dragă și prețuită, trăirea unor asemenea sentimente este mult mai puternică, mai adînc răscolite și zguduitoare pînă la limita maximă, căreia îi poate face față o ființă omenească. Asemenea puternice și duiosie sentimente încercăm și noi cei care ne-am adunat astăzi ca să petrecem pe drumul cel fără de întoarcere pe venerabilul nostru frate întru Hristos, preotul Vasile Popescu, căruia i s-a sfîrșit firul vieții pămîntești, în ziua de 12 ianuarie, pentru a începe, după rînduiala Creatorului, noua viață, cea fără de sfîrșit.

Vestea încelării din viață a acestui vrednic preot — pe care Bunul Dumnezeu pentru rîvna, priceperea și dragostea cu care a slujit Sfîntul Altar și semenilor săi, l-a învrednicit să ajungă la patriarhala vîrstă de 87 de ani — a produs multă întristare preotimii Capitalei, care-l stima și-l iubea pentru înțelepciunea, evlavia, modestia și dăruirea cu care și-a îndeplinit misiunea preoțească; credincioșilor din parohiile Ciocănești-Mărgineni, Jud. Ialomîța, și Manu Cavafu din București, pe care le-a păstoriț, pe rînd, cu dragoste și bunătate, timp de 50 de ani ca și tuturor acelor care au avut prilejul să-l cunoască și îndeosebi să participe la o impresionantă slujbă religioasă oficiată de el.

Impunător, prin chipul său falnic, autoritar prin intransigența cu care nu îngăduia abateri de la conduita corectă, cinstită și morală, pe care dorea s-o vadă instaurată permanent la baza raporturilor noastre cu semenii, îngăduitor cu cei la care observa dorința și străduința de a se îndrepta, bun și înțelept sfătuitor al tuturor celor care i se adresau, în scaunul duhovniciei sau în împrejurări grele din viață, pentru sfat și îndrumare, preotul Vasile Popescu s-a bucurat, în timpul vieții, de unanimitate prețuire, și lasă, după încetarea din viață, unanime și sincere regrete. Această unanimitate prețuire și stimă, de care s-a bucurat își au un bun temei. Moște-

nind de la evlavioșii săi părinți — cu veche tradiție preotească, o aleasă distincție sufletească, cultivată în anii copilăriei, prin atmosfera caldă din casa părintească — binecuvîntată de Dumnezeu cu 9 copii — după terminarea școlii primare în comuna natală, tînărul Vasile Popescu și-a agonisit, prin muncă stăruitoare, o temeinică pregătire teologică, la Seminarul Nifon Mitropolitul și la Facultatea de teologie din București. Conștient de darurile cu care era înzestrat de Dumnezeu, tînărul Vasile Popescu nu și-a cultivat însă numai aptitudinile cărturărești, ci — bucurîndu-se de o frumoasă și plăcută voce — el s-a împodobit și cu o temeinică pregătire muzicală, care i-ar fi putut deschide perspectiva angajării și afirmării pe cele mai înalte scene artistice. Într-adevăr — fiind coleg de bancă, la Seminar și la Conservator, cu talentul și regretatul artist Gheorghe Folescu — după terminarea, cu frumos succes, a Conservatorului, i s-a oferit angajarea ca prim solist la Opera Română, de curînd înființată. Dar pe el nu-l ispiteau asemenea îndeletniciri, cu toate succesele, de care nu se îndoia, că le-ar fi putut avea. De aceea, n-a dat urmare acestei oferte și nici ofertei de a fi numit și hirotonit preot la una din bisericile din Capitală. Modestia, care l-a caracterizat toată viața, iubirea față de comuna natală și recunoștința pe care o datora părinților săi — care luptau greu cu creșterea celor 9 copii, dintre care el era cel mai mare — l-au desprins ușor de Capitală și de toate perspectivele care i se ofereau aci, și a cerut să fie numit și hirotonit ca preot ajutător al tatălui său.

Cu calitățile pe care le avea — voce frumoasă și pregătire temeinică — tînărul preot, Vasile Popescu a cîștigat repede încrederea și dragostea credincioșilor din parohie, care-i urmau cu plăcere îndemnurile, ceea ce l-a ajutat să realizeze frumoase rezultate pastorale, pe care le-a socotit totdeauna cea mai aleasă mulțumire sufletească, la care putea nădăjdui. Dar faima de bun slujitor, prin tinută și cîntare impresionante, îl făcea tot mai solicitat la slujbele festive din protopopiat, din județ și din Capitală.

În cele din urmă, după 19 ani de păstorie la parohia Ciocănești-Ialomița, la insistențele tot mai stăruitoare ale autorității bisericesti superioare — care dorea să aibă un asemenea distins slujitor în Capitală — a acceptat să fie transferat la parohia Manu Cavașu, unde a păstorit, cu aceeași rivnă, pricepere și dragoste, timp de 31 de ani.

Așa se explică iubirea și respectul cu care l-au înconjurat enoriașii acestei parohii, cercetîndu-l și adresîndu-i-se pentru sfat și îndrumare și după ce — după o slujire de 50 de ani, slăbindu-i puterile fizice — s-a retras la pensie, Cîț de puternic era atășat și preotul Vasile Popescu de enoriașii săi, se poate desprinde din faptul, cunoscut de puțini — fiindcă, din aceeași caracteristică modestie el nu l-a trimbițat — că atunci cînd autoritatea superioară bisericescă, apreciîndu-i calitățile de distins slujitor și bun predicator, i-a propus să accepte postul de preot al parohiei ortodoxe române de la Paris, el — mulțumind respectuos — a rugat să nu i se socotească nesupunere față de autoritatea superioară, refuzul acestei măgulitoare cînstiri, dar preferă să rămînă mai departe lingă enoriașii săi, care-l răsplăteau în strădaniile lui, cu atîta dragoste și ascultare.

Pentru activitatea frumoasă pe care a desfășurat-o în parohiile pe care le-a păstorit, autoritatea bisericescă i-a acordat cele mai înalte distincții care se pot da unui preot de mir. Activitatea frumoasă pastorală și socială, cu care se va prezenta înaintea Dreptului Judecător, conduita corectă și demnă care i-a caracterizat rapor-

turile cu colegii și cu semenii, dragostea cu care l-au înconjurat păstoririi, constituie garanția sigură că amintirea lui va rămâne neștearsă în inimile celor pe care cu multă dragoste și rîvnă i-a păstorit, în inimile colegilor slujitori, pentru care a fost un înălțător exemplu de bunătate, iubire și evlavie, și mai ales în inimile copiilor săi pe care i-a crescut, cu duioasă dragoste, însuflindu-le conștiința răspunderii față de societate, față de semenii în mijlocul cărora vor fi rinduiți, trudindu-se ca să le fie de folos, spre alinarea și vindecarea suferințelor trupești, așa cum el s-a trudit să fie de folos prin alinarea și vindecarea suferințelor sufletești.

Bunul Dumnezeu să-l răsplătească după tot ceea ce a realizat și a rîvnit să realizeze, odihnindu-se în pace, cu aleșii Săi. Veșnică să-i fie pomenirea».

Despre meritele părintelui Vasile, ca slujitor al bisericii Manu Cavafu, a vorbit actualul paroh preotul Dumitru Stancu, care a manifestat deosebită afecțiune pentru distinsul dispărut.

De asemenea, a vorbit părintele Eugen Bărbulescu — de la Biserica Sfintul Silvestru — prezentînd condoleanțe din partea profesorului I. Chirescu, artist al poporului și din partea membrilor societății Corale «Carmen».

După ocolirea tradițională a sfintei biserici, rămășițele pămîntești ale părintelui Vasile R. Popescu au fost transportate la cimitirul Belu, unde este înmormintată și soția sa.

ASISTENT

† PREOTUL IOAN BUCUR

(19 ianuarie 1896—19 decembrie 1971)

Preotul Ioan Bucur s-a născut la 19 ianuarie 1896, în comuna Mărculești-Ialomița, din părinți țărani, muncitori.

A rămas orfan de tată la vîrsta de 9 ani, iar cumnatul său, preotul Belizarie, văzîndu-i aptitudinile și dorința de învățatură l-a înscris la Seminarul teologic din Galați, după ce a urmat școala primară în satul natal. În primul război mondial a luat parte ca agent sanitar.

Terminînd Seminarul în anul 1917, s-a căsătorit cu fiica preotului Micu în noiembrie 1918, și a fost hirotonisit preot după aceea pe seama parohiei Cegani din județul Ialomița (15.III.1919).

În noiembrie 1925, după ce și-a luat licența în Teologie, a fost transferat prin concurs la parohia bisericii Popa Rusu din Capitală unde a slujit pînă la sfîrșitul vieții sale (19 decembrie 1971).

Alături de Cegani, cît și la biserica Popa Rusu din Capitală, a desfășurat o bogată activitate pastorală și gospodărească (refacerea turlilor, restaurarea picturii etc.).

A fost mulți ani Protoiereu al Circumscripției III Ilfov și profesor la Liceul Sfîntul Gheorghe și la Școala Ortodoxă de Fete din București.

A avut toate distincțiile bisericești pe care le poate primi un preot de mir în Biserica Ortodoxă Română.

Slujba prohodirii s-a oficiat în ziua de 22 decembrie 1971, de un sobor de preoți.

După oficierea sfintei slujbe, părintele Alexandru Ionescu, Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, a rostit următoarea cuvântare :

«Dacă trecerea din această viață a oricăruia dintre noi este prilej de reflecție și meditație asupra caracterului trecător al vieții pămîntești, apoi în fața unui om care a purtat în ființa lui harul preoției, meditațiile noastre își au și mai temeinică îndreptățire spre ceea ce viața are nemuritor și veșnic. Și aceasta pentru că preotul prin însăși prezența lui amintește oamenilor despre prezența lui Dumnezeu în lume și prin aceasta despre existența veșniciei și nemuririi sufletului.

Continuînd aceeași idee, trebuie să mărturisim că potrivit rînduiei Mîntuitorului Hristos, preotul creștin constituie un permanent îndemn pentru credincioși și pentru semenii noștri, de a gîndi la nemurirea pe care o purtăm în suflet și la datoria față de acest suflet nemuritor, diamant ascuns în țărîna trupului nostru, lumină strălucitoare în bezna necunoașterii tainelor vieții pămîntești.

Această datorie de a aminti oamenilor credincioși existența nemuririi sufletului și prin urmare existența lui Dumnezeu, Cel ce ne-a creat, aparține misiunii propovăduirii fără cuvinte a preoției, și-l obligă pe preot în fața credincioșilor și a lui Dumnezeu, la o ținută demnă, ca nu cumva o comportare nedemnă să umbrească în fața acestora marele adevăr pe care îl amintește prezența sa.

În afară de această propovăduire, am putea spune fără cuvinte, preotul își îndeplinește misiunea și prin propovăduirea cuvîntului Sfintei Evanghelii, legată de puterea cu care a fost învrednicit la primirea preoției și anume puterea de a învăța.

În îndeplinirea acestei misiuni, răspunderea este și față de credincioși, dar mai ales față de Dumnezeu, pentru că învățătura Sfintei Biserici pe care preotul o propovăduiește, nu este de la oameni, ci de la Mîntuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Capul Bisericii.

De aceea, pentru felul cum își exercită această misiune, preotul va răspunde în primul rînd în fața lui Dumnezeu.

Răspunde, este drept, și față de oameni, căci în predicarea cuvîntului lui Dumnezeu, i se pretinde o bună pregătire intelectuală, o aleasă cultură, la care se adaugă și calitățile morale, ca să fie o permanentă potrivire între ceea ce el învață și între faptele sale.

În misiunea preoției există și o altă răspundere, aceea de a săvîrși cu vrednicie Sfînta jertfă, de a administra credincioșilor sfintele taine, de a fi purtătorul neobosit ce duce către tronul dumnezeirii, toate cererile și rugăciunile credincioșilor pe care aceștia i le încredințează.

Toate aceste răspunderi și obligații, cel ce odihnește fără suflare în fața noastră, bunul, talentatul și conștiinciosul preot Ioan Bucur, le-a împlinit în misiunea preoției sale, cu prisosință, după cunoștința noastră.

L-am cunoscut încă din anii tinereții și de atunci am admirat la el o ținută demnă, o conștiință vie, un talent deosebit, în ce privește obligațiile sale profesionale, sociale și familiare.

Aceștea au fost motivele pentru care credincioșii bisericii Popa Rusu l-au respectat, colegii l-au prețuit, iar conducerea administrației bisericești apreciîndu-i vred-

nicla i-a incredințat și sarcina de protopop al Circumscripției III Ilfov în timpul păstoririi Patriarhului Nicodim.

Distins slujitor al Sfintei noastre Bisericii Ortodoxe Române, a oficiat cu conștiință și după rânduiala Bisericii, servicii religioase și cu frumusețe și fără preget, deosebitele slujbe religioase ce i se cereau de credincioși, dar mai ales sfânta și dumnezeiasca Liturghie, marea jertfă după învățătura Sfintei noastre Biserici.

Toate acestea au contribuit ca preotul Ioan Bucur să fie prețuit și distins cu toate rangurile bisericești pe care le poate primi un vrednic preot de mir.

Pentru slujitorii Sfintei noastre Biserici, viața părintelui Ioan Bucur va rămâne un exemplu bun și ca o făclie care s-a mistuit fără încetare pentru slujirea lui Dumnezeu, căci viața și traiul pilduitor al slujitorilor bisericești, ca și al tuturor credincioșilor, constituie podoaba Bisericii și de aceea Sfânta Biserică pomenește la loc de cinste pe cei drepti, în toate rugăciunile ei.

Sufletul luminat al părintelui Ioan Bucur cunoaște acum față către față în ceruri cele ce pînă acum a cunoscut numai prin credință.

El mărturisește acum odată cu Fericitul Augustin: «Nu-mi ascunde Doamne, fața Ta. Am murit ca să nu mor ci ca să o văd pururea».

Gura cu care a învățat cele dumnezeiești, cele bune și de folos sufletelor noastre, a încetat într-adevăr, dar ecourile vocii sale nu se vor stinge niciodată în sufletele bunilor săi fii duhovnicești.

Mîna cu care a binecuvîntat nu se mai mișcă, dar binecuvîntările date vor dăinui pururea în sufletele celor ce le-au primit cu credință, căci nimic bun nu se pierde în fața lui Dumnezeu și nu pierе odată cu făptura trupească; lucrarea sa cea bună de aici de pe pămînt, va fi în veci pomenită, căci pomenirea dreptului va fi veșnică, spune Sfînta noastră Carte.

În acest moment de creștinească și resemnată durere, cînd petrecem pe fratele nostru preotul Ioan Bucur în drumul spre veșnică odihnă, avem nestrămutată încredere de dreapta și nepărtinitoarea judecată a lui Dumnezeu, Căruia îl încredințăm cu smeritele noastre rugăciuni ca să-l răsplătească după rîvna cu care i-a slujit în propovăduirea dreptei învățături, în slujirea sfințelor Lui Taine, în buna chivernisire a bisericii ce i-a fost încredințată și-n părintească păstorie a credincioșilor.

Adresînd îndureratei familii patriarhicești binecuvîntări și sincere condoleanțe din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și din partea părinților consilier ai Centrului Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, o asigurăm că amintirea bunului și vrednicului preot Ioan Bucur va rămîne nestearsă în inima preoțimii Capitalei, a celor din Arhiepiscopia Bucureștilor, ca și a tuturor celor ce l-au cunoscut și că ne vom ruga Bunului Dumnezeu ca sufletul lui să fie așezat în ceata celor bine plăcuți.

Veșnică să-i fie pomenirea și Dumnezeu să-l ierte!»

Au mai rostit cuvîntări, reliefind meritele regretatului dispărut, P. C. Pr. Iuliu Man — Protoiereul Circ. II Capitală, din partea preoțimii Capitalei; P. C. Preot Petre Popescu-Olari, din partea credincioșilor parohiei Popa Rusu; P. C. Preot Eugen Bărbulescu de la biserica Silvestru, din partea colegilor preoți; și Profesorul Chiorpec din partea foștilor colegi de Seminar.

După oficierea serviciului religios, s-a făcut tradiționala ocolire a sfintei biserici, iar corpul neînsuflețit a fost înmormîntat la cimitirul Belu din Capitală.

ASISTENT

† PREOTUL DUMITRU I. POPESCU — TROIANUL

În ziua de 12 ianuarie 1972, s-a stins din viață venerabilul preot Dumitru Popescu, în vîrstă de 93 ani și care a slujit cu multă demnitate la același sfînt altar al bisericii Cuvioasa Paraschiva — Troianul II. timp de 55 ani, ca preot activ și încă 10 cu îmbisericire.

Născut în anul 1879, în comuna Măldăieni, județul Teleorman, fiu al dascălului Ioan Popescu și al bunei creștine Maria, mama sa, a fost hirotonit în preot, în anul 1907, în ziua de 19 septembrie, în plinătatea vîrstei și conștient de înalta chemare de apostol al Mîntuitorului Hristos, s-a dăruit total altarului la care a slujit.

În ziua de 14 ianuarie, dimineața, s-a oficiat slujba solemnă a Sfintei Liturghii, de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Protopop Emil Băldescu, după care s-a trecut la slujba înmormîntării, oficiată de același sobor de preoți.

Într-o frumoasă și aleasă cuvîntare, P. C. Protoiereu Emil Băldescu, la sfîrșitul slujbei, a zugrăvit în cuvinte emoționante chemarea sfîntă a preotului creștin ortodox, cu care repausatul s-a identificat. «Cel care timp de peste jumătate de secol a spus P. C. Sa a fost părtaș și prezent la bucuriile și necazurile dumneavoastră, v-a părăsit.

Drumul vieții părintelui Dumitru Popescu a fost un drum lung, dar luminat permanent de învățătura creștină, al cărei făclier a fost răposatul, care pleacă mulțumit că s-a luptat lupta cea bună și a îndeplinit cu demnitate îndatoririle ce decurg din misiunea sfîntă a preoției».

A luat apoi cuvîntul P. C. Pr. Dumitru C. Popescu, parohul respectiv, care a prezentat succint înfăptuirile realizate de răposatul pe tărîm pastoral, gospodăresc, bisericesc, cultural și obștesc.

Restaurarea picturii în 1934, împrejmuirea curții bisericii și a cimitirelor, ca să amintim numai de acestea, atestă grija neobosită pentru Casa lui Dumnezeu.

Ca președinte al Cercului Pastoral, a lucrat armonic cu toți colegii de slujire. Toate acestea vor păstra vie în sufletele tuturor amintirea celui ce ne-a fost părinte, sfăluitor, îndreptător și luminător, cald rugător și permanent mistuit de rivna de a fi la înălțimea chemării preoțești.

După aceasta, sicriul a fost purtat pe brațe de colegii de slujire și ocolind altarul pe care l-a slujit, a fost dus să se odihnească rămășițele sale pămîntești în mijlocul păstorișilor săi în locul dinainte pregătit, pînă cînd trîmbița îngerului va chema prin sunetul ei spre judecata de apoi.

ASISTENT

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN EPARHIE

În ziua de 27 ianuarie a. c., în prezența Prea Sfințitului *Episcop Antim*, a avut loc ședința Adunării generale ordîinare a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului și salariaților bisericești din Eparhia Buzăului. Au fost prezenți toți cei 24 membrii

ai Adunării generale delegați ai celor 6 Protopopiate ale Eparhiei, ai Seminarului teologic din localitate și ai Centrului Eparhial.

Prea Sfințitul Episcop Antim luind cuvîntul a urât celor prezenți «bun venit» arătînd scopul acestor Case de Ajutor, scop bazat pe cuvintele Sfintei Scripturi de iubirea aproapelui și într-ajutorare, Case înființate și organizate prin grija Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. A urmărit îndeaproape activitatea acestei case mai ales știind că este condusă de un comitet format din P. C. Preoți: Ion C. Zamfir consilier Administrativ, Marin Negulescu inspector bisericesc și N. Sburlan Protopop de Buzău, precum și de salariații Elena Cristea, contabil și Traian Nițulescu, casier.

Pr. C. Preot Ion C. Zamfir a prezentat darea de seamă asupra activității anului 1971.

De acord cu cei prezenți s-au exprimat sentimente de grațitudine și urări de sănătate îndelungată Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, D-lui Profesor Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor și Prea Sfințitului Episcop Antim care a și felicitat Comitetul de Conducere al Casei pentru bogata și legala activitate, urînd celor de față să fie model în activitatea lor misionar-socială în parohiile lor, pentru credincioșii lor.

S-a dat apoi citire raportului Comisiei de Revizie, de către P. C. Pr. Președinte al Comisiei, Protopop Gh. Popescu-Rm. Sărat, raport care a scos în evidență, corectitudinea cu care s-a lucrat și s-au făcut unele propuneri de ordin administrativ-financiar, pentru munca Comitetului de conducere și a celor doi salariați ai Casei.

Vorbitorii ce au participat la discuții, au subliniat cu satisfacție activitatea Comitetului de conducere al Casei în cursul anului expirat și faptul că membrii au fost serviți la vreme și fondurile Casei sînt mari.

Puse la vot, membrii Adunării Generale, au aprobat în unanimitate darea de seamă, bilanțul, planul financiar pe 1972 și telegramele adresate Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, D-lui Președinte al Departamentului Cultelor și Prea Sfințitului Episcop Antim. După încheierea ședinței a urmat o agapă frățească la Seminarul teologic din Buzău.

*

† Preot Ion Diaconescu, biserica Adormirea Maicii Domnului parohia Jelaboi-Focșani. A încetat din viață în ziua de 7 ianuarie a. c. în urma unei scurte suferințe, fiind în vîrstă de 74 ani. Născut în satul Străoane de Jos, Jud. Vrancea, în anul 1898, a urmat școala elementară în satul natal, apoi 2 clase gimnaziale, Seminarul teologic — Veniamin Costache din Iași și Facultatea de teologie din București. A funcționat ca diacon la biserica Sf. Ioan Botezătorul și apoi ca preot la biserica parohială Jelaboi pînă la deces.

Corpul neînsușit a fost depus în biserică, iar slujba înmormîntării a fost oficiată în ziua de 11 ianuarie, de un sobor de preoți, format din P. C. Pr. Protopop Ion Munteanu, Cucernicii Preoți: Nicu Ivan-Precista, Bălănuță Nicolae-Donie, Tutoveanu Sava-Sf. Apostoli, Chițiga Ion-Săpunaru, Ciută Nicolae-Sf. Voievozi, Tibrea Vasile-Sf. Gheorghe sudic, Hîlohi Victor — pensionar.

Răspunsurile la slujbă au fost date de corul cîntăreților bisericești sub conducerea D-lui Vasile Gingă — secretaurul Protoieriei. Despre activitatea și meritele pastorale ale Preotului decedat Ion Diaconescu a vorbit P. C. Pr. Ion Munteanu,

scoțându-i în evidență însușirile și a transmis familiei îndurerate mîngîieri duhovnicești, în numele Prea Sfințitului Episcop Antim și al fraților preoți din Protopopiatul Focșani.

Veșnică să-i fie pomenirea !

† Preotul Ștefan Băleanu — biserica Sf. Ioan Brăila — a încetat din viață în ziua de 9 ianuarie, orele 18, în vîrstă de 69 ani. Născut în comuna Foltești fostul județ Covurlui, a urmat cursul elementar în satul natal, apoi 5 clase de liceu, Seminarul teologic și Facultatea de teologie, luîndu-și licența în anul 1933. Înainte de a fi la actuala parohie a activat ca preot la parohiile Stejarul, Oțetari și Militari I din București. Și-a desfășurat activitatea pastorală pe tărîm bisericesc, cultural, administrativ și gospodăresc în parohiile încredințate și în calitatea de Protopop de Plasă și Municipiu, fiind considerat un bun organizator, îndrumător și conducător al treburilor din Protopopiat.

Înmormîntarea s-a oficiat în biserica parohială, în ziua de 12 ianuarie, soborul fiind format din P. C. Preoți Velescu Nicolae-Protopop, Constantin Noaptes-paroh, Șerban Simpetru, Vlad Dumitru, Mihai Vasile, Vasile Alexandrescu, Ioan Frățilă, Ioan Constantin, Dobrin Bănuță, Anghel Gomolea, Alex. Mateescu și Vasile Manolescu.

Au rostit cuvîntări P. C. Pr. Protopop Nicolae Velescu și P. C. Pr. Constantin Noaptes, scoțînd în evidență meritele pastorale ale preotului decedat. P. C. Pr. Protopop a transmis din partea Prea Sfințitului Episcop Antim arhieresti binecuvîntări și mîngîieri duhovnicești familiei, enoriașilor parohiei și clerului brăilean. La orele 16 cortegiul funebru s-a îndreptat spre cimitirul Sf. Maria, unde a fost înmormîntat, condus de preoți, familie și enoriași.

Protopopiatul Brăila a pierdut un valoros preot. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii în locașurile cele veșnice !

† Preotul Gheorghe Pintilie — parohia Romanu — județul Brăila, în vîrstă de 71 ani, a murit în ziua de 26 ianuarie. Înmormîntarea a fost oficiată în ziua de 29 ianuarie, în biserica parohiei de un sobor de 7 preoți, sub protia Cucernicului Preot Albu Ștefan din Brăila, contabil la Protoierie. Au rostit cuvîntări Cucernicul Preot Albu Ștefan care a transmis, din partea Prea Sfințitului Episcop Antim regretul, condoleanțe, arhieresti binecuvîntări și mîngîieri duhovnicești familiei și parohienilor, făcînd apoi frumoase aprecieri asupra persoanei preotului Pintilie Gheorghe. Din partea parohiei a vorbit Cucernicul Preot Pencu Niță, coleg de biserică, care a înfățișat activitatea celui dispărut. După sfîrșitul slujbei tofpuț neînsufleșit a fost înmormîntat lingă biserica unde a slujit atîția ani.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu dreptii !

† Cîntărețul bisericesc Ionescu Traian, fost la biserica Sf. Împărați din Brăila — s-a stins din viață, după o lungă și grea suferință, în ziua de 21 ianuarie ; slujba înmormîntării a fost oficiată în ziua de 23 ianuarie, de către preoții deservenți ai bisericii, Șerban Simpetru, Anghel Gomolea și Mihai Popescu și Cucernicii preoți Ștefan Cășaru-Sf. Ilie, Marin Postolache-Sf. Nicolae și Cristescu-preot pensionar. Cîntăreții bisericești din orașul Brăila au dat răspunsurile la strană. Au vorbit despre persoana și activitatea bisericească a celui dispărut P. C. Pr. Protopop N. Velescu, în numele Prea Sfințitului Episcop Antim, reliefind cîteva din calitățile defunctului : bun, atașat bisericii, bun colaborator al preoților, comportare demnă față de credincioși

o voce frumoasă, deosebită rivnă pentru buna rînduală a Sf. locaş, pentru care a muncit 33 de ani.

Cucernicul Preot Şerban Simpetru, în numele cucernicilor preoţi coslujitori, al organelor parohiale şi al enoriaşilor a vorbit despre persoana celui dispărut, arătînd activitatea la acea biserică. Cîntăreţul bisericesc Baltag Tache a adresat un cuvînt de adio din partea întregului corp al cîntăreţilor din oraşul Brăila. A fost înmormîntat la orele 16 în cimitirul Sf. Constantin. Domnul să-l odihnească în pace !

Instalări de preoţi. În ziua de 27 dec. 1971 Marinescu Gh. student anul II la Institutul teologic de grad Universitar din Bucureşti a fost hirotonit de Prea Sfinţitul Episcop Antim, pentru parohia Lişcoteanca, judeţul Brăila, după rînduiala canonică. În ziua de 30 ianuarie, P.C. Pr. Protopop N. Velescu s-a deplasat la parohia respectivă făcîndu-i instalarea — care s-a desfăşurat astfel : oficierea sf. Liturghii împreună cu noul hirotonit şi la sfîrşit, după polihroniu, P.C. Sa l-a recomandat celor prezenţi, dîndu-i sfaturile necesare spre a fi un bun slujitor al bisericii ortodoxe şi un bun cetăţean al patriei. A transmis binecuvîntarea arhierescă a Prea Sfinţitului Episcop Antim, noului hirotonit şi enoriaşilor, cu îndemnuri de a se respecta unul pe altul şi a face aşa fel ca datoriile către Biserică şi patrie să fie îndeplinite de toţi cu toată dragostea şi conştiinciozitatea. A răspuns preotul Marinescu Gheorghe, mulţumind Prea Sfinţitului Episcop pentru darul ce i l-a dat şi s-a angajat să fie un flu ascultător şi sîrquincios, făcîndu-se tuturor toate.

Pr. ION C. ZAMFIR

R E C E N Z I I

Henri Rondet s. y., *Histoire du Dogme* (Istoria Dogmei), Copyright 1970, Desclée, 316 p.

Preocupat de probleme de teologie dogmatică, autorul lucrării de față s-a oprit cum era firesc, asupra uneia dintre cele mai delicate probleme și adesea posibilă de confuzii, problema progresului dogmatic. Deși autorul nu tratează problema împărțirii istoriei dogmei, lasă a se înțelege că au existat anumite etape organice legate între ele și care jalonează evoluția problemelor doctrinare. În felul acesta a ajuns la prezentarea unei «Istorii a dogmei», istorie, despre care fără îndoială se poate vorbi pentru că există un progres dogmatic, iar unde există progres, există și istorie. Din altfel acesta este și scopul lucrării, de ordin istoric deoarece autorul dorește să si lueze «controversele și problemele și să arate în rezumat cum s-au născut deciziile doctrinare pe care le găsim de exemplu, în Enchiridionul clasic al lui Denzinger» (p. 22).

Ca structură lucrarea este unitară, deși autorul spune că «Eseul pe care-l prezentăm a fost început de mult timp, pe marginea unui învățămînt de teologie dogmatică. Ceea ce conține Evul Mediu este fructul unui curs de doctorat la Facultatea de teologie a Universității Catolice din Lyon. Redactarea capitolelor XXVII—XXXII este cu totul recentă. Mi-am permis ca ici și colo să rezum unele dezvoltări date în alte opere asupra harului, păcatului originar și eshatologiei precum și asupra istoriei teologiei căsătoriei» (p. 23).

De la bun început autorul precizează cele două noțiuni care nu sînt identice dar sînt adesea confundate, noțiunea de progres al Revelației și progres al dogmei. Revelația a cunoscut pînă la Întruparea, Moartea, Învierea și Înălțarea lui Hristos un progres și Hristos este Cel care o definitivează în afară de El și după El nu mai există un progres al Revelației divine. El este Adevărul, Ioan XIV, 6, și totodată Alf și Omega. Apoc. I, 8. Odată cu Înălțarea lui Hristos, obiectiv Revelația se încheie, iar Apostolii, ca martori oculari și mărturisitori direcți ai vieții lui Hristos «au fost însăși cînați să o transmită și să o contepte» (p. 8). «Aceasta este rațiunea pentru care Biserica Ortodoxă învață că Revelația se încheie obiectiv, odată cu moartea ultimului Apostol. Creștinismul nu trebuie să mai aștepte noi adevăruri comunicate din partea lui Dumnezeu, deoarece împlinirea, definitivarea Revelației în persoana Fiului lui Dumnezeu, implică desăvîrșirea ei, astfel că cei credincioși găsesc în Revelația divină a Noului Testament imense perspective. Dar dacă istoria Revelației s-a încheiat cu descoperirea lui Dumnezeu însuși, «istoria dogmei începe» (p. 9).

Autorul consideră că toate dogmele, care sînt tîlmăciri autorizate de Sinoadele Ecumenice, în cadrul cărora Sfîntul Duh luminează și conduce Magisteriul Bisericii au ca fundament comun, dogma trinitară, dogma care mărturisește un Dumnezeu personal. De altfel creștinismul a preluat învățătura despre existența personală a lui Dumnezeu din religia iudaică. Divinitatea lui Hristos devine un articol esențial a Simbolului credinței creștine. «De la originea creștinismului va fi astfel o «regulă de conduită», o dogmă revelată, o afirmație comună care va fi punctul de plecare a tuturor explicațiilor noi» (p. 9). În încercarea de a rationaliza și a-și face cît mai puțin înțeles datul revelat, Revelația, unii teologi au căzut adeseori în erezie, erezii care au fost pentru biserică «ocazia de a-și preciza regula de credință» (p. 10). Luptîn

contra ereziei se ajungea uneori la o altă erezie, prin atitudinea exclusivă pe care o luau apărătorii adevărului. În felul acesta s-a ajuns la un progres dogmatic, concretizat în hotărârile Sinoadelor Ecumenice și mărturisit în Simbolul niceo-constantinopolitan. Autorul nu se oprește cu analiza progresului dogmatic la hotărârile Sinoadelor Ecumenice, ci ni-l înfățișează pînă în zilele noastre. Indiscutabil, nu i se poate reproșa acest lucru, pentru că divorțul dintre rațiune și credință continuă, iar Biserica este nevoită să-și spună cuvîntul. Condițiile noi în cadrul cărora are loc acest dezacord rațiune — credință, impun și soluții noi pe care nu întotdeauna le găsim în hotărârile Sinoadelor Ecumenice. Totuși, descifrăm în felul cum autorul tratează această problemă, atitudinea romano-catolică de a considera sinoadele Bisericii Sale, Sinoadelor Ecumenice. Iată de exemplu felul cum socotește el Sinodul din Trident, drept urmaș legitim al Sinoadelor Ecumenice. «Formulelor de credință a marilor Sinoadelor ale trecutului, Conciliului din Trident le adaugă un oarecare număr de afirmații fundamentale, conținînd teologia sacramentală, purgatoriul sau cultul Sfinților» (p. 10).

Nevoia Bisericii de a-și spune în fiecare perioadă cuvîntul Ei, se datorează nu numai cerințelor subiective, nu numai faptului că credincioșii sînt într-o perpetuă căutare și creștere sufletească, ci și faptului că «Biserica trăiește într-o lume păcătoasă, credința sa vizibilă, oricare ar fi semnul și instrumentul credinței invizibile, este condiționată de tot felul de evenimente exterioare și frămîntări interioare» (p. 11). Această situație constituie un factor hotărîtor pentru progresul doctrinar și totodată este și cauza pentru care «cheile Bisericii nu sînt impecabile, papei nu sînt infailibili în toate actele lor» (p. 11). Precum se observă, autorul lasă să se întrevadă relativitatea deciziilor doctrinare, și astfel dogma, al cărei conținut este imuabilul revelat, trece într-o lume a relativului.

De fapt acesta pare a fi și firul roșu al lucrării de față, pentru că noul pe care fiecare epocă îl aduce se datorează tendințelor de conciliere a dogmelor cu rațiunea care este îmbrăcată în haina diferitelor sisteme filozofice. Încă din primul capitol a părții I-a (pentru că lucrarea are zece părți, împărțite în capitole), «Părintii Apostolici și Apologetii», se vedește această încercare de a explica geneza dogmei prin pătrunderea filozofiei vremii în miezul teologiei (p. 31). În capitolul II «Gnosticismul și teologia Sfinților Irineu» și cap. III «Milenarismul și Montanismul», autorul accentuează influența pe care filozofia timpului respectiv o exercita asupra explicațiilor care se dădeau de exemplu, originii și scopului universului și lumii explicații care se sprijineau pe Sfînta Scriptură. Se naște astfel «o teologie autentică», care deși limitată, «era germanelor marile sinteze ale viitorului» (p. 35).

Partea a doua a lucrărilor cuprinzînd cap. IV și V este dedicată lui «Origen și speculația Alexandrină» și respectiv, «Evenimentelor fericite și nefericite ale Origenismului». După prezentarea mediului cultural alexandrin și a sistemului lui Origen, autorul conchide că toate controversele origeniste au avut menirea să stimuleze progresul dogmatic, așa încît «istoria dogmelor, mai puțin preocupată de persoane, decît de doctrine, înregistrează un foarte mare progres doctrinar» (p. 65). Partea a treia este consacrată «Controverselor Trinitare și Christologice» și cuprinde cap. VI—IX. În cap. VI «Trinitate și Christologie înainte de începutul crizei ariene», autorul tratează despre adopționism și sabelianism, erezii care au fost succesoare ale controverselor origeniste și precursoare ale arianismului. Dar dacă în expunerea acestor erezii autorul dă dovadă de multă obiectivitate, nu tot la fel se poate spune de afirmația pro domo pe care o face cînd descrie amestecul Bisericii Romei «cître anul 257 în discuțiile Bisericii Alexandriei, care lupta contra sabelianismului. Documentul papei Denys nu poate fi socotit ca «o manifestare a primatului universal al Bisericii Romei» (p. 79), ci numai un triumf al învățăturii creștine adevărate, pentru că lupta aprigă pe care Sfîntul Atanasie cel Mare o duce nu înseamnă manifestarea unui primat universal al lui sau al Patriarhiei Alexandriei, ci, datorită sfîntă de a apăra tezaurul, întreg și neschimbat, al credinței creștine.

În cap. VII «Dogma de la Niceea» ni se expune lupta contra arianismului, erezie care constituie un nou factor hotărîtor pentru progresul dogmatic. De Niceea este legată însăși noțiunea de dogmă în accepțiunea de azi a cuvîntului. «Arianismul este o erezie a teologilor. Ca și Filon și gnosticii, Arie are nevoie de intermediari între creatură și creator. I se pare imposibil «de a umple altfel sufletul care le separă» (p. 81). Se remarcă aportul capadocienilor «care adaugă explicații care nu sînt fără importanță. Ei caută să precizeze ceea ce este comun celor trei ipostaze și aceea prin care

ele se opun» (p. 89). Purcederea Sfântului Duh numai de la Tatăl, va fi de acum înainte doctrina «Bisericii grecești» (p. 90). Această afirmație cu totul nejustificată este contrazisă de însuși autor care continuă. «La latini din contra, ei se orientează către o concepție destul de diferită, care face să purceadă Sfântul Duh de la Tatăl și de la Fiul ca dintr-un unic principiu (tamquam ab uno principio). Cearta celor două doctrine se va manifesta în secolul IX, când Carol cel Mare va porunci să se însereze în Credo, Filioque. Însă în secolul IV aceste divergențe sînt de abia sensibile. Sfântul Hilarie, Sfântul Ambrozie, contemporanii lor sînt în mare parte de acord cu Capadocieni» (p. 90). Este lesne de înțeles că Filioque nu are un temelie biblic și solid, ci este o invenție tardivă. Capitolul VIII intitulat «Efes și Calcedon» prezintă disputele hristologice care au avut loc în această perioadă, reliefîndu-se rolul important pe care Roma l-a jucat în această perioadă prin Tomul lui Leon. Biserica din Occident trăind în această vreme din «gîndirea Sfântului Augustin» (p. 101). În cap. IX, autorul prezintă «Ecoul controverselor hristologice», luptele iconoclastice și primele semne ale schismei care se anunța și care părea inevitabilă.

Partea a IV-a, «Ecleziologie, har și păcat» înglobînd capitolele X—XIII, este afectată mai mult augustinismului, arătîndu-se situația «Occidentului înainte de Sfântul Augustin» cap. X, în care schisma donatistă ocupă un loc central, apoi în cap. XI se prezintă teologia Sfântului Augustin pornindu-se de la constatarea că «Importanța Sfântului Augustin în istoria dogmei și teologiei catolice este considerabilă» (p. 117). Găsim în acest capitol o schiță a teologiei augustinene. Cap. XII este dedicat ereziei pelagiene și-i intitulat «Condamnarea Pelagianismului». Ca o sinteză a capitolelor anterioare, autorul încearcă s-ar putea zice o sinteză în cap. XIII, cînd tratează despre «Augustinism și semi-pelagianism». La Consiliul din Orange (529) s-a subliniat în conformitate cu învățătura Sfântului Augustin, necesitatea harului și faptul că în opera de mîntuire, inițiativa o are întotdeauna Dumnezeu, «însă Conciliul lasă în suspensie dificile probleme ale predestinației și dezaprobării» (p. 149).

Partea a V-a, cuprinde «Epoca carolingiană», însumînd două capitole în care prezintă situația istorică, problema filioque și disputa Euharistică dintre Paschasius, Radbortus și Ratramus. Una dintre caracteristicile acestei epoci o constituie înrăutățirea relațiilor oștene dintre Orient și Occident și tendința de a se vădi diferențele doctrinare. Schisma se pregătește. Partea a VI-a intitulată «Evol. Mediu» cuprinde cap. XVI—XIX, tratînd despre începutul scolasticii, renașterea secolului al XII-lea și o succintă expunere a cruciadelor și ereziilor catarilor și sinoadelor de la Lateran. Este perioada «secolelor de fier», pentru că de la finele secolului IX la mijlocul secolului XI se număra «nu mai puțin de 31 de papi» (p. 177). În această epocă activează Anselm cu teoriile lui asupra «transmiterii păcatului strămoșesc» (p. 188). Se observă o oarecare frămîntare în viața și doctrina Bisericii, care va izbucni și va produce schisma, pe care autorul o tratează în partea a XII-a. Nu este nevoie să mai insistăm asupra felului cum se tratează schisma, deoarece toată vina este aruncată asupra Bisericii din Orient, care «în mod vizibil căuta ruptura» (p. 210). Tot în această parte se tratează captivitatea papilor și sinoadele conciliare. Iar în cap. XXII ne sînt prezentați prereformatorii și apropiata reformă.

În partea a XIII «Reforma și Conciliul de la Trident», cap. XXIII—XXVI, autorul tratează despre Luther și schimbările care au avut loc în sinul Bisericii Apusene în timpul Reformei și după schisma apuseană. De asemenea în cap. XXV se ocupă de schisma anglicană. S-a spus că dacă Luther l-ar fi cunoscut pe Sfântul Thoma d'Aquino situația secolului al XVI-lea, ar fi fost schimbată. Partea a IX este dedicată perioadei «De la Conciliul Tridentin la Vatican I» analizîndu-se disputa nominalism-realism. Este de consemnat în această perioadă renașterea thomistă și promulgarea dogmei imaculatei concepții care nu are fundament biblic și patristic.

În sfîrșit, partea a X-a «De la Vatican I la Vatican II» prezintă cîteva Enciclici reprezentative ale primatului papal și mai ales problema infailibilității.

Din felul cum și-a aranjat materialul, autorul ne lasă să credem că nu a intenționat să analizeze în mod deosebit, esențial, s-ar putea spune, problema progresului doctrinar, ezitînd să vorbească despre dogmă în sine, despre structura ei și mai ales, despre factorii care au determinat geneza dogmei. Cu toate acestea opera poartă amprenta unei largi informații și dezvăluie marea putere de sinteză și capacitatea analitică și speculativă a autorului. Lucrarea se înscrie printre prețioasele contribuții aduse în acest domeniu.

Este adevărat că în teologia apuseană nici nu se poate pune o astfel de problemă, deoarece reprezentanții ei consideră că se pot promulga noi dogme, chiar lipsa unui Sinod Ecumenic, ba mai mult, dogme care să nu aibă un fundament biblic și patristic explicit.

Drd. C. BUZDUGAN

S. C o l u m b e a n u, Radu Valentin, *Cruciadele*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, 215 p.

De proporții modeste, cartea aduce din nou în discuție mult comentatul eveniment istoric al Cruciadelor, eveniment de mare amploare și însemnătate, despre care s-a scris foarte mult, începând cu cronicarii cruciadelor, ei înșiși participanți activi și martori oculari a celor petrecute la timpul respectiv, și sfârșind cu istoricii zile noastre.

În capitolul I, intitulat «Europa occidentală în preajma cruciadelor» autorii intră în discuție problema interpretării fenomenului istoric și implicit determinarea cauzelor care l-au generat, subliniind părerile contradictorii și concluzionând că, în general, cauzele reale ale cruciadelor trebuie căutate în însăși structura social-economică și politică a lumii evului mediu occidental, structură pe care de altfel o schițează autorii în această lucrare (p. 1—6).

Trecând în revistă frământările secolului XI având ca specific în Europa apusă procesul de frământare feudală și odată cu aceasta declinul autorității regale, autorii pun accent pe una din cauzele principale ale decăderii puterii imperiale și anume «epuizarea rapidă a resurselor economice și militare datorată politicii de cucerire a Imperiului german și în ținuturile slave de la răsărit de Elba». Cu acest prilej se discută și politica de expansiune a împăraților germani spre sud, spre Mediterană, i-a pus în contact direct cu Imperiul bizantin.

Între împărații germani și bizantini s-au făcut schimburi de ambasade și s-au încheiat alianțe matrimoniale începând cu Otto al III-lea (983—1002), Conrad al III-lea (1138—1152), Henric al VI-lea (1190—1197) etc.

Participarea activă la cruciade a unora dintre împărații germani, francezi, și alții determinată în mare parte nu atât de dorința eliberării Sfântului Mormânt, cât de dorința de refacere a fostului Imperiu roman, precum și dorința de stăpânire a celor mai bune teritorii feudale din Europa, a generat acel «surplus» de cavaleri, caracteristic societății feudale apusene, «seniorii» au pus stăpânire peste toate cele stăpânite de țărani. Aceasta a dat naștere la mișcarea de colonizare care a cuprins la început regiunile populată și necultivate din apusul Europei, ajungând mai târziu până în ținuturile de la Elba, Europa Centrală și valea Dunării (p. 9—17).

Nu este trecută cu vederea nici problema comerțului ca o consecință a dezvoltării terii populației, care a contribuit la dezvoltarea meșteșugurilor urbane și a relațiilor comerciale, precum și problema armamentului și a tacticii de luptă feudală. În urma cuceririlor prizonierii cât mai mulți, îndeosebi dintre cavaleri, echivalau cu beneficii. Mai presus decât acestea se adaugă pretențiile de putere universală ale papalității conform principiului evanghelic «cine este cu Mine să ia crucea și să Mă urmeze» și se considera îndatorat și îndreptățit de a elibera locurile sfinte.

Conflictul dintre papi și împărați, câștigat de papi, va înlesni punerea în aplicare a pretențiilor papilor.

Astfel se înființează diferite ordine călugărești ca «Ordinul Spitalului Sf. Petru de Ierusalim» (1070) sau «Ospitalierii», «Ordinul Templierilor» (1119), ordinul «Cavalerilor teutoni» (1128) «pelerini spre Țara Sfântă» cu scopul de a da un plus de vigilență și forțelor militare obișnuite ale cavalerilor cruciați, insuficiente pentru a apăra teritoriile cucerite. Acestea depindeau direct de papă, care le folosea ca instrument în politica de expansiune a catolicismului, membrii lor având ca principală misiune lupta împotriva tuturor necreștinilor (p. 27—34).

Capitolul 2 «Oriental apropiat și Cruciadele», pune în discuție problema expansiunii arabilor și cuceririle lor, expansiune inițiată în numele noii religii — islamul, elaborată de Mohamed la începutul veacului al VII-lea — și continuată de toate dinastiile dintre secolele VII—IX, începând cu cea a Omeiazilor (661—750).

sfișind cu cea a Abassizilor, care reușește să devasteze provinciile bizantine din Capadocia și Frigia, după care urmează o perioadă de frământare politică a lumii arabe (secolul X) prin constituirea califatului Fatimidilor. Aceștia au cuprins o parte din Maghreb, Sicilia, Cirenaica, Egiptul (cucerit în 969), unde a ridicat și capitala statului — Cairo, supunând apoi Palestina și o parte din Siria (p. 35—40).

La mijlocul secolului IX Bizanțul începe acțiunea pentru recucerirea teritoriilor din stăpânirea arabilor, acțiune cunoscută sub denumirea de epopeea bizantină.

Se remarcă acum, împăratul Vasile I care reușește să stabilească hegemonia imperială asupra Armeniei și Georgiei, sudul Italiei, cu orașele Napoli, Amalfi, Veneția.

Seria succeselor bizantine continuă în secolul X sub Nicefor Focas care reușește să recucerească insula Creta, insula Cipru, Cilicia, Ioan Tzimisces, care ajunge pînă la Damasc, Vasile al II-lea care va acorda o atenție specială Greciei de nord și generalul Ghiorgios Mahiakes, cuceritorul orașului Edessa.

În a doua jumătate a secolului al XI-lea situația politică-militară a imperiului bizantin s-a înrăutățit din cauza turcilor selgiucizi, care înfrîng trupele bizantine la Manzikert (1071), și a pericolului normand din sudul Italiei, condus de Robert Guiscard (p. 42—51).

Sfișitul secolului XI aduce și decăderea sultanatului selgiucid, fapt de care va încerca să profite lumea creștină prin războaiele purtate sub denumirea de cruciade.

Capitolul 8 se ocupă cu prezentarea cruciadei întâi (1096—1099), ai cărei inițiatori au fost papii Grigore al VII-lea, Victor al III-lea și Urban al II-lea, la apelul cărui, se începe pregătirea propriu-zisă a cruciadei, cu ajutorul lui Petru Eremitul, descendentul unei familii feudale din Picardia.

Apelul papei găsește o mare parte a Europei pregătită atît din punct de vedere spiritual cît și material. După ce descriu reacția maselor creștine la apelul papei, autorii prezintă cele două faze ale cruciadei: cruciada sărăcimii organizată după încheierea conciliului de la Clermond-Ferrand și condusă de Petru Eremitul și un cavaler sărac Gautier, care ajunge la 1096 sub zidurile capitalei Bizantine cu care se ajunge în conflict, și cruciada feudalilor, grupată în patru armate, pornind din puncte diferite ale Europei în cursul anului 1096, spre a se întîlni la Constantinopol, conduse de Godefroi de Bouillon, duce al Lotharingiei de Jos, și fratele său Baudouin de Boulogne, Bohémond de Tarent, Raymond al IV-lea de Saint-Gilles, conte de Toulouse, marchiz de Provence și contele Normandiei, Robert Courtheuse, fiul lui Wilhelm Cuceritorul și fratele său vitreg Ștefan, conte de Blois și de Chartres (p. 61—65).

În continuare, sînt descrise unele neînțelegeri dintre cruciați și împăratul bizantin Alexis I Comnenul, datorită pretențiilor Bizanțului asupra fostelor teritorii asiatice, dintre care unele intraseră în posesia cruciaților, precum și desfășurarea în întregime a cruciadei feudalilor, care culminează cu cucerirea Ierusalimului, la 15 iulie 1099, și alegerea lui Godefroi de Bouillon, «apărător al Sfîntului Mormînt» (p. 67—83), cărui îi urmează Boudouin I, ca prim rege creștin al Ierusalimului la 18 iulie 1100 și urmașii acestuia, Boudouin II de Bourg, conte de Edessa, Toulque d'Anjou (p. 87—93).

Capitolul 4 — cuprinde descrierea momentelor grele din cruciada a II-a (1147—1149) pentru statele cruciate, supuse unui dublu atac din partea arabilor, pregătirile pentru noua cruciadă, la îndemnul papei Eugeniu al III-lea, indemn cărui îi răspunde regele Franței Ludovic al VII-lea și împăratul Conrad al III-lea al Germaniei, care în fruntea unei armate de 70.000 cavaleri germani pleacă în a doua cruciadă, învinși — în ultimele bătălii de la Accra, Iaffa, Beirut și Ierusalim 1187 de către musulmanii conduși la Saladin (p. 99—114).

În capitolul 5 — sînt descrise evenimentele Cruciiadei a III-a (1189—1192) numită și cruciada celor trei suverani: Richard Inimă de Leu, regele Angliei, Filip al II-lea August al Franței și Frederic I Barbarossa, împăratul Germaniei. Este relatată aici acțiunea armatei lui Frederic I Barbarossa care ajunge în 1189 și neînțelegîndu-se cu împăratul Bizanțului jefuiește teritoriul din jurul orașului Filipopoli. Moartea stupidă a lui Frederic a produs dezbinări între cruciați, fapt care aduce înfrîngerea lor definitivă de către Saladin la 1189 (p. 116—119). Filip al II-lea și Richard inimă de Leu pornesc în cruciadă abia la 1190. Se nasc conflicte între cele două armate și armata bizantină, culminate cu ultima ciocnire în 1191.

Sînt amintite apoi luptele pentru recucerirea Accrei (11 iulie 1191), neînțelegerile între cei doi suverani, certurile pentru desemnarea regelui Ierusalimului și pacea de

la 1204 dintre creștini și musulmani, favorabilă creștinilor, deoarece Europa, agitată de papa Inocențiu al III-lea, încerca să atace Constantinopolul (p. 123—132).

Cruciada a IV-a (1202—1204) relatată în capitolul 6 (p. 133—157) descrie pe cele două mari personalități, papa Inocențiu al III-lea și Enrico Dandolo, dogele Venetiei și influența lor asupra evenimentelor cruciadei; situația Venetiei și a Bizanțului sub Ioan Comnenul, conflictul dintre Bizanț și Venetia (p. 135—140).

Este prezentată apoi organizarea celei de a IV-a cruciadă (1198) la care a aderat contele Baudouin al IX-lea de Flandra și Henri d'Aigre, fratele său. Ca șef al expediției a fost desemnat Thibaut al III-lea, conte de Champagne, care moare în campania de organizare și este înlocuit de către Bonifaciu de Montferrat.

După ce descriu cele două variante de cucerire a Ierusalimului, neîncercate de altfel, autorii amintesc dezastrul provocat de cruciați Bizanțului datorită neînțelegerilor dintre cruciați, dogele Venetiei și împărații bizantini, Alexis cel Tânăr și Isaac Anghelos, ceea ce duce la ocuparea Constantinopolului la 12.IV.1204 și formarea «Imperiului latin de răsărit» condus de Baudouin al IX-lea de Flandra (p. 142—153).

În capitolul 7 este descrisă cruciada copiilor (1212) — condusă de ciobanul Etienne interzisă de Filip August regele Franței (p. 157—159).

În capitolul 8 sint rezumate evenimentele cruciadei a cincea (1228—1229), pornită la 1217 sub papa Honorius al III-lea prin predica lui Jacques de Vitry. Primii au răspuns Leopold al VI-lea, ducele Austriei, Andrei al II-lea, regele Ungariei, Hugues I, regele Ciprului, Bohémond al IV-lea primatul Antiohiei. Ținta principală a fost cucerirea fortăreței Tabor ca apoi să ocupe Egiptul. Înving pe sultanul Malik al-Kamil, sub conducerea lui Jean de Brienne (5.XI.1219). Apariția mongolilor sub conducerea lui Gingis-Han, pericol și pentru musulmani și pentru cruciați determină încheierea păcii la 1221, și astfel cruciada eșuează (p. 160—169).

Cruciada a șasea (1248—1254), capitolul 9 — ne este prezentată ca o ultimă încercare a papei Honorius al III-lea de a cuceri locurile sfinte, cu ajutorul împăratului Frederic al II-lea, în schimbul căruia să-i dea de soție pe Isabella, fiica lui Jean de Brienne, Frederich al II-lea, după diferite certuri cu socrul său — reușește să intre în Ierusalim la 17 martie 1229 intrând în slăpinirea Ierusalimului și a localităților Betleem și Nazaret, pe care și le va menține puțin timp; regatul Ierusalimului ajunge în cele din urmă ca o republică federală a baronilor (p. 173—176).

Capitolul zece intitulat «Cruciada fără nume» evocă evenimentele petrecute sub papa Grigorie al IX-lea, care făcu apel pentru o nouă cruciadă, fapt care nu-i convenea lui Frederic al II-lea. La ea au participat Anglia și Franța. Ca personalități deosebite se amintesc aici Thibaut al III-lea, conte de Champagne și rege de Navarra, Amaury al VI-lea de Montfort, Hugues al IV-lea, ducele Burgundiei, Pierre Mauclere, conte de Bretagne, etc. În 1239 cruciații ajung la Crra. La apelul musulmanilor, intervin mongolii care în cele din urmă, 1244, cuceresc Ierusalimul jefuindu-l și distrugând armata cruciaților (p. 177—180).

Capitolul 11 istorisește cruciada a VII-a (1270) condusă de regele Franței Ludovic al IX-lea, cruciadă care nu era pe placul lui Frederic al II-lea, adversar al papalității și al vențianilor care urmăreau să își mențină bazinul estic al Mediteranei. Urmează o palidă victorie a regelui la Damietta contra sultanului Al-Salih, urmată de înfrângerea lui la Mansurah și retragerea în Siria (1250) (p. 187—188).

În sfârșit, este amintită și cruciada a 8-a — capitolul 12 — în care mongolii au jucat un rol favorabil creștinilor, prin căsătoria conducătorului lor Hulagu cu o creștină nestoriană, fapt neînțeles de baronii creștini, pe care-l vor plăti scump, prin înfrângerea lor definitivă de către armata mamelucilor condusă de sultanul Baibars la 1289 (p. 182—193).

Capitolul 13 intitulat «După cruciade» descrie situația turcilor din sud-estul Europei, biruința lui Baiazid la Nicopole, personalitatea istorică a lui Iancu de Hunedoara, bătălia de la Varna, sfârșind cu căderea definitivă a Constantinopolului la 1453 (p. 195—205).

În încheiere, autorii fac câteva considerații asupra cruciadelor — fenomen istoric destul de complex — prin care Europa a redescoperit în bună măsură cultura și civilizația Orientului, după cum statele din Asia Mică au luat cunoștință de cultura și civilizația vechiului continent care începea să iasă din întunericul evului mediu timpuriu (p. 206—211).

Dacă cruciadele nu și-au ajuns scopul pentru care au fost organizate, cauza principală a fost lipsa de metodă, de disciplină și de unitate a forțelor care le-au inițiat.

Cu toate că unii au văzut în aceste expediții desfășurarea cea mai glorioasă a unei vieți adică religioase, străbătute de un ideal superior, iar alții un produs al entuziasmului, al fanatismului religios exagerat, un lucru este cert, că datorită contactelor dintre Orient și Occident pentru dezvoltarea culturii europene, cruciadele au fost de mare însemnătate. Datorită lor a luat un deosebit avânt comerțul maritim, iar orașele, în special cele italiene, Venetia și Genua, au ajuns la mare înflorire. Știința și civilizația s-au dezvoltat grație cunoștințelor noi, ca de exemplu geografia și științele naturii. Arta și meșteșugurile, precum și arhitectura au propășit și ele; au luat ființă instituții mărețe în folosul omenirii suferinde și a reînviat caritatea creștină; din punct de vedere bisericesc și religios, cruciadele au contribuit la creșterea cultului moaștelor (multe aduse din Orient), sporirea predicării indulgențelor și mării unii dintre cele două biserici.

În forma în care se prezintă, cartea rămâne o contribuție destul de reușită la lămurirea unor probleme legate de acest capitol al istoriei universale, cruciadele.

GH. BOGDAPROSTE

Centenarul Societății Academice Literare «România Jună» din Viena, 1871—1971. Editura Coloniei Române din Austria, Viena, 1971.

Lucrarea a apărut cu prilejul aniversării a 100 de ani de la înființarea societății academice literare *România Jună* din Viena (1871—1971) prin grija și sub îndrumarea Preotului Profesor Dr. Gheorghe Moisescu, membru de onoare al Coloniei Române din Austria. Studiile înserate aici oglindesc, prin conținutul lor, strădaniile studenților români aflați, de-a lungul anilor, la studii în Viena, de a contribui la întărirea unității politice și culturale a românilor.

În «*Introducere*» se face o privire de ansamblu asupra existenței societății *România Jună* în scopul definirii locului său în istoria culturală și națională românească.

Societatea Academică *România Jună* a fost creată prin unificarea, la 25 martie 1871, a celor două asociații: *Societatea literară-științifică a românilor din Viena* (1864) și *Societatea literară-socială România* (1868). De la înființare și până în anul 1945, cînd și-a încetat activitatea, această societate a urmărit neabătut realizarea scopurilor pentru care a fost creată: «cultivarea reciprocă a membrilor pe tărîm literar și național; dezvoltarea spiritului social și ajutorarea studenților lipsiți de mijloace». Ședințele societății, conferințele literare și științifice, concertele, lecturile și recităriile inițiate, au creat și menținut, direct sau indirect, și relațiile dintre studenții români din Viena și cărturari de seamă ca: Slavici, Eminescu, Teclu, Alex. Hurmuzachi, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Alex. Xenopol, B. P. Hașdeu, Gheorghe Barițiu, N. Iorga.

De existența *României Jună* și de dorința membrilor ei de a contribui la propășirea și întărirea unității politice a poporului român, sînt legate inițiative ca: organizarea Serbării de la Putna și Congresul studentesc, înființarea catedrelor de literatură și istorie a românilor la Universitățile din Viena și Cernăuți, precum și participarea la *Memorandumul* românilor transilvăneni.

Cercelîndu-se *inceputurile de peste veac* ale prezenței românilor în Viena, se ajunge la concluzia că studenții români sînt înscrși în anele Universității din Viena (1365), la puțin timp după înființarea acestui vestit focar de cultură. «Dacă pentru cei mai mulți dintre ei, care aveau nume maghiarizate sau latinizate, nu se poate spune cu deplină temei că au fost români, în schimb numele de Latislaus Wolochus (1391), Iohannes dictus Olah (1398), Iohannes de Welenis (1424), Ladislaus Blasy de Moldavia (1441), Laurencis de Moldavia (1448), sau Simon de Olah (1527) arată fără nici o îndoială că erau români» (p. 11). Numărul tinerilor veniți la studii în Viena a fost mai mare în secolul al XV-lea. O situație asemănătoare va mai fi începînd abia cu secolul al XVIII-lea și va culmina cu secolul al XIX-lea (în 1858 — numărul lor ar fi ajuns la 75). În rîndurile acestor studenți a apărut în deceniul șase al secolului al XIX-lea, ideea întemeierii unei societăți. Astfel, în 1861, se înființase *Societatea bisericească*

literară a teologilor români la Viena. Încă din 1853, exista deja, la Viena, o *Bibliotecă a teologilor români* care studiau aici. Tot ei, alcătuiră și un cor ce cânta la biserica Sfânta Barbara (unde slujea ca preot Dr. Grișore Silasi).

În anul 1864 a apărut o nouă asociație — *Societatea literară și științifică a românilor din Viena.* Acest club-literar ce s-a întrunit sub președinția juristului Iosif Gall avea pentru început, 23 de membri.

Societatea organiza tradiționala serbare de Anul Nou, conferințe științifice și literare, și strângea fonduri pentru sprijinirea studenților.

La 8 aprilie 1871, *Societatea literară-științifică* și-a încetat activitatea ca urmare a contopirii ei cu *Societatea literară-socială România* într-o nouă asociație: *România Jună.*

În continuare, este prezentată *Societatea literară-socială România.* Primul act cunoscut al acestei societăți este datat din 12 decembrie 1864 și are inscripția *Societatea literarie sociale România.* Deviza ei era *Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri* iar scopul era literar-social.

Treplat, apropierea dintre cele două societăți a devenit tot mai mare ajungându-se la serbarea comună din ajunul Anului Nou, 1870. Unii membri făceau, chiar, parte din ambele societăți. Așa au fost Ion Pop, Aurel Mureșanu, Constantin Moisi, Ioan Pop-Florentin, Ioan Slavici, Mihail Eminescu.

Unirea a fost determinată însă de hotărîrea comună a celor două societăți de a organiza Serbarea de la Putna, la 15 august 1870, și Congresul studenților români de la toate Universitățile și Academiiile din fosta monarhie habsburgică.

Potrivit unui act oficial din acea perioadă, propunerea ca noua societate să se numească *România Jună* ar fi fost a lui Aurel Mureșanu.

Noua Societate, *România Jună*, și-a ținut prima ședință la 8 aprilie 1871 sub președinția studentului *Nicolae Oncu.* Tot acum a fost ales ca președinte al societății, Ioan Slavici. Mihail Eminescu era bibliotecarul societății. Deviza era aceeași, a *României*, „*Uniți-vă în cuget și-n simțiri*» (Andrei Mureșanu).

Revenindu-se la *Serbarea de la Putna*, se precizează mai întâi că ideea organizării acesteia și realizarea ei aparține studenților aflați la studii la Viena. A cui a fost ideea ca atare, nu se știe. Unii, consideră a fi fost a lui Eminescu, alții, a lui Constantin Aronovici sau Aurel Mureșanu. Important este însă faptul că ideea a prins viață, iar Comitetul ales în acest scop, a lansat, în decembrie 1869, un *Apel* tuturor studenților români. Un nou *Apel* (martie 1870), al *Comitetului Central din Viena*, semnat de Nicolae Teclu — președinte, Petru Pitei — casier și M. Eminescu — secretar, solicită sprijinul tuturor patrioților români pentru organizarea acestei serbări românești. Pregătirile au fost intense dar, date fiind condițiile interne nefavorabile și consecințele războiului franco-prusian — pe plan extern, serbarea de la Putna a fost amînată. Sub organizarea egumenului Arcadie, în august 1870, la Putna a avut loc totuși tradiționalul hram al minăstirii, tot acum sărbătorindu-se și împlinirea a 400 de ani de la sfințirea minăstirii.

După numeroase pregătiri, în anul următor, la 14 august, a avut loc și serbarea programată.

Cu acest prilej, la minăstire, au fost aduse daruri ca: o urnă de argint, două acoperămintे, un stîndard cu portretul lui Ștefan cel Mare și flamuri, ce au fost așezate pe mormîntul mărîtului domn.

Au fost bătute și două medalii, una adusă de Mihail Kogălniceanu, iar alta a studenților români din Viena.

După terminarea serbării 30—35 de studenți s-au întrunit la Putna pentru deschiderea Congresului junimii academice române. Vorbindu-se despre acest eveniment se respinge teza că ideea organizării congresului ar fi fost a lui Eminescu.

Serbarea de la Putna și darurile de la mormîntul marelui voievod, Ștefan cel Mare, a constituit, pentru *România Jună*, «lucrarea ei de afirmare națională».

În continuarea volumului este urmăriă *Activitatea societății România Jună* și atitudinea ei față de evenimentele naționale.

Prin ședințele sale literare (ale căror programe cuprindeau executarea de coruri vocale, piese la violină, citirea de poezii originale, declamații, etc.), conferințele, seratele și audițiile sale literare, *România Jună* își îndeplinea neabătut îndatoririle sale. Una dintre aceste îndatoriri era și aceea a îndrumării tuturor studenților români veniți la Viena. În acest scop au fost organizate *seri de cunoștință* în care erau prezentați membrii societății și Coloniei Române din Viena, noii veniți.

Serbarea din Ajunul Anului Nou era organizată tot sub oblăduirea membrilor societății *România Jună*.

Fidelă telurilor sale majore — unitatea tuturor românilor «în cugete și-n simțiri», și trezirea sentimentelor de mândrie și demnitate națională — societatea *România Jună* a hotărât sărbătorirea zilei de 3.15 mai în amintirea Marii Adunări naționale de pe Cîmpia Libertății de lângă Blaj și a zilei de 24 ianuarie — aniversarea Unirii Principatelor Române (1859).

Din dorința de a fi și ei alături de toți românii în războiul de independență — 1877—1878 — membrii *României June* au constituit *Comitetul Central din Viena pentru ajutorarea răniților armatelor române*, și s-a editat la Viena, poemul eroic *Plevna* de B. Mihail Lazăr.

Potrivit tradiției naționale, la 2 iulie 1904, s-a serbat împlinirea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Cu acest prilej, studentul Horia Petra Petrescu — viitor președinte al *României June*, a evocat personalitatea legendarului domnitor. Tot acum ca răspuns la represiunile autorităților austro-ungare asupra studenților ce voiau să ia parte la festivitățile de la Putna, *România Jună* a trimis ministrului habsburgic un memoriu în care a demonstrat importanța europeană a faptelor lui Ștefan cel Mare.

Activitatea societății *România Jună* s-a desfășurat în strînsă unitate cu alte asociații românești din Viena (Colonia Română din Viena, *Clubul Român*, înființată de col. Alex. Lupu, în anul 1902 și Societatea bisericească, înființată în 1907) și din străinătate.

Un eveniment de la care *România Jună* nu putea lipsi, a fost Expoziția națională de la București din 1906. Pe lângă participarea activă cu obiecte proprii, societatea a organizat la București o *Reuniune socială*.

În luna mai 1912, a avut loc, la Iași, festivitatea dezvelirii statuiei domnitorului Alexandru I. Cuza, *România Jună*, a trimis, prin cei doi reprezentanți ai săi, o cunună (ce urma să fie depusă la Muzeul Național al Moldovei din Iași).

Societatea *România Jună* din Viena și-a sărbătorit — la 9—11 aprilie 1896 — împlinirea a 25 de ani de existență. Cu acest prilej a apărut și ideea înființării unui *Internat academic român*. *Programul* comitetului ce avea ca sarcină întemeierea *Internatului* destinat studenților români fără mijloace, nu a fost îndeplinit datorită izbucnirii primului război mondial.

Membrii societății doreau însă ridicarea acesteia la nivelul din timpul lui Slavici și Eminescu. Așa a apărut, în rîndurile *României June* ideea organizării unor congrese ale studenților români. Cu mari eforturi, primul *Congres studentesc* a avut loc la Iași, în anul 1909, la care societatea inițialoare a fost reprezentată de 11 delegați. Al doilea *Congres studentesc* a avut loc la Craiova, între 13 și 15 septembrie 1912 și a avut ca vicepreședinte pe Dr. Dinu Marmeliuc — președintele *României June*.

Scopul acestor congrese a fost acela de a reuni pe toți studenții români și de a contribui la lupta pentru desăvîrșirea unității.

În continuare se prezintă activitatea editorială a societății *România Jună*: *Urzica*, foaie umoristică-satirică, litografiată (1874), apărută, cu întreruperi, pînă în 1910: *statutele societății*; *Regulamentul societății academice școlii-liceare România Jună din Viena* (1874); poemul «epic *Plevna*», de B. Mihail Lazăr; statutul și regulamentul retipărite în 1910 și 1911 (în tipografiile *Școala Română din Suceava* și, respectiv, *Tribuna din Arad*); *Raportul anual*; publicații literare și muzicale, scrise cu mîna ori litografiate; *Album de poeme românești*, de Ioan Scărlătescu (1909); *Lui Titu Maiorescu, Scriere omagială* (1910); *Almanahurile* (1883—1888); *Monografia istorică a societății 1871—1911*, de Ioan Grămadă.

De-a lungul existenței sale, societatea *România Jună* a avut ca membri studenții români din România, Transilvania, Bucovina, Ungaria, Banat etc. Printre aceștia s-au numărat: Ioan Slavici, Petre Missir, Aurel Mureșeanu, Ioan Teliman, Sextil Pușcariu, Lucian Blega, Nichifor Crainic, Dimitrie Onciul, Constantin Giurescu, Dr. Victor Babeș, Isidor Vorobchievici, Ciprian Porumbescu, Marțian Negrea etc.

Societatea *România Jună* și-a continuat activitatea pînă în anul 1916. Considerînd-o a fi primejdioasă intereselor statului, Ministerul de Interne austriac, dispune interzicerea ei. Intervențiile președintelui Ioan Nandriș nu au avut succes. Nici nu s-a permis ca averea societății dizolvate să fie trecută în patrimoniul societății *Transilvania*, așa precum se hotărîse prin ședința plenară din ianuarie 1910.

Societatea *România Jună* a fost însă reînființată și activitatea ei a continuat pînă la al doilea război mondial.

Adunarea generală de reînființare a societății *România Jună* a avut loc în martie 1919, la Capela română din Löwelstrasse 8.

Se încep, apoi, demersurile necesare pentru obținerea de despăgubiri corespunzătoare cu valoarea avutului ei, și obținerea aprobării de funcționare a societății.

Inițial, sediul societății a fost în localul Capelei române; din anul 1921, ca o compensare a pierderilor suferite, i s-a dat o cameră în fostul palat imperial Hofburg.

Abia în anul 1924, discuțiile purtate cu Ministerul Învățămîntului austriac au avut ca rezultat redobîndirea de către societatea *România Jună* a valorii unei părți din avere și mobilier. Nu au mai fost însă regeșite și înapoiate restul de 1700 de volume. Președintele societății era acum Remus Doctor. O delegație sub conducerea acestuia va participa la Congresul studențimii române (Cluj). Tot în acest an prin cuvîntul lui Nichifor Crainic au fost reîncepute șezătorile literare ale societății.

Din dorința de reafirmare a societății *României June*, de ridicarea ei pe culmile de odinioară, s-a hotărît serbarea semicentenarului (1871—1921) prin tipărirea *Cărții semicentenarului* (al treilea almanah) și *ridicarea unui monument lui Mihail Eminescu*, la Cluj. La elaborarea almanahului, sub îndrumarea președintelui societății, Octavian Moșescu, și-au adus contribuția scriitorii, poeții și istoricii printre care: N. Iorga, M. Sadoveanu, Tudor Vianu, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Simion Mehedinți, Camil Petrescu, Nichifor Crainic, G. Topîrceanu, G. Bacovia, Perpessicius, I. Agirbiceanu, I. Minulescu, Liviu Rebreanu, Ion Slavici, Lucian Blaga și alții.

Situația societății *România Jună* a devenit iar critică mai ales ca urmare a ocupării Austriei de către armata hitleristă (13 martie 1938). Printr-o decizie emisă la 26 iunie 1939, activitatea societății a fost interzisă iar averea ei urma să fie împărțită. Documentele dovedesc însă că, deși decizia nu s-a pus în aplicare, societatea s-a autodizolvat în august 1939. Ca urmare averea ei în loc să fie confiscată, a trecut în folosul Societății pentru cultură și literatură din Cernăuți, și al Asociației Astra din Sibiu.

După cîteva încercări nereușite de reactivare, *România Jună* și-a încheiat definitiv activitatea în anul 1946.

Izvorită din dorința de a contribui la realizarea unității trainice a poporului român pentru înfăptuirea idealului național, *România Jună* nu a pierdut din vedere, niciodată, scopul său. Ea a îndeplinit totodată rolul de călăuză a tinerilor studenți români din fostul Imperiu habsburgic.

Astăzi, continuatoarea acestei valoroase societăți este Colonia Română din Austria sub îndemnarea căreia, s-a inițiat sărbătorirea centenarului «*România Jună*».

Lucrarea, rod al unei intense munci de cercetare, demonstrează o dată mai mult locul important ocupat de «*România Jună*» în istoria culturală și națională a poporului român.

Înțelegerea deplină a acestui fapt se datorează în mod deosebit prezentării activității Societății în contextul evenimentelor sociale, culturale și politice în care a fost implicată — direct ori indirect.

De aceea o recomandăm cu toată căldura cititorilor noștri.

N. S.

Almanahul Parohiei Ortodoxe Române din Viena, XI, pe anul 1972, editat de Parohia Ortodoxă Română din Viena.

Cel de-al XI-lea Almanah, această «făclie de gînd și simțire românească, aprinsă de Parohia Ortodoxă Română» — cum l-a numit Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, este închinat unui eveniment de o importanță deosebită pentru viața culturală a românilor din Viena: împlinirea, la 25 martie 1971, a 100 de ani de la înființarea societății academice *România Jună* din Viena.

În cuvîntul de deschidere, intitulat *Sub semnul Centenarului «României June»*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian laudă și binecuvîntează strădanile obștei românești din Austria de a cinsti cum se cuvine împlinirea unui veac de la înființarea *României June*. Din sînul ei au apărut renumiți oameni de cultură: Eminescu, Slavici,

Blaga, Crainic, Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor, Ioan Scărlătescu, Nic. Teclu, V. Babeș, Sextil Pușcariu, Silviu Dragomir, Constantin Giurescu, etc. Ceea ce constituie astăzi o mare mină, a arătat în continuare Prea Fericirea Sa, este faptul că tradiția de trăire și simțire românească, sădite la Viena de *România Jună* au moștenit-o cu vrednicie Parohia și Colonia Română din Austria.

Urmează, în continuare, partea calendaristică: lunile anului, sfinții zilnici, marfe sărbători și praznicile bisericești. Lunar, mai sînt incluse: rubrica «Spre aduceri aminte» în care sînt specificate evenimente de seamă din istoria poporului român, și un mic spațiu pentru *Insemnări*. În încheierea părții calendaristice sînt arătate zilele și timpurile de peste an rînduite de Biserica Ortodoxă de Răsărit pentru credincioșii săi, ca să postească.

Dir, valurile vremii, articol semnat de Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu, parohul Bisericii ortodoxe române din Viena, constituie «un prinos de laudă închinat tuturor membrilor *României June*, stegarii ai dragostei de neam» și un cuvînt de mulțumire acelor foști membri și frunțași ai *Societății*, care mai trăiesc și azi, și au răspuns rugămintii de a trimite, spre publicare în Almanah, însemnări și amintiri.

În a doua parte a articolului, autorul face un scurt popas cu prilejul împlinirii a 10 ani de la apariția Almanahului, această «fîntină limpede care adapă pe cei însetați de slovă românească de pe meleagurile înstrăinării». Sînt cuvinte de recunoștință adresate cititorilor *Almanahului* și, totodată, un angajament al autorului de a continua neabătut înăpătuirea programului de pînă acum.

Rubrica *Făclii pentru suflet* cuprinde articolele: *Biserica și societatea academică «România Jună»*, semnat de: I.P.S. Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Transilvaniei, și *Răsăritul ortodox «dascăl» și exemplu pentru Apus*, semnat de I.P.S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului. În primul studiu, înaltul ierarh, fost student al Facultăților de teologie și filozofie ale Universității vieneze, își exprimă mai întîi bucuria cu care a răspuns chemării de a lua parte la festivitățile Centenarului *România Jună* și de a aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Se evidențiază apoi contribuția Bisericii la victoria poporului român în lupta pentru libertate și independență, pentru prosperitate. Această contribuție s-a răsfrînt și asupra *României June*, pîntre membrii ei fondatori și onorari numărîndu-se mitropoliții: Miron Romanul, Ioan Mețianul, Silvestru Morariu, Ioan Vancea, Victor Mihail; episcopii Ioan Popasul și Nicolae Popea. Continuînd aceste tradiții Parohia ortodoxă română din Viena și Colonia Română din Austria, reprezintă un factor de legătură între Biserica Ortodoxă Română și celelalte Biserici din Austria.

În articolul înalt Prea Sfinției Sale, Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, evidențiază modul în care Biserica din Apus «se întoarce cu evlavie către Răsărit, căutînd, în tradiția acestuia, motive de inspirație pentru reformele ce se vede îndatorată a le săvîrși». Mutarea timpului de oficiere a slujbei Învierii din seara, în noaptea Sîmbetei spre Duminică, readoptarea și de Biserica Romano-Catolică a diaconatului ca treaptă ierarhică de sine stălătoare menținută în Biserica Ortodoxă; schimbarea în modul de a fi concepută noțiunea ecleziologică de catolici — sînt numai cîteva exemple dovedibile în susținerea acestei idei. Această atracție — consideră autorul — se justifică «prin fezaful de învățătură și de viață pe care îl deține» Răsăritul ortodox.

Așa precum ne arată însuși titlul, rubrica «Insemnări și amintiri» cuprinde articole în care, foști membri ai *României June*, astăzi în viață, evocă din amintirile lor.

În articolul *Amintiri* Prof. Filaret Barbu, membru al Societății în perioada cît a fost student la Conservatorul din Viena — 1922—1926 —, ne vorbește despre ședințele literare ale *României June* (condusă pe atunci de Octav Moșescu), de vodevilul *Privighetoarea albă*, prima lucrare a sa, de corul ce l-a înființat aici și tenorul Traian Grozăvescu, de părintele Ioan Mitariu, parohul Bisericii române din Viena, de mulți artiști români ce pozeau în Viena.

Printre membrii societății academice *România Jună* s-a numărat și Dl. Traian Cavassi ce semnează, în cadrul Almanahului, articolul *Aspecte ale vieții muzicale românești din Viena în anii 1911—1913*. Evocarea cuprinde date interesante despre unicul cvartet vocal bărbătesc din Viena ce acționa în cadrul *României June* (Vasile Rădulescu, Ionel Crișar, Aurel Medrea și Traian Cavassi), despre compozitorul și

profesorul Ioan Scărlătescu, despre Teodor Harșia, Ionel Crișan, Ștefan Mărcuș, Acaș Barbu și pianista Madelaine Cocârșcu.

În *Amintiri din timpul când am fost membru al societății România Jună*, Dl. I. Tomuția, fost student la Hochschule für Welthandel (1929—1935) — își amintește în mod deosebit de sărbătorile de Crăciun și de Paști ce prilejuiau membrilor societății, întâlniri cu membrii Coloniei și ai Legației României din Viena, de excursiile prin Austria, de seratele și studiile de aici.

Dr. Iacob Simian, în *Amintiri din Viena*, ne prezintă capitala Austriei din alt punct de vedere, acela al grijii pe care a purtat-o întotdeauna pentru sănătatea oamenilor. Viena, consideră autorul, este prin excelență orașul «Științelor medicale».

Sub titlul *Eminescu și România Jună*, Dr. Nicolae Maior rememorează episodul stringerii fondurilor necesare ridicării, la Cluj, a bustului Luceafărului poeziei românești. Acțiunea este dusă la bun sfârșit sub conducerea lui Octav Moșescu — criticul de artă de mai apoi — și, tot din inițiativa sa, au fost difuzate, în limba germană, poeziile lui Eminescu, traduse de actualul octogenar Zoltan Franyo.

În *Et in vindobona ego...*, articol semnat de Pr. Dr. Ștefan Slevoacă, constituie, așa cum arată autorul însuși, o încercare de a scrie membrii. Tînărul student de atunci, a fost impresionat de bisericile, muzeele și pinacotecile Vienei, de vienezii prietenoși, binevoitori și demni în orice împrejurare.

În *Final de epocă: Viena 1918*, Dr. Octavian Lupu prezintă Capitala austriacă: în zilele terminării primului război mondial și ale dezastrului inflației. Nu se mai putea vorbi pe atunci de o existență a *României June*. Abia în vara anului 1919, prin strădanțiile lui Ioan Nandriș, Societatea a fost readusă la viață. Au început iar ședințele festive, seratele și întrunirile.

Bogate *Amintiri de la România Jună din anii 1908—1914 și 1919—1921* are și Dr. Remus Doctor, fost student la Facultatea de Medicină din Viena și membru al Societății. Printre aceste amintiri, un loc important îl ocupă: seara de cunoștință, când noii veniți erau prezentați membrilor Coloniei; *Ajunul Anului Nou*; ziua de 3/15 mai când se aniversa Adunarea de pe Cîmpia Libertății (Blaj); *serile de popice*; excursiile conduse de Florica Gramatovici; Balul Industriei Casnice din 1910 la care *România Jună* și Colonia română din Viena au participat cu dansuri în costume naționale și 12 călușari etc. O adevărată sărbătoare a fost considerată pentru *România Jună* și înființarea, după numeroase insistențe, a unei *catedre de Istoria României la Cernăuți*. Prima lecție a fost ținută de conferențiarul I. I. Nistor, la 2 iunie 1911. Cu astfel de preocupări membrii societății *România Jună* și-au desfășurat activitatea până în ajunul primului război mondial. Ultimul președinte al Societății a fost Ioan Nandriș. Tot el a reînviat societatea în martie 1919, când în noul Comitet aveau să mai fie numiți Remus Doctor și Octavian Lupu (Strejac).

Cea de a doua rubrică «Mărturiu din trecut» este deschisă cu amplul studiu *Centenarul societății academice literare «România Jună» din Viena 1871—1971* semnat de Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu. În partea introductivă în scopul stabilirii locului *României June* în cultura românească, autorul face un scurt istoric al activității Societății.

Cititorii a unui grup de cărturari ce aveau în faunțe pe Slavici, Eminescu, Teclu și Alex. Hurmuzachi, *România Jună* a fost înființată în martie 1871 prin contopirea *Societății literare-științifice a românilor din Viena (1864)* cu *Societatea literară-socială România (1868)*. Considerată ca adevărată vală de grai și simțire românească, *România Jună* a fost întotdeauna călăuzită de idealul deșteptării și cultivării poporului român, propășirii și întăririi unității sale politice. Acest deziderat a fost urmărit până în 1916 când, intrarea României în război a atras dizolvarea *României June*. După numai 2 ani loștii conducători ai societății reușesc reînființarea și reorganizarea ei prin adoptarea statutelor și regulamentului la noile condiții. În august 1939, împrejurări nefavorabile silesc pe Dr. Marius Groza, președintele de atunci, să ceară dizolvarea societății *României June*. Regretabil este mai ales faptul că, în vîltoarea vremurilor, au dispărut bogata sa bibliotecă, arhiva și numeroasele manuscrise și scri-sori de o valoare deosebită.

Inceputurile de peste veac, prima parte a studiului este, de fapt, o istorie a prezenței românilor din Moldova, Valahia și Transilvania în Viena, prezentă semnată la scurt timp după înființarea Universității din Viena (1365). În rîndurile acestor studenți s-au numărat prin deceniul șase al secolului XIX-lea, și tineri teologi tran-

silvăneni în mințea cărora a apărut, pentru prima oară, ideea înființării unei societăți românești la Viena. Așa a luat naștere *Societatea bisericească literară a teologilor români din Viena* (1861). În continuare este prezentată *Societatea literară-științifică a românilor din Viena*, înființată de studenții români din Viena spre sfârșitul anului 1864 și *Societatea literară socială România*, al cărui prim act este datat din 12 decembrie 1867.

Unitatea de idealuri dintre cele două societăți, desfășurarea de activități comune cum ar fi organizarea serbării de la Putna (15 august 1870) și a primului Congres al studenților români de la toate Universitățile și Academile, au dus la apropierea celor două societăți, și, în cele din urmă, la contopirea lor. La aceste evenimente se referă cea de a doua parte a studiului intitulată: *Înființarea societății academice social-literare România Jună*. În cadrul primei ședințe a noii societăți (8 aprilie 1871) a fost ales ca președinte Ioan Slavici. Printre membrii Comitetului se numără și Mihail Eminescu, bibliotecarul societății.

Serbarea de la Putna, Pregătirile pentru serbarea din anul 1871 și Congresul studențesc de la Putna, ne vorbesc despre aceste evenimente de seamă la organizarea cărora conducerea României June, a avut un rol important. Dovada acestui fapt stă și scrisoarea de mulțumire adresată Societății România Jună de egumenul Arcadie Ciupercovici.

Cea de a treia parte a studiului prezintă: *Activitatea societății România Jună; A. De la înființare și până la izbucnirea întiiului război mondial, 1871—1914 și B. De la reînființare și până la al doilea război mondial 1919—1939*. În cadrul activității din prima perioadă ni se vorbește despre: *Ședințele literare, Seara de cunoștințe organizată de Societate la începutul fiecărui an academic; Serbarea din ajunul Anului nou* cu datinile de colinde și urări; *Aniversarea Adunării naționale de pe Cîmpia Libertății, 3/15 mai 1848 și Aniversarea Unirii Principatelor Unite, 24 ianuarie 1859*; despre *România Jună și războiul de neaflnare din 1877—1878*, acțiunile întreprinse de Societate în apărarea drepturilor românilor din Transilvania, pentru organizarea unei serbări la Putna cu prilejul împlinirii la 2 iulie 1904, a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, pentru prezentarea de lucruri și odoare proprii la expoziția națională de la București (1906). Un spațiu amplu este rezervat eforturilor neincetate ale României June de a crea și menține legături cu celelalte asociații românești din Viena (Colonia română din Viena, Clubul Român, Societatea bisericească, Tinerimea Academică Română) și cu alte societăți ale studenților români din străinătate (România — a studenților români de la Academia de Mine din Freiberg, Societatea academică română social-literară din Graz, Junimea din Cernăuți, Petru Maior din Budapesta). O atenție deosebită se acordă jubileelor României June al căror scop central era de fapt întărirea interesului membrilor pentru societatea lor. Din același motiv, întărirea unității membrilor societății, ca și în scopul adunării de fonduri materiale, deveniseră tradiționale balurile României June. Cu fondurile strînse la aceste ocazii s-a reușit în primul rînd, înființarea unui *Cabinet de lectură*, formarea treplată a unei *biblioteci* și stabilirea unui sediu al societății. *România Jună* a avut și publicațiile sale proprii: *Urzica*, foaie umoristică-satirică (1874), statutele, regulamentele și revistele *Aurora* (1886) și *Sunete și Răsunete*. Dar cele ce au dus la jama, *României June* au fost: *Almanahurile*, editate la Viena în anii 1883 și 1888 și *Monografia istorică a societății* (1871—1911).

Un spațiu aparte este rezervat membrilor societății România Jună, de-a lungul anilor.

După intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei (august 1916) activitatea României June a fost interzisă. Toate încercările președintelui Ioan Nandriș de a demonstra caracterul social-literar al Societății eșuează, și aceasta este dizolvată. Reînființarea ei are loc în adunarea generală extraordinară de la Capela Română, din martie 1919. Noul Comitet începe demersurile pentru redobîndirea bunurilor societății. Au fost recuperate, cu multă greutate, mobilierul și averea în efecte de stat și în numerar. Cele 1700 de volume n-au mai fost găsite.

Intrată pe făgașul activității ei de odinioară Societatea academică literară România Jună a hotărît să-și serbeze semicentenarul prin editarea unui nou almanah — *Cartea Semicentenarului* — și prin *Înălțarea unui monument* al lui Mihail Eminescu la Cluj. Apărut în 1924 prin grija lui Octavian Moșescu președintele societății, al 3-lea Almanah al României June a cuprins în paginile sale rînduri ale unor renumiți oameni de litere de pe întreg pămîntul românesc.

Începînd cu vremurile tulburi de după 1938, *România Jună* cunoaște o existență nesigură. Datele sînt puține dar cert este faptul că, în 1939—1940 Societatea era dizolvată. Tradițiile culturale și artistice ale acestei istorice societăți au continuat, însă, a fi păstrate de membrii Coloniei române din Austria. Expresia acestui fapt precum și a cinstirii acordate o constituie sărbătorirea unui veac de la înființarea *României June*.

Domnul Dinu A. Dumitrescu, aduce, ca rod al investigațiilor făcute la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România din București, date inedite despre *Un ziar vienez din 1596 și alte două publicații din 1599 și 1600 despre Mihai Viteazul*. Ziarul este unicul și a aparținut lui Nicolae Bălcescu. Celelalte două publicații ocazionale sînt: prima tipărită la Saragosa (Spania) în 1599, iar cea de a doua la Roma, prin 1600, și cuprinde date referitoare la faptele de glorie ale domnitorului Mihai Viteazul.

Portretul și pictorul necunoscut al serdăresei Zamfira Amann, articol semnat de Sarmiza Cretzianu urmează aceeași linie a întregului *Almanah* — prezentarea de cît mai multe date inedite. De un pitoresc: deosebit, portretul reprezintă pe prima soție a lui Dimitrie Mihail Dima — negustorul ce își transformă în nume, porecla de Amann — el a fost realizat la Viena unde serdăreasa fusese adusă pentru recăpătarea sănătății. Rămăs văduv, serdarul Dimitrie Amann se recăsătorește și va avea printre copiii săi pe cel ce avea să devină marele pictor Teodor Amann.

Articolul *Octavian Goga și România Jună din Viena* al Prof. Dr. Dan Smîntinescu evidențiază, o dată mai mult, interesul acordat Societății Române din Viena de studenții români aflați chiar în alte centre de cultură — la Budapesta, cum este cazul lui Octavian Goga și O. C. Tăslăuanu, redactori ai revistei *Luceafărul* (1902). Rubrica «Chipuri de cărturari» și «Oameni de seamă» este deschisă prin *medalionul Nicolae Jorga, patriot*, scris în limba germană de Dr. Docent Dumitru Almaș în memoria istoricului român de renume mondial.

Filologul român Vasile Bogrea, profesor de limba latină de la Universitatea din Cluj, stîns de timpuriu la Viena ne este prezentat de prof. univ. Dr. Dimitrie Macrea. Al treilea medalion al rubricii *Domnul Tudor, 1821—1871*, de Domnul Ștefan Andreescu, ne prezintă legendara figură a lui Tudor din Vladimiri.

«Pagini literare», rubrica următoare a Almanahului cuprinde scrierile: *Cu și lngă Jorga*, rînduri de o frumusețe impresionantă, semnată de Vintilă, Rusu Șirianu; *Păcăleli* de Mihai Popescu, *Despre ferire* de Teodor Mazilu, *Senectute* de Ioan Grigorescu, *Un patron la Viena* de Teodor V. Stepanelli (Teodorescu) și *O notă* de Preotul Mihail Boca. Ultima rubrică a Almanahului «Pe firul vremii» cuprinde *Cronica Patriarhiei române pe anul 1971*, întocmită de Teodor N. Manolache. Sînt prezentate aici evenimentele și realizările de seamă din activitatea Bisericii Ortodoxe Române desfășurate pe plan intern și extern în anul calendaristic 1971.

Sărbătorirea Centenarului Societății academice literare România Jună — un adevărat reportaj semnat de Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu — ne prezintă pe larg întregul program al serbării Centenarului ce s-a desfășurat la Viena în zilele de 3, 4, 5 decembrie 1971.

La deschiderea festivităților au fost prezenți: Ambasadorul Dumitru Aninoiu și colaboratori din oficiul diplomatic; delegații veniți din țară — I. P. S. Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Transilvaniei, Dr. med. Remus Doctor, Dr. med. Octavian Lupu, Prof. Filaret Barbu, Octav Moșescu, fost președinte al Societății, Dr. Zoltan Franyo și Traian Cavassi, foști membri. Ioana Mateescu și Dumitru Radu Popa — delegații Uniunii Asociațiilor studentești din România —, membrii ai Coloniei și Parohiei, studenți români aflați la specializare în Austria și alți invitați.

În memoriám cuprinde rînduri de pomenire închinete acad. D. Panătescu Perpessicius (21 oct. 1891 — 29 martie 1971), acad. Mihail Jora (2 aug. 1891 — 10 mai 1971), și mitropolitului cărturar Tit Sîmedrea.

Nu lipsesc din Almanah nici știrile noi și prețioase privind activitatea religioasă și culturală a Parohiei și Coloniei Române din Viena. Ele sînt înmănușiate în *Cronica Parohiei Ortodoxe Române din Viena pe anul 1971*, semnată de paroh, Pr. Prof. Gheorghe Moisescu și președinte, Ing. Virgil Similache, și *Activitatea Coloniei române din Austria în cursul anului 1971*, sub semnătura lui G. Sereda. Din bogata activitate desfășurată de Parohia ortodoxă din Viena în cursul anului trecut sînt menționate între altele: sărbătorirea noului an 1971; redactarea Almanahului pe anul 1971; prăznuirea după datină, a sîntelor Paști; prăznuirea hramului bisericii; pelerinajul la mormintele ostașilor români aflați în cîmîtîrele din Tuhn și Zwentendorf; slujba de pomenire

a ostașilor români înmormîtați în Cimitirul Central din Viena; concertul de colinde; pomul de Crăciun.

Reportajul dedicat activității Coloniei române din Viena menționează, între altele: reuniunile lunare ale membrilor Coloniei, balul Coloniei, devenit o adevărată tradiție; a XIX-a Adunare generală; sărbătorirea Acad. Zaharia Stancu; comemorarea a 100 de ani de la nașterea lui Nicolae Iorga; comemorarea a 150 de ani de la moartea lui Tudor Vladimirescu; sărbătorirea Zilei naționale a poporului român; sărbătorirea Zilei naționale a Austriei.

În încheierea variatului și bogatului material ce compune *Almanahul* sînt inserate și citeva rînduri de pomenire a enoriașilor și membrilor Parohiei și Coloniei Române din Austria, ce au fost petrecuți în acest an la locurile lor de veșnică odihnă.

Ultimele file ale *Almanahului* cuprind rezumatul în limba germană al tuturor articolelor scrise în românește, redactate de G. Beermann.

O serie de cuvinte înțelepte din Sfînta Scriptură, imagini ale diferitelor sedii ale Societății, portrete și frumoasele coperti ce reprezintă un covor oltenesc cu figuri de păsări și animale (sec. XIX) aflat la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România, contribuie și ele la ridicarea valorii instructiv-educative a *Almanahului*.

N. S.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Atanase Negoitsa et Constantin Daniel, *L'Agneau de Dieu est le Verbe de Dieu (Ad Joan, I, 29 et 36)*, în «Novum Testamentum», An international Quarterly for New Testament and related Studies based on international Cooperation, vol. XIII (1971), fasc. 1, p. 24—37.

Autor a numeroase și valoroase studii (dintre care multe au fost prezentate în revistele centrale bisericești), care se opresc de preferință asupra raporturilor între manuscrisele de la Qumran și scrierile Noului Testament, stăruind mai ales asupra identificării numirilor acordate esenienilor în Evangheli și în alte scrieri noutestamentare, cunoscutul orientalist Constantin Daniel publică, în colaborare cu profesorul de teologie Pr. Atanase Negoită (aceasta este a doua colaborare cunoscută nouă) acest studiu de teologie biblică noutestamentară.

Studiul urmărește să demonstreze înțelesul adevărat al expresiei: «Iată Mielul lui Dumnezeu...», folosită de două ori în pasajul din Evanghelia după Ioan I, 29—37. În prima parte a acestui pasaj (I, 29—34) este cuprinsă mărturia Sfîntului Ioan Botezătorul despre Dumnezeirea și rolul mesianic al Mîntuitorului, ca și despre raportul dintre activitatea preguți-

toare a Sfîntului Ioan Botezătorul și activitatea mîntuitoare a lui Iisus Hristos, pe Care el, Sfîntul Ioan Botezătorul, L-a identificat, după indicația lui Dumnezeu Tatăl («...ci Cel ce M-a trimis să botez cu apă, Acela Mi-a zis...»), ca fiind «Fiul lui Dumnezeu».

În partea a doua a pasajului este înfățișată întimplarea ce a avut loc a doua zi, cînd Sfîntul Ioan Botezătorul, văzînd din nou pe Domnul, a repetat către doi din ucenicii săi, care se aflau cu el: «Iată Mielul lui Dumnezeu»; iar cei doi ucenici, auzînd acestea, «au mers după Iisus».

Autorii caută să facă înțeles, în primul rînd, raportul dintre numele simbolic, metaforic «Mielul lui Dumnezeu» dat Mîntuitorului de către Sfîntul Ioan Botezătorul și afirmația categoric exprimată de acesta că Iisus Hristos este «Fiul lui Dumnezeu»; și în al doilea rînd să lămurească înțelesul adevărat, ascuns pe care-l avea expresia «Mielul lui Dumnezeu», înțeles care a hotărît pe cei doi ucenici ca, la repetarea ei, să părăsească pe Sfîntul Ioan Botezătorul și să urmeze pe Iisus Hristos.

La început este făcută o temeinică analiză biblic-lingvistică a termenului «miel» și a rostului mieilor în aducerea de felurite jertfe la Cortul mărturiei și apoi la Templu, pentru a putea vedea dacă în expresia metaforică «Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii»

Mielul lui Dumnezeu este o numire metaforică just atribuită Mintuitorului.

În legătură cu aceasta se subliniază că expresia «Mielul lui Dumnezeu» putea fi mai degrabă o aluzie la mielul pascal decât la oricare dintre mieii aduși jertfă pentru păcate; iar ucenicii Sfântului Ioan Botezătorul au putut să înțeleagă expresia «Mielul lui Dumnezeu» ca aluzie clară, implicită la cunoscuta proorocie mesianică a lui Isaia (LIII, 7). Așadar folosind această expresie Sfântul Ioan Botezătorul preciza că Iisus Hristos este Mesia, dar în același timp proorocea patimile și moartea Mintuitorului, ceea ce avea să aducă iertarea păcatului originar și suprimarea blestemului asupra lui Adam.

În partea a doua a pasajului însă, Sfântul Ioan Botezătorul repetă expresia «Mielul lui Dumnezeu» fără continuarea: «Care ridică păcatul lumii» (cum fusese pronunțată cu o zi înainte, când nu provocase nici o atitudine din partea ucenicilor) și cei doi ucenici părăsesc pe Sfântul Ioan Botezătorul, ceea ce nu s-ar fi produs dacă expresia «Mielul lui Dumnezeu» nu ar fi avut în înțelegerea ucenicilor și alt sens mai adinc, mai ascuns.

În continuare, autorii urmăresc să dezvăluie acest sens enigmatic cuprins în expresia «Mielul lui Dumnezeu» folosită de Sfântul Ioan Botezătorul. Pentru aceasta este necesar să se poată preciza termenul aramaic sau ebreo-aramaic folosit de Sfântul Ioan Botezătorul pentru noțiunea «Miel», termen pe care Sfântul Ioan Evanghelistul l-a tradus în grecește lîră a lăsa puțința identificării termenului aramaic ori ebreo-aramaic folosit de Sfântul Ioan Botezătorul.

Pornind de la faptul că pentru a putea «ridica păcatul lumii» Iisus Hristos trebuia să fie în raporturi intime cu Dumnezeu. Care să ridice prin intermediul acestui «Miel» păcatul lumii, ori Mielul însuși, făcînd parte din Dumnezeu, să ridice păcatul lumii. Între adevăr împerecherea celor două expresii: «Mielul lui Dumnezeu» și «Care ridică păcatul lumii» confirmă intenția Sfântului Ioan Botezătorul de a proclama Dumnezeuirea lui Iisus Hristos (ceea ce de altfel se face mai departe în versetul 34 în chip formal: «Acesta este Fiul lui Dumnezeu»).

La început sînt analizate greutățile de ordin lingvistic ce anulează ipoteza că Sfântul Ioan Botezătorul ar fi folosit termenul aramaic «*ṭaleya*», care are sensul de: 1. «copil, băiat»; 2. «miel»; 3. «slujitor», prin care — după părerea unor exegeți — Sfântul Ioan Botezătorul ar fi vrut să indice că expresia «Mielul lui Dumnezeu» se referea și la Dumnezeuirea lui Iisus Hristos și la faptul că va fi adus jertfă

pentru păcatul lumii; sau — după alți exegeți — Sfântul Ioan Botezătorul a folosit acest termen aramaic numai în sensul de «slujitor, rob» (ca aluzie directă la Isaia LIII, 7), iar traducerea termenului aramaic prin termenul grec *ἀμνός* = miel ar indica înțelesul de «miel pascal» (cf. Ioan XIX, 36; Ieș. III, 46; Num. IX, 12).

Precizînd că termenul aramaic «*ṭaleya*» desemnează — în comparație cu termenul ebraic «*ṭaleh*» — «miel de lapte», care nu putea fi folosit ca miel de jertfă (termenul specific pentru mielul de jertfă fiind în Vechiul Testament «*kebeš*»), autorii conclud că termenul aramaic «*ṭaleya*» nu poate fi înțeles nici ca «miel pascal» și nici ca «miel de jertfă» și deci nu a putut fi folosit de Sfântul Ioan Botezătorul pentru a proclama Dumnezeuirea și misiunea lui Iisus Hristos, aflat atunci la vîrsta matură.

Intrucît însă Sfântul Evanghelist Ioan vrea să proclame, încă de la începutul Evangheliei, Dumnezeuirea lui Iisus Hristos (sub denumirea de «Cuvîntul lui Dumnezeu») și în sprijinul acestei proclamări el aduce cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul din expresia: «Iată Mielul lui Dumnezeu» — care la prima vedere nu pare, a cuprinde (mai ales în traducerea greacă) nici o aluzie la Dumnezeuirea lui Iisus Hristos — rezultă că expresia «Mielul lui Dumnezeu», în forma originală folosită de Sfântul Ioan Botezătorul, trebuie să aibă și un alt sens care să proclame Dumnezeuirea lui Iisus Hristos.

Avînd în vedere acest raport de «mărturie», dovadă, argument al Dumnezeuirii lui Iisus Hristos pe care Sfântul Ioan Evanghelistul îl acordă expresiei: «Iată Mielul lui Dumnezeu» (folosită de Sfântul Ioan Botezătorul) în favoarea expresiei sale: «Cuvîntul lui Dumnezeu», se poate spune că în chip logic între aceste două expresii trebuie să existe o relație oarecare. Această relație trebuie căutată în folosirea unui termen care să desemneze și noțiunea de «miel» și noțiunea de «vorbit».

Pornind de la constatarea că în textul biblic în limba siriacă (dialect al limbii aramaice de vest), atît în locurile vechitamentare, în care este vorba de «miel pentru jertfă» cit și în Evanghelia după Ioan (I, 29, 36), termenul siriacă folosit este «*emar*» = miel; că acest substantiv în siriacă se scrie și se citește întocmai ca verbul «*emar*» = el a vorbit, eî a spus (iar în formele participiale «*omar*») și că din acest verb derivă substantive care înseamnă «cel ce vorbește», «orator», ori, «vorbit», «cuvîntare»; și că verbul siriacă se regăsește în verbul ebraic «*amar*» = a vorbi. — autorii ajung la concluzia că, intrucît limba siriacă era apropiată de aramaica palesti-

neană vorbită în vremea Mintuitorului, a fost cu puțință folosirea de către Sfântul Ioan Botezătorul a termenului cu sens dublu «emar» = miel, vorbire, cuvânt.

Constatănd că în aramala biblică substantivul «miel» este redat prin termenul «'immar» sau «'immera» — cu alef final (cf. Ezdra VI, 17; VII, 17) și că în limba ebraică, substantivul «cuvânt, cuvintare, vorbă» este redat prin termenul «'immerah» (de la verbul «amar» în forma și participială) — cu «he» final nepronunțat (cf. II Regi XXII, 31; Isaia V, 24; Ps. XVIII, 3; CV, 19; CXIX, 123; Prov. XXX, 5; Fac. IV, 23; Deut. XXXII, 2 etc.). — autorii socotesc că în expresia «Iată Mielul lui Dumnezeu», pronunțată de Sfântul Ioan Botezătorul și redată de Sfântul Ioan Evanghelistul «există un joc de cuvinte foarte clar, o ambiguitate intențională, un dublu sens voit», întemeiat pe similitudinea fonetică între termenul aramaic «'immera» și termenul ebraic «'immerah» (cu he final nepronunțat). În acest caz expresia folosită de Sfântul Ioan Botezătorul «Iată Mielul lui Dumnezeu» are și un înțeles literal, dar și înțelesul de «Cuvintul lui Dumnezeu», înțeles în care Sfântul Ioan Botezătorul proclamă Dumnezeirea lui Iisus Hristos, ceea ce afirmă de altfel categoric mai departe tot în partea întâi a pasajului (versetul 34).

Așa au înțeles expresia «Iată Mielul lui Dumnezeu» — rostită de Sfântul Ioan Botezătorul a doua zi, fără completarea «Care ridică păcatul lumii» (în partea a doua a pasajului) — și cei doi ucenici care percepând în Iisus Hristos pe Cuvintul lui Dumnezeu întrupat L-au urmat ca să cunoască învățătura și poruncile lui Dumnezeu.

Așa a înțeles această expresie și Sfântul Evanghelist Ioan, care nu numai că a folosit-o în Evanghelia sa ca dovadă a Dumnezeirii lui Iisus Hristos, ci și în Apocalipsă unde numește pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, de preferință «Mielul»

Intemeiat pe o judicioasă analiză lingvistică a termenilor biblici în diferitele limbi semite, pe o aleasă literatură (iudaică și creștină), patristică și modernă, și pe o interpretare multilaterală a sensurilor, — studiul se înfățișează ca o contribuție deosebită la aprofundarea studiilor biblice, cu atât mai mult cu cât deschide o largă perspectivă pentru lămurirea problemei despre rădăcinile mozaico-iudaice ale concepției Sfântului Evanghelist Ioan despre «Logos».

ION V. GEORGESCU

Καλλινίκου Ι. Καρούζου. Πνευματική οικοδομή. Ἐκδοσεὶς Χρυσόπηγῆ. Ἀθῆναι, 1968, p. 75.

Kalinic I. Karuzos. Zidire duhovnicească. Ediția Hrisopighi, Atena, 1968, pag. 75.

Cunoscutul arhimandrit elen Kalinic Karuzos, într-o lucrare de teologie practică, pusă la îndemina preoților, monahilor și credincioșilor, prezintă metodele cele mai potrivite pentru întărirea vieții spirituale și morale a credincioșilor.

Redînd o viziune clasică a tradiției noastre asupra Sfintei Scripturi, autorul, într-un stil apropiat și plastic aduce imagini din scrierile Sfinților Părinți, pe care le prezintă într-o lumină nouă. Astfel începe cu Sfântul Grigore Teologul care spune că «hrana ingerilor este cuvintul lui Dumnezeu și cu această hrană se alimentează sufletele care caută pe Dumnezeu, hrănește și întărește viața spirituală a credincioșilor». De asemenea, aducînd martor pe Sfântul Kiril al Alexandriei, mărturisește: «hrana minții este cuvintul lui Dumnezeu și piinea duhovnicească întărește inima credinciosului».

Împărțindu-și lucrarea în 14 capitole distincte, ține seama de principiile bisericii și de sfaturile ei, pe care le oglindește în viața de toate zilele a credincioșilor. Iată cîteva din aceste sfaturi :

În toate slăbiciunile și încercările noastre să căutăm a fi buni credincioși. Viața noastră sufletească să fie coordonată cu faptele exterioare. Să cîntărim cînsit și să vindem drept, spunînd adevărul și cîștigînd numai ceea ce este legal (pag. 16). Toate aceste sfaturi se apropie de sfaturile date de Sfântul Ioan Botezătorul celor ce veneau la dînsul (Luca III. 10—14).

Vorbînd despre viața și personalitatea sfinților, autorul spune că sfinții nu au fost ființe supranaturale și nici supra-cosmice. Erau oameni asemenea nouă (pag. 18) și prin viața lor, prin bunățatea lor au transformat: launtricul lor pămîntesc în ceresc. Erau în ființa lor cetățeni ai cerului și primeau cele ale lumii prin prisma sfințeniei (pag. 20). Cine a cîștigat vreodată ceva important cu ușurință ? De aceea, nici drumul desăvîrșirii nu este ușor, dar nu este de nebiruit. Cu harul lui Dumnezeu și cu voința noastră, toate ni se vor îndeplini. (pag. 36).

Privegherea, postul și rugăciunea sînt arme ce ne ajută la apărarea față de pornirile trupești, de duhul cel rău și de chemările plăcerilor vinovate (pag 46—48). Pentru ilustrarea credinței pe care trebuie să o aibă credinciosul aduce versurile cîntate din nemuritoarea

harfă de proorocul David : «Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi. La loc de pășune, acolo m-a sălășluit, la apa odihnei m-a hrănit. Sufletul meu l-a întors, povățuitu-m-a pe căile dreptății pentru numele Lui. De voi umbra în mijlocul morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești» (Psalmul XXII, 1—4).

Lucrarea se încheie cu imaginea Sfântului Apostol Pavel cel înlăntuit în temnița din Roma, care scrie Efesenilor «să umble cu vrednicie, cu toată smerenia, blîndețea și îndelungă răbdarea, să păzească unitatea Duhului întru legătura păcii» (Efes. IV, 1—3) să ducă o viață curată, îmbălsămată cu parfumul Sfîntului Duh, pentru ca să primească darurile pe care le dă Dumnezeu, atît în viața aceasta cît și în cea viitoare. Este o lucrare plăcută, scrisă într-un stil vioi și presărată cu flori din Sfînta Scriptură și patristică.

Pr. DAVID POPESCU

Harrington W., Nouvelle introduction à la Bible Ed. Le Seuil, 1970, 1125 p.

După o introducere generală referitoare la texte, sensurile Sf. Scripturi, inspirație, forme literare, probleme de critică și interpretare, autorul expune istoria și geografia biblică, apoi analizează fiecare din cărțile care compun Sf. Scriptură (forma, izvoarele, genul, autenticitatea, autorii și mesajul). În felul acesta se pune în evidență semnificația religioasă a scrierilor biblice. Autorul acordă importanță analizei literare și expunerii unor idei teologice pentru a înlesni sesizarea înțelesului cărților sfînte și al mesajului propriu fiecăreia din ele. «El a folosit concluziile cele mai solid stabilite de cercetarea modernă pentru a prezenta cărțile V. și N. Testament. Credincioșii vor constata cu ușurință că concluziile științei biblice sînt de acord cu gîndirea Bisericii. Urmind această călăuză, ei vor merge de la cărțile Făgăduinței la cele ale împlinirii, și cuvîntul scris îi va ajuta să cunoască mai bine Cuvîntul Intrupat» (Prefața).

Autorul s-a silit a cuprinde într-un singur volum toate datele care înlesnesc o citire și înțelegere luminată a Sf. Scripturi, folosind progresele recente în studiile biblice. El a reușit să alcătuiască un instrument excelent de referință la care se poate recurge pentru a putea pătrunde mai adînc în ce privește înțelegerea textelor sfînte și nevoia de a găsi un răspuns la unele chestiuni speciale legate de Sf. Evanghelle și Mîntuitorul.

Dr. Jerzy Klinger, *Doctrina despre cruce și înviere după R. Bultmann în comparație cu poziția teologiei ortodoxe* (Rocznik Teologiczny, X, 1968, nr. 1, p. 107—148. Varșovia).

Pentru împrejurările în care se află astăzi creștinismul, îndeosebi pentru ecumenismul actual, nu este lipsit de importanță un studiu care constată trăsături comune poziției ortodoxe și concepției lui R. Bultmann într-un asemenea punct central, cum este doctrina despre cruce și înviere. Autorul studiază în mod special pe R. Bultmann, deoarece acesta este creatorul unui curent nou în teologie, care a atras în atenția teologilor catolici și în urmă și a teologilor ortodocși. El afirmă că doctrina lui Bultmann despre cruce și înviere este apropiată de tradiția ortodoxă pentru motivul că identifică aproape cu totul aceste două aspecte ale aceluiasi mister al mîntuirii noastre. Intrucît însă Bultmann folosește cadrul de gîndire al filozofiei existențialiste el se diferențiază de gîndirea Sf. Părinții care se exprimă în categoriile filozofiei esenței, atît în liturghie cît și în iconografie și în arta creștină în general.

În ce privește Învierea Domnului, Bultmann nu-i neagă realitatea, ci numai accesibilitatea ei pentru posibilitățile credincioșilor de percepere. Pe aceeași linie, Biserica Ortodoxă privește învierea ca pe un mister apofatic și o compară cu Nașterea Domnului din Fecioară (Sf. Ignatie). Pentru Bultmann, crucea și învierea formează un singur tot, învierea nefiind altceva decît un alt aspect al crucii. Pe plan ortodox, această contopire a crucii și învierii este exprimată sintetic 1) prin icoane care reprezintă aceste aspecte împreună și 2) prin sărbătorirea în aceeași zi a amîntirii morții și învierii Domnului. De altfel în cursul slujbelor din întregul post al Paștelui și mai ales în cele ale săptămînii Patimilor există neîntrerupt elemente pascale.

Cu privire la cruce, Bultmann susține că pe ea se săvîrșește judecata mîntuitoare a fiecărui credincios. Acest lucru este confirmat în liturghia ortodoxă din simbăta Patimilor și în cea a Paștelor prin cîntarea psalmilor 67 și 81. Ucenicii, afirmă Bultmann, abia după răstignirea încep a-L privi pe Hristos ca pe un om prin care a vorbit însuși Dumnezeu, în chip definitiv, în Revelație. Tot așa, Biserica Ortodoxă consideră evenimentul paschal ca fiind o manifestare prin excelență a dumnezeirii Mîntuitorului nostru, iar celelalte evenimente ale vieții Sale sînt atîncipări sau etape ale răstignirii. Și acest fapt este de asemenea exprimat în liturgia și iconografia ortodoxă.

În continuare, autorul arată că Ortodoxia extinde noțiunea de răstignire asupra întregii

vieți a Mîntuitorului. Acest fapt se exprimă, de exemplu, prin înlocuirea Crucii, începînd din secolul al IX-lea, printr-o icoană a Sf. Fecioare, în absidele bisericilor, pentru a semnifica că Întruparea însăși este Cruce.

Privind astfel lucrurile, între doctrina lui Bultmann și concepția tradițională ortodoxă apare o diferență care, după părerea autorului, nu este o diferență esențială, deoarece concepția ortodoxă nu face decît să lărgască perspectivele.

În concluzie, autorul subliniază că a căutat în doctrina lui Bultmann tot ce are acesta mai apropiat de tradiția ortodoxă. Și el consideră că un teolog ortodox poate fi de acord cu doctrina bultmaniană despre cruce și înviere, cu atît mai mult cu cît ambele părți înțeleg să nu caute altceva decît pe Iisus Hristos și acela răstignit (I Cor. II.2).

A. — Xingopoulos, *Les mosaïques de l'Eglise de Saint Demètre à Thessalonique*, Tessaloniki, 1969, 33 p. + 38 planșe.

Sub auspiciile Societății de Studii Macedonene, Centrul de Studii Balcanice tipărește o serie de lucrări de istorie, între care și lucrarea de față.

Autorul amintește că în hipegeul unei băi romane în ruine a fost închis Sf. Dimitrie, în anul 303, în timpul domniei lui Maximian Galeriu, și martirizat prin lovitură de lance. Cîteva creștini l-au înmormîntat în același hipegeu iar după 324, deasupra mormîntului s-a ridicat o biserică.

Curînd, acea biserică a devenit celebră, deoarece mulți bolnavi își găseau acolo vindecarea. Între ei se numără și eparhul (prefectul) Iliriei, Leontie, care a fost vindecat de paralizie. Drept recunoștință, el construiește, în locul vechii biserici, marea bazilică Sf. Dimitrie, în secolul al V-lea. În secolul al VII-lea, bazilica este dărîmată de un cutremur, dar, în cîteva zeci de ani, tesalonicienii o rezidesc. O inscripție în mozaic menționează această rezidire, care s-a făcut datorită unui anume Leon, tatăl Sf. Metodie și Chiril.

Cu ocazia unei reparații din 1907—1908 și mai ales după incendiul din 1917, au fost descoperite de P. Papageorgiu, T. Uspenski și Ch. Diehl mai multe mozaicuri și fresce. Autorul le studiază amănunțit și stabilește că mozaicurile care redau pe Sf. Dimitrie au fost executate în epoci diferite și că toate au un caracter votiv.

El le grupează în mozaicuri dinainte de sec. al VII-lea și de după acest secol. Fiecare mozaic este examinat și descris în ce are el

mai caracteristic, autorul subliniind că toate împreună prezintă un viu interes pentru istoria artei creștine.

Pr. Prof. A. ZAREA

Pavel Chihaiia, *Cîteva note de Istoria Artei pe marginea «Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie», în «Studii și Cercetări de Istoria Artei, seria Arta Plastică», tom. 18, Nr. 1, Editura Academiei R. S. România, 1971, p. 321—329.*

Aceste note ne oferă cîteva jaloane în vederea soluționării unor probleme care privesc concordanța existentă în interpretarea operelor teologice-literare și a celor artistice. Cu argumente sigure și deosebită obiectivitate, autorul, ne prezintă paralelismul între «Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie» și pictura icoanelor din epoca lui Neagoe Basarab în care se vădesc numeroase și semnificative legături aparținînd în exclusivitate spiritualității răsăritene, unde compoziția, perspectiva, modalitatea și simbolul se exprimă într-un alt mod decît cel al oamenilor Renașterii, de pildă, cu ale căror realizări sînt adesea comparate «Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie».

Plecînd de la paralelismul dintre comandamentele laice din partea a II-a, a *Învățăturilor* și fundamentarea teologică din partea I-a, Pavel Chihaiia ne oferă o explicație plauzibilă a detaliilor iconografice, care fuseseră considerate pînă în prezent unice din punct de vedere tradițional, fără explicația motivului pentru care ele trecuseră în iconografia muntească a secolului al XVI-lea. Acest motiv constă cu siguranță în legătura strînsă existentă între ideologia și epoca respectivă.

Asfel, plecînd de la semnificația celor două părți ale *Învățăturilor*, prima o înțelegere a celei de a doua (în aceasta din urmă consemnate referințe la viața de pe pămînt, înveșmîntate în același simbolism religios), autorul subliniază cum aceste două planuri — dispuse invariabil după ierarhia medievală, cel sacru în lumina ochilor, cel profan micșorat de depărtare, dar strîns legate de liniile aceleiași perspective — se pot distinge și într-o serie de reprezentări individuale, unde constatăm un paralelism care merită a fi pus în lumină, între destinul măririlor cerești și al celor pămîntești. Și în acest caz primul plan — cel al terme-

mului cu care se compară — este ocupat de reprezentări divine, iar pămîntenii apar proiectați pe un al doilea p'an, în perspectiva aceluiași destin, deși ei sînt hărăziți apariției, existenței și morții.

În această perspectivă descrie autorul icoana doamnei Despina, reprezentînd «Coborîrea de pe cruce», provenind de la minăstirea lui Neagoe din Curtea de Argeș, în care poate fi văzută Despina Doamna purtînd în brațe pe fiul ei mort, Teodosie, imitînd gestul incremenit de durere al Maicii Domnului. Perspectiva care face ca donatoarea să ni se înfățișeze mai mică față de personajele sacre (așa cum ne apar donatorii sau ctitorii zugrăviți lîngă intrarea unor biserici, dacă ar fi văzuți de lîngă tronul Pantocratorului reprezentat în bolta turlei celei mai înalte, în universul ierarhizat pe care îl reprezintă iconografia unui lăcaș ortodox) consemnează o apropiere, sub imperiul aceleiași fatalități care — ca și în lumea antică — impune experiențe de viață asemănătoare.

Aceleași apropieri le consemnează autorul între inscripția originală de pe această icoană adresată Maicii Domnului: «Stăpînă primește sufletul robului tău Ion

Theodosie voievod și adu-l la judecata Ia» — cu siguranță dictată de Doamna Despina — cît și pasajul din *Învățăturii*, adresat de Neagoe tot Maicii Domnului, care cu siguranță argumentează contemporaneitatea acestor două realizări artistice.

În aceeași perspectivă autorul, demonstrează realitatea iradierii Învățăturilor, îngemănate firesc cu preluări din opera plastică a lui Neagoe, de la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Și aceasta o argumentează autorul prin analiza portretului voievodului Petru Cercel din biserica de la Călin (1594) și a inscripției de pe el în comparație cu unele texte din *Învățăturii*; prin analiza făcută unor însemnări rămase de la Petru Schiopul, — însemnări care în realitate sînt luate tot din *Învățăturii* (cap. V) —; prin descrierea unei icoane și a inscripției de pe ea, ferecată de voievodul Petru Schiopul, reprezentînd pe Sf. Petru și Pavel.

Toate aceste mărturii — conchide autorul — vădesc nu numai puterea de iradiere a ctitoriei argeșene, cu toate poddoabele sale miraculoase, sau a *Învățăturilor* cu receptacolul lor natural, ctitoria lui Neagoe.

G. B.